

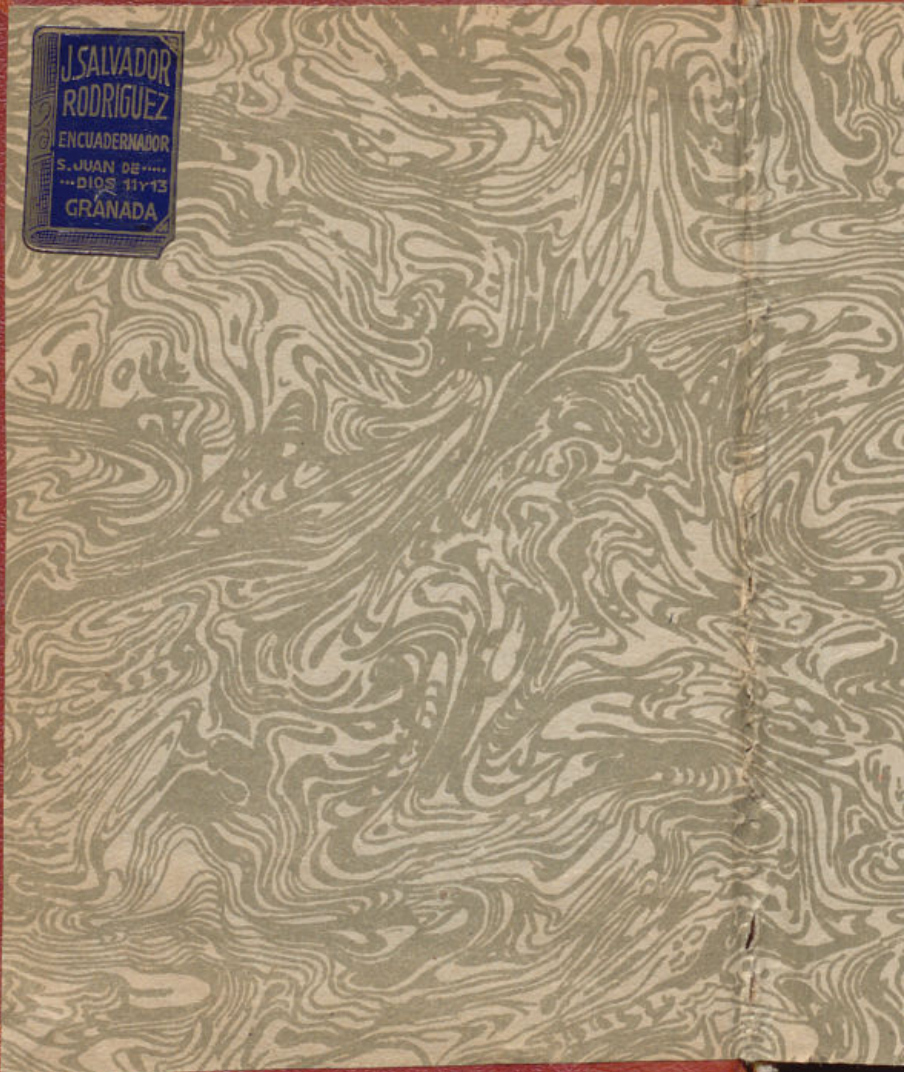
LIPSI
POLITICORVM
SIVE

F. DE DERECHO

A
28
485

J. SALVADOR
RODRIGUEZ
ENCUADERMADOR
S. JUAN DE DIOS 11 y 13
GRANADA

J. SALVAD
RODRIGU
ENCUADERNA
S. JUAN DE
... DIOS 111
GRANAD

A - 322 (1)

b 13861645

i 15874783

BIBLIOTECA	CENTRAL	REAL
Señal	A	-
Edición	28	
Número	485	

P
C
A
C
E
E
I
N
Y

VI-4° IVSTI LIPSI
POLITICORVM

AD. Gallia^m IVE Calafat

CIVILIS DOCTRINÆ
LIBRI SEX R. 5384

Qui ad Principatum maxime spectant.

Editio vltima. quam Aucto: pro germanâ
& fidâ agnosci.

*Quibus succedit Aduersus Dialogistam de vna
Religione liber. eiusdem Auctoris.*

L V G D V N I,
IN OFFICINA HVG. A' PORTA,
Apud Fratres de Gabiano.

J. SALVAD
RODRIGU
ENCUADERMA
S. JUAN DE
... DIOS 11
GRANAD

242

lippi

BIBLIOTECA

W

Tabla

Núm.

20

IMPERATOR,
REGES,
PRINCIPIES.

AMPLVM & illustre vestrum munus est, quod sustinetis. Quid maius inter homines, quam vnum præesse pluribus; leges & iussa ponere; maria, terras, pacem, bella moderari? Diuinitas quædam videtur hæc dignitas: & est profectò, si salutariter atque ex vsu publico admi-

nistretur. Sed hoc quàm arduum
fit, cùm ratio nos docet, tum
exempla. Illam si inspicimus;
quantæ molis, ab vno capite tot
capita coërceri, & vniuersam il-
lam multitudinem, inquietam,
discordem, turbidam, leniter re-
digi sub commune quoddam
Obediētiae iugum? Si hæc; quàm
pauci ab omni æuo reperti, qui
laudabiliter hoc munere functi
& defuncti? Nimirum maius
quiddam est quàm imperiti su-
spicentur, cursum rectum in vn-
doso illo mari tenere, & in sum-
mâ Fortunâ non abripi licentiæ
ventis. Quàm multis virtutibus
opus est, quibus velut anchoris
hæc navis firmetur? quàm variâ
Prudentiâ, quo velut clauo gu-
bernetur? Vt verissimè dixerim,
difficile esse homini in hominem

imperium: nec vnus mente vn-
quam dirigendum. Ideò meri-
tò laudandi Sapiētes, quibus
olim & nunc hæc cura, vt saluta-
rium monitorum face præluce-
rent imperanti. Quâ enim in re
melius mereantur de genere hu-
mano? In moribus aut scien-
tiis aliquid præcepisse, laudem &
vsū habet: & non magis in re-
gno & administratione ciuili?
cū illic vnum aliquem ciuem
meliolem doctiorēve facias;
hīc, in vno omnes. Nam ita
profectò est. arctâ quadam ca-
tenâ deuincti sumus, qui impe-
ramur, cum imperante. & vt in
corpore mens sana aut insana ef-
se non potest, nisi vt pariter vi-
geant aut langueant eius functio-
nes: non item in hac societate,
Princeps. Ad virtutem ille præit

sequimur. ad vitia ? inclinamus.
Benè beateque agit ? floremus.
improsperè ? labimur aut ruimus
cum illo. Atque vt à sole in sub-
iecto hoc orbe lux aut tenebræ:
sic à Principe apud subditos pra-
ua pleraque aut recta. Cæsar ille
non animosè magis quàm verè
dixit:

- *Procerum motus hæc cuncta* Lucan.v.

sequuntur,

Humanum paucis viuit genus.

Ergo eximia hæc ratio de repu-
blicâ benè merendi, de Principe
benè mereri: id est, ducere eum
& dirigere ad metam illam Pu-
blici boni. Nam hic, ne erretis, ô
Principes, vester finis. Præestis
hominibus, sed hominum causâ:
nec domini modò & arbitri re-
rû, sed tutores & administri estis.

Mali

Mali improbiq̄ue illi, qui in imperio non nisi imperium cogitant; superbi, desides; & qui se non ciuibus datos arbitrantur, sed sibi ciues. Nam sicut sidera illa splendorem habent, sed vt vřibus mortalium deseruiant: sic vos dignitatem, sed cum munere officioq̄ue deuinctam. Collata est in sinum vestrum à deo hominib̄usq̄ue Respublica: sed nempe in sinum, & vt foueatur. O verè iustum & legitimum illum Principem, qui in summo fastigio, non magnus magis quàm bonus audire desiderat: & duas res diuersissimas, Potentiam ac Modestiam, miscet! Quem prodeuntem, certatim velut beneficum & salutare quoddam numen aspiciunt: inter amorem timoremq̄ue medij: & alternis iu-

diciis ambigentes, Dominum salu-
tent an Patrem. Hæc illa sunt,
Principes, præclara, tuta: ad quæ
veteres & ego vos vocamus. au-
dite. nec ideò consilia nostra
aspernemi, quia estis supra ius-
sa. Nam vt illud in Principatu
beatissimum est, non cogi: ita
miserrimum, non suaderi. Sunt
apud vos fateor, qui consilij sui
copiam assiduè faciant: sed vti-
nam consilij fidi semper & recti!
Alphonsus olim, eximius ille re-
gum, interrogatus, Qui essent
optimi consiliarij? Mortui, re-
spondit. libros scilicet & hæc talia
monimenta intelligens, qui nihil
blandientes, nihil celantes, pu-
ram meramque propinant veri-
tatem. Ea vt sensibus vestris
infideat; & quæ optima sunt aut
per me cognoscatis; aut mecum

recognoscatis ; te , qui Æterna
Veritas es , ex imis sensibus pre-
cor. Valete

IMPERATOR,

REGES,

PRINCIPES,

& salubriter diu regnate.

Sapient.
cap. vi.

Si delectamini sedibus & sceptris, ô
reges populi, diligite Sapientiam, vt in
perpetuum regnetis.

Seneca
Epist.
xxxvii.

Si vis tibi omnia subiicere, te subiice
Rationi. Multos reges, si Ratio te re-
xerit. ab illâ discas, quid & quemad-
modum aggredi debeas.

Plutarchi,
Caton.
Maior.

Τῆς πολιτικῆς ἀνθεωπος ἀρετῆς ἔκτα-
τα τελειότερα:

Virtute Politicâ præstantiorem nul-
lam homo assequitur.

DE

DE CONSILIO
ET FORMA
nostri Operis.

QUISQUIS es Le-
ctor, paullum in ve-
stibulo hoc siste. Non
diu te morabor, nec
ambitiosè addam muneri meo pom-
pam: saltem Consilium instituti ope-
ris nosce, & eius Formam. Quod
nunc tibi damus, **POLITICA** esse vides. in quibus hoc nobis consi-
lium, ut quemadmodum in Constan-
tia ciues formauimus ad patiendum
& parendū, ita hic eos qui imperant,
ad regendum. Quod fecisse ante me
alios nihil abnuo: & eximiè fecisse. in
primis illos Veteres: inter quos Plato
præcellūt & Aristoteles: sed hic magis,
Quo

Finis hu-
ius scri-
pti.

Prisci
quoq; in
hac ma-
terre.

Quo minor est, quisquis maxi-
mus est hominum.

Sed non
tam pres-
cè.

Sed hic tamē de Repub. uniuersā & communiter scripserunt: ego velut partem aliquā magni huius agri colendā mihi sumpsi, PRINCIPATVM. Quod ipsum etsi inter veteres suauissimus scriptorum Xenophon fecit: tamen parū profectō, si verum amas, distinctē aut plenē.

Nec tā no-
bis aptē.

addo, quod in priscis aut barbaris illis ritibus, haud vsquequaque conuenienter ad hoc exum. Nam qui nuper aut herē id tentārun, non me tenent aut terrent. in quos, si verē loquendū est, Cleobuli illud vetus con-

Laert. ii
Cleob.

Novitij
plerique
fuitiles.

ueniat: Αμροια τὸ πᾶλον μέρος, λόγων τε πᾶθος: Inscitia in plerisq; & sermonū multitudo. Nisi quod

Machia-
nellus mi-
hi vir est.

Unus tamen Machianelli ingenium non contempno, acce, subtile, igneum:

& qui utinā Principem suum rectā ducis

duxisset ad templum illud Virtutis & Honoris! Sed nimis sepe deflexit, & dum commodi illas semitas intentè sequitur, aberravit à regiâ hac viâ. Cum veniâ igitur nos quoque hæc scribimus: præsertim alio quodam & nouo planè modo. Nam inopinatum quoddâ stili genus instituimus: in quo verè possim dicere, omnia nostra esse, & nihil. Cùm enim Inuentio totâ & Ordo à nobis sint, verba tamen & sententias varîè conquisiimus à scriptoribus præscis. idq; maximè ab Historicis: hoc est, ut ego censeo, à fonte ipso Prudentiæ Civilis. Nec huc ambitio nos aut nouitatis ventus impulit (ingenuè id testor:) sed tuus fructus. Quid utilius potui, quàm tot Sententias in unum conducere, pulchras, acres, & ita me Salus amet, ad salutem natas generis humani? Nam quòd ego eadem

Sed interdum haud rectus.

Forma noua nostri operis.

Concinnata ab aliis.

Maximè ab Historicis.

Vsum hoc habet.

dem dicerem: ecquando mihi eadem
vis aut fides? Vt in uno aliquo telo
aut gladio multum interest, à quâ
manu veniat: sic in sententiâ, ut pe-
netret, valdè facit robusta alicuius
& recepta Auctoritatis pondus. At-
qui ea veteribus adest. Nec verò
nudas aut sparsas Sententias dedi-
mus, ne diffluerent, & esset, quod di-
citur, Arena sine calce: sed eas aut
inter se haud indecenter iunximus,
aut interdum velut cemento quo-
dam commisimus nostrorum ver-
borum. Ad summam, ut Phrygiones
è varij coloris filo unū aliquod au-
leum formant: sic nos è mille aliquot
particulis uniforme hoc & coherens
corpus. Quod ipsum figuris etiam &
vario sermonis ductu ornare au-
sus sum: ut non colorem solū habe-
ret, sed quasi spiritum & vitam.
Hoc totum quàm arduum, in arduâ
istâ

Et fidem.

Centonè
quedâ fe-
cimus.

Sueton. Ca-
lig.

Figuras
verborū
sententia-
rumque
miscui-
mus.

istâ materie, mihi fuerit, frustra dixerim apud non expertum. Siquis uolet, per tentamentum & iocum pauca aliquot Capita cōcinnat in Populi aut Optimatum statu: nam eos non libaui. ἰδοὺ πόδος, ἰδοὺ τῶνδ' ἡμέα: Ecce Rhodus, ecce saltus. Atque eo maior mihi molestia, quod per hæc aliena uestigia sic iuerim, tanquam in liberrimo ingenij cursu. Definiui, diuisi, excepi: & nihil omisi, quod faceret ad formam faciēmq; perfectæ artis. Rationes imò dictorum etiam addidi: non ignarus, plerosque hominum, ut Catonem illum, affici, qui iam tum puer ita præceptoris suo credebatur, ut tamen identidem posceret & causam. Atque hæc omnia, pro rerum quidem magnitudine, breuiter præstiti. Nec enim ad disputationes aut amœnitates me disfudi; sed pressis habentis currum hinc,

Scripti
huius mo-
les & mo-
lestia.

Politica
nos in ar-
tem rede-
gimus.

Breuitati
studui-
mus.

ut

ut sic dicam, continui intra orbitas

Et vsui,
nō pom-
pz.

Vsus & Actionis. Ea mihi in oculis. ideoq; nec ad tenuium rerum mo-

Communia nostra
dogmata.

nitiunculas abij, contentus Communia quaedam præcepta dedisse, &

velut decreta. Nam legem breuem esse oportet, ait Romanus no-

Senec. in
Epist. xxv.

ster Sapiens, quæ iubeat, non disputet. atque hoc seruauit. Quid autem opus aliter? Ut is qui iaculari

alium docet, satis habet manum oculosq; eius dirigere ad certos quosdam

scopos: ille deinde arte eâ utitur in quocumque loco aut interuallo: sic

animus, qui semel principia ista fir-

Trahenda
ad res fin-
gulas.

miter hausserit, facile ad alia transferet, nec monitorē in singulis requiret.

Semen quamuis exiguum in bono solo sparsum facile comprehendit & se explicat: breue item monitum in bonâ

mente. Hæc Forma nostri operis.

Quæ citò
placent,

quæ ut aspecta statim placeat, haud

Apud Sto-
baum in E-
tinc. Elog.

Horat. 1.
Carm.

Apud Sto-
beum in E-
thic. Eclog.

τομεο: *magis, ut inspecta. Πλάτων*
τὰ πολλὰ ὧν τινες συγράφουσι, non diu
τοῖς ἀδωνικοῖς κήποις εἰκαζεν, οἱ τὴν placent.
ἀρχὴν ἐφήμερον ἔχοντες, βραδίως
μαράσσονται: Plato pleraque scri-
ptorū cum Adoniis hortis com-
parabat, qui subito & die vno na-
ti, celerrimè pereunt: *spero haud*
id eueniet huic nostro. quod laboriosè
fatum, vires magis à tempore capiet,
¶, *poëta verbis,*

Ne mihi
hoc esto.

Horat. 1.
Carm.

Crescet occulto, velut arbor,
æuo.

Sed iam addo

MONITA *quædam, siue*
CAUTIONES.

NAM fututum vt in varia iudicia
siue voces hic labor noster in-
currat, valdè temporum & morum
ignarus sim, nisi sciam. Omnes hodie

Curiost. de-
dit in alie-

in scriptis,
ut carpo-
es.

Obscuritas
mibi obijci-
tur.

Quæ faciãt
pellenda.

Repetitio.

Discretio.

in Politicâ istâ re aliquid sapiunt aut vident: atque etiam ij, qui nihil vident. Occurrendum igitur breuiter his talibus est, siquid quærent aut carpent: & tu simul, Lector, instruendus, vt magis ex tuo meoque vsu me legas. Ac primum, nisi fallor, Calumniæ telum erit in Obscuritatem huius scripti. Tenebrosum est, inquit, nec omnia in eo liquent. Credo. sed quæ mea hîc culpa? scriptorum illa est, à quibus hausi: quorum, nescio quomodo, vt quisque prudentissimus, ita astrictissimus est & pauci sermonis. Ego quid facerem? ponere illa talia, lex mei operis iussit; mutare aut addere, religio non permisit. Tamen huic rei subsidia hæc cape.

I. Vt sæpius legas. Nam quod gladiatoribus imperari solet, vtiliter ego hîc tibi, *Repete*.

II. Vt discrimina verborum, quæ mea, quæ aliena sint, (nam literarum figurâ disparauimus) seriò obserues. Ad fidem cuius

cuiusque Sententiæ hoc faciet, tum
etiam ad intellectum.

III. Ut distinctiones multo magis. *Distinctio.*
id est, in fine cuiusque clausulæ cola po-
sita, semicola, puncta, aut bipuncta.
Nam pro his, sententia tibi tota termi-
nanda est scilicet, aut sustentanda: vide-
bis que vniuersam orationem per mem-
bra sua & periodos curiosè à nobis sic
discretam. Nec enim finis semper sen-
tentiæ in fine clausulæ: sed pendet ea sæ-
pe ac hæret.

IV. Ut Notulas vbique adeas, quæ *Notula.*
ad oram. Quas necti inter se reperies;
&, magno tuo commodo, semper in
iis Breuiculum materiæ totius. imò &
astringi sæpe ab iis aliquid aut explica-
ri. Quæso, obserua. atque etiam hoc,
vt Capitum summas præfixas non ne-
glegas, eidem huic fini.

V. Denique, vt nequid in legendo
asperum te præbeas aut morosum. *Atolentia
benignitas.*
Hoc aut illud non capis? ne damna
aut abiice. Sed quod olim Socrates,

cùm obscurum Heraclæti librum le- L. èrr. in
Socrate.
gisset; tu dicito: Ἀ μὲν σωῖνα, ἤννα
οἷμα ἦ, καὶ ἂ μὴ σωῖνα: *Quæ intellexi,
proba sunt: credo, & quæ non intellexi.*

*ides nostra
reggillatur.*
*ed ab igna
in huius
riptionis.*
*Centonem
101 & 102.*
*Nos vix
surpamus.*
Calumnia altera futura videtur, aut
potiùs iam fuit, in meam Fidem. Non
rectè, inquit, nec ex scriptorum men-
te quædam citas. Quàm risi, cùm hoc
audiui! Nam reuera culpant insciti ho-
mines, quod elegantior aliquis mihi
det in laudem. Qui aliter potui, aut
debui, in hoc scripto? Nónne enim
Centonem quendam concinno (tale
omnino nostrum opus) in quo liberi
semper & laudati à sententiâ isti flexus?
Consulant poëtas, qui olim & nunc
sic luserunt. Id vnum modò spectan-
dum est, nequid in sententiam impro-
bam aut falsam flectatur. quod neque
isti dicunt, nec verè vnquam in me di-
cetur. Etsi profectò leuicula hæc tota
calumnia, imò vana. Nam nos amœ-
nitatis isto genere in re scilicet seriâ,
nimisquàm rarò vsi sumus: &, de in-
dustriâ, locum ei non dedimus; nisi
fortè

Apud Plu-
tar. in So-
lone.

fortè in connexionibus, aut ad vtilem aliquam sententiam explendam. Nam tunc, cùm nihil ab aliis directè sic dictum præ manu: quidni leuiter aliquid nec indecorè torquerem? Licuit semper in hoc genere, & licebit. Nam illud omnino non excuso, quòd Auctorum verba non rigidè semper, & vt ab iis posita, repono: sed in Casu aut Tempore, pro orationis meæ conformatione, pauxillum inflecto. Constare aliter non potuit hic textus.

At Tertia Calumnia in ipsam Rem erit: idque variè. cùm hoc illi, hoc alteri. displicebit: quoniam Solonis verissimo verbo,

Apud Plutar.
in Solone.

Ἐγγρασιν ἐν μεγάλοις πᾶσιν ἀδῆν
χαλεπὸν:

Omnibus, in magnis, difficile est
placeas.

Huic adhuc incertæ quid opponam? preces. Tria hæc rogo, quicumque me leget.

I. Vt nemo temerè me arbitretur aut

iudicet, nisi sermonis Latij benè peritus.
Nam qui leuiter tantùm, (iam antè de-
nuncio) potissimam non capiet scripti
huius partem.

*Ne rerum
humilitate signa
my.*

II. Ut nemo, nisi qui rerum etiã
peritus. Non tu aliquis è plebe: non tu
etiã liberalior mea iuuentus. Nam
etsi capere hæc potestis, non potestis
iudicare.

*in quisquã
reperere.*

III. Ut etiã qui vtriusque peritus,
cunctanter tamen pronunciet & lentè.
Hoc aut illud offendit? sustine paulli-
spem nigrum calculum, & ad **N O T A S**
meas diuerte. Nam eas duplici hoc fine
ad finem adieci: vt & ambigua quã-
dam definirem, & obscuriora illustra-
rem. Quòd si ne ibi quidem tibi satis-
facitur; tamen vt in ludo pilæ, alterius
est commodè mittere, alterius etiã si-
quid erratum est, quàm bellissimè exci-
pere & arte corrigere: sic æqui Lectoris
putabis, flectere quãdam in benignio-
rem partem.

*Commodè
si interpre-
tantur.*

Iam

Iam quarta & vltima Calumnia, *Suspiciens*
non in Rem dirigitur sed in Opinio- *bus premi-*
nem: imò & est ab Opinione. cùm *mur.*
homines scilicet malè acuti & callidi,
sensisse aut scripsisse me volent, quæ per
somnia non sensi, non scripsi. *Malum i-*
Periculosum, ita me deus amet, genus: sed *hinc facti*
nimis per hæc dissidia ciuilia crebrum.
Referunt pleraque omnia ad vnum hoc
æuum: & quæ nos communiter dixi-
mus, sic volunt accipi quasi in Titium
aut Scium dicta. Imò vates etiã agunt,
non lectores: nec sumunt à nobis sen-
sum, sed adferunt, & mentem aliquam
adtingunt ex suâ mente. O angues, ô
vipera! Fugio vos, fugio: & tamen vix
effugio. nam quid hîc remedij: nisi fortè *Nos dete-*
à votis: quæ ab imo pectore concipio. *stamur.*
Abite à me Ophiogenes, abite Psylli,
nati venena tantùm exfugere librorum.
Vos contrà adeste mites & candidi, *Insuari vo-*
qui parati non impellere lapsantem, sed *luntis.*
benignâ potiùs aliquâ interpretatione
leuare. Nam ego me labi & errare, non
posse solum fateor, sed debere. Nonne

Et debemus
in hac mor-
bo.

homo sum? nōne æger sum? vt nihil
mirum, si in tam diutino isto languore
(per eum hæc scripsimus) memoria
etiam & iudicium langueant alibi aut
vacillent. Sed valebit hoc mihi, spero,
ad veniam, imò & ad gratiam. quoniam

Vt esse Phæbi dulcius lumen solet

Tam iam cadentis:

sic nostra debent abeuntium scripta.

Idem
Troas.

ORDO

ORDO ET INDEX
LIBRORVM SINGILLA-
TIM, ET CAPITVM.

LIBER PRIMVS

DICENDA proponit. *Duces duos sive Directores dat ad Vitam civilem, Virtutem cum Prudentiâ. Viriusque naturâ, & qua adnexa, explicat: & vniuerso operi substernit fundamenta. Seriem Capitum hanc habet.*

I. SCOPVS & materies mei scripti. Vita Civilis definita. Virtus communiter laudata. I I. Pietas Virtutis prima pars. definita ea, & diuisa in Sensum ac Cultum. Hic de Sensu dictum. I I I. De altero Pietatis Membro, Cultu. Is definitus, & duplex factus. Pluria ad Religionem monita. I V. Fatum, appendix Pietatis. Quid illud, & à quo sit? quam vim habeat, & quem vsu? V. Etiam Conscientia, Pietatis lacinia. Definitio eam, diuido. tormentum eius, si mala, ostendo: quietem, si pura. V I. Alterum Virtutis membrum, Probitas. Quid eam hic appellem? Breuia & vniuersalia ad hanc præcepta. V I I. Ad Prudentiam transitum, qui Rectorum alter. Necessitas eius ostensa. Definitio posita, & exposita. Partes eius, & vtilitas. I I X. Quid gignat Prudentiam? Vsum esse, & Memoriam. Quid ea vtraque? Vis & firmitudo illius prælata: sed raritas & difficultas item ostensa. I X. Memoriae rerum siue Historiæ, fructus. Facilem hanc, ad Prudentiam, viam etiam ad Probitatem. X. Appendix de Doctrinâ, quæ vtrique rectori vtilis. Quis legitimus vsus eius, finis, modus.

*DISTINCTE ad rem venit. Imperia parti-
tur, Principatum præfert, & definit. Virtutes
ei adtribuit, & seorsim præcipuas ponit.
Seriem Caputum hanc habet.*

I. DE Imperio vniuersè dictum. eius necessitas
in Societate ostensa, & fructus. II. Diuisio Impe-
rij. Principatus, prima & optima eius pars. id variis
argumentis ostensum. III. Principatus definitio.
per partes declaratio. & primùm, vtrius sexus ille
sit? IV. Quomodo capiendus Principatus? duos
legitimos modos esse, Electionem & Successionem.
& de vtrâque aliquid dissertum. V. Initia Princi-
patuum plerumque laudabilia: sed id non satis.
perseuerandum esse. VI. Quis finis, quò actiones
omnes Princeps dirigat? Bonum publicum id esse,
& seponenda priuata VII. De viâ rectâ quam Prin-
ceps ingrediatur: & primùm de Virtute. ostensum
hanc ei, suâ causâ, necessariam. VIII. Subditorum
etiâ causâ Principi virtutem induendam, & ipsis
instillandam: sine quâ probus aut diuinus nullus
cæteris. IX. Subditos probos fieri maximè à Princi-
pis exemplo. cuius incredibilis vis in viramuis par-
tem. X. Distinctiùs de Virtutibus Principis dictum.
& primùm de Iustitiâ, quàm ea necessaria: etiâ in
ipso Principe. XI. Iustitiam administrandam Sub-
ditis esse. æquabiliter: temperanter: & sine cumulo
legum remoto etiâ litium studio. XII. Clementia
definita Principi commendata. quæ amabilem cum,
quæ firmum, quæ illustrem facit. XIII. Clementia
vberius commendata, sed cum temperie. Abire
eam à Iustitiâ leniter: nec tamen soluere vim Im-
perij, sed vincire lento nodo. XIV. De fide adiun-
ctum, quæ Iustitiæ origo aut suboles. Ea commen-
data, vt columen humani generis. Gloriosam hanc
Principi esse. vtilem. Spreti ab Etruriâ doctores noui.
xv. De

xv. De Modestia præscriptum, quæ Clementiæ af-
fideret. Instillata Principi, & in Sensu & in Actione.
xvi. Ex occasione, de Maiestate adnexa lacrima
quid ea, & quæ, & quatenus paranda? xvii. Mino-
res aliquot virtutes positæ, quæ Principem deceant:
sed sparsum, & breuiter.

LIBER TERTIVS

DE Prudentiâ distinctè agit. Alienam primò
Principi commendat: Consiliarios & Admi-
nistros seriv format. Seriem Capitum hanc
habet.

I. PRUDENTIAM Principi pernecessariam.
sine eâ vim & opes inutilia, miscenda esse. sed pri-
mam illam in gubernatione præpollere. II. Sed
duplicem Prudentiam esse: A se, & ab aliis. illam
optari, hanc contingere. Rarum, imò *ædè. & rari* esse,
vt Princeps à se vno satis sapiat. III. Itaque adiu-
tores ei capiendum: idque iudicio. Eos duplices esse,
Consiliarios & Ministros. Quæ, & quàm vtilis illi?
IV. Definiri distinctius Consiliarij. & prima eorum
munera explicata, Probitas & Peritia rerum, denique
ostensi illi, indice famâ. V. Explicatum tertium
munus, vt salubriter consulant. id inclusum quinque
monitorum quasi lineis. VI. Quæ vitanda Consiliariis:
& primùm quæ impedimenta & velut vada
bonæ Mentis? Ea quatuor notata. VII. Quæ tur-
baméta, & velut Scopuli bonæ Mentis? Tres ostensi.
VIII. Ipse Princeps qui se gerat in audiendis consi-
liis. Dogmata huic rei. IX. Spernenda occulta
Consilia, & ab Aulæ seruis. X. Dictum de Admini-
stris. & nota triplex, ad quam legi eos oporteat.
XI. Administris ipsis præcepta tradita, eorum tu-
telæ. Primùm Minoribus, inde Maioribus. Ancipi-
tem omnem Potentiam esse in Aulâ.

LIBER QVARTVS

PRVDENTIAM Propriam ingerit, diuidit:
 & de duplici Togata differit, quæ circa res
 Diuinas versatur, & quæ circa Humanas. Ple-
 raque omnia quæ firmando aut infirmando
 Regno sunt, nouâ nec adhuc vsitatâ methodo
 proponit. Seriem Caputum hanc habet.

I. PROPRIAM Prudentiam, id est eam quam
 inesse Principi volumus, præceptis difficile alligari.
 Latè fusam esse, Instabilem, & Obiectam. Itaque
 aliquid de eâ, non plenè, à nobis præcipi. 11. Di-
 uisa Prudentia Propria in Togatam, & Militarem.
 Illa rursus, in Humanam & Diuinam. De hac osten-
 sum, curam Principi esse. Vnam religionem reti-
 nendam ei, & defendendam. 111. ~~De diuina religio-
 ne amplius questum. Nequomodo diuina sciri
 possit, saltem in tempore, id quo quædam inueni
 ri. 1v. An cupiendi singuli & quæri? recipi ac an
 extrahendi & perquirendi. Neutrâ (si in eam quid-
 dem hæc) ex usu videri. Doctore magis hinc opus
 quam orator.~~ v. Transitum ad Prudentiam in
 Humanis. Huic duo fontes reclusi, Ingenium Populi
 & Regni. De priore dictum: & per indicem exposita
 Natura vulgi. v1. Fons alter reclusus, Ingenium
 regum & regni. Duo hæc considerata, quæ Commu-
 niter conueniunt, & quæ Distinctè. 1v11. Præcepta
 nunc ex hisce fontibus petita, & primùm vniuersè
 posita, quæ firment Regnum aut violent: mox di-
 distinctè de Vi dictum. Opus Regi Custodes, Milites,
 Arces, aut potius Colonias. 11x. De Virtute duplici,
 seruatrice Regnorum. Beniuolentia populi com-
 mendata, & ostensa triplex ad eam via. 1x. Aucto-
 ritas commendata valdè. Tria ostensa, quæ ad eam
 ducunt. in quibus quia Imperij præcipua vis est, ac-
 curatè & enucleatè de his dissertû. x. Ad ea transitum
 quæ

quæ Vertendo regno faciunt: in quibus prima, Vis est. Ea duplex offensa: Infidia & Proditio. Vtraque quomodo cauenda, aut punienda, ostensum. x i. De Vitio duplici, euerfore regnorum. Primum de Odio: cuius pestis subiecta oculis. Fugienda quæ eò ducunt: imò & imago eorum. qualis est in Suppliciis, Tributis, Censurâ. In his singulis quomodo se gerat Princeps, dictum. x i i. Definitus & vituperatus Contemptus. Ostensa quæ illum gignunt; à rege, si sapiet, fugienda. x i i i. Quæsitum an Prudentia mixta locum apud Principem habeat: id est, ea in quâ fraudes. ~~Dictum, & doctum, aliquem habere.~~ x i v. Quomodo, & quatenus fraudes admittenda. Triplex earum genus factum. & distincte aliæ in Regnum receptæ, aliæ exclusæ.

LIBER QUINTVS

DE *Militari Prudentiâ agit. eam in Bello duplici elucere ostendit: & primum ac potissimum, in Externo. Quæ Militum, quæ Ducum munia; quæ Consilia in bello vsui sint, docet. Seriem Capitum hanc habet.*

I. TRANSITIO ad Militarem Prudentiam, cum excusatiuncula aliqua mei, quòd de ea disle-ram non miles. II. Prudentiæ hæc pars commen-data Principi: quæ necessaria ad tutelam salutemque regni. III. Materies & ordo dicendorum. Bel-lum Externum definitum, & remota ab eo susci-piendo Iniustitia. IV. Ordine & partiè posita, quæ ad Iustum bellum requiruntur: & maximè, quibus id causis capiendum. V. Temeritas remota à bel-lorum initiis: & summam, quæ in susceprione omni cogitanda sint. VI. Ad Gerendum bellum tria requisita. Primò Apparatus triplex, Pecuniæ, Commeatum, Armorum. VII. Milites terrestri quidè Bello necessarij, duplices: Equites, pedesque. quasi

quæsitum breuiter, vtrorum maior vsus. 11 x. Vtrob-
que bonos esse debere: alioqui pro nihilo omnis
copia. Fieri bonos dupliciter, Dilectû & Disciplina.
Ea negligi hodie, & super hac re iusta veraque que-
rela. 1 x. De Dilectû cœptum dici, sed primò quæ-
situm, Exteri an Domestici præferendi? nos istos
censemus, cum caussa. x. Obiecta & reiecta ea, quæ
contra Domesticum militem dicuntur. Hunc Reg-
um esse, illum Tyrannorum. x 1. Qui legendi in
milites? Duo genera faciendâ: Ordinarios & Sub-
sidiarios, atque vtrique seorsim descripti. x 11. Verè
cum Dilectû vtrique capiendi: & Notæ quinque
ordine positæ, germanæ in milite virtutis. xiii. De
Disciplina vera & seuera dictum. Ea laudata, partes
eius (id quæ docendi caussa) quatuor factæ. Singulæ
explicatæ. x 1 v. Transitum ad Duces. Eos neces-
sarios, non solùm vtilis. Duplices esse. Semper in
iis Peritiam magis quàm Virtutem spectari, & vnum
in vno bello esse debere. x v. Boni Ducis *particula*
siue Notæ, quinque eas videri: quas ordine expli-
camus. x v i. Consilia necessaria bello esse. Eorum
specimen siue gustus; item quæ monita, quæ vsui
Ante pugnam, & In pugna. x v 11. De callidis Con-
siliis siue Strategematis: An vti iis ius & fas? No-
stra sententia, non vtilia ea solùm, sed gloriosa.
x 11 x. Quid post Pugnam faciendum videatur: &
in Victoria, siue Clade, quomodo Princeps salubri-
ter & decorè se gerat. x 1 x. Ad Pacem ex animo
adhortatio. Ac primùm illuc inclinamus eos, qui
Victi: sed ad Tutam & Bonam. x x. Victores ad
Pacem prouocati, argumento triplici: quia id De-
còrum, Vtile, Turum. atque adeò ad Pacem mitem,
sed cum exclusione fraudis. Pro ea auctor ipsè Pa-
cis inuocatus.

LIBER SEXTVS

CIVILE bellum tangit & detestatur. causas eius, & in eas remedia, satis diffusè explicat. Finiri id suadet & vouet. Seriem Capitum hanc habet.

I. AD Civile bellum ventum. & eius miseræ breuiter oculis subiectæ. II. De causis Ciuium bellorum. Ex factæ duplices, Longinquæ & Propinquæ. Prius de Prioribus dictum. III. De causis Propinquis belli Ciuilis. Ex tres. Factio prima est: eius perniciēs in omni statu. & sintne dissidia vquam vsui? IV. Causa altera è Propinquis, Seditio. eius Origo, Progressus, Remedia, distinctè explicata. V. De Tyrannide. quid ea sit, & eius ingenium? mala subiecta oculis: quæsitumque, tollenda ea an toleranda? VI. Quæstiuncula per occasionem inserta, An misceat se bellis Ciuilibus vir bonus? vtrunque ea agitata: & cum discrimine aliquo personarum definita. VII. De Finiendo Ciuili bello. & Operis mei finis.

AVCTORVM SYLLABVS.

AVCTORES vno aspectu, si lubet, vide, è quorum scriptis hoc Opus. Inter eos eminet CORN. TACITVS extra ordinem dicendus: quia plus vnus ille nobis contulit, quàm ceteri omnes. Causa in Prudentiâ viri est, & quia creberrimè sententiis: atque etiam, quia familiaris nobis, & offerebat se non vocatus. Ceteri in classe duplici. Quorundam verbis frequentius & libentius vtimur: vti sunt illi

E LATINIS: E GRÆCIS:

C. Sallustius	Q. Curtius	Aristoteles
T. Livius	C. Plinius Iunior	Thucydides
Annæus Seneca	Fl. Vegetius, scd in materie militari.	Plato
M. Cicero		Xenophon.

Alicum

Aliorum varius: uti sunt isti

E L A T I N I S

Aaa Apostolorum	Ecclesiasticus	Petronius
Adagia	Ecclesiastica Hi-	Plautus
Æmylius Probus	storia	Plinius senior
Afranius	Egesippus	Porcius Latro
Agellius	Festus Pompeius	Propertius
Ambrosius	Florus	Prouerbia Salo-
Ammianus Mar-	Frontinus	monis
cellinus	D. Gregorius	Publius Mimus
Apuleius	Guil. Neubrigenſis	Quintilianus
Artius	Horatius	Seneca Tragicus
Augustinus	Ieremias	Silius Italicus
Aufonius	Iſidorus	Status
Bernardus	Iuſtinus	Suetonius
Boëthius	Iuuenalis	Terentius
Cæcilius	Laſtantius	Tibullus
Cælius ad Cicero-	Lampyrius	Titinnus
nem	Lucanus	Valerius Flaccus
Cæſar	Lucretius	Valerius Maximus
Capitolinus	Manilius	Varro
Cassiodorus	Martialis	Velleius
Cato Cenſorius	Origenes	Virgilius
Claudianus	Ouidius	Vlpianus
Columella	Pacuius	Vopiscus
Corn. Nepos	D. Paulus	Vulcatius.
Cyprianus	Petſius	

E G R Æ C I S

<i>Adagia Græcorum</i>	<i>Epicharmus</i>	<i>Mercurius Trifone-</i>
<i>Æſchylus</i>	<i>Enripides</i>	<i>giſtus</i>
<i>Appianus</i>	<i>Enſtathius</i>	<i>Philo Iudaus</i>
<i>Archilochus</i>	<i>Gregorius Nazian-</i>	<i>Pindarus</i>
<i>Ariſtophanes</i>	<i>zenus</i>	<i>Plutarchus</i>
<i>Baſilius</i>	<i>Herodotus</i>	<i>Polybius</i>
<i>Callimachus</i>	<i>Hiſtodus</i>	<i>Serenus</i>
<i>Democritus</i>	<i>Homerus</i>	<i>Sophoclet</i>
<i>Demetrius</i>	<i>Iamblichus</i>	<i>Stobæus</i>
<i>Dio Caſſius</i>	<i>Iſocrates</i>	<i>Symeſius</i>
<i>Diogenes Laërtius</i>	<i>Lucianus</i>	<i>Theocritus</i>
<i>Diodorus Siculus</i>	<i>Menander</i>	<i>Theognis.</i>
<i>Diphilus</i>		

I. L I P S I
 P O L I T I C O R V M
 S I V E
 C I V I L I S D O C T R I N Æ
 L I B R I P R I M I

C A P V T I.

*Scopus & materies mei scripti. Vita
 Ciuilis definita. Virtus com-
 muniter laudata.*

VITÆ Ciuilis iter quî rectè
 ineas, rectè peragas, præci-
 pere mihi est animus: nec
 id meis, sed veterum mo-
 nitis, imò & verbis. Tu mihi dux ma-
 gne Deus: & manum hanc mentemque
 dirige, vt salutaria videam, diiudicem,
 promam. Vitam Ciuilẽ definio, QVAM
 IN HOMINVM SOCIETATE

*Quid Vita
 Ciuilis.*

MIXTI DEGIMVS, AD MVTVA
 COMMODA SIVE VSVM. Huic
 duos Rectores tribuo, Prudentiam &
 Virtutem. illam ex plurium mente : sed
 & hanc ex meâ. quia ciuem verè bonum
 nullum arbitror, nisi & virum. Sine Vir-
 tute, Calliditas ea sit & malitia, & quid-
 libet potiùs quàm Prudentia. cuius
 clauus etsi propriè Vitam Civilem di-
 rigit, non tamen sine vsu & auxilio il-
 lius magnetis. Igitur de Virtute iure
 præmittam, quæ

*Duo ei ne-
 cessaria.*

*Prudentia
 & Virtus.*

*Virtus, so-
 litus homi-
 nis.
 Ea non in-
 teris.*

Proprium hominis bonum.

Tac. i v.
 Hist.

Cætera humana pereunt, & diuitia-
 rum & formæ gloria, fluxa atque fragilis
 est: Virtus clara eternaque habetur.

Sallust.
 Catil.

Hoc vnum cōtingit immortale mortali.

Sen. Epist.
 xcix.

*Ceteris om-
 nibus præ-
 aminet.*

Itaque iure, quæ homines arant, nauig-
 ant, ædificant, Virtuti omnia prærent:

Sallust.
 Catil.

*Bona om-
 nia cōtinet.*

Nam ea omnia in se habet, omnia ad-
 sunt bona, quem penes est Virtus.

Plaut.
 Amph.

*Famil. aris
 natura.*

Nec aliena à nobis, vltro se ingerit, &
 in omnium animos lumen suum immittit.
 etiam qui non sequuntur eam, vident.

Seneca
 lib. i v.
 De Benef.

Obuia

Idé Conf.
ad Polyb.

Obuia eadem & facilis, *in medio po-* Exposita.
sita neminem dedignatur, qui modo se di-
gnum illâ iudicauerit.

Cornific.
ad Heren.

Confugiamus igitur ad hanc, vt in Asylum in
asylum. quia sola ea quieta, tuta, & turbi.
suâ potestate est. omnia, prater eam, sub-
iecta fortune dominantanti.

Seneca
Epist.
CXIII.

Aduersus virtutem autem hoc possunt
calamitates, & damna, & iniurie, quod
aduersus solem nebula potest.

CAPVT II.

Pietas Virtutis prima pars. definita
ea, & diuisa in Sensum ac Cul-
tum. Hic de Sensu dictum.

HANC in duos velut ramos diui- Virtutis di-
do, Pietatem & Probitatem. Illa uisio.
est, **RECTVS DE DEO SENSVS,** Quid Pie-
RECTVS IN DEVM CVLTVS. tatis.
Duobus enim his Pietas constat; sine Eius duo
altero, mutila aut manca. Nosse ante membra.
omnia summum illud numen (qua- Sensus, &
tenus homini datum) oportet: & Cultus.
cognitum, piè pureque venerari. Vtrique

rei vera lux à sacris literis : sed & in profanis sparsas quasdam scintillas video : quas colligam. De Sensu, istas.

Sensus, totius pietatis initium.

Illum necessarium : quia *de deo optime existimare, pietatis est exordium.*

August. lib. 1. De lib. arbit.

Deus unus.

Constet igitur tibi, *Vnum esse regnatum omnium deum.*

Tac. v. Hist.

Aternus.

Ita appello *Summum illud & aeternum, neque mutabile, neque interiturum.*

Ibidem.

Descriptio eius.

Quem in parte descriperim (infinite enim illud quis definiet?) **MEN-TEM** solutam quandam, & liberam, segregatam ab omni concretionem mortali, omnia sentientem & mouentem, ipsamque preeditam motu sempiterno.

Cic. 1. Tuscul.

Periculosum, vnan-ri.

Nec plura addam : quia *de deo etiam vera dicere periculosum est:*

Cyprian' in Symb.

Qui melius scitur, nesciendo.

August. lib. 1. r. De Ord.

Potentia diuina.

Effectus ramen eius & affectus (si ita appellare fas) licet ingeram, amori tuo & admirationi. Ille maximus est:

-- immensa est, finemque potentia cæli

Ouid. iii. Metam.

Non

Non habet, & quidquid superi voluere, peractum est.

Ille iustissimus. & Θεός ἔδαιμ ἔδα- Institia.
μῶς ἀδίκος, ἀλλ' ὡς οἶόν τε δινγύταται ©:

Plato in
Thegeto.

*Deus nusquam & nunquam iniurius,
sed quantum potest iustissimus.*

Quid. XIII
Metam.

*Aspiciunt oculis superi mortalia
iustis.*

Seneca
Epist.
LXXXIV.

Ille arbiter & inspector operum, con-
filiorum, mentium. *Nihil deo clausum est.* Arbitrium.
interest animis nostris, & cogitationibus & ubique
presentia.
mediis interuenit.

Plaut.
Capt.

*Est profectò deus, qui quæ nos ge-
rimus, auditq; & videt.*

Boët. de
Consol.

*Quem, quia respicit omnia solus,
Verum possis dicere Solem.*

Sallust. ad
Cæf.

Nec inspector solùm, sed iudex Curatio. &
idem & vindex. præmij am
pena distri-
buitio. *Namque mihi pro vero
constat, omnium mortalium vitam diuino
numine inuisi; neque bonum neque ma-
lum facinus cuiusquam pro nihilo haberi,
sed ex naturâ diuersa præmia bonos ma-
losq; sequi.*

Guberna-
tio.

Hic qui gubernat omnia:

Qui terram inertem, qui mare Horat. III.
temperat Odar.

Ventosum, & urbes, regnâque
tristia.

Nec enim secura quies illum, similis- Ouid. I.
que sopori De Arte.

Detinet:

Sed ille est, qui viget, qui sentit, qui Cic. in
meminit, qui regit & moderatur. Somnio.

Ignorantia
horum, causa
scelerum.

Hæc talia non fas solùm, sed necesse
tibi scire: quia reuerà

-- primæ scelerum causæ mortu- Silius IV.
libus agris

Naturam nescire deùm.

Credèda ta-
men plura,
quàm scire-
da.

Sed scire temperanter. quoniam &
hoc verum, *Sanctius ac reuerentius esse,* Tacit. in
de actis deorum credere quàm scire. Germ.

C A P.

Pli
XI V
HIS

Cic.
Ver

CAPVT III.

De altero Pietatis membro, Cultu.

Is definitus, & duplex factus.

Pluria ad Religionem monita.

DE Cultu insequor. qui non aliud,
 QUAM COGNITI NVMINIS Quid Cul-
 VENERATIO, CERTIS LEGI- tus.
 BVIS CERIMONIISQ. DEVIN-
 CTA. Coli enim postulat, & huic fini
 homo natus: idque cultu duplici, Inter- Is duplex.
 no, Externo. Ille est, qui *in animo & ex* Internus.
animo, deo vero preces concipit, laudes,
grates. Iste, qui *hæc eadem, per ritus &* Externus.
gestus, expromit. Totum istud, nec malè,
 Religionem vulgò appellamus: de quâ
 sana quædam à non sanis hæc habe.

Magnum eius in animos imperium. Imperiosa

Religione enim vita constat. religio.

Omnes religione mouentur, & deos pa- Omni-
 bus
 cura.
trios quos à maioribus acceperunt, colen-
dos sibi diligenter & retinendos arbi-
trantur.

Itaque qualiscumque ea hausta, ægrè

Pernicaciter insidet. educitur. quoniam sua cuique optima videtur; ut quæ non ratione, sed affectu diiudicetur à singulis. Philo Iud ad Caium.

Optima ea habèda omnibus. Hæc publicè & priuatim habenda. Omnia enim prospera eueniunt colentibus deos, aduersa spernentibus. Liu. lib. v.

Et in omni sorte. Idque in utrâque fortunâ. & videndum, ne ritus sacrorum inter aduersa culti, per prospera obliterentur. Tac. x i. Annal.

Sed citra superstitionem. Sed habenda cum modo: ne fiat illud, Gens superstitioni obnoxia, religionibus aduersa. Idem v. Hist.

Ad primum naturam sui, sine admixtione. In quam naturæ vitio nos proni: & trahunt etiam iis quibus questus sunt capti superstitione animi. Liu. lib. v.

Tantum hoc ad regendû. Nec impediunt potentes. quoniam, ut iudicant, nulla res multum indiget effracius regi, quam supersticio. Curt. lib. i v.

Sed totum timorem in qui habent. At tu fuge. nam superstitione qui est imbutus, quietus esse nunquam potest. Cic. i. de Finib.

timor, eius via. Discrimen hoc habe: Deos à religioso vereri, à superstioso timeri. Varro apud Aug. De ciuit. lib. v i.

Placeat ille versus, sed saniter intellectus: *Spernenda nobis.*

Apud A-
gel. lib. IV.
cap. IX.

Religentem oportet esse, religiosum nefas.

Cic. De
Natur.
deor. II.

In Cultu ipso, ad interna semper *Intrò veno-
canda reli-
gio.*
præuertere; & cense, *Cultum deorum esse optimum, eundemque castissimum atque sanctissimum, ut eos semper purâ, integrâ, incorruptâ & mente & voce venereris.*

Seneca.

Aureum tibi dictum imprimo: *Es animus
excolendus.*
Optimus animus, pulcherrimus dei cultus est.

Seneca
apud Au-
gust. li. VI.
de Ciuit.

Nec sic, ut externa omnia spreueris. etsi pleraque ex iis, ut ille quidem *Sine Ritibus
alium tu
mè abiectum.*
vult, magis ad morem quàm ad rem pertineant:

Ibidem.

Nam sapiens seruabit ea tanquam legibus iussa, non tanquam diis grata. *Siqua legibus aut ritibus iussa.*

Cic. de
Diu lib. II.

Nisi si planè impia. aliàs, religioni parendum est, nec patrius mos contumaciter repudiandus.

In verbis etiam aut quæstionibus *Non in subtilitate re-
ligio.*
ne nimium mihi pruri ad facta abi-

quia *Christianorum omnia religio fieri* LaRant. lib. v. cap. IX.
sceleris & sine macula vivere.

*Sed in fa-
llu.*

Moyse illum *Aegyptium quali quo*
de fide cuiusque magis oculis, quam auri- Apud Rufin. Ecl. Hist. lib. 11. cap. vi.
bus credi.

*Capitalis hic
sermo.*

Sed abstinere *& Platonem inlustre*
rantem audio. & in re oĩdoroĩ & deĩoĩ Lib. de Rep. in hac ipsa re.
difficiles, & cum discrimine, hi sermões.
 Quod oraculum, in hoc quidem anno

CAPVT III. #.

*Fatum, appendix Pietatis. Quid
 illud, & à quo sit? quam vim
 habeat, & quem usum?*

PIE TATEM seui. pango nunc duos
 surculos, qui sub arbore hac, imò
 ex eâ nati: Fatum, & Conscientiam.
 Quorum illud, ex Sensu: hæc, ex Cultu
 originem clarè ducunt. Si enim guber-
 nat & dirigit deus, prouidet etiam &
 decernit. idque æternus ipse, ab æterno
 in æternum. hoc autem est Fatum:

*Fati origo
& Sensu.*

Quid sit

Cuius lege immobilis rerum humana- Liũ. lib. xxv.
rum ordo seritur.

Nec

Nec id aliud (vt non nemo etiam
 è priscis sensit) quàm SANCTIO
 ET *VELVT VOX DIVINÆ
 MENTIS.

* August.
 vide lib. v.
 de Ciuit.
 cap. ix.

Stat. i.
 Theb.

-- graue & immutabile sanctis
 Pondus adest verbis, & vocem
 Fata sequuntur.

Tac. iv.
 Annal.

Nam quòd alij *Fatum quidem con-*
gruere rebus putant, sed è vagis stellis,
alij apud principia & nexus naturalium
causarum:

Quis au-
 tem cum?

Sen. ii.
 Quæst.
 Nat.

Delirant. nos à causâ principe id pe-
 timus: id est, deo. ex quo suspensa sunt
 omnia, à quo sunt omnes causæ causarum.

Nempe ip-
 deus.

Valer.
 Flac. i.
 Argon.

-- Conditæ pergunt
 Ordine cuncta suo, rerumque à
 principe cursu
 Fixa manent.

Cic. ii.
 de Diu.

Mihi quidem sedet (pro illo sensu)
~~ab omni eternitate fataliter omnia desti-~~
~~nata.~~

Va eius
 humanâ.

Curt.
 lib. v.

Ex quibus licet, quibus fortè ac teme-
 rè humana negotia velut agisque persun-
 sum est: equidem eternâ constitutione
 credide

crediderim, nexuque causarum latentiam
& multo ante destinatarum, suum quodque
ordinem immutabili lege percurrere.

Cui constitutioni humana omnia
subiecta.

Fata regunt orbem: certâ sunt om-
nia lege. Manil. iv.

Etiâ actiones, & quæ circa eas:
tempora dico, & modos.

-- manet hæc ab origine mundi. Stat. i. r.
Eten.

Fixa dies bello, populique in præ-
lia pati.

Quin ipsi homines, tamen in * par-
te. Hæret. si subvertor mundum vobis
non, nec vobis, sed vobis. cap. 17. r.
Manil. Omnes
mortales fato subiciuntur, & initio, &
mutatione.

Adeo ut nullis consiliis vel auxiliis
id vitentis, aut mutentis. Apul. Me-
tam. ix. Nec consilio
prudenti, nec remedio sagaci divina, pro-
videntis fatalis dispositio subverti vel re-
formari potest.

-- Tantumne aliqui sibi posse videtur Quid. i. r.
Metan.
Fata

rac

Hist.

Hero
rus 1Sili
lib. vVal
Maxi
lib. i.

v.

Velle
lib. 2volan
s enim
sumia.si pruden-
s omni
apar.

Fata quoque ut superet?

Nec si praedicitur quidem. Nam *quae* Nec vitatur
ullu moni-
tu.
fato manent, *quoduis* significata non vi-
tantur.

Tac. 1.
Hist.

Herodo-
tus ix.

Græcus ille rectè: Ζῆνε, ὄ, π θεῖ γε-
νέας ἐν τῷ θεῷ, ἀμύχανον ἄπορες ἰαυ ἀν-
θεσσω. εἰδὲ γδ πρὸ λέγσει εἰδέλῃ τρεῖ-
δεξ εἰδης: O hospes quod divinitus con-
tingere debet, homo à se nullà arte dispel-
let: ac ne verisimilia quidem dicentibus
fidem habebit.

Non si monstra eum moncant aut Aut prodigi-
gia.
prodigia.

Silius
lib. v.

*Heu vani monitus, frustra mo-
rante Parcas
Prodigia! heu satis superi certasse
minores!*

Valer.
Maxim.
lib. 1. cap.
v.

*Imiçta enim leges necessitatis, peccus
etiam ab amentia rematum, prodigia iusta
æstimatione perpendere non patientur.*

Velleius
lib. 11.

*Mentem scilicet tunc hominibus
adimit supera illa Mens: quæ cuiuscum-
que fortunam mutare constituit, consilia
corrumpit.* ratio, vultu
mente seu
arbitrio au-
obnoxiat.

Videmus

Videmus ipsi cottidie, *manuum ini-* Ambrasi-
ano Mar.
lib. xiv.
cientibus fatis, hebetari sensus hominum
& obtundi.

Ita efficitur, quod est miserissimum, ut Velleiul.
II.
quod accidit, etiam merito accidisse vi-
deatur; & casus in culpam transeat.

Adnecto Amplius. *Fugiendo in me-* Liu. ix.
dia saepe fata vitur.

Multa ad fatum Sen. Ep.
Oedip.
Venere suum, dum fata sudent.

Multos in summa pericula Lucan.
VII.
missi

Ventari Almos ipse malit

Quid ergo? inquires. nihil agam, &
permittam omnia fatis? Stulte. imò
viam inibis quæ ad fata ducit: & hoc
quoque ex fato. Felicia illa vis? allabo-
ra. *Non enim votis neque suppliciiis mu-* Sallust.
Catil.
liebribus auxilia deorum parantur. vigi-
lando, agendo, prosperè omnia cedunt.

Nec exspecta, nihil agenti in sinum Liu. vii.
de cælo deuolaturam Victoriæ aut For-
tunam esse.

Θεοὶ τὰ γὰρ αὐτὰ τοῖς πόνοις πωλεῖν) : *dij bona laboribus vendunt.*

Græcor.
Adag.

Et hac mente verum, *Deos fortioribus adesse.* Fortes inuat.

Tac. i v.
Hist.

Liu. vi.

Simile in tristibus. *Dij prohibebunt hæc, inquires. sed nunquam propter te de cælo descendunt: tibi dent mentem oportet, ut prohibeas.*

Nec plura de grandi hoc profundo: Quæ à Fatis notitas fructus? quod tentandum semper homini, nunquam explorandum. Tibi quis hîc fructus? iste, ut verè pius sis, & fata sequare; id est deum. *Quid enim est viri boni? præbere se fato.* Præcipuus, patientia.

Sen. De
Prouid.

Thucyd.
lib. ii.
in orat.
Peric.

Φέσειν τε γὰρ τὰ τε δαίμονια ἀναγκάως, τὰ τε ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀνδρείως: *Ferre quæ diuinitus immittuntur, necessario oportet: quæ ab hostibus, viriliter.*

Sen. Epist.
c i i x.

Optimum est pati quod emendare non possis: & deum, quo auctore cuncta eueniunt, sine murmure comitari. Malus miles est, qui Imperatorem suum gemens sequitur.

CAPVT V.

*Etiam Conscientia, Pietatis lacinia.
Definio eam, diuido. tormentum
eius, si mala, ostendo: quietem,
si pura.*

*Conscientia
à Religione
oritur.*

*Et vix est,
vbi non illa.*

*Definitio
eius.*

Diuisio.

IAM & Conscientia, vt dixi, Pieta-
tis suboles est: & origo ei palam à
radice Cultus. Vbi enim ille floret &
viget: hæc pariter, vbi arefcit & lan-
guet: etiam ista. Quin vbi nulla religio
aut diuinus metus; exiguum in animo
huius germen, & à malâ terrâ velut op-
pressum. Est autem Conscientia, RE-
LIQVA IN HOMINE RECTÆ
RATIONIS SCINTILLA, BO-
NORVM MALORVMQVE FA-
CINORVM IVDIX ET INDEX.
Igitur & bipartita ea, Approbatio sci-
licet, & Opprobratio: illa in benè, hæc
in secus factis. Sed istius vis (vt vita &
vitia sunt) creberrima; ideoque fêrè
obtinuit, vt hæc pars veniat in generis
sui nomen. Nam Conscientiam vulgò
appel

Cic. p.
Cluent

Origo

Tac. x
Annal

Senec
Epist.
x c i i

Cic. p
Milon

Bias a
Stob,

appellamus, VIOLATI NUMINIS Alicui de-
 AVT PERPERAM CVLTI TRI- fnitio, ar-
 STEM COGITATIONEM ET rior.
 MORSVM. Qui sensus infixus homi-
 ni; & viuit quamdiu ille, non vi extin-
 guendus, non fraude.

Cic. pro
 Cluent.

Conscientiam à diis immortalibus acce- Alitè hæc
pimus, quæ diuelli à nobis non potest. infixa.

Origenes.

Vtiliter autem ea data, vt corrector Vtilis homi-
adfectuum & animæ pedagogus. ni in pecca-
ta.

Tac. xiv.
 Annal.

Flagrum post peccatum: quia per-
fecto demum scelere, magnitudo eius in-
telligitur.

Seneca
 Epist.
 XCIIIX.

Frænum ante peccatum: quia infixæ
nobis eius rei aduersatio est, quam natura
damnavit.

Cic. pro
 Milone.

Et magna sanè vis eius est in utramque Actu &
partem; vt neque timeant ij qui nihil ad- violentia.
miserunt, & pœnam semper ante oculos
versari putent qui peccauerunt.

Bias apud
 Stob.

Itaque bona illa, semper meum va- Bona qui-
dua est: as in sola-
titudo.

Imò in gaudio. & vis nunquam tristis esse? benè vine. Isidor. Soliloq. lib. 11.

Mala. in tormētum.

Mala autem etiam in solitudine anxiosa & sollicita est. Seneca Epist. XLIII.

Potest enim nocenti contingere ut lateat, latendi fides non potest. Epicurus apud Senec. Ep. XCIIIX.

Et quì celes?

Nocte dieq; tuum gestas in pectore testem. Iuuenalis.

Tessera nō fallax.

Qui non fallit, non fallitur. & ex oraculo hoc est: *Suis cuique animus ex conscientia spem prabet.* Sallust. ad Cæs.

O te miserum, si contemnis hunc testem! Seneca Epist. XLIII.

Carnifex aspidum.

Imò & Tortorem. Vrit enim, cædit, lancinat: eò grauius, quia sine morte. Græcorum adagium verum: ἡ συνείδησις τῷ ψυχῷ πλήττει: conscientia animum verberat:

Eufessus.

Et quidem asiduo illo & furdo verberere. Namque animus impurus, diis hominibusque infestus, neque vigiliis neque quic

Sallust. Catil.

quietibus sedari potest. Ita conscientia mentem excitam vastat.

Plin. lib.
111. Ep.

Sic tamen hodie viuitur, vt multi famam, conscientiam pauci vereantur.

*Quæ tem-
porum tamen
quidam.*

Cicero
ad Attic.
lib. x111.

Aliter vir bonus. cui fixum in omni vitâ transuersum unguem à rectâ conscientiam non discedere.

*Nunquam
vir bonus.*

Aug. xxi.
De ciuit.

Etiam tibi: qui hoc imbibe, Tranquillitate conscientie nihil excogitari beatius posse.

CAPVT VI.

Alterum Virtutis membrum, Probitas. Quid eam hic appellem? Breuia & vniuersalia ad eam præcepta.

RAMVS Virtutis mihi alter superest, Probitas: quem tamen leui dolabrâ expolio, quia in hoc Ciuili ædificio propriè non ei locus. Ad morale pertinet. nec Probitatem aliud hîc intellego, quàm RECTAM IN MORIBVS ET ACTIONE OMNI VITAM, EX HONESTI NOR-

*Quid Pro-
bitas?*

Pietatis ea comes. M. A. Mihi tamen non omittenda, vt necessitatem videas: & quia Pietati adnexa ea, aut veriùs innexa. Sine moribus Pietas, quidquid vultu, voce, calore præferas, vana est, imò nulla. Vt poma, in Iudæâ, non poma nascuntur, quæ cõ-tacta in fumum abeunt & vaporem: talis verbosa illa Pietas, sine vitali hoc operum succo. Iure ergo mores ama, quisquis amas illam, & factis magis, quàm specie; seriò, nec ad pompam.

Interna probitas, sola proba.

Esse quàm videri, probus malis.

Sallust. in
Catil.

Et cum laudato illo Catone, nunquam rectè feceris, vt fecisse videaris.

Velleius
lib. 11.

Et spernenda fisci.

Conscientia virtuti satis amplum theatrum est.

Cicero
Iugur.

Non tu mihi inter claros magis, quàm inter bonos.

Tac. 1 v.
Hist.

Non inter eos, quos ambitio falsos fieri subegit, magisq; vultum quàm ingenium bonum habere.

Sallust.
Catil.

Opes non nimis amanda.

Opes quid curas? Fortunam velut tui

Apul. in
Apol. 1.

tui

tunicam, magis concinnam proba, quàm longam.

Seneca
Epist.

Quid cultum aut corpus? *Honestum* Non corpus.
ei vile est, cui corpus nimis carum est.

Tac. x v.
Annal.

Tu à te laudem tibi sume; internâ
veraque virtute, non specie inanium va-
lidus.

In Agr.

Esto mihi cultu modicus, sermone fa-
cilis.

Sallust. in
Frag.

Ore probo, animo verecunds.

Pador in-
duendus.

Tac. i v.
Hist.

Opum contemptor, recti pervicax, con-
stans aduersum metus.

Cum con-
stantiâ.

Sallust.
Iugurth.

Vnius animi cultor: qui dux atque
imperator vite mortalium,

Animus
solus colen-
dus.

Indidem.

Rector humani generis, agit atque ha-
bet cuncta, neque ipse habetur.

Qui ma-
gnus.

Indidem.

Præclara enim facies, magnæ diuitiæ,
*ad hoc vis corporis, & alia huiusmodi
omnia breui dilabuntur:*

Qui ater-
nis.

Indidem.

At ingenij præclara facinora, sicuti
anima, immortalia sunt.

CAPVT VII.

*Ad Prudentiam transitum, qui Re-
ctorum alter. Necessitas eius ostē-
sa. Definitio posita, & exposita.
Partes eius & Utilitas.*

*Prudentia
virtutem
piā ducit.*

VIÆ tuę Duce[m] vnum habes, Vir-
tutem : adiungo nunc alterum,
quem Prudentiam dixi. Is non tuus so-
lū, sed si inspicias, Virtutis ipsius rector.
certē director. Sine prudentiā enim quæ
potest esse virtus?

*Qua sine
ā, haud
cūta.*

Plato verē ait, ἡ φρόνησις μόνον ἡγε-
ται τὸ ὀρθῶς ποιεῖν: Prudentia sola praeit
& ducit ad rectē faciendum.

In Me-
none.

Et Sophus alter : ἔχ' οἶοντε ἀγαθὸν εἶναι
κρίτως, ἀνδρ' φρονησεως : fieri non potest
vt quisquam verē probus sine Prudentiā
audiat.

Arist. v. l.
Ethic.
cap. v.

Causa hæc. quod Virtus omnis in
Electione & Modo est : non hæc sine
Prudentiā: ergo nec Virtus. Atque vt ar-
chitectis opus nullum rectē processerit,
fine

Arist.
Iamb.

Tacit.
Anna.

Arist.
Ethic.
cap. v.

Plato
cib. i.

sine libellâ & lineâ: non item nobis, sine normâ hac directrice. Quam definitio,
INTELLECTVM ET DILECTVM Quid Præ-
RERVM, QUÆ PVBLICE PRI- dentia?
VATIMQVE FVGIENDÆ AVT
APPETENDÆ.

Intellectum dixi. quia hæc est quæ Sagacitas
videt omnia: ideoque ὄμμα τῆ ψυχῆς, eius.
oculus animæ, iure dicta.

Dilectum addidi. quia eadem, quæ Discretio.
seligit: & recto iudicio, *honestâ ab dete-*
rioribus, utilia ab noxiis discernit.

Priuatim etiam & Publicè, inserui. Duplex ea.
quoniam species eius velut duplex, Do- Privata, &
mestica & Ciuilis: quarum illa sibi, hæc qua foras
aliis prodest. *Φρόνιμος δίδμεθα εἶν, οἱ* spectat.
τὰ αὐτοῖς ἀγαθὰ, καὶ τὰ τοῖς ἀνθρώποις
δύσταν) θεωρεῖν: Prudentes censemus, qui
ea, quæ sibi, quæq; hominibus conducunt,
possunt dispicere.

Plato Al- Φρόνιμόν γε φησὶμεν, ἀποχεῶντα ἑμ-
cib. 11. εσλον καὶ αὐτὸν αὐτῶ καὶ τῇ πόλει: Pru-
dentem dicemus, sibi & reipublicæ consu-
lere potentem ac validum.

Ars &

NORMA
EIVS VITA.

Itaque vsus eius multiplex. & rectè
ille, qui dixit, *Artem viuendi esse Pruden-*
tiam, ut medicinam valetudinis.

Cic. v. de
Finib.Mania
eius.

Hæc enim est, quæ *presentia ordinat,*
futura prouidet, præterita recordatur.

Auctor li-
bri de i v.
Virtut.

Vn eius.

Hæc quæ *fallere non vult, & falli*
non potest.

Idem.

Cui omnia subiecta:

Ἀπαντὰ δέλα τῷ φρονεῖν καὶ δισα).
Famulatur omne, quidquid est, Pru-
dentia.

Menædet.

Etiam ipsa Fortuna. nec vanè di-
ctum,

Sapiens pol ipse fingit fortunam sibi.

Plautus
Trin.

Igitur iure Tragicus,

Πολλὰ τὸ φρονεῖν Ἐδαιμονίας
Προτον ὑπάεχθ.

Sopho-
cles An-
tig.

Longè Prudentia felicitatis
Primas tenet.

At contrà, Imprudentia infelix. quæ
pleraque, & se, præcipitat.

Sallust. ad
Cæf.

CAP.

CAPVT VIII.

Quid gignat Prudentiam? Vsum esse, & Memoriam. Quid ea utraque? Vis & firmitudo illius prelata: sed raritas & difficultas item ostensa.

PRUDENTIÆ autem parentes duo, Vfus & Memoria rerum. Nam quod poëta vetus in Sapientiam scripsit,

Duo Prudentiam faciunt.

Afranius.

Vsus me genuit, mater peperit vsus, & Memoria:

abnuo: & verius est in istam. Vsum intellego, NOTITIAM HVMANARVM RERVM EX VISV VEL TRACTATV. Memoriam, NOTITIAM SIMILEM EX AVDITV VEL LECTV. Vfus haud paullo firmior: & ideò iure pater. Per sua enim, non per aliena pericula discit: per propinqua exempla, non remota. quin plerisque euentibus ipse adest, interest, præest. Itaque verè scriptum,

Memoria.

Vfus, certissimus doctor.

Longè si-
pra alios
magistros.

*Vsus efficacissimus rerum omnium
magister,*

Plin. lib.
XXVI.

Ovid. v.
Metam.

Et experimentis optimè creditur.

Idem, lib.
XVII.

Imò amplius: *Vsus omnium magistro-
rum præcepta superat.*

Cicero de
Orat.

Solon.

Quem qui multum habet, gloric-
tur iure:

Is bona ma-
lag, nonit.

-- νόεω καὶ οἶδα ἕκαστα

Homer.
Odyss. Σ.

Ἐοδλά τε καὶ τὰ χέρνα.

-- noui & scio singillatim

Quæ bona, quæ mala sunt.

Artes om-
nes genuit.

Hic ad omnem artem utilis siue ne-
cessarius:

*Per varios usus artem experientia
fecit,*

Mani-
lius I.

Exemplo monstrante viam.

Ciuilem
perficit.

Sed ad hanc ciuilem imprimis. Καὶ
τοῖς ἐπιεικτέροις οὐδὲ πολυπραγῆς εἶδέναι,
προσδεῖν ἕσμεν ἐμπειρίας: & quisquis
*in re Ciuili intelligens haberi uolet, opus
ei experientiâ.*

Aristot.
Eth. x.
cap. vii.

Incom-
modu tamen,
quia firme.

In quo tamen hoc mali, quod præ-
ceptis non traditur: sed *etas eum deni-
que affert.*

Cic. II. de
Orat.

Tacit. I.
Ann.

Nam

Nam vt poëta ait,

-- seris venit usus ab annis.

Et extrema
aetate pro-
prius.

Hinc Prudentia senū in vulgi verbo:

Hinc illud sapientis,

Ἐνεόσω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκό-
μευθ.

Assidue addiscens, ad senium pro-
pero.

CAPVT IX.

Memoria rerum, siue Historie, fru-
ctus. Facilem hanc ad Pruden-
tiam viam: etiā ad Probitatem.

AT Memoria, parens altera est.
Aquam Vtui non appono solūm,
sed in parte præpono. Magis enim ob-
uia hæc & facilis: diffusa latiùs, & quæ
plura ad Prudentiam & in plures con-
fert. In quosuis enim ea, & quouis tem-
pore, cadit: cumque iter illud per pro-
pria pericula, longum, nec sine pericu-
lis sit: hæc via tutior, ideoque tritior, &
haud paullò

Memoria
docet.

Facilitas.

Crebritas.

Plures aliorum euentis docentur.

Id

*Ea vinit in
libro histo-
ricis,*

Id est, Historiâ. quæ non aliud quàm
anima & vita memoria.

Cic. 1. 1. de
Orat.

lib. 1.

*Exempla enim omnia iacerent in tene-
bris, nisi literarum lumen accederet.*

Idem pro
Archâ.

*Per eâ, vir-
tutibus &
vitiis suis
hænet.*

Hæc est illa φυλακὴ τῶν ἀξιολό-
γων δεσπῆς, μέγιστος τῶν φαύλων κα-
κίας, ἀεργίας τῷ κοινῷ τῶν ἀνθρώπων
χρῆς: custos illustrium virorum virtutis,
testis malorum sceleris, benefica in omne
humanum genus.

Diodor.
Sicul. 1.
Biblioth.

Arist. 1.
Rhet.
cap. v.

*Vitam in-
struit pri-
matam.*

Hæc lux veritatis, magistra vitæ.

Cic. 11. de
Orat.

Lampr.
in Alex.

Verè Magistra. In hac enim tibi fas,
ὡσπερ ἐν ἐσπῆρῳ, κοσμεῖν καὶ ἀφομοιεῖν
πρὸς τὰς τῶν ἄλλων δεσπῆς τὸ βίον: tan-
quam in speculo, ornare & componere vi-
tam tuam ad alienas virtutes.

Plaut. in
Timolcō
te.

Alphon-
sus Sici-
liz.

In quâ hoc præcipuè salubre ac frugi-
ferum, omnis te exempli documenta in il-
lustri-posita intueri: ut inde tibi tuæq; reip.
quod imitere, capias; inde factum inceptu,
factum exitu, quod vites.

Liu. 1.

*Publicam
dirigit.*

Eadem ad Ciuilem hanc partem
vtilissima: nec temerè Polybius, ἀλη-

θίνο

lib. 1.

Ἰστορίῳ παιδείαν καὶ γυμνασίαν πρὸς
τὰς πολιτικὰς πράξεις, τὴν ἐκ τῆς ἰστορίας
μάθησιν dixit: *verissimam disciplinam
exercitationemque ad res Civiles Histo-
riam esse.*

Arist. 1.
Rhet.
cap. v.

Et ad consilia. *χρήσιμοι πρὸς τὰς πο-
λιτικὰς συμβεβηκός, αἱ τῆς πρὸς τὰς πρά-
ξεις γραφόντων ἰστορία: utiles ad publicas
deliberationes, rerum gestarum historia.*

*Ad consilia
pratt.*

Lampryd.
in Alex.

Quo aspectu Imperator Alexander,
consiliis togæ & militiæ literatos adhi-
bebat, & maximè eos qui historiam norant.

Alphon-
sus Sici-
liz.

Et rex alius, *optimos consiliarios Mor-
tuos aiebat, intelligens hos ipsos Histo-
riæ libros.*

*Consiliarij
mortui, bo-
ni, liberi, si-
ne fisco.*

CAP.

CAPVT X.

*Appendix de Doctrinâ, quæ utri-
que Reçtori utilis. Quis legiti-
mus vsus eius, finis, modus.*

VTRVMQVE Rectorem dedi,
& ab eo ab his præloquiiis: nisi
quod de Doctrinâ etiam breuiter atte-
xo. id est, ipsis adiutoribus tuis do ad-
iutorem. Nam hæc est, quæ non ad Pru-
dentiam solùm facit validè (clarum id
quidem) sed & Virtutem.

*Doctrina
Prudentiam
promouet.*

*Virtutè or-
nat, aut per-
ficit.*

*Quæ etsi quosdam impetus à naturâ
sumit, tamen perficienda doctrinâ est.*

*Quint.
lib. x. 1.
cap. 1 1.*

*Non enim plenè satis contingit ea, nisi
animo instituto & edocto.*

*Seneca
Epist. xci.*

*Et propriè
animos ei
pargat, ac
preparat.*

*Eo tamen sensu; non quia Virtutem
dare possit, sed quia animum ad accipien-
dam illam preparat.*

*Idè Epist.
LXXXIX.*

*Vsus eius,
verè vsus.*

*Auidè igitur hæc haurienda, sed ad
vsum. Non enim paranda nobis solùm,
sed fruenda Sapientia est.*

*Cic. 1. de
Finib.*

Ego

Ego cum poëta

Pacuvius.

*Odi homines ignauâ operâ, philo-
sophâ sententiâ.*

*Nec enim
in verbis
nudi, sed
bonis factis.*

Et cum Sallustiano Mario, *parum*

In Iugurt.

*mihî placeant eæ literæ, quæ ad virtutem
doctoribus nihil profuerunt.*

Imò nocuerunt. quia multi vitia sua
tegunt & inumbrant hoc velo, *animo*

*Abiungunt,
qui non ta-
let.*

Tac. x v.
Annal.

*perfidiosi & subdoli, auaritiâ ac libidi-
nem occultantes.*

Indidem.

*Specie bonarum artium falsi, & ami-
citiæ fallaces.*

Indidem.

Sed ij ferè ex eo genere, qui *doctrinâ*
ore tenus exerciti, animum bonis artibus
non induerunt.

*Quod ge-
nus ferè
tuncti eâ,
non imbuti.*

Tu contrâ. habeto eam non ad pom-
pam aut speciem, *nec ut nomine magni-
fico segne otium veles, sed quò firmiter ad-
uersum fortuita rempublicam capeffas.*

*Fatis eius
verus: &*

1 v. Hist.

Et habeto etiam cum modo. quia
*plus scire velle quàm satis sit, intempe-
rantie genus est.*

*In eâ mo-
dus.*

Seneca
Epist.
lxxxix.

Nec enim
sapit. qui
nisiu sapit.

Ὁ ζήσιμ' εἰδώς, ἐχ' ὁ πολλ' εἰδώς, Ἄσχυ-
σοφός: lus.

*Qui fructuosa, non qui multa scit,
sapit.*

Atque adeò verissimè dictum: *Plus* La&ant.
sapit interdum vulgus, quia tantum quan- lib. 11.
tum opus est, sapit. Instit.

Quin fra-
nanda im-
modica di-
scandi cupi-
ditas.

Imitare igitur Agricola: qui studio Tacit. in
scientie flagrantem animum coercuit, Agric.
tenuitque, quod est difficillimum, ex Sa-
pientiâ modum.

Vitium ho-
die. & in
senibus cre-
brum.

Nam nos plerique hodie, ut omnium Seneca
rerum, sic literarum intemperantiâ quo- Epist.
que laboramus: nec vite, sed scholæ disci- cv 11.
mus. Quo veriloquio claudio & confi-
gno hunc librum.

I. LIPSI

I. L I P S I
 P O L I T I C O R V M
 S I V E
 C I V I L I S D O C T R I N Æ
 L I B R I S E C V N D I

C A P V T I.

*De imperio uniuersè dictum. eius
 necessitas in Societate ostensa, &
 fructus.*

V I Æ huius Rectores ostendi tibi : sed communiter, & ostendi tantum. ipsam mihi, sodes, ingredi : ego quî sequare atque assequare eos, dicam. nec id per stadia solum singula, sed penè passus. Vita Ciuilis in Societate est: Societas in duabus rebus, Commercio & Imperio. Illud * alterius argumenti

* Nempe
 Moralis
 aut Oeco-
 nomici.

Definitio
Imperij.

est, hoc mei. quod definitio, CERTVM
ORDINEM IN IVBENDO ET
PARENDO. Cuius tanta vis siue ne-
cessitas potiùs, vt hoc vnum fulcrum
sit rerum humanarum.

Vt eius.

Sine Imperio enim *nec domus vlla,* Cic. 111.
nec ciuitas, nec gens, nec hominum vni- de Leg.
uersum genus stare, nec rerum natura
omnis, nec ipse mundus potest.

Vtilitas.

Et quod sequitur, magna eius vti-
litas. τὸ γὰρ ἀρχεῖν καὶ ἀρχεῖσθαι, ἢ μόνου
τῶν ἀναγκασίων, ἀλλὰ καὶ τῶν συμφερόν-
των: Regere enim & regi, non solum inter
ea quæ necessaria, sed & vtilia. Arist. 1.
Polit. cap. 111.

Vinculum
verum.

Istud sanè est vinculum, per quod res-
publica coheret: ille spiritus vitalis, quem
hæc tot millia trahunt: nihil ipsa per se
futura, nisi onus & preda, si mens illa
imperij subtrahatur. Sen. 1. De
Clement.

Regimen
hominum.

Denique hæc Circæa illa virga, quâ
tactæ feræ hominesque mitescunt. quæ
è ferocibus vniuersis, singulos, suo quem-
que metu, obediens facit. Liius
lib. vi.

At contrà, ruunt omnia, vbi non
hoc

hoc firmamentum : diffuunt, vbi non
hoc coagulum. & nimis pro vate, ille
vates:

*Contra, In-
obedientia
Confusionem
parent.*

Sophoc.

Ἀναρχίας ἢ μείζον ὄντα ἔστι κακόν.
Αὕτη πόλεις ὄλλουσιν, ἢ δ' ἀναστάτας
Οἴκας πῖθισιν, ἢ δὲ σὺν μάχῃ δορὸς
Τροπὰς καταρρήγνυσι. τῶν δὲ ὀρ-
θημόνων

Σώζει τὰ πολλὰ σώμαθ' ἢ πειθαρχία.

*Confusione tetrus nullū est malum.
Hac perdit vrbes, ista perdit &
domos*

*Vastāsque reddit, Martis in cer-
tamine*

*Hac terga vertit. ritē sed p̄arentium
Res seruat atque vitam Obedientia.*

CAPVT II.

*Diuisio Imperij. Principatus, prima
& optima eius pars. id variis ar-
gumentis ostensum.*

IMPERIVM hoc autem triplex: *Tres Impe-
rii forma.*
Principatus, Optimatum, & Populi
status.

Nam cunctas nationes & vrbes (ait Tac. lib. meus scriptor) Populus, aut Primores, aut ^{111.} Singuli regunt.

Et quidquid scrutere; nec cœtum aliquem socialem sine vllâ harum formarum reperies, nec in eo aliam præter istas. Miscentur inter se, fateor, & remittuntur aut intenduntur: sed sic, vt propendeat & præponderet semper aliqua pars, à quâ iure ei nomen.

Difficile, nec certum de iis indicium.

Sed quæ ex his optima? diu hoc in lite. quam soluit & non soluit idem ille noster. *Dilecta*, inquit, *ex his & constituta reipub. forma facilius laudari quàm euenire: aut si euenit, haud diuturna esse potest.* Ego si non veriùs, clariùs rem aperio, & præfero palàm Principatum. Mouent me ista: Ibidem.

Optimatum Principatus videtur.

Qui vetustissimus.

Quòd ille vetustissimus: & certum est omnes antiquas gentes regibus primùm paruisse. Cic. 111. De Leg.

Idque in terris nomen imperij primùm fuit. Sallust. Catil.

Vt verissimè præfatus sit ille, *Principio* Justin. lib. 1.

Sall. E. Mith. tis.

Tacit. Anna.

Seriu.

Tac. 1. Ann.

1. Hist.

1. Ant.

incipio rerum, gentium nationumque imperium penes reges erat.

Addo, quòd ad naturam aptissimus. Idè ex natura maximè.
 Docent animantes ceteræ, in quibus imago hæc imperij: docent plerique hominum. & orbem peragra; pauci libertatem, pars magna iustos dominos volunt. sed & habent.

Sall. Epist. Mithridatis.

Idem secundum rationem maximè. Ex ratione & usu.
 Vnum enim imperij corpus, vnius animo regendum videtur: sicuti ab vno gubernatore, vna nauis.

Tacit. i. Annal.

Plures, quid mihi adfers: turbas. non aliter, quàm εἰ δέλωσι δύο ἥλιοι ἡμέρας, κίνδυνος, πάντα συμφλεθῆντα διαφθελωῶν: si duo Soles velint esse, periculum ne incendio omnia perdantur.

Setinus.

Tac. i. v. Ann.

Arduum enim semper eòdem loci potentiam & concordiam esse. Discordiam cognit.

i. Hist.

Itaque pacis interest, omnem potestatem ad vnum conferri. Contra, pacem Principum.

i. Ann.

Legimus, imò ipsi vidimus, discordantis sæpe patriæ non aliud remedium

fuisse, quàm si ab uno regeretur.

Nec dissentiunt à me prudentes. Ille
 clamat : ὁ βασιλεύς, ὡς θεὸς ἔξ ἀνθρώ-
 πων : rex, deus quissiam humanus est. Plato in
Polit.

Alius, Ἐκ τοῦ Διὸς βασιλῆες : Ex Ioue
 sunt reges. Calli-
mach.

Et tertius inculcat -- Διοτρεφίας βα-
 σιλῆας : à Ioue educatos reges. Homer.

Quinetiam nonnemo : Regnum res
 inter deos hominésque pulcherrima. Liu. lib.
xxv.

Vt iure concludam & optem cum
 Homero:

εἰς κόρυμβόν ἔστω,

Εἰς βασιλεύς.

-- herus unicus esto,

Unicus & Princeps. Iliad. β.

Nam plures rationes scio ; nec affe-
 ro, in hoc angusto circo alienorum ver-
 borum, cui me inclusi.

CAPVT III.

Principatus definitio. per partes declaratio. Et primum, utrius sexus ille sit?

NEC tamen Principatum omnem confusè extollo, sed verum & legitimum. quem definitio, VNIVS IMPERIVM, MORIBVS AVT LEGIBVS DELATVM, SVSCEPTVM GESTVMQVE PARENTIVM BONO. in quâ formulâ, nisi fallor, non vim solùm omnem boni Principatus inclusi, sed & ad illū viam. Diducam, & explicabo. Posui primò, VNIVS IMPERIVM. virine, an sceminæ? Vtriusque. sed illius maximè: quia iubet sic natura.

Quid Principatus?

Virorum imperium.

Arist. I.
Polit.
cap. II.

Τό τε ὃν ἀρρεν, φύσι τῆ θήλει ἡγεμονικότερον: Nam quidquid masculum, naturâ magis factum ad imperandum, femineo.

Vix femininum.

Etiam ratio. Nam palàm est quòd ille conditor nostri deus, sceminis quidē

Qua imbecilla.

-- *pectus instruxit dolis,*
Sed vim negavit.

Seneca
Oclau.

Qua inen-
spantes.

Nec Constantiam dedit:

-- *Nulla diu femina pondus habet.*

Propert.
lib. 11.
Eleg.

Qua non
adspantes.

Ne Prudentiam quidem plenè. &
plerumque muliebri consilium deterius.

Tac. x v.
Annal.

Sape vix
teste.

Atqui hæc imperij vera instrumenta.
Sed adde & vitia. quia *non imbecillis*
tantum & impar laboribus hic sexus, sed
si licentia adsit, seuus, ambitiosus.

111. Ann.

Et lubrica.

Quid etiam si sæpe lubricus & quàm
in lubrico tunc respublica? *Nec enim*
femina, amissa pudicitia, alia abnuerit.

1 v. Ann.

Nec barba
ad an-
non.

Denique indecorum, & feruum ni-
mis hoc feruitium. Doctor meus de
barbatâ quapiam gente: *Femina domi-*
natur, in tantum non modo à libertate,
sed à feruitute degenerant.

De mor-
tib. Græc.

Atque his causis videatur feminis
salvare obsequij gloria.

Viluvii
Fante.

Ecce tamen & tela non imbellia
pro

pro imbelli sexu. Pro iis hæc ratio, *In altera tamen partem ratio.*
quòd Nulli præclusa est virtus. omnes admittit.

Seneca
Epist.

Idem.

Nec censum, nec sexum eligit.

*A communi-
one vir-
tutis.*

Et reuerâ, nõnne eximix aliquot
 reginarum lectæ nobis, auditæ, visæ?
 quæ fortes, cautæ, castæ, *virilibus curis,*
feminarum vitia exuerant.

*Ab exam-
plis.*

Tacit. vi.
Ann.

Pro iisdem, consensu aliquot gen-
 tes. Britanni illi veteres non regno
 solum præfecere, sed bello. *Solitum*
*quippe Britannis, feminarum ductu bel-
 lare.*

*A ritu gē-
tium.*

tu Agr.

Germani vitis ipsis ante-tulerunt
 & inesse iis sanctum aliquid ac prouidum
 putarunt.

De mo-
rib. Ger.

ibidem.

Itaque nec consilia eorum aspernaban-
 tur, nec responsa negligebant.

v. III.

Imò plerisque eorum (ridet an ringe-
 ris?) fatidicæ, & augete superstitiose,
 arbitrabantur deas.

Capaces igitur sceptri: ut hi qui

dem censent. atque etiam ego, nisi lex
aut mos patrius aliter iubent.

CAPVT IV.

*Quomodo capiendus Principatus?
duos legitimos modos esse, Ele-
ctionem & Successionem. & de
utraq; aliquid disertum.*

NAM hæc ante omnia seruo. ideo
addo, MORIBVS AVT LE-
GIBVS DELATVM: non temerè
initium & velut caput Regiæ huius viæ
muniens, quia multi calcare eam vo-
lunt pede non recto.

*Ecce Prin-
cipis plures
adificiant.*

Natura mortalium avida imperij est, Sallust.
ait ille: Jugurth.

*Et id na-
tura velle.*

Et alter: *Vetus ac pridem insita mor-
talibus potentie cupido:* Tacit. II.
Hist.

Eaque cunctis affectibus flagrantior. xv. Ann.

*Præsum in
duplex.*

Itaque Principatum multi appetunt,
nec boni ipsi, nec bono fine. quos re-
pressit tamè mos siue lex gentium repa-
gulo duplici, Electionis & Successionis.

Hanc

Tacit.
Hist.

i. Hist.

xiii. A.

Sallust.
Jugurth.

i. Ann.

Tacit. II.
Hist.

iv. Hist.

xv. Ann.

Plin. P.
neg.

Hanc appello, CVM GENTILIS IS Succesſio.
 HONOS EST, ET PRINCEPS
 E' PRINCIPE NASCITVR.
 Illam, CVM SPRETO NATA- Ei Electio.
 LIVM IVRE, SVFFRAGIIS DE-
 SIGNATVR. Electio, antiquior. ta-
 men Succesſio receptior, & aſpectu ali- illa ut vi-
 detur, me-
 lior.
 quo melior: quia verum eſt

Tacit. 11.
 Hiſt.

*Minore discrimine ſumi Principem,
 quàm quæri.*

1. Hiſt.

Turbis etiam hoc obſtaculum. cùm Pacatior.
 alioqui magnis aut nouis conatibus op-
 portuni ſint tranſitus rerum.

xiii. Ann.

Nam clarum eſt, prauas aliorum ſpes Securior.
 cohiberi, ſi ſucceſſor non in incerto.

Salluſt.
 Iugurth.

1. Ann.

Princeps ipſe per hanc viam ſecu- Ex Princi-
 pum iſſurã
 uſu.
 rior, & pluribus velut munimentis in-
 ſiſtit.

1 v. Hiſt.

Oraculum eſt, Non claſſes, non le-
 giones, perinde firma imperij munimenta,
 quàm numerum liberorum.

v. Ann.

Plin. Pa-
 reg.

Tamen aliis ratio magis placet alia. Pro Electio-
 ne & ſua
 ratio.
 & aiunt, Imperaturum omnibus, eligi de-
 bere ex omnibus.

Vel

Quia di-
gniores re-
perit.

Vel ideò, quòd plerumque *optimum* Tacit. r.
quemque Electio inuenit. Hist.

Nam nasci & generari à principibus, Ibidem.
fortuitum, nec ultra estimatur: cooptandi
iudicium integrum, & si eligere velis,
consensu monstratur.

Quia &
ipsa di-
gnior.

Minùs etiam seruilis hæc species. &
loco libertatis erit, si eligi incipimus. Ibidem.

Ceterù ex-
tra has, obli-
qua via,
nec fuisse.

Sed vtra harum rectior, non rectæ
vix aliæ: nec quisquam imperium flagitio Eodem li-
quæsitum bonis artibus exercuit. bro.

Imò nec diu exercuit. quia *nulla que-* Curt. lib.
sita scelere potentia diuturna est. 1 v.

CAPVT V.

Initia Principatuum plerumque lau-
dabilia: sed id non satis. perseue-
randum esse.

SED addidi etiam, *SUSCEPTVM*
SGESTVM QVE. nec geminaui
temerè; quia sunt qui suscipiant re-
ctè, non gerant & finiant. ego autem
pal

palmam hanc in metâ, non in carceribus figo. Fit malo vitio, an fato humani generis, vt

*Principia
Principum
ferè bona:
at non finis.*

Tac. xv.
Annal.

*Initia magistratuum aut Principum
ferè meliora sint, sed finis inclinet.*

Poëta non nesciuit:

Lucan.
lib. iix.

*-- mitissima fors est
Regnorum, sub rege nouo.*

Tac. i.
Annal.

Imò nec ipsum vulgus. qui accipiunt *Idèo grati,
nouu reges.*
regem letantes, vt ferè ad noua imperia.

xii. Ann.

Spei suæ quàm sæpe falsi! Nam ple- *Sed non in
longum.*
rique regnantium, suone an seruitij inge-
nio, dum adipiscuntur dominationes mul-
tâ caritate sunt; & maiore odio, postquam
adepti.

iv. Hist.

Fit ideo, quia plurimum simulatæ *Causa, quia
fictus deci-
dit.*
cæ virtutes: cum sciant omnes, *Nouum*
*imperium inchoantibus vtilem esse Cle-
mentia famam.*

ii. Hist.

Aut certè non altè insitæ. ideoque *Aut certè
mutantur
in regno.*
peccare paullatim indulgentiâ fortune,
& prauis magistris, discunt audèntque.

Siue

Siue etiam Regni ipsius natura hoc fert, vt diurnitate in superbiam mutant. xii. Ann.

Suo sepe
malo. quia

At malè. Imperium enim iis artibus Sallust.
Catil.
facillimè retinetur, quibus initio partū est.

Et fortuna
cum iis mis-
tatur.

Quod si se mutant: videant, ne For- ibidem.
tuna quoque cum moribus immutetur.

CAPVT VI.

Quis finis, quò actiones omnes Prin-
ceps dirigat? Bonum publicum id
esse, & seponenda priuata.

DENIQUE in extremo posui
PARENTIVM BONO: in
iis verbis Finem ipsum veri Principa-
tus complexus, & candidam illam me-
tam, ad quam currat Regius hic athleta
quæ non aliud, quàm subditorum com-
modum, securitas, salus.

Beatitas ci-
uium, Prin-
cipi propo-
sita.

Nam moderatori reipub. beata ciuium Cic. v. De
Rep.
vita proposita est.

Vt ea opibus firma, copiis locuples, glo- ibidem.
riâ ampla, virtute honesta sit.

Te

Xeno-
in Me-
rab. 5.
lib. 1.

Arist.
Politi-
cap. x.

Sen.
Cleme

Indide

Claud.
Hon.

Xenoph.
in Memo-
rab. Socr.
lib. 111.

Te spectas? erras. καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς Et idèo eli-
gitur.
αἰρεῖται, ἕχ' ἵνα ἑαυτῷ καλῶς ὀπιμει-
ται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἐλόμφοι ἀγὸς τῶν
εὖ πράττουσι: nam rex eligitur, non ut
se se molliter curet, sed ut per ipsum, qui
elegerunt, bene beatèque agant.

Arist. 11x.
Politic.
cap. x.

Hac unâ in re maximè abit ille à Tyrann. an-
tem, sua.
Tyranno. quòd ὁ μὲν τύραννος τὸ ἑαυτοῦ
συμφέρον σκοπεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸ τῶν
δεχομένων: Tyrannus suum ipsius com-
modum spectat & quarit, at rex subdi-
torum.

Qui verè est Homericus ille ποιμὴν Ut pastorì
cura gregum
est.
λαῶν: pastor populorum.

Sen. De
Clement.

Scias igitur, quisquis hoc nomine,
civium non servitutem tibi traditam, sed
tutelam:

Indidem.

Nec rempublicam tuam esse, sed te rei-
publicæ. Non igitur
dominium,
sua.

Vatem audi:

Claud. ad
Hon.

Tu civem patrèmque geras; tu con-
sule cunctis, Idèo curet,
sua.

Non tibi: nec tua te moueant, sed
publica damna.

Malus

Non negle-
gat, ut dixi
illi & so-
luti.

Malus ille, qui ex magnâ Fortunâ li-
centiam tantum usurpat. Tac. 1 v.
Hist.

Qui non ad curas intentus, sed stupris
& adulteriis Principem agit. Ibidem.

Onus enim
hoc, non so-
lium minus
est.

At verus bonusque noster intendit,
vigilat: & scit, Maximo imperio maxi-
mam curam inesse. Sallust.

Omniū somnos illius vigilantia de-
fendit, omniū otium illius labor, omniū
delicias illius industria, omniū vacatio-
nem illius occupatio. Seneca
Conf. ad
Polyb.

Ideò remissum aliquando animum ha-
bebit, nunquam solutum. Ibidem.

Vigilans
autē Prin-
ceps, firmus.

Hoc subditorum bono fiet, hoc eius.
quia illius demum Principis magnitudo
stabilis fundataque est, quem omnes tam
supra se esse quam pro se sciunt. Ibidem.

CAPVT VII.

De viâ rectâ quam Princeps ingreditur: & primùm de Virtute. ostensum hanc ei, suâ causâ, necessariam.

VERVM ecce Principem definiui: formabo tibi nunc eundem, & quî perueniat ad salutarem illam metam velut manuducam. Inclusa sanè hæc via in ipso Boni publici fine, fateor: (nemo enim sic geret, qui non ipse bonus: nec id solùm, sed & prudens:) verùm inclusâ occultè. ego educam, aperiam, & totum hoc imperandi iter tenuiore quodam, vt sic dicam, sabulo sternam salubrium præceptorum. Duo sunt quæ legitimum & numeris suis absolutum Principem faciunt: Prudentia & Virtus. illa vt in Actionibus eius eluceat, hæc in vitâ. De Virtute præmittam: quæ prorsus & Regi assumenda, & per eum his qui regnantur. Regi: quia ita decorum est, vt probitate emi-

*Ad Finem
Boni publici
duo condi-
cunt.*

*Virtus &
Prudentia.*

*Ille Princi-
pi conuenit
ex decoro.*

neat, qui dignitate. Cyrum lubens audio : qui

Οὐκ ᾤετο προσήκειν μηδενὶ δεχθῆς, Xenoph. Pæd. ix.
 ὅστις μὴ βελτιῶν τῶν δεχομένων : non cen-
 sebat convenire cuiquam imperium, qui
 non melior esset iis quibus imperaret.

Vulgò ita iudicamus, & vbi suffra-
 giorum res, plerumque ὁ βασιλεὺς κα- Arist. v. Politic. cap. x.
 θίστα) ἐκ τῶν ὀπαικῶν καὶ ἰατροχῶν ἔ-
 δεσπῆς, ἢ ἀράξεων τῶν ἀπὸ τῆς δεσπῆς : rex
 constituitur ex idoneis artibus, ob eminenti-
 tiam virtutis, aut actionum quæ à virtute.

Meo sanè & poëtæ puncto,

Qui rectè faciet, non qui domina- Auson. in Monof.
tur, erit Rex.

Ex fama.

Sed & fama eius hoc postulat : quæ
 parùm pura, si non vita. *Omnia enim* Sen. t. De Clement.
facta dicta, Principis rumor excipit:

Nec magis ei, quàm Soli, latère Indidem.
contingit.

Vt iure cauere debeat qualem famam Indidem.
 habeat : qui qualemcumque meruerit, ma-
 gnam habiturus est.

Tacit. 1.
Hist.

Eò magis, quòd *inuifum femel Prin-
cipem feu benè feu malè facta premunt.*

Etiam regni firmitas sic poſcit. quia Ex vtili.

Seneca
Thyeſt.

-- *vbi non eſt pudor*

*Nec cura iuris, ſanctitas, pietas,
fides,*

Instabile regnum eſt.

Tacit. 1.
Hiſt.

*Sit ante oculos Nero, & qui alij tyran-
norum: quos ſua immanitas, ſua luxuria,
cervicibus publicis depulère.*

Ad exitium natæ voces,

Seneca
Thyeſt.

-- *ſanctitas, pietas, fides*

*Priuata bona ſunt. quâ iuuat, re-
ges eant.*

Et vſu diſces.

CAPVT VIII.

*Subditorum etiam cauſſâ Principi
virtutem induendam, & iſiſ
iſtillandam. ſine quâ probus aut
diuturnus nullus cætuſ.*

IAM & Principi cura altera, vt cùm
ipſe bonus, ſubditi etiam tales. Vbi
virtus abeſt, quæ ſocietas non dicam

Infirmus
cip. status
ine virtute.

laudabilis, sed firma? Quod de oppido
poëta, de statu omni dixeris:

*Si incole benè morati sunt, pulchrè mu- Plaut.
nitum arbitror.* Merc.

Sin aliter: profectò

-- *centuplex murus rebus seruandis Ibidem.
parum est.*

nam ea fir-
mus & fir-
is.

Audi Prudentiæ alumnus: *Ille rei- Polyb.
pub. status optabilis & firmus est, in quo & lib. v. t.
priuatim sanctè innoxieque viuatur, &
publicè Iustitia ac Clementia vigent.*

Audi & Sapientiæ: *Ei μέλλεις τὰ τὴ Plato.
πόλεως ἀεὶξεν ὀρθῶς ἢ καλῶς, δεξιῆς Alcib. 1.
σοι μεταδοτέον τοῖς πολίταις: Si remp. rectè
laudabiliterque instituis gerere, virtus tibi
cum ciuibus communicanda est.*

trana quo-
undā opi-
no.

Hos, inquam, potius, quàm illos ma-
lè callidos. qui eò munitiores reges cen- Sallust. ad
sent, quò illi quibus imperitant nequiores Cæf.
fuère.

Eiusq. ra-
to.

*Quòd patientiores seruitutis arbitran- Plinius
tur, quos non deceat nisi esse seruos.* Paneg.

Sed hac
submersa,

Sed profectò hac ipsâ in re errant.
Nam

Sallust. ad
Cæs.

Nam *peſſimus* quisque *aſperrimè* *recto-*
rem patitur.

Idem in
Iugurth.

Contra boni, mites & obnoxij, *me-*
tuentes magis quàm metuendi.

Quò qui
melior, ho
iugi patien-
tior.

Et ab ore veritatis illud eſt,

Plaut.
Mil.

-- *Facile imperium in bonos.*

Sallust. ad
Cæs.

Iure igitur dabis operam, *cùm ipſe*
bonus atque strenuus ſis, uti quàm optimis
imperites.

CAPVT IX.

Subditos probos fieri maximè à Prin-
cipis exemplo. cuius incredibilis
vis in utramvis partem.

HOc duplici viâ aſſequère, Legum
& Exempli. De illâ, mox tangam:
de hac nunc habe.

Cic. in
Epiſt.

Quales in republicâ principes ſunt, ta-
les reliquos ſolere eſſe ciues.

Subditi ac
principem ſe
ſeruant.

Claud. v.
Conf. Ho-
nor.

-- *componitur orbis*
Regis ad exemplum.

Nec cauſa occulta. quoniam ad

Eius cauſa
ſa.

alta illa versæ plerumque mentes & oculi: *nec tam imperio nobis opus, quàm exemplo.*

Plin. Pa-
neg.

Duci natu-
ra mansuit,
quàm cogi.

Quod vrget efficacius, quàm ipsæ leges. *Obsequium enim in Principem & emulandi amor validiora, quàm pœna ex legibus.*

Tac. 111.
Annal.

Falsa Prin-
cipū, iussa.

Quamquam illud ipsum tacita quædam lex est. quoniam *hec conditio principum, ut quidquid faciant, præcipere videantur.*

Quint.
Declam.
v. 1.

Et ex bono,
plerique bo-
ni.

Vis tuos bonos? ipse esto. *Rectè facere princeps ciues suos, faciendo, docet.*

Velleius
lib. 11.

Rex velit honesta, nemo non eadem volet.

Senec.
Thyest.

Malo, mali.

Solutos & malos? te solue. Nam *vitia non solum ipsi Principes concipiunt, sed etiam in ciuitatem infundunt: plusq; exemplo, quàm peccato nocent.*

Cic. 111.
De Leg.

Et bene noster: *Vnius inuidiâ (addo ego, & culpâ) ab omnibus peccatur.*

Tac. 111.
Annal.

CAPVT X.

Distinctius de Virtutibus Principis dictum. & primùm de Iustitiâ, quàm ea necessaria: etiam in ipso Principe.

ERGO Virtus Principi decora & utilis. omnîne? ita censeo. sic tamen ut species eius quasdam magis necessarias fatear, quæ eminent & propriè regnum sibi postulant in Regno. Hæ mihi duorum generum: & sunt quædam ut minuta sidera, quædam ut magna. Duplices virtutes principis. Inter magna luminaria habeo, Iustitiam & Clementiam. è quibus illam veluti Solem facio: qui nisi Imperiorum omne corpus illuceat, tenebræ in iis, tempestas, nimbi. Maiores, Minores.

Tanta enim huius vis est, ut nec ij quidem qui scelere ac maleficio pascuntur, possint sine ullâ particulâ Iustitiæ vivere. Iustitia, inter maiores.

Quam in hac meâ re definitio, Eius Descriptio. VIR-
TVTEM IVS ET ÆQVVM IN
SE INQVE ALIIS FIRMITER
SERVANTEM. In se, dixi: quia

Principi in
se exercenda.

Principem ipsum huic alligo : quem
legibus placet subiici , etsi (quorundam
sensu)

Principi eas nemo scripsit.

Plinius
Paneg.

Isque legi-
bus illigan-
dus.

Nam ἀνομος sanè μοναρχία, χαλεπή,
καὶ βαρυστάτη ξυνομῆσσι : illex Principa-
tus molestus, & cui haud facile subsis.

Plato in
Politico.

Ne quidni-
des liceat.

Turpe illud , Licet si libet.

Spart. in
Anton.
Carac.

Hoc pulchrius:

*Minimum decet libere , cui ni-
mum licet.*

Senec.
Troad.

Et meminerit Princeps , non solum
quantum sibi commissum , sed etiam qua-
tenus permissum sit.

Cic. Orat.
pro Ra-
bit.

Qua ob-
struio im-
perium non
minuit.

Poëtae illud falsum & improbum:

*Sceptrorum vis tota perit , si pende-
re iusta*

Lucan.
lib. iix.

Incipit.

Imò firmat.

Oratoris hoc verius : Ius & equitas,
vincula civitatum.

Cic. Pa-
radox.

Et facit ve-
re Regnum.

Item illud diuini viri : Remotâ Iusti-
tiâ , quid sunt regna , nisi magna latro-
cinia ?

Aug. i v.
De ciuit.

A bar

Tac. xv.
Annal.

A barbaro istud barbarum: *In summa* Voci contra-
ris & im-
proba.
ma fortuna id aequius, quod validius.

Theoda-
had. apud
Cassiod.
Var. lib. x.

Contra, à rege illud regium: *Cum* Opposita
militares.
omnia possumus, sola credimus licere nobis
laudanda.

Poëta etiam sapienter:

Euripid.

Οὐ τὰς κρατέοντας γὰρ κρατεῖν, ἀ
μὴ γερῶν:
Non fas potentes posse, fieri quod
nefas.

Denique nec Euphemi illius fermo

In Thu-
cyd. lib.
vi.

Ἐμφημῶ: Ἄνδρι τυράννω, ἢ πόλει δεχλω
ἐχέσει, εἰδέν ἀλογοῦν ὅ, τι ξυμφέρον: *Viro*
aut urbi principi nihil iniustum quod fru-
ctuosum. Malis so-
item dog-
mati.

Apage. ab ore aureo aurum illud

Xenoph.
De Cyri
Exped.
lib. vii.

purius: Ἐγὼ δὲ εἰδέν νομίζω γε ἀνδρὶ,
ἀλλως τε καὶ ἀρχοντι, κάλλιον εἶναι κτήμα
εἰδέν λαμπρότερον δεξιῆς καὶ δεξιῶν. Dogma
simplicius
ac verius.
Ego verò nullas opes viro, ac presertim
Principi, pulchriores honestioresq̄, censeo,
quàm Virtutem & Iustitiam.

Et fructum Regi quid ingerunt?

Gloria Iustitia adfecta.

gloriam potiùs. *Fundamentum autem perpetuæ commendationis & famæ Iustitia est: sine quâ nihil potest esse laudabile.*

Cic. att. de Offic.

Arist. Politic. cap. x.

Et penè diuinitas.

Præclarè Principum princeps: *Pietate & Iustitiâ, Principes dÿ fuerunt.*

Augustus apud Senec. in Ludo.

CAPVT XI.

Iustitiam administrandam Subditis esse. æquabiliter: temperanter: & sine cumulo legum. remoto etiam litium studio.

Hesiod. Theog.

Ius reddere primis Principibus munus.

EAM igitur in se Princeps seruet: nec id solùm, sed, vt addidi, **IN ALIIS.** quia Diuam hanc asserere, vnâ cum regni munere ei munus. Originem sceptri si repetis,

Hac causâ creatus maximè.

Fruenda iustitiæ causâ reperies olim benè moratos reges constitutos.

Cic. II. de Offic.

Sen. 1. Clemens

Tac. XI. Annal.

* Quid enim aliud quàm contra vim & manuariam illam legem inuenti & inuecti isti? vt essent, qui *summos cum infimis pari iure retinerent.*

Ibidem.

I. Hist.

Benè

Atist. v.
Politic.
cap. x.

Benè Sapientiæ filius : βέλεια ὁ βασιλεύς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ μὲν κερημένοι τὰς ἐσίας μηδὲν ἄδικον πάχων, ὃ δὲ δῆμος, μὴ ὑβρίζηται μηδὲν: Rex debet & vult esse custos, ut nec opulenti iniustum aliquid patiantur, nec plebs contumeliam accipiat.

Vi sua cuique detur, seruetur.

Benè & Musarum filius:

Hesiod.
Theog.

Τένεκα γὰρ βασιλῆες ἐχέφρονες,
ἔνεκα λαοῖς

Βλαπτομένοις ἀγορῆφι μετὰ τροπα
ἔργα τελευτοῖσι:

Hac unâ, reges olim, sunt sine
creati:

Dicere ius populis, iniustaq; tollere
facta.

Ius ergo noster dicat, reddat: & id habeat supra omnem iniuriam positum.

Ius sit
aquum.

Sen. i. De
Clement.

Nihil in penetibus eius venale sit, aut ambitioni peruium.

Sine pretij
aut gratia
aspectu.

Tac. xiii.
Annal.

Causas reosque audiat. quia inauditum atque indefensum, tanquam innocentes pereunt.

1. Hist.

Leges ne violet. ἐν γὰρ τοῖς νόμοις ὅστιν ἢ στυγνῶς

ἢ στυγνῶς

ibidem.

Ex legum *ἢ σωτηρία τῆ πόλεως*: nam in legibus salus
 praescripto. *ciuitatis sita:* Aristot. Rhet. 1. cap. 111.

Interdum tamen temperet. quia haud
 frustra *Summum ius, antiqui summam* Colum. lib. 1.
putarunt crucem.

Nouas aut multa leges *Nouas parcè ferat. nam & illud ve-*
 fugienda. *rum, Corruptissimâ republicâ, plurimæ* Tac. 1. v. Annal.
leges.

Hoc æuum si vides, fateare, *ut antea* Ibidem.
flagitiis, sic nunc legibus laborari.

Et fori hac *Inde litigandi ars & studium: ut*
 litigia. *quemadmodum vis morborum pretia me-* Ann. xi.
dentibus, sic fori tabes pecuniam aduoca-
tis ferat.

Inde *publice mercis nihil tam venale,* Ibidem.
quàm aduocatorum perfidia.

Quod inter *Et cur dissimulem? pestis Europæ*
 causas (mi- *caninum hoc studium. quod haud te-*
 hi quidem) *merè quispiam concessum latrocinium* Colum. lib. 1.
 corrupti his *dixit.*

Catonis prisci voto meum adsonet,
Forum muricibus sterni. Plutarch.

Et

Et medeatur noster Princeps: videatque ne legibus fundata ciuitas, legibus euertatur.

*Idco nono
& diuerso
Iustitiano
opus.*

Sine *causidicis satis felices olim fuere, *Capiorabulas.
futureq; sunt vrbes.

CAPVT XII.

Clementia definita. Principi commendata. quæ amabilem eum, quæ firmum, quæ illustrem facit.

PRÆFERO nunc Principi lumen alterum, Clementiam: id est, vt ego appello, Imperiorum Lunam. Mitis & mollis ea Diua: quæ lenit, quæ temperat; noxios eripit, lapsos erigit; & seruatum it eos ipsos qui se perdunt. Nec descripserim eam aliter, quàm VIRTUTEM ANIMI A POENA AVT VINDICTA AD LENITATEM CVM IUDICIO INCLINANTIS. Hæc homini omnium virtutum conuenientissima, quia humanissima. sed

*Clementia
munera.*

Eius descriptio.

*Conuenientissima
Principi.*

Nullum tamen ex omnibus magis, quàm Regem aut Principem decet:

Quia

Qui largi-
ter exercere
potest.

Quia plus habet apud illos quod ser-
uet, ac maiore in materiâ apparet.

Ibidem.

Cic. pr.
ligat.

Et debet,
quia gratiâ
ei parat.

Quia etiam omnia conciliat, quæ
sceptro digna. Amorem inprimis:

Senec.
Octau.

Qui vult amari, languidâ regnet
manu.

Seneca
Tragic.

Tutelam.

Securitatem, quæ ex amore.

Non enim sic excubiæ, nec circun-
stantia tela,
Quàm tutatur amor.

Claud. ad
Hon.

Et cetera vi aut fraude perrumpas:
hec arx inaccessa, hoc inexpugnabile mu-
nimentum est, munimento non egere.

Plinius
Pancg.

In regia fir-
mitatem.

Etiam firmitatem. Nam firmissimum
id imperium, quo obedientes gaudent.

Liuus
lib. 11 xTac. x
Ann.

x11. An.

Contrà autem,

Inuisa nemo imperia retinuit diu.

Seneca.

Nec crudi-
aut omni-
tes unquam
diuturni.

Euentibus omnis æui crede. qui be-
nignitate ac clementiâ imperium tempe-
rauere, his candida & leta omnia fuisse:
etiam hostes æquiores quàm aliis ciues.

Sallust. ad
Cæf.Odyss.
& alibi.

Sed & glo-
riam parat:

Adde, quòd æterna gloria ab hac viâ:
nec

Cic. pro
Ligar.

*nec ullâ re propius homines ad deum acce-
dunt, quàm salute hominibus dandâ.*

*Imò velut
diuinitatē.*

Poëta, versibus aureis:

Senec.
Oëtav.

*Pulchrum eminere est inter illustres
viros:*

*Audias,
recondat,
Princeps.*

*Consulere patrie, parcere afflictis,
ferâ*

*Cæde abstinere, tempus atque iræ
dare,*

Orbi quietem, sæculo pacem suo.

*Hac summa virtus, petitur hac cæ-
lum viâ.*

Plinius
Paneg.

Usurpet igitur meus Princeps: &

Tac. xi.
Ann.

*amorem apud populares, metum apud ho-
stes querat.*

Liuus
lib. xi X.

xi. Ann.

*Nec dominationem, & seruos; sed re-
ctorem, & ciues cogitet: Clementiâque
& Iustitiâ capeffat.*

*Rex esto,
non Domi-
nus.*

Seneca.

Ita Homeri illud conueniet:

Item pater.

Sallust.
Cæf.Odyss. β.
& alibi.

-- Πατὴρ δ' οἷς ἦπ' ὅθεν ἦεν.

-- mitis erat patris instar.

Ita Biantis illud eueniet: τὸς ὑπη-
κόους φοβεῖσθαι μὴ αὐτὸν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ:
timere subditos non illum, sed pro illo.

*Vi illi ti-
meant, non
illum.*

CAPVT XIII.

Clementia uberiùs commendata, sed cum temperie. Abire eam à Iustitiâ leniter, nec tamen solvere eam vim Imperij, sed Vincire lento nodo.

SEd vsurpet (non temerè à me positum) CVM IVDICIO. quia absque illo, mollities hæc & lentitudo fit, & flagitium, ad eò non virtus. Sece- dit paullum, fateor, ab acri illo Iustitiæ Sole hæc Luna: sed secedit, non disce- dit, diuersa potius quàm aduersa. Iusti- tia ipsa nihil indignetur, haud vsque- quaque adhærere sibi Principem nostrû pede presso: quoniam sine peste & per- nicie id non potest generis humani.

*Flectit à nostro clem-
entia.*

*Sed bono
nostro.*

*Idque ob
affirmas &
innumeras
culpas.*

Flagitia enim & facinora sine modo sunt:

Περύκισσι τε ἀπαντες, αἰτ ἰλλε, καὶ ἰδία
ἢ δημοσίᾳ ἀμάρτανειν, καὶ οὐκ ἔστι νόμος
ὅστις ἀπειρεῖς τέτε: Nati omnes peccare
& labi

Tacit. III.
Annal.

Thuc.
lib. III.

Tacit.
Agric.

Sen. r.
Clem.

Ibide.

Ibide.

Ibide.

Sallu.
Iugur.

Taci.
Agric.

*& labi sunt, quâ priuatim quâ publicè,
neque lex est quæ satis validè vetet aut
capiat modum.*

Tacit. in Agric. Ita necessarium est, sæpe dissimulet, & malit videri inuenisse bonos quàm fecisse.

*Quæ dissimulanda:
aut omnes,
& omnia,
perdenda.*

Sen. 1. De Clement. An rigidè semper puniat non ex publico id vsu. quia seueritas amittit adsiuitate auctoritatem.

*Cæbra puni-
tio vi-
lescit.*

Ibidem. Et nescio quo obnitendi vitio, videbis ea sæpe committi quæ sæpe vindicantur.

*Imò irritas
peccata.*

Ibidem. Sed nec ex ipsius priuato, quoniam ut arbores quedam recise pullulant: ita regia crudelitas auget inimicorum numerum, tollendo.

*Rebelliones
excitat.*

Ibidem. Temperatus enim timor est, qui cohibet: assiduus & acer in vindictam excitat.

Tacit. II. Annal.

Sallust. Iuguth. Verissimè dixerim: Sæuitia plus timoris quàm potentie addit.

*Nec timor
coerces.*

Tacit. Agric. Metus autem & Terror infirma vin-

cula caritatis. quæ ubi remoueris, qui timere desierint, odisse incipient:

Et repertis auctõribus, tollent animos. v. 1. Ann.

*Infamæ hoc
etsiam Prin-
cipi.*

Et tamen fac proficere. quæ hîc gloria? Principi non minùs turpia multa supplicia, quàm medico funera. Sen. 1. De Clement.

*Et Iustitiã
omnino tẽ-
peranda.*

Melior ergo via altera. & veri benignique Principis est, ad Clementiæ modum, transilire interdum terminos Aequitatis. quando sola est Misericordia, cui omnes virtutes cedere honorabiliter non recusant. Cassiod. x. 1. Var.

*In leniter
errante, aut
serio pani-
tente.*

Clementis Iustitiæ exemplum, siue præceptum hoc habeat. Omnia scire, non omnia resequi; paruis peccatis veniam, magnis seueritatem commodare: nec pænã semper, sed sæpius pœnitentiã contentus esse. Tacit. Agric.

--- ignoscere pulchrum Claud.

Iam misero. pœnãq; genus, vidisse precantem.

*Ad reseruit
imperium
Benignitas.*

Cleon quid mihi obgannit? Tria esse ἀξυμφορήτατα τῆ δειχῆ, οἰκτον, καὶ ἦδο Thuc. lib. 1. 1.

ἡδονῶν λόγων, καὶ ἐπιείκειαν, nocentissima
 Imperio, Miserationem, Blandiloquen-
 tiam, & Lenitatem.

Mentitur. nam & Clementiæ sui
 nerui, &

Imò effica-
 cius iubet
 quadam &
 parat.

Claud.
 Pan.
 Mallij.

-- peragit tranquilla potestas
 Quod violenta nequit: mandatá-
 que fortiùs urget
 Imperiosa quies.

Plin. lib.
 11x. Ep.

Malè sanè terrore veneratio acquiri-
 tur. longèq; valentior amor ad obtinendum
 quod velis, quàm timor.

Tacit.
 Agric.

Sallust. ad
 Cæs.

Crispi gemmâ hæc configno. Equi-
 dem ego cuncta imperia crudelia, magis
 acerba quàm diuturna arbitror: neque
 quemquam à multis metuendum esse, quin
 ad eum ex multis formido recidat. Eam
 vitam, bellum æternum & anceps gerere.
 quoniam neque aduersus, neque ab tergo
 aut lateribus tutus sis, semper in metu aut
 periculo agites.

O non nisi è
 calo verbal

Hauri prin-
 cepi hauri.

Claud.

Thuc. lib.
 111.

CAPVT XIV.

De Fide adiunctum, quæ Iustitiæ origo aut suboles. Ea commendata, ut columen humani generis. Gloriosam hanc Principi esse. Utilem. Spreti ab Etruriâ doctores noui.

HABES duo lumina. de quorum fulgore & quasi repercussu, ecce tibi duo altera accensa, Fidem & Modestiam. E quibus illa Iustitiæ ira vicina est, ut alteram ab alterâ oriri verè dixeris, nec refert vtram. Nam &

Fides Iustitiæ fundamentum est:

Et hæc in animo non subsidet, nisi in quo illius honos & amor. Eam describere breuiter possum, EFFECTVM, QVOD IN NOBIS SIT, DICTI AVT PROMISSI. Virtus, quæ iure omnino cara sit Principi, cui sua aut publica res cara. Nam hæc

Fides descriptio.

*Commen-
datio.*

Sanctissimum humani pectoris bonum est.

Cic. 1. De offic.

Euripid

Aristot. Rhet. ad Theod. 1. cap. xv.

Senec. Epist. LXXXIX.

Cic. pr. Q. Ros. Cem.

Ante

Silius Fiden

Cato C. forius.

Cic. 111. offic.

Auflor. ad Her. lib. 111

Silius ad
Fidem.

Ante Iouem generata, decus diuinum-
que hominumque,
Qua sine non tellus pacem, non aequora
norunt:

Iustitia consors, tacitumque in pectore
numen.

Cato Cen-
sorius.

Quam nec immerito in Capitolio vi-
cinam Iouis optimi maximi Romani esse
voluerunt. Honus ei
Romae.

Cic. III. De
offic.

Vt enim ille tutor humani generis,
sic ista: nec ulla res vehementius remp.
continet, quam Fides.

Auctor
ad Her.
lib. 111.

Itaque eam magnopere censemus con-
seruandam: Seruanda
firmiter in
rep.

Cic. I. De
offic.

Fama suadet: quoniam

Euripid.

-- Καλόν τι γλώσσ', ὅτι πῖσις παρῆ:
-- res pulchra, lingua cui siet Fides. Honus ita
exigit.

Aristot.
Rhet. ad
Theod. I.
cap. XV.

Fructus suadet. Καὶ ἀκύνον γυνομέ-
νων τῶ σωθηκῶν, ἀνήρη) ἢ πρὸς ἀλλή-
λας χρεῖα πῶν ἀνθρώπων: Et infirmatis
violatisq; pactis, tollitur inter homines
commerciorum usus. Et utilitas.

Senec.
Epist.
LXXXII.

Cic. pro
Q. Rosc.
Cem.

Planè igitur perfidiosum Et nefa-

rium est, fidem frangere, quæ continet
vitam.

Et vbi isti doctores noui?

Nec audi-
di vulpio-
nes, qui sus-
fodiunt.

Οἷον ἔτε βωμὸς, ἔτε πίστις, ἔθ'
ὄρα & μύθ:

Aristoph.
Acharn.

Quæis nec ara, nec fides, nec vlla
firma pactio est.

Qui aures Principum venenant, &
suadent, Vt omnia recta & honesta negle-
gant, dummodo potentiam consequantur.

Cic. 111
Offic.

Qui intermortuum illud recoquunt,

-- ius regnandi gratiâ

Violandum est. aliis rebus pieta-
tem colas.

Ex Euri-
pide.

Frangenda
est nullâ vi.

Heu vani, falsi! Nam Fides nullâ ne-
cessitate ad fallendum cogitur, nullo cor-
rumpitur premio.

Senec.
Epist.
LXXXIX.

-- Fulgentibus oïstro

Hæc potior regnis.

Silius lib.
XIII.

Nullâ fran-
cæ.

Fraudes & captiunculas miscent?
scio. & perfidos nunquam causa deficiet,
cur pacto non stent:

Liu. lib. II.

Sem

Ibidem. *Semperque aliquam fraudi speciem
iuris imponent.*

Sed audiant generosum Brasidam.

Thuc. lib. 1 v. *Ἀπάτη δ' ὀρεπεῖ αἰχρίον τοῖς τε ἐν αἰσώ-
ματι ὀλεονεκτῆσιν, ἢ βία ἐμφανῆ: Iis
qui in dignitate sunt, turpius, fraude ho-
nestâ circumuenire aut ledere, quàm vi
apertâ.*

Cic. 111. Offic. *Nam quod nonnulli sibi sumunt,
nullam esse fidem quæ infideli data sit:* Etiā in-
fido seruân-
da.

Ibidem. *Errant, & querunt latebram periurio.*

Ambr. 11. de Offic. *Nam Fides etiam perfidis præstan-
da est:*

Etiā inter arma. &

Etiā hosti.

Silius lib. x111. *-- optimus ille
Militiæ, cui postremum est primûm-
que tueri
Inter bella fidem.*

Apagite igitur istos, ô mei reges:

Idem lib. 11. *-- neu rumpite fœdera pacis,
Nec regnis postferte fidem.*

Periuria
Deus homi-
nesque in-
fuit.

Hoc cogitate. ὅτι ὀπισθεῖν, φοβυμέ-
νης τὴν τε ᾧδὴ τῶν θεῶν πικροτάτην, καὶ
τὴν ᾧδὴ τοῖς ἀνθρώποις αἰχρύνω: non
peierare, timentes & diuinam ultionem,
& humanam infamiam.

Aristot.
Rhet. ad
Alex. cap.
xviii.

Nam profectò

-- etsi quis primò periuria celat: Tibul.
Sera tamen tacitis pœna venit pe-
dibus.

CAPVT XV.

De Modestia prescriptum, quæ Cle-
mentia assidet. Instillata Princi-
pi, & in Sensu & in Actione.

Quid Mo-
destia?

ET Fides quidem Iustitiæ, vt sic dicitur
cam, παρηλιθία est: de Clementiæ
autem lumine, Modestiae lumen reful-
get. quæ concolor illi valdè, & lenis mi-
tisq; animi assidua comes. Definitio,
R A T I O N E T E M P E R A T V M, N E C
A C T I O N E E X S V L T A N T E M, D E
S E S V I S Q V E S E N S V M. Quæ
virtus cum aliis inculcanda (quid enim
homi

Berna
Epist

Sen. 11.
112.

Sall. I.

Tac. X
Annal

Pliniu
Paneg

Tacit.
Annal

Valer
lib. v
cap. vi

homines sumus ? aut quamdiu sumus?)
tum Principi maximè : quem

Bernar. in
Epist.

In alto positum non alta sapere, difficile est.

Rara ea in
auiis, &
apud ma-
gnos.

Sen. ii. De
ira.

*Quidquid enim leue & inane in ani-
mo est, secundâ se aurâ sustollit.*

Sall. Jug.

Hinc plerumque in magnis ille con-
temptor animus, & superbia, commune
nobilitatis malum.

Tac. xv.
Annal.

Sed noster temperet, sciatque Mo-
destie famam neque summis mortalium
aspernandam, & à diis aestimari.

Esse tamen
debet.

Plinius
Paneg.

Cur autem insolescat ? Non minus
hominem se, quàm hominibus praeesse
cogitet.

Nã supra
nò extra ho-
mines Prin-
ceps.

Tacit. i.
Annal.

Sceptrum, aut opes, faciunt ani-
mos ? Miser & vane. Cuncta mortalium
incerta : quantòque plus adeptus sis, tantò
te magis in lubrico censeas.

Et regnum,
& omnia
regni vana.

Valer.
lib. v. l.
cap. vlt.

Caduca hæc & fragilia, puerilibusque
consentanea crepundiis, quæ vires atque
opes humane vocantur.

Incerta.

Ruina pra-
cipiti obno-
xia.

*An ignoras magnas arbores diu cre-
scere, unâ horâ extirpari?*

Curt. lib.
VII.

Curt.
VII.

*Vidi cruentos carcere includi duces,
Et impotentis terga plebeia manu
Scindi Tyranni.*

Senec.
Herc. Fur.

*Scilicet nihil tam firmum est, cui pe-
riculum non sit etiam ab inualido.*

Curt. lib.
VII.

Aristo
Præf.
Alexa

*Leo ipse aliquando minimarum avium
pabulum fit, & ferrum rubigo consumit.*

Ibidem.

Etiâ in ex-
ternis Mo-
destia am-
plificanda.

*Sensum ergo modificetur & tempe-
ret: imò & ACTIONEM. Persona
enim Principis non solum animis, sed
etiam oculis servire debet civium.*

Cic. Phi-
lip. IIX.

Mar
apud
Iust.

In sermone.

*Sermo ei grauis. Nam quemadmo-
dum sapienti viro incessus modestior con-
uenit: ita oratio pressa, non audax.*

Senec.
Epist.

Xeno
in Hi

Nam futi-
les inuiles.

*Etiâ paucus. Apage linguaces istos:
quibus (plerumque ita euenit) loquentie
multum, sapientie parum.*

Sall. Ca-
til.

*Quorum omnis vis virtusque in lin-
guâ sita est.*

Idem ad
Cæf.

Curt.
VII.

Sanè

Sanè vetus illud nondum me fefel-
lit: *Canem timidum latrare vehementius,
quàm mordere. altissima quæque flumina
minimo sono labi.*

At in Cultu, ne exuberet. Virum *In veste.*
magnum ad regem Magnum audiat:
Aristot. πολὺ κάλλιον καὶ βασιλικώτερον, πλὴν
Præf. ad ψυχῶν ἔχειν ἀγνωμονέσαν, ἢ πλὴν ἔξιν τῆ
Alexand. σώματι ὁρᾶν δειματῆσαν: multò pul-
chrius magisque regium, animum præ-
ferre cultum & compositum, quàm corpo-
ris vestem.

Benè Romanus imperator: *Mundi-
tias mulieribus, viris laborem conuenire.*

Et cultu quid opus? Ἐμοιγε δοκεῖ καὶ
Xenoph. ἐν θεῶν πμὴ τις καὶ χάρις συμπαρέπεδον
in Hier. ἀνδρὶ ἀρχόντι: *Mihi à deo & à cælo vi-
detur Venus quæpiam & Gratia comitari
ac subsequi virum principem.*

Nec aliter de externâ omni specie
censeo. & hoc de Modestiâ, ab Scy-
thiâ præcepto non Scythico conclu-
do. *Fortunam tuam, ô Princeps, pressis
mani*

*Et alia cir-
cumfissa
specie.*

manibus tene. lubrica est, nec inuita teneri potest. Impone felicitati tuæ frenos, facilius illam reges.

CAPVT XVI.

Ex occasione de Maiestate adnexa lacinia. quid ea, & qui, & quatenus paranda?

SED Modestiam tamen ita commendando Principi, ut non spernam ab eo Maiestatem. Hæc est REVERENDA QUÆDAM AMPLITUDO, OB MERITVM VIRTVTIS, AVT RERV M ADFINIVM, Græcis ea Σεμώτης dicta: nobis, in privato Auctoritas, in Principe Maiestas. Acre ea telum ad imperium: quoniam & in pace

*Qua uti-
bi regnantis*

Ad fidem faciendam Auctoritas quaeritur. Cic. Top.

Et multum in bellis quoque administrandis, atque imperio militari valet. Idem pro leg. Man.

Nec

Nec magis eam à Principe remoueo, quàm Virtutem ipsam: quæ plerumque illam gignit. Quamquam & *concurfio rerum externarum affert Aucto-ritatem.*

Idem Top.
pic.

Propriè à
Virtute or-
ta: sed &
ab externis.

Vt morum inprimis grauitas. si ta-
men ita temperes, vt *tristitiam & arro-
gantiam exuas:*

Tacit.
Agric.

A Graui-
tate.

ibidem.

*Nec tibi, quod est rarissimum, aut fa-
cilitas aucto-ritatem, aut seueritas amorem
deminuat.*

11. Ann.

Qualis laudatus ille Germanicus:
qui visu & auditu iuxta venerabilis, cum
magnitudinem & grauitatem summe for-
tune retineret, inuidiam & arrogantiam
effugerat.

xv. Ann.

Faciunt & quædam à naturâ, vt si-
quis corpore ingens, verbis magnificus.

A corpore,
aut verbis.

c. Top.

Aut ab arte. vt recessus & seiunctio:
quia viles plerumque, qui nimium ci-
uiles. Et effatum Liuianum verum est:
*Continuus aspectus minus verendos ma-
gnos homines ipsâ satietate facit.*

A tempe-
rato recessu.

em pro
g. Man.

Liuius
lib. xxxv.

Et

Et maiestati maior ex longinquo reuerentia: Tac. 1. Annal.

Hominibusque omne ignotum semper pro magnifico est. Sed modus in his talibus esto: qui sal & anima virtutum. In Agric.

CAPVT XVII.

Minores aliquot virtutes positæ, quæ Principem deceant: sed sparsim, & breuiter.

VENIO nunc ad minora, quæ dixi, lumina: id est, virtutes haud æquè illustres aut necessarias regibus, tamen vtilis. quas, velut stellas, spargam & defigam (fas ita loqui) in supremi Capitis huius cælo. Audi Princeps.

BENEFICVS esto. Liberalitate enim nihil est naturæ hominis accommodatius: Cic. 1. De offic.

Et Regum imprimis quos armis, quàm munificentiam vinci, minus flagitiosum est. Sallust. Iug.

Sed cum iudicio esto. Subite enim largitionis comes, penitentia. Plin. lib. 11. Ep.

Etiam

Etiam cum modo. ne si *erarium ambitione exhausteris, per scelera supplendum sit.*

Tac. 1. Ann.

Nimis hauriendo Fontem ipsum exhauris. nec malè vir sanctus: *Liberalitate liberalitas perit.*

Hieron.

Tacit. 1. Hist.

Falluntur autem quibus luxuria specie liberalitatis imponit. perdere multi sciunt, donare nesciunt.

11. Ann.

CASTVS esto. *Animo enim per libidines corrupto nihil honestum inest.* *In conjugem amor.*

11. Ann.

Coniugi deditus: nec tamen cum Claudiano illo stipite, *conjugum imperiis obnoxius.* *At non obsequium.*

Arist. 1. Politic. cap. VII.

Turpe viro, imò ipsi imperio. *Καί τοί τί διαφέρει γυναικας ἀγεῖν, ἢ τὰς ἀγχοῦτας τῶν γυναικῶν ἀγεῖν;* Quid verò interest, utrum *fæmina gubernent, an qui gubernant, gubernentur à fæminis?*

1. De offic.

allust. ug.

lin. lib. 1. Ep.

Tacit. Agric.

IRAM fuge eaque aut nulla tibi, aut aperta esto. Principi viro *honestius puta offendere, quàm odisse.* *Irans vitæ: aut aperiat.*

Mali

Mali illi *obscuri*, eoque *irreuocabiles*. Ibidem.

Qui reponunt odia, quodq; *seuæ cogitationis indicium est*, secreto suo *satiantur*. Ibidem.

*In conuicia
ne inquirat.*

CONVICIA sperne. *Magnam fortunam magnus animus decet*, & talium contemptor. Sen. 1. De Clement.

Cuius est *proprium*, placidum esse *tranquillumque*, & iniurias atque *offensiones* *superne despicere*. Ibidem.

Vniuersè autem verum est: *Conuicia*, si irascere, *agnita videntur*: *spreta*, *exolescunt*. Tac. 1 v. Annal.

*FAMAM
curet.*

FAMAM tamen ne contemne: & cogita *Ceteris mortalium in eo stare consilia*, quid sibi *conducere arbitrentur*: *Principum diuersam esse sortem*, quibus *præcipua rerum ad famam dirigenda*. Ibidem.

Laus tibi & posteritas in oculis: *cenſeasque cetera Principibus statim adesse*: *unum insatiabiliter parandum*, *prosperam sui memoriam*. Nam *contemptu fame*, *contemni virtutes*. Ibidem.

DOCTRINAM nonnihil ad hunc Doctrinam amet.
 finem promoue: quæ languet. quoniam
 x 1. Ann. *sublatis studiorum pretiis, etiam
 studia pereunt.*

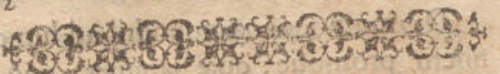
Plinius
 Paneg.

*Ea spiritum & sanguinem sub te re-
 cipiant.*

1. Ann.

*Ita temporibus tuis dicendis, non dec-
 runt decora ingenia.*

F

I. L I P S I
 P O L I T I C O R V M
 S I V E
 C I V I L I S D O C T R I N Æ
 L I B R I T E R T I I

C A P V T I.

Prudentiam Principi pernecessariam. sine eâ vim & opes inutilia. miscenda esse. sed primam illam in gubernatione præpollere.

ERTEXVI regiam hanc
 Virtutum vestem: Prudentiæ
 telam ordior. quam
 vt felici pectine percurram
 & percutiam, te vera Minerua nostra
 inuoco, ô æterni patris æterna proles.
 Prudentiæ ad omnes res humanas vsus:
 sed ad imperium maximè. quod sine
 eâ non solùm infirmum sit, sed ausim
 dice

*Prudentia
 in guber-
 nando vsus.*

Horat.
 Od.
 Curt.
 11X.

Horat.
 Odar.

Isocr.
 demon.

Valer.
 Ilac. 1 v.
 Argon.

dicere nullum. Quis nauim mihi dirigat, sine ferro quod afflicuit Siderites: sic nemo rempub. sine mente quam afflavit illa Diua. Vim solam cogites: frustra. Qualis poëtarum ille Cyclops, amissio oculo: talis Princeps, cui abest lumen hoc frontis.

Horat. iii.
Od.

Vis consilii expers mole ruit sua.

Curt. lib.
ix.

Nec est diuturna possessio, in quam gladio inducimur.

At contra,

Horat. iii.
Odar.

Vim temperatam di quoque prouehunt

In manus.

Plocr. ad
demonic.

Temperatam dico, prudentiæ hac mixturâ. *Ῥώμη γδ μετὰ φρονήσεως, αἰτ' mellitus orator, ὠφέλησεν. ἀνδρὶ γ' τρωτικῆς, ὠλεῖω τὲς ἔχοντες ἔβλαψε:* Nam vis prudentiæ adiuncta, vsui est: sine eâ, abit magis in noxam.

Mixta vtraque: sicutissima.

Nec malè poëta:

Valer.
Hac. i v.
legon.

-- non solis viribus equum

Crederet. saepe acri potior prudentia dextrâ.

Imperium
aliqui in
hominibus
durum.

Et certè in gubernatione palàm po-
tior: quia sola lene illud frænnum est,
quo voluntarij rediguntur in obedi-
entiæ gyrum. Ecce, ne animalia quidem
cetera domueris sine tractatione qua-
dam & arte: tu speres hominem? quo
*nullum animal morosius est, nullum ma-
iori arte tractandum.*

Sen. 1. De
Clement.

Qui natu-
râ refracta-
rij.

Naturâ nos feroces, indomiti, æqui,
impatientes, nedum seruitutis. καὶ οἱ ἀν- Xenoph. 1.
θρώποι ἐπ' εὐδαιμονίας μᾶλλον σκώσαντες, ἢ ἐπι- Pxd.
τρέτες, ἕως ἀναιδέων ἀρχεῖν αὐτῶν ἐπιχει-
ροῦντας: & homines in nullos magis insur-
gunt, quàm in eos quos imperium in se
adfectare sentiscunt.

Liu.

Et rem vidit, qui scripsit: πάντων τῶν Ibidem.
ἄλλων ζώων ῥᾶρον, ἢ ἀνθρώπων ἀρχεῖν:
*omnibus animalibus facilius, quàm homi-
nibus imperitare.*

Idèd pru-
dentisâ opus.

Illam igitur adhibe, & hoc adhibe:
Ἡ φρόνησις, ἀρχοντος ἰδίῳ δεξιῇ μόνη: Arist. III
Polit.
*Prudentia, imperantis propria & unica
virtus.*

Sanè omnium temporum euentus
doce

Tac. XIII.
Annal.

docebit, & docuit, *plura in summâ fortunâ auspiciis & consiliis, quàm telis & manibus geri.*

Cuius vti
supra viti.

Oraculum non insolens effatus est
ille vates:

Euripid.

Σοφὸν γὰρ ἐν βέλδμα τὰς πολλὰς
χρῆσας

Νικᾶ.

*Mens una sapiens, plurimum vincit
manus.*

Liu. XI.

Quin addo: *Multa, quæ naturâ impedita sunt, consilio expedi.*

CAPVT II.

*Sed duplicem prudentiam esse: A se,
& Ab aliis. illam optari, hanc
contingere. Rarum, imò ἀδύνατον
esse, ut Princeps à se uno satis
sapiat.*

IVRE hanc ergo Principi nostro in-
esse volo, & multò magis adesse.
Nam Sapientum duplex genus Poëta
vetus appositè facit:

Duplex sa-
pientia.

Propria.

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς
 πάντα νοήσει:

Hesiod.
Oper. 814Mutuati-
tia.

Ἐδδλὸς δὲ αὖ καὶ κείνῳ, ὃς εὖ εἰ-
 πονη πείθεται.

*Laudatissimus est, ipseus qui cuncta
 videbit:*

*Sed laudandus & is, qui paret recta
 monenti.*

Et nostra Suada: *Sapientissimum esse
 dicunt eum, cui quod opus sit, ipsi veniat
 in mentem: proximè accedere illum, qui
 alterius bene inuentis obtemperet.*

Cic. pro
Cluent.

Cumque iis, vel ab iis potius, histo-
 ricorum vberimus: *Sape audiui eum
 primum esse virum, qui ipse consulat quod
 in rem sit: secundum eum, qui bene monenti
 obediatur: qui nec ipse consulere, nec alteri
 parere scit, cum extremi esse ingenij.*

Liuus
XXII.Prior, nimis
yara in pny-
pura.

Et quamquam inter primos Prin-
 cipem esse voueam: tamen ad secun-
 dos magis admoueam. Primum, quia
 nescio quomodo (verè hoc, sed vere-
 cundè dicam) siue ætate, siue institu-
 tione, siue naturâ etiam, his ab aulâ

prima

Iud

Cic.
off.Tac.
Ann.

1. Au

Eurip
opinTac. r
AnnalVell. 1
11.Tac.
Ann.

Vell. 1

Xenop
11 x. Pe

Ididem. *prima illa animi ingeniiq; negata fors est.*

Deinde ut eam habeant, tamen cum

Cic. 1. De
offic.

*omnis ratio & institutio vite, adiumenta
hominum desideret.*

*Altera igitur
assumenda.*

Tum hæc Gubernatoria maximè

Tac. 111.
Ann.

*in quâ certum est, Principem suâ scientiâ
non posse cuncta complecti.*

*Magna enim moles
imperij.*

1. Ann.

*Nec unius mentem esse tantæ molis
capacem.*

Itaque esto mihi

Euripid.
opinor.

*Σοφὸς τὴν ἄνθρωπος ἢ σοφῶν σωστία:
Princeps sapiens, sapientium com-
mercio.*

Tac. 1.
Annal.

Et adsumat in partem curarum alios,

Vell. lib.
11.

*Certus magna negotia magnis adiu-
toribus egere:*

*Nic. Nilus
sine Hercule
sustineat.*

Tac. x 11.
Ann.

*Grauißimosq; Principis labores, quos
orbem terræ capessit, egere adimiculis.*

Vell. 11.

*Æuum omne videat, rarò eminentes
viros non magnis adiutoribus ad guber-
nandam fortunam suam vsos reperiet.*

*Exempla
docent.*

Xenoph.
11 x. Ped.

Ολίγα γὰρ εἰς ἂν ἴδοι, καὶ εἰς ἀκρίσει:

*Pauca enim aliqua vnus videat, vnus
audiat.*

At esse debent πολλοὶ βασιλέως Ibidem.
ὄφθαλμοί, καὶ πολλὰ ὦτα: *multi Regis
oculi, & multe aures.*

Thales mihi, si volet, rex esto. ta-
men si de suâ vnus sententiâ omnia ge- Liu. XLIV.
ret, superbum hunc iudicabo magis, quam
sapientem.

CAPVT III.

*Itaque Adiutores ei capiendum: idq̄,
iudicio. Eos duplices esse, Consi-
liarios & Ministros. Qui, &
quàm utiles illi!*

ADIVTORIBVS enim certè
opus: & hoc regiæ prudentiæ ca-
put censeam, adsumere prudentes. Verè
Atticus orator monuit,

*Principi a-
mici opus.*

*Precipuum Principis opus esse, ami-
cos parare.* Plin. Pa-
neg.

*Qui verè
optima the-
saurus.*

*Nullum enim maius boni imperij in-
strumentum, quàm boni amici.* Ibidem.

Regi

M
apu
lust.

Cy
pud
nop
lib. r

Arist
Rhet.
Alex.

Apud
Platon.

Regibus rex hoc crede. Illi Africa-

Micipsa apud Salust. Jug. PO : *Non exercitus neque thesauri, praesidia regni sunt, verum amici.*

Cyro apud Xenophont. lib. iix.

Huic Medo : Οὐ τόδε τὸ χευσθῆν Et sceptri fulcrum.
 σκῆπτρον τὸ ἔ βασιλείαν δεσπόζον ἔστιν,
 ἀλλ' οἱ πολλοὶ φίλοι σκῆπτρον βασιλεύσιν
 ἀληθέστατον καὶ ἀσφαλέςτατον : *Non aureum istud sceptrum est, quod regnum custodit, sed copia amicorum ea regibus sceptrum verissimum tutissimumque.*

Sed quæ parabis? Iudicij hæc res est. Iudicio eligendi.
 quòd si Principi nostro rectum à naturâ vel ab usu, ò salutare illum & bono publico natum! Tamen ego dirigam, & adminiculabor in parte. Adiuutores mihi duorum generum, Consiliarij & Administrarij. Bipartiti.
 Illi, qui linguâ & mente imprimis iuuant : Hi, qui manu & factis. Consiliarij eminent.
 Dignissimi illi, & à magno Philosopho scriptû:

Aristor. Rhet. ad Alex.

Τὸ βελούτεον, πῶν παρὰ πῶν ἀνθρώπων, Consiliarij, eorum quæ inter homines, diuinissimum est.
 δεύτατον ἔστι.

Veteri verbo vsurpatum:

Apud Platon.

Ἰερὸν ἀληθῶς ἔστιν ἡ συμβουλία:

*Quiddam sacrum profectò consul-
tatio est.*

Iidem maximè necessarij. Nónne
consilio stant regna, vrbes, domus? Ego
ita comperi, omnia regna, ciuitates, natio-
nes, vsque eò prosperum imperium habuisse,
dum apud eos vera consilia valuerunt. ubi-
cumque gratia, timor, voluptas, ea corrupè-
re, post paullo imminuta opes, deinde ad-
emptum imperium, postremò seruitus im-
posita est.

Phœbi di-
ctio.

Sallust. ad
Cæs.

Arist.
Et u.
Nico-
cap. v.

Tacit.
Agric.

Cic. 11.
Orat.

Sall. C.
til.

Ibidem

Plutarc

Itaque de his iure primò dicam.

CAPVT IV.

*Definiti distinctius Consiliarij. &
prima eorum munera explicata,
Probitas, & Peritia rerum. deni-
que ostensi illi, indice famâ.*

Consiliarij.

APPELLO Consiliarios, QUI
FIDI, RERVM HOMINVM
QUE PERITI, SALVTARIA SVG-
GERVNT, PACE SIVE BELLO.

Fidi. sive
vita prob.

Dixi FIDOS, id est probos. Opti-
mum enim quemque fidelissimum puto.

Plin Pa-
neg.

Addi

Addidi RERVM HOMINVM- Iidem prudentes videntur.
 QVE PERITOS, id est, prudentes.

Arist. v. i.
 Et sic ad
 Nicom.
 cap. v. i. i.

*τὸ δὲ φρονίμωτάτα καὶ τὸ ἐξουσίαν εἶναι
 φρονίμω, τὸ εὖ βουλευέσθαι: prudentis enim
 hoc proprium maximè munus arbitramur,
 rectè consulere.*

Tacit.
 Agric.

Tales censeo, morum animorumque Et distinctè, rerum patrie.
 prouincie gnaros.

Cic. ii. De
 Orat.

Non enim exteros temerè, non ad-
 uenas. qui veriloquium hoc imbibit: *Ad
 consilium de rep. dandum, caput esse, nosse
 rempublicam.*

Sall. Ca-
 til.

Item Senes. *quibus corpus annis infir-
 mum, ingenium sapientiâ validum sit.* Etate grâ-
 der.

Ibidem.

Adolescentum quidem animi ple-
 rumque parum prouidi: iisque molles
 & etate fluxi, dolis haud difficulter ca-
 piuntur.

Plutarch.

Nec errat verbum vetus: *Consilia se-
 num, hastas iuuenum esse.*

Plin Pa-
 neg.

Tertiò, fortunâ variâ exercitos. Re- Sortis v-
 triusque
 gnari.
 uerâ enim nocumenta, documenta:
 & appositè de se Mithridates, *Mihi
 fortu*

fortuna, multis rebus ereptis, usum dedit benè suadendi. Sallust. in Fragm.

Cum modo acuti.

Quartò, quod satis sit, acutos. Nam qui nimis, fugio: & arcanum illud dogma ingero. οἱ φαιλότεροι τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰς ξυμπετέρας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀμεινον οἰκῶσι τὰς πόλεις: Hebetiores, quàm acutiores, ut plurimum, melius remp. administrant. Thuc. lib. 111.

Causa. quia subtilia illa & ignea ingenia in assiduo motu, nouandis quàm gerendis rebus aptiora. Curt. 1 v.

Legendi sine ambitu.

At hos tales Princeps quî reperiet? Non studiis priuatis, nec ex commendatione aut precibus paucorum: Tacit. Agric.

Testimonio plurimum.

Sed aut ipse noscet, si potest: aut tanget ad lapidem illum Lydium communis Famae. Singuli enim decipere, & decipi possunt: nemo omnes, neminem omnes fefellerunt. Plin. Paneg. neg.

Nec malè ille olim ad Principem: Tales nos crede, qualis fama cuiusque est. Idem ibidem.

CAPVT V.

Explicatum tertium munus, ut salubriter consulant. id inclusum quinque monitorum quasi lineis.

FECI etiam SALVTARIA SVGERENTES. meritò. Nónne hic finis & velut portus quò velificentur consultores? veri & probi quidem. Peruenient autem, si per lineas has dirigant, quas signabo. Pictatem primùm iis inqero, & vt

Cypr. in
Epist.

Consiliorum gubernaculum, Lex diuina sit. Pg sunt.

Plin. Pa-
neg.

Vniuersè enim verum est, *Nil ritè nihilq; pronidenter homines, sine deorum immortalium ope, consilio, honore auspiciari.*

Tact. 1.
Hist.

Libertatem secundò. vt fortiter, non obnoxie sententias dicant: néve cum ^{Liberi sunt.} fortunâ potius Principis loquantur, quàm cum ipso.

Nam Libertas sicut & Fides, in præsen

sentiâ quibus resistit, offendit; deinde illis ipsi suspicitur laudaturque.

Plin. lib.
iii. Ep. ix.

Improbi illi, qui veri copiam non faciunt; sed suspensa, & quò ducantur inclinatura, respondent.

Tacit. xi.
Annal.

Qui ambigui, & ita compositi, ut ex euentu rerum aduersa abnuant, vel prospera agnoscant.

iii. H. R.

Constantes
& firmi
sunt.

Tertiò, Constantiam. Nam illaudati, qui ex alienâ libidine huc illuc fluctuantes agitantur: interdum alia, deinde alia decernunt. uti eorum qui dominantur similitas atque arrogantia fert, ita bonum malumve publicum existimant.

Sallust. ad
Cæf.

Sed cum
temperie.

At non Rigorem etiam: nec inconstantis putem sententiam, tanquam aliquod nauigium, è reipub. tempestate moderari.

Cic. pro
Balbo.

Nam verè prudens & sapiens, non semper it uno gradu, sed unâ viâ:

Seneca.

Nec se in aliquibus mutat, sed potiùs aptat: & ut verbo dicam, non cursum eundem tenet, sed portum.

Idem.

Quar

Quartò, Modestiam. & placent illi, *Modesti & placidi sunt.*
 Tac. 111. qui specie obsequij regunt; ad omniâque
 Hist. que agenda sunt, quietâ cum industriâ
 adsunt.

Arte enim & flexu quodam opus
 sæpe: & obliquâ viâ eundem, quò non
 licet rectâ. Talis Cornelianus Piso:
 vi. Ann. nullius servilis sententia sponte auctor,
 & quoties necessitas ingrueret, pruden-
 ter moderans.

iv. Ann. Talis Lepidus: qui pleraque ab sevis
 adulationibus aliorum in melius deflexit.
 nec tamen temperamenti egebat, cum
 equabili auctoritate & gratiâ apud Prin-
 cipem viguerit.

Valer. 11. Quintò, Silentium. quia Taciturni-
 cap. 11. tas optimum atque tutissimum rerum ad-
 ministrandarum vinculum: *Denique ore, russo.*

Curt. 1 v. Nec res magna sustineri possunt ab eo,
 cui tacere graue est.

Arcani ergo ipsi, nec tamen arca-
 norum (salubriter moneo) scrutatores.
 quia

quia abditos Principis sensus, & siquid occultius parat, exquirere illicitum, anceps; nec ideò assequare.

Tac. III.
Annal.

CAPVT VI.

Quæ vitanda Consiliariis: & primum quæ impedimenta & velut vada bonæ Mentis! Ea quatuor notata.

HÆc loca illa plana, per quæ tutò explicentur consiliorum vela. Sed vada etiam sunt & scopuli: quos nota-
bo, quia ludibrium profectò ventis debet, quisquis non cauet. Inter vada mihi Contumacia est: ad quam non semel obhæsit suasoria ista ratis. Nam quidam naturâ ita pugnaces, vt

Contumacia, consilij remora.

Tantum sententiis aliorum contradicant.

Tac. I.
Hist.

Qui, consilij quamuis egregij, quod non ipsi afferunt, inimici:

Indiden

Et aduersus peritos peruicaces.

Indiden

Ne primum quidem vitia.

Bis stulti. siue quòd omnes sapere volunt ex suo ore:

Lucret.

Siue

Tac. III.
Annal.

I. Hist.

Sallust.
Catil.

Ibiden

Cic. r. c.
fic.

Stat.

Liu. lib.
xiii.

Tac. I.
Hist.

Sallust.
Catil.

Siue quòd, *siquid auctoritatis in ipsis est, crebris contradictionibus destruant.*

Discordia item inter consuasores. *Sicut & dissidium.*
Stimulat enim non rarò privati odij pertinacia in publicum exitium.

Tertiò, Affectus. à quibus sanè, *Item in hac illamque partem affectio.*
omnes qui de rebus dubiis consultant, vacuos esse decet.

Nam *haud facile animus verum per- uidet, ubi illi officium.*

Inprimis ubi Ira, *cum quâ nihil rectè, nihil consideratè fieri potest.*

-- *malè cuncta ministrat*
Impetus.

Quartò, Auaritia, siue rei suæ studium. Ex adyto Patavino hæc fors data: *Denique luci studium.*
Privatae res semper offecere, officientq; publicis consiliis.

Quid mirum? *Pessimum veri affectus*
& iudicij venenum, sua cuiq; utilitas. *Quod cor- ruptum omnia.*

Auaritia est, quæ omnia venalia habere edocet. *Et per- rumpit.*

Quæ Fidem & Probitatem euerit: Ibidem.
duo boni consilij instrumenta.

*Institū ma-
ximè mer-
gatoribus.*

Cui plerique hominum obnoxij: sed
Mercurij proles maximè. nec de nihilo
lex Thebanis, quæ vetuit τὸν δεκά ἐτῶν
μὴ ἀποχρηθῆναι τῆς ἀγορᾶς, μὴ μετέχειν
δεχῆς: eum qui decem ipsos annos à com-
merciis non abstinuisset, non admoueri ad
gubernationem.

Arist. 1 11.
Polit. cap.

Publi

Hero
lib. v.

CAPVT VII.

Quæ turbamenta, & Velut Scopuli
bonæ Mentis? Tres ostensi.

*Confidentia
noxia.*

AT inter Scopulos, quibus illidi
& frangi hæc nauis solet, prima
mihi Fiducia occurrit:

Quæ profectò cum sapientiâ non com-
miscetur.

Cic. pro
Lege
Man.

*Cui peñtus
est, in peñtus
hoc demitte.*

Phœbæa vox est: Consilia calida &
audacia, primâ specie leta sunt; tractatu
dura; euentu tristia.

Liu. lib.
xxxv.

Liu. lib.
xxii.

Nec te fallat. Nam plerumque fero-
culi isti, μετ' ἀσφαλείας μὲν δοξάζουσι,

Thuc. lib.

μῆ

μη δέως δὲ ἐν ταῖς ἐργῶν ἐλλείπονται: cum
supinâ fiduciâ sententiam dicunt, in reipsâ
trepidantes deficiunt.

At ego cautum Mimum audio:

Publius.

Animus vereri qui scit, scit tutò
aggredi:

Cauti in cõ-
siliis, in fã-
cto audaces.

Herod.
 lib. vii.

Et mihi, cum Græco scriptore, ἀνὴρ
 ἕτοιμος ἂν εἴη ἀεισος, εἰ βαλομένοιο ἢ μηδὲ
 ὀρθῶς δέοι πᾶν ὀπιλεγόμενοιο παρὰ τὴν ἕξιν
 μα ἐν δὲ ταῖς ἐργῶν θεασὺς εἴη: vir eâ ra-
 tione fiet optimus, si in deliberando qui-
 dem cunetetur & prætimeat quidquid pote-
 contingere: in agendo autem confidat.

Thuc. i.

Scopulus alter, Cupiditas. Ἐπιθυμία
 μὲν γὰρ ἐλαχίστα κατορθένται, ἀφροσύνη δὲ
 πλεῖστα: Nam cupiditate pauca rectè con-
 fiunt, circumspectione plurima.

Cupiditas
refrenanda.

Cic. pro
 Lege
 Man.

Liv. lib.
 xxxv.

Liv. lib.
 xxxi.

Cui adiuncta Celeritas, infamis nau-
 fragiis in hoc mari. Nam qui cupit, fe-
 stinat: qui festinat, euertit. Omnia non
 properanti clara certaq; sunt, festinatio
 improuida est & caeca.

Celeritas re-
pujdanda.

Thuc. lib.

Itaque verè dictum: Nihil magni

Prædicta
vera sunt.

discriminis consiliis tam inimicum, quam Celeritas: Idem lib. xxxi.

Itémque: Δύο μὲν ἐναντιώτατα τῇ δ' ἐβελία, τάχος τε καὶ ὀργή: Duo aduersissima recte Menti, Celeritas & Ira. Thuc. lib. iii.

Cui tarditas amica.

Lentos ego amo, lentos: & qui cum nostro Comico

Quidquid est incoctum, non expromunt, bene coctum duunt. Plaut. Mil.

Et raro celeres felices.

Nam quòd nonnulli in consultando temerarij, in exsequendo viri sunt: Vell. lib. ii.

Subiti consiliis, sed euentu felices: Tac. i. v. Hist.

Cur mouear? scio à casu esse, cui non fido: magis rationi, & huic dicto: Celeres istos celerem penitentiam, sed eandem seram atque inutilem sequi. Liu. lib. xxxi.

Nisi in scelere.

Vidimus, videmus, videbimus. semperque verum, Scelera impetu, bona consilia morâ valescere. Tac. i. Hist. Cæf. lib. v. Com.

Actionibus tamen cauta.

Quæ iis propria, sicut Celeritas actioni. Nam δὲ μὲν βελδύειται ἐφ' ἡσυχίας, ποιεῖν δὲ τὰ δόξαντα μὴ ἀπεδῆς: Demost. Exord. xxii. Senec. Epist.

*consulere quidem oportet lentè, consulta
exsequi festinanter.*

Addo à gravissimo viro pondus:

Arist. v. 1.
Eth. cap.
ix. Περὶ τὴν μὲν δεῖ ταχὺ τὰ βελούθεντα
βελούθεντα δὲ βραδέως: *celeriter delibera-
ta peragenda sunt, deliberandum autem
tarde.*

CAPVT VIII.

*Ipse Princeps qui se gerat in audien-
dis consiliis. Dogmata huic rei.*

CONSILIARIOS formaui: res
comonet, vt etiam ipsum consulentem.
Frustra enim illi idonei, si non iste:
& perierit omnis salubrium consilio-
rum liquor, nisi aptum velut vas sit in
quod instillet. Princeps igitur, in ca-
piendis consiliis, hæc seruet.

Princeps
aptus se ad
consilia.

Maturè deliberet. Timet, atque eum
desicere omnia videntur, qui in ipso nego-
tio consilium capere cogitur.

Tempèstivè
consulat.

Gladiatorum hoc est, non Princi-
pum, *In arenâ consilium.*

Magna in rep. momenta sunt temporum: Cicero
 & multum interest, idem illud utrum ante Philip.
 an post decernatur, suscipiatur, agatur.

Quod raris
 in Polyar-
 chia.

Peccatur hinc in Plurium statu. ubi
 illud ex libertate vitium, quod non simul, Tacit. in
 nec iussi conveniunt: Germ.

Sed & alter & tertius dies cunctatione Ibidem.
cöcuntium absuntur.

Ne lenis ni-
 mis cösulat.

Caveat Princeps. etiam illud: ne in- iii. Hist.
 utili cunctatione, agendi tempora delibe-
 rando consumat.

Néve dies rerum, verbis terat. Illie.

Eligat &
 inducat.

Audiat cum iudicio. Turpis Clau-
 dianus ille frutex, cui non amor, non xii. Ann.
 odium, nisi indita & iussa.

Qui à suis

Ducitur, ut nervis alienis mobile Horat.
lignum.

Non per-
 tendat.

Tamen sine Pertinaciâ. quia illud
 Marci Principis diuinum: *Aequius est,* Capito
ut ego tot taliumque amicorum consilium in M. An-
sequar, quam tot talesque amici meam tonina
unius voluntatem. Philof.

Senten

Veget. lib. 111. Sententiam suam celet: ex hoc præcepto. *Fieri quid debeat, cum multis tractat: quid factururus sis, cum paucissimis, vel potius ipse tecum.* *Non aperiat.*

Ibidem. Sanè anima consilij, secretum: & nulla sunt meliora consilia, quàm quæ ignorauerit aduersarius antequam fierent.

Plut. A-pophr. Libertatem admittat, nec amet Aulæ verba illa bysina. *Liberas amet.*

Curtius lib. viii. Regum opes sapius assentatio, quàm hostis euertit. *Adulantes oderit.*

iii. Hist. At mihi salus illius desperata est, cuius aures ita formate sunt, ut aspera quæ utilia, & nihil nisi incundum & lesum accipiant. *Qui noxy.*

Horat. in Gord. iun. Miser est Imperator, apud quem vera reticentur.

Sine discrimine audiat. & nec bona quidem consilia præmiis adficiat (arcanum dogma suggero:) nequis spe adipiscendi à vero deflectat, & *πρόμισμα πικρὸν ἄποδὸς χάριεν λέγοι: præter* *Non præmia consilij.*

animi mentem aliquid, & ad gratiam loquatur.

Non penas statuat.

Sed nec mala suppliciiis. *Defuturi enim sunt qui suadeant, si malè suasisse periculum sit.* Curtius lib. 111.

Et fanè non melioris fidei habendi, *qui prudentius suaserint.* Ibidem.

Successus enim à fortuna, sine deo.

Id est, Felicius. Nam profectò sepe *prava magis quàm bona consilia prosperè eueniunt. quia plerasque res Fortuna ex libidine suâ agit.* Sallust. Cat.

Imò,

Centum doctùm hominum consilia sola hæc deuincit dea. Plaut. Pseud.

Et quidã supra nos.

Cum quâ (extremum id moneo) *ne pugnet. & ardua illa atque implexa consilia, quibus impar est, fato permittat.* Tac. v. 1. Ann.

CAPVT IX.

Spernenda occulta Consilia, & ab Aula seruis.

Aulici Consiliarij improbi.

AD D O breuem, sed magnæ rei notam. uti spernat genus illud Dome

Tac. 1. Ann.

Cic. Qu. Epist. lib. 1.

Ibidem.

Ibidem.

Vopisc. in Aureliano.

Domestici consilij, quod per pravam prudentiam non nemo sibi sumit. Id ferè constat ex Aulae quibusdam mancipiis:

Tac. III.
Ann.

Quibus omnia Principum, honesta atque inhonesta, laudare mos est.

Qui placita loquuntur.

Cic. ad
Qu. Frat.
epist. 1.
lib. 1.

Qui aures eorum fictè & simulate, questus sui causâ, insusurrant.

Rem suam quarunt.

Ah caue, caue. & quisquis priuatum tibi seruus, is de iis rebus que ad officium imperij tui atque ad aliquam partem reip. pertinent, nequid attingat.

Quantumuis ille idoneus, tamen species ipsa gratiosi liberti aut serui, dignitatem habere nullam potest.

Principem debonestat.

Minus, fructum. & clamat tibi ipsa Veritas: Hi sunt cubiculari illi consiliarij, à quibus bonus, cautus, optimus venditur Imperator.

Imò & vendunt.

CAPVT X.

Dictum de Administris. Et nota triplex, ad quam legi eos oporteat.

IAMQUE plenè absolui de Confiliariis: transeo ad genus alterum Adiuutorum, Administros. Eos dico, QUI PVBLCICE AVT PRIVATIM PRINCIPI EXHIBENT IN FVNCTIONE ALIQVA SVI VSV M. Publicè: vt sunt Præfecti, Præsides, Quæstores, Iudices, & vno verbo ij omnes qui tangunt imperij aut reip. partem. Priuatim: vt sunt ij ferè, qui ad Aulae saltem vsum aut splendorem adhibentur: quos suo proprioque verbo dicimus, Palatinos. De his minus est. illos qui in publico versantur, eligi suadeam cum curâ: & imprimis à triplici hac notâ.

*Eligenat à
Genere.*

Vt Genus in iis honestum. Benè enim Philosophorum columen: Εἰκὸς βελτίους εἶναι, τὰς ἢ βελτιόνων: Par est meliores esse, eos qui ex melioribus.

*Artif. v.
Polit.*

Et

Plin.
neg.

Vell. l.
11.

Ibiden

Apud
pitol. l.
Alex.

Claud.

Cic.
Qu. Fr.
epist. 1

Tacit. i.
Agric.

Et sanè vilis ille, qui viles tantùm sibi Viles spernendi.
 admouet: *præcipuùmque indicium non
 magni Principis, magni liberti.*

Excipio, si eximia in talium aliquo Nisi insigni aliqua virtute.
 virtus. Tunc enim libens fatear, *Opti-
 mum quemque, esse nobilissimum.*

*Et in cuiuscumque animo virtus insit,
 ei plurimum esse tribuendum.*

Nam nota mihi altera, Vita est: quam Probi eligendi.
 super omnia specto. Légi enim: *Melio-
 rem esse remp. & propè tutiorem, in quâ
 Princeps malus sit, eâ in quâ mali Princi-
 pis ministri.*

Moribus ergo probi sint: valeatque
 illud,
-- emitur solâ virtute potestas.

Malis famosisque nihil crediderit, Non infames.
 nullam existimationis sue partem com-
 miserit.

Imò nec ambiguis. Nónne melius Non anticipes.
*officiis & administrationibus non pecca-
 turos præficere, quàm damnare cum pec-
 carint?*

Ego

Princeps
peccat, quic-
quid illi.

Ego censeo. nam in Principem

-- culpa cunctorum redit.

*Qui non vetat peccare cum possit,
iubet.*

Senec.
Med.

1. Ann.

Illi incumbit in hac custodia imperij,
ut non se unum modo, sed omnes mini-
stros civibus & reip. praestet.

Cic. ad
Qu. Frat.

111. An.

Apti ab in-
genio, eli-
gendi.

At nota tertia, Ingenium est. quod
quia varium in nobis, Καὶ ὁ μὲν πρὸς
πολιτείαν, ὁ δὲ πρὸς πόλεμον διφύσει-
εος: ille ad civilia, hic ad bellica, natura
aptior.

Plutar.
Politie.
Præcept.

Eodem
bro.

Eodem.

Quisque
pro inclina-
tione.

Primum illud est, ut possit ἑκάστων
ἐκάσῃ χρείᾳ, καὶ τὸ οἰκείον, προσαρμότιεν:
quemque, cuique functioni, pro indole sua,
admouere.

Ibidem.

1v. Ann.

Mæcenas enim aptè quædam ob-
iuerit, quæ non Agrippa. & rectè
poëta:

*Omnia non pariter rerum sunt omni-
bus apta.*

Propert.
lib. 111.

Noh nimis
alti.

Alterum, ut ingenia inspiciat: id est,
recta eligat, nec tamen erecta. Scilicet,
ut pares negotiis, neque supra sint.

Tac. v.
Annal.

Tibe

Tiberiana cautio non de nihilo. qui
 1. Annal. *nec eminentes virtutes sectabatur, & rur-*
sum vitia oderat. Ab optimis, periculum
sibi: à pessimis, dedecus publicum metue-
bat.

Medij ergo optimi; quibus olim & *Medij con-*
 111. Ann. *nunc tutissimò secreta Principum innixa.* *grui.*

Quò mihi Labeo aliquis *incorruptâ*
 Eodem li- *libertate?*
 bro.

Capitonis obsequium dominantibus ma-
 Eodem. *gis probatur.*

Ista suadeo: an persuadeo? ægrè. Ne- *Tamen va-*
 scio quomodo Aulica hæc comitia af- *ro recta hic*
 114. Ann. *fectus dirigit: & fato quodam ac sorte na-*
scendi, ut cetera, ita Principum inclinatio
in hos, offensio in illos est. *electio.*

CAP.

CAPVT XI.

*Administris ipsis præcepta tradita,
eorum tutela. Primum Minori-
bus, inde Maioribus. Ancipitem
omnem Potentiam esse in Aulâ.*

NEC de Administris, plura disse-
ro: quædam, ad ipsos. O boni, lu-
brica vestra vita & via est, qui in Aulâ
versamini: in quâ, vt verè vir sanctus
dixit,

*Periculi ple-
na Aulâ.*

*Per pericula, peruenitur ad grandius
periculum.*

August.
viii. Co-
fess. ca. v.

Itaque acri circumspectione & cu-
stodiâ vobis opus contra lapsum. Ego
fulcio his præceptis. Vos qui Minores
in Palatio,

*Obsequium
Admini-
stros decet.*

*Obsequiosi este. Nam quanto quis
apud Principem obsequio promptior, ho-
noribus & opibus extolletur.*

Tac. i.
Annal.

Sui vsus.

*Vt ibiles. ne sitis dicto veteri, Tinea &
sorices Palatij.*

Constan-
tini Imp-
dicum.

Auda

Sene-
Trag. H-
pol.

Plin. P-
neg.

Vell. ii.

Eodem
libro.

Tac. xvi.
Ann.

Claud. de
Prebini
& Ol. cõ-
sul.

Tac. iii.
Ann.

Audaculi. Nam profectò

Andacia.

*Malus est minister regij imperij
pudor.*

Senec.
Trag. Hip
pol.

At vos qui Maiores, caute ne vo- *Modestia.*
bis tales. & *vestrâ vos, non Principis*
fortunâ metiamini.

Plin. Paq
neg.

Quod agitis, sine iactantiâ agite. *Quieta*
placent illi, qui *actu ociosis simillimi.* *actio.*

Vell. II.

Eodem
libro.

Qualis ille Piso: quo nemo aut va-
lidiùs otium dilexit, aut faciliùs suffecit
negotio: magis que que agenda sunt egit,
sine ullâ ostentatione agendi.

August.
VIII. Cot
seff. ca. v.

Tac. xvi.
Ann.

Invidia sic vitabitur. cui amolienda, *Virtutum*
nonnemo delapsus est ad *vitiorum etiam* *dissimula-*
tionem.
imitamenta.

Mæcenate illi hoc spectarunt,

-- *quâ mens circumflua luxu*

Nouerat intactum vitio seruare vi-
gorem

Claud. de
Prebini
& Ol. cõ-
sul.

Tac. I.
Annal.

Tac. III.
Ann.

Et callidus Crispi nepos. qui diuer- *O virum*
sus à veterum instituto, per cultum & *verè ad*
Asiam!
munditias luxu propior. Suberat tamen
vigor animi ingentibus negotiis par, eò
acrior

Consta-
tini Imp
dictum.

acrior quò somnum & inertiam magis ostentabat.

Accepto
omnino prin-
cipi referat.

Qui sapis, capis. etiam istud: ut nihil tibi adscribas, nec ad famam tuam gestis exsultes, sed ad auctorem & ducem, ut minister, fortunam referas.

Tacit. in
Agric.

Luna inquam esto, & gloriæ tuæ omne lumen refunde illi Soli. Hæc est conditio regum, ut casus tantum aduersos hominibus tribuant, secundos fortune suæ.

Æmil.
Prob. in
Datamæ

Tac. 1.
Hist.

Sibi labores
capiat, glo-
riam illi.

Benè Agrippa δύοῖν παρήνθη τὴ ἀνδρα τὸν σωθισμῶνον, τὴ μὲν δυσχερείας αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἀπειλάσσειν, τὴ δὲ δὴ κατόρθωσον σφῶν ἐπένοιοις φυλάσσειν: Duorum admonēbat virum in Aulâ saluam futurum: Vnius, ut difficultatem rerum ipse amoliretur: alterius, ut gloriam impositæ summæ manus illis relinqueret.

Dio lib.
XLIX.

Senec.
Præf. lib.
iv. Quæ
Nat.

Tac. xii
Annal.

xii. Ann.

Patientes
somo.

In vniuersum autem, in Aulâ perennare vultis: duo hæc adsumite. Patientiam: veterani illius exemplo, qui interrogatus, Quomodo rarissimam rem

Sallust.
Dig.

Sen. 11.
De ira.

*reim in aulâ consecutus esset, Senectutem?
Iniurias inquit ferendo, & gratias agēdo.*

Item Cautelam. quia multi vobis
laquei, &

Extremi
causa.Senec.
Hippol.

Fraus sublimi regnat in aulâ.

Sallust. ad
Cæs.

*Illic ad reprehendenda aliena dicta &
facta, ardet omnibus animus. vix satis
apertum os, aut lingua prompta videtur.*

Frangium
enim fides
aula.Æmil.
Prob. in
Datam:Tac. 1.
Hist.

*Illic infidiatores & hostes: qui se-
cretis criminationibus infament igna-
rum, & quo incautior decipiari, palam
laudatum.*

Dip lib
XLIX.Senec.
Præf. lib.
iv. Quæst.
Nat.

*Cur te fallam? cum omnia caueris,
per ornamenta serieris.*

Tac. XIII.
Annal.

*Imò vt nemo te euerrat, cades spon-
tè. quia Nihil rerum mortalium tam in-
stabile & fluxum est, quam potentia non
suâ vi mixta.*

Potentia ea
lubrica.

111. Ann.

*Vide mihi illos Emeritos: speciem
magis in amicitia Principis, quam vim
retinent.*

Sallust.
Ep.

Siue id vitio regum fiat, quorum

Reges mu-
tabiles.

*voluntates ut vehementes, sic mobiles,
sæpe sibi ipsæ aduersæ.*

Fatus in-
certus.

Siue fato potentie rarò sempiternæ.
& satias capit aut illos cùm omnia tribue-
runt, aut hos cùm iam nihil reliquum est
quod cupiant.

Tac. 111.
Ann.

Inopinatè.

Et ô benè si non Aratæa aliqua vox
crumpat : Ταῦτ' ἔστιν ὡς κεφάλων ὀπί-
χεια τῆς πρῶτης φιλίας : Hæc sunt, ô
Cephalo, præmia regie amicitie.

Plut. in
Arat.

Ista eueniunt : nunquam mihi. &

Nos procul
à lenæ &
fulmine.

*Stet quicumque volet potens
Aula culmine lubrico,
Me dulcis saturet quies.
Obscuro positus loco,
Leni perfruar otio.*

Senec.
Thyest.

I. LIPSI

I. L I P S I
 P O L I T I C O R V M
 S I V E
 C I V I L I S D O C T R I N Æ
 L I B R I Q V A R T I

C A P V T I.

*Propriam Prudentiam, id est, eam
 quam inesse Principi volumus,
 præceptis difficile alligari. Latè
 fusam esse, Instabilem, & Obte-
 ctam. Itaque aliquid de eâ, non
 plenè à nobis præcipi.*

A LIENÆ Prudentiæ semi-
 tam decurri: aperitur mi-
 hi campus Propriæ, sed ve-
 rè campus. in quo certam
 viam aut limitem quis comprehendet?
 Diffusa nimis res est, Confusa, Obscura.
 Diffusa primùm. quid enim latiùs se,

Prudentia
materies
omnes res
humanae.

quàm res humanæ, pandit? quarum
omnium Prudentia est, imò & singu-
larum. Philosophum audi:

Εαὐτὴ σιν-
γυλῶν ἀν-
τιθέσθαι.

Τὼν καθ' ἑκάστην ἔστιν ἡ φρονιμία, ἀπὸ τῶν
ἐπιμνηστικῶν δὲ ἐπιχειρήσεων: Rerum singula-
rum Prudentia est, que nota homini per
Vsum sunt.

Arist. v.
Eth. cap.
viii.

Atqui res singulæ, infinitæ sunt: quas
adeò non scientiâ, vt nec numero com-
plectare.

Præcepta enim finita esse debent, &
certa: Senec.
Ep. xcv.

Siqua finire non possunt, extra Sapien-
tiam sunt. Ibidem.

Circa res in-
certas ver-
satur.

Iam Confusa eadem. quia reuera
instabile totum & fluctuans est, quod
Prudentiam vocamus. Quid enim
aliud ea, quàm electio rerum quæ ali-
ter atque aliter sese habent? Quòd si
illæ incertæ: etiam ipsa. cò magis,
quòd non rebus solum deuincta, sed
iis quæ rebus adstant. Tempora, loca,
homines adspicit: & pro minimâ eo-
rum mutatione ipsa se mutat. adeoque
non

Ipsa quo-
que mobi-
lis.

Arist.
Eth.
viii.

Plin.
neg.

Lucret.
lb. v.

non vbiq; vna, vt nec in vnâ re vna.
Scientiâ autem alia natura est: &

Arist. v. 1.
Eth. cap.
111.

Πάντες ὑπολαμβάνομεν, ὃ ὅτισάμεθα,
μὴ ἐνδ' ἑαυτῶν ἀλλ' ἄλλως εἶχειν: *Omnes cense-*
mus, quod scimus, natum non esse Va-
riare.

Sanè incertum aliquid, nemo rede-
gerit in certa hæc & stricta præcepto-
rum vincla. Denique Obscura eadem Tenebrôs-
quia res euentûsq; omnes humani in est, ob caus-
altâ nocte. fas ignotas

Plin. Pa-
neg.

Nam occultat eorum semina deus, &
plerumque bonorum malorumque causse
sub diuersâ specie latent.

Quis in rebus etiam obuiis non su-
spicatur potiùs de causis, quàm cogno-
scit? Sine causis autem Scientia non Aut homi-
est, nec traditio vlla firma. Addo, quòd ni nec nosc-
in publicâ & Ciuili hac gubernatione, das.
etsi in terrenis rebus, pleræque tamen
causæ ab alto sunt, nec reperiendæ in
hac terrâ.

Lucret.
lb. v.

Vsq; adeò (vt ille exclamat) res
humanas vis abdita quedam

*Obterit, & pulchros fasces seuâsque
 secures
 Proculcare, ac ludibrio sibi habere
 videtur.*

Itaque (verum fateamur) ego & alij
 hîc caligamus; nec est quisquam qui
 ad plenum præcepta Prudentiæ non di-
 cam tradiderit, sed tentârit. Quid ergo?
 quiesco, & fileo? res & ordo vetant: &
 faciam potiùs quod in Syrium aliquo
 æquore deprehensus. & quoniam clau-
 sum directumque iter tenere non pos-
 sum, confusè viam aliquam signabo,
 velut astris. O tu me adiuua, qui su-
 per astra.

CAP.

CAPVT II.

Diuisa Prudentia Propria in Togatam, & Militarem. Illa rursus, in Humanam & Diuinam. De hac ostensum, curam Principi esse. Vnam Religionem retinendam ei, & defendendam.

PRUDENTIA omnis, quam in Principe quero, duplex est: Togata & Militaris. Illam intellego, Togata Prudentia. QVÆ IN COTTIDIANA HAC GVERBATIONE, TRANQVILLISQVE REBVS, INTERVENIT. Istam, Militaria. QVÆ IN BELLO, REBVSQVE TVRBATIS. Illius materies iterum duplex; Res Diuinæ, Res Humanæ. In rebus Diuinis ver- In Diuinis Prudentia. fari cam dico, QVÆ SACRA RELIGIONE' MQVE TANGIT ET DIRIGIT, QVATENVS TAMEN PRINCIPIS EA CVRA. Iustè & conuenienter sic limito. quia non Principi liberum in sacra ius. absit.

sed inspectio quædam, idque tuendi magis quàm cognoscendi causâ.

Religio, caput in rep.

Sanè in omni republicâ Πεφῶτον, ἢ ὡς Δειῶν ἐπιμελεια: *Primum est, curatio rerum diutnarum.*

Arist. vii. Politic. cap. viii.

Covariada Principi.

Ad quem autem ea potius, quàm ad Principem pertinet? Δεῖ γὰρ τὸ ἀεισον ὑπὸ τῶν δεύρων τιμῶν, καὶ τὸ ἀγεμονεῖν ὑπὸ τῶν ἀγεμονεῖντων: *Decet enim quod optimum est, ab optimo coli; & quod imperat, ab imperante.*

Diogen. Stoic. apud Stob.

Decorii causa.

Decet enim quod optimum est, ab optimo coli; & quod imperat, ab imperante.

Tutela causa.

Nec decet solum, sed expedit. Tutelæ tuæ primùm: quia verissimè Cytus ἐλογίζετο, ὡς εἰ πάντες οἱ κοινῶνες θεοσεβεῖς εἶεν, ἢ ἴσον ἀν' αὐτῆς ἐδέξαι ὡς τε ἀλλήλους ἀνόσιον ἢ ποιεῖν, καὶ ὡς ἐλευτόν: *ratiocinabatur, si omnes Familiæres (imò & Subditi) dei metuentes essent, minus eos aut inter se aliquid illicitum paträturos, aut in ipsum.*

Xenoph. Pæd. lib. vii.

Diodo Sicul. l. ii.

Augmentii causa.

Ad augmentum etiam Imperij. Sci-
to enim τῆς θεῆς δι' ἀξίας εἶναι τοῖς μάλ-
λον ἰσχυροῦσι: *deos promiores esse in eos, qui maximè illos colunt.*

Aristot. Rhet. ad Alex.

Mæc. quod Dicitur in Ca. l. i.

Aufus

Orat. de non calliditate aut robore, sed pietate
 A. u. s. p. re- ac religione omnes gentes nationesque su-
 sponi. perauiſſe.

Iam verò publicè, quì salui ſimus
 La. De nisi illâ saluâ? Religio & timor dei solus
 ita cap. est, qui custodit hominum inter se socie-
 xii. tatem.

Statu Pu-
 blii causa.

Eod. lib. Tolle hoc vinculum: vita hominum
 ap. viii. stultitiâ, scelere, immanitate complebitur.

Idemque, si confundis. Nec enim
 audiendi Ægyptij illi reges, qui va-
 riam & miscellam religionem induxe-
 runt, stabiliendo, vt putarunt, scepro:
 Diodor. Καὶ ὅπως μὲν ἔποτε ὁμοιοῦσαι δύναν) οἱ
 Scul. lib. ἕστ' Αἰγυπτίων: & ne unquam conspirare
 ii. inter se Ægyptij omnes possent.

Non ea mi-
 scenda.

O fatui! Vnionis auctor illa vna: &
 à confusâ eâ, semper turbæ. Musarum ille pater quanto melius! cuius
 hoc ad Augustum monitum exstat,
 Mæren. Τὸ μὲν θεῶν πάντη πάντος αὐτός τε
 quod Dto- σ. ἔσ' καὶ τὰ πάτρια, καὶ τὰς ἀδελφὰς πρῶτον
 seu Cas- ἀνάγκη: Diuinum illud numen, omni
 sum, l. b. ii.

Vna, opti-
 ma.

modo, omni tempore, ipse cole iuxta leges patrias: & alij ut colant, effice.

*Psuadendi,
qui variat.*

Addit. τὰς ἢ ξενίζοντας πρὸς αὐτὸ *Ibidem.*
 καὶ μίση ἐκολάζει, μὴ μόνον τῶν θεῶν ἕνεκα,
 ὡν κατὰ φρονήσας εἰδ' ἄλλα ἂν τινὲς προ-
 τιμήσειεν, ἀλλ' ὅτι καινὰ τινὰ δαιμόνια
 οἱ τοιοῦτοι ἀντεισφέροντες, πολλὰς ἀναπει-
 θασιν ἀλλοτριονομεῖν. Καὶ τότε, καὶ
 σωμοσται, καὶ συστάσις, ἐταιρεία τε γί-
 γνονται, ἅπερ ἦσαν μοναρχία συμφέροι.
*Eos verò qui in diuinis aliquid innouant,
 odio habet & coërce. non deorum solum
 causâ (quos tamen qui contemnit, nec
 aliud sanè quidquam magni fecerit) sed
 quia noua quedam numina hi tales intro-
 ducentes, multos impellunt ad mutationem
 rerum. Vnde coniurationes, seditiones,
 conciliabula existunt, res profectò minime
 conducibiles Principatui.*

O verba, ab impio & ad impium,
 nimis pia! Hæc vera prudentia: &
 Principi qui sapit, religio & veneratio
 nulla alia nisi vnius Dei tenenda est.

*Lactant.,
Instit.
cap. XX.*

*Mos probus
& vetus ser
mandis.*

Et tenenda ex ritu veteri. *Maiorum
insti*

*Cic. 11.
Diuina*

*Arist.
Rhet.
Alex.*

*Iustin.
lib. viii*

*Lactan-
lib. v. In-
stit. ca. x.*

Cic. 11. de
Diuinat.

*instituta tueri, sacris carimoniisque reti-
nendis, sapientis est.*

Aristot.
Rhet. ad
Alex.

*Καὶ τὰ πάτρια ἐν ᾧ τῶν πα-
τριῶν αἱ δυνάμεις: & patrios ritus mi-
grare aut violare, ubique gentium nefa-
rium habetur.*

Iustinus
lib. viii.

*Puni igitur, si quis turbat. Iure ille à vindicandum.
diis proximus habetur, per quem deorum
maiestas vindicatur.*

Lactant.
lib. v. In-
stit. ca. xx.

*Seriò, seriò, hoc imbebe: Nihil esse in
rebus humanis religione præstantius, eam-
que summâ vi oportere defendi.* Omni vi de-
fendendum.

CAPVT III.

De vnâ religione amplius quæsitum.

*Nunquamne dissidium ferri pos-
sit? saltem in tempus. idq̄ qua-
damtenus videri.*

FERÒ firmiter hæc nostra senten-
tia est, Vnam religionem in vno
regno seruari. Quæri tamen duo pos-
sunt: Sempërna puniendi qui dissen-
tunt, & An omnes? Quæ de re vt
diffe

differam, non Curiositas me impellit,
 sed publica Utilitas, & præsens hic Eu-
 ropæ status, quæ nego me sine lacry-
 mis intueri. O melior mundi pars, quas
 dissidiorum faces religio tibi accendit!
 Colliduntur inter se Christiane reipub.
 capita, & milleni aliquot homines perie-
 runt ac pereunt per speciem Pietatis.
 Quis hic flebit, non ego, & quamvis
 cum Platone sciam, & diabolus ta totiad-
 te hoc tæc tæc tæc tæc tæc, calumnia hæc igno-
 xia in vulgus.

Nec quicquam tam probè aut pro-
 uide hîc dicit, quod non velle care maligni-
 tas possit:

Tamen subibo hoc discrimen, & pro-
 vixili aquam infundam in Sacrum hunc
 ignem. Hoc excusatus, quod consilia,
 non decreta adfero, nec affero aliquid,
 sed pono. Tu qui legis, scito à piâ puta-
 que mente hæc esse, & si ipsa aliter, sub-
 jeci à me, is, quorum propriè cognitio
 hæc & censura.

Ut rem intellegas, duo genera vo-
 rum facio, qui in Religione peccant:

qui

Calumnia
 Europa à
 dissidio Re-
 ligionum.

Calumniã
 in . . . si qui
 mederi
 vult.

At nos ce-
 nabimur.

Obnoxij ta-
 men Pru-
 dentiorum
 iudicio.

Peccantes in
 religionem,
 dicitur.

Martial

In Euy-
 phr.

Liuius
 II V.

Seneca
 Epist.

Arist. II
 Polit.

Sen. I I.
 De Ira.

Vulgi, meo iudicio, triplicis. Tui, Qui triplex
noscendus.
Finitimi, Vniuersi. Tui. quid enim ma-
gis necessarium, quàm vt eum nôris Tuus.
cui præes?

Martial.

*Principis est virtus maxima, nosse
suos.*

Finitimi. iure: quia res tibi sæpe Vicinus.
cum eo & fœdera. Variant autem in-
genia, & sunt tam ciuitatum quàm sin-
gularum hominum mores: gentesque alie
iracunde, alie audaces, quedam timi-
de: in vinum, in Venerem proniores alie
sunt.

Liuius
II V.

Vniuersi etiam. quoniam motus qui Omnis.
dam affectusque sunt, quos communi-
ter reperias in omni hominum gente.
Quos nisi nosti, qui ad eos te compo-
nas? Scriptum olim: Οὐκ ἔστιν εὖ ἀρχεῖν
τὸν μὴ δεχθῆναι: Non est vt rectè imperet,
cui non imperatum.

Arist. III.
Polit.

Siue, vt verit noster Sophus: Nemo
benè imperat, nisi qui antè paruerit im-
perio.

Sen. I I.
De Ira.

Rectè. non quia omnes reges vo-

luerint esse è subditis : (minimè. multi in purpurâ nati, & à successione ferè regna) sed hoc indicantes, ingenia & inclinationes subditorum imperanti noscenda, sic tanquam ipse inter eos. Audi senem illum Principem: *Vtilissimus idem ac breuissimus rerum bonarum malarumq; delectus, cogitare quid sub alio Principe aut nolueris aut volueris.*

A notitia affectuum, relictum imperium.

Galbam apud Tac. Hist. c. 1.

Tac. I. Hist.

Audi regium suasorem: Ἄν ὅσα ἀν ἔτερόν τινα ἀρχάντα σε ποιεῖν ἐθέλησης, ταῦτα αὐτὸς ἀντεπάγγελτο & ἀνάγκης ἔτε π ἀμύρτησι, καὶ πάντα κατορθώσης, καὶ τῆς κτ ἡδίστα & ἀκινδυνώτατα βιώσει: *Si omnia quæ alium quemuis in te imperantem facere velles, ea ipse tuâ sponte feceris: nec peccabis quidpiam, & omnia ritè diriges, & vitam ex eo incundissimam simul & tutissimam viues.*

Mzzen apud Dio né lib. 11.

Quint. Declam.

Tac. I. Hist.

Cic. pro Flanc.

Ibidem.

Idem pro Xofcio.

Vnde ij notat fecidit

Tu igitur hæc disce. vnde? à Percussatione, ab Usu, à Libris. à Me etiam nonnihil, qui præcipuos popularium Affectuum depingam hîc tibi vt in tabellâ. Vulgus omne

Tac. I. I. H. II.

Cic. pro
Muræna.INSTABILE. *Vulgo nihil incertius.* Brevia coram
index.Idem pro
Domo.*In multitudine est varietas, & crebra
tanquam tempestatum, sic sententiarum
commutatio.*Galbam
apud Ta
cit. i. Hist.Tac. i.
Hist.AFFECTVS ponit, aut sumit. *Vt* Prosentis in
affectus.
*est mos vulgo, mutabili subitis, & tam
prono in misericordiam, quàm immodi-
cum seuitiâ fuerat.*Mæcen
apud Dio
né lib. i.Quinct. ii.
Declam.*Nec quicquam facilius, quàm in quem-
libet affectum mutare populum.*Tac. i.
Hist.IUDICII EXPERS. *Plebi non* Sine iudicio.
*iudicium, non veritas.*Cic. pro
Flanc.*Non dilectu aut sapientiâ ducitur ad
iudicandum, sed impetu & quâdam etiam
temeritate.*

Ibidem.

*Non est consilium in vulgo, non ratio,
non discrimen, non diligentia.*Idem pro
Roscio.*Ex opinione multa, ex veritate pauca
iudicat.*Tac. i. i.
H. i.*Vulgus vacuum curis, & sine falsi ve-
râque discrimine solitas adulationes edo-
ctum.*

Adharet turba. AD PLVRES inclinat. *Multi- Sallust. ad Cæf.*
tudo vulgi, more magis quam iudicio,
post alius alium quasi prudentiorem se-
quuntur:

Invidet. Pecorum ritu, antecedentium gregem. *Sen. De vit. beat.*
 NATVRA INVIDVM. *Aegris Tac. 11. Hist.*
oculis alienam felicitatem intuetur.

Suspiciant. Prauo studio, quo etiam in certamini- *Liuius XL 11.*
bis ludicris vititur, deteriori atque infir-
miori fauet.

SUSPICAX. *Municipale vulgus Tac. 11. Hist.*
prorum ad suspiciones.

Mos vulgo, quamuis falsis reum sub- *1. Ann.*
dere.

Omnia cre- CREDVLVM. *Facilis ciuitas ad 1. Hist.*
dit. *credenda accipiendaque omnia noua:*

Praesertim cum tristia sunt. *Ibidem.*

Quoquomodo audita pro compertis ha- *111. Ann.*
bent.

A se auget. RES AVGET. *Cuncta, ut mos fa-* *Eod. lib.*
ma, in maius credita.

Sic

Lucan. 1.

-- Sic quisque pauendo
Dat vires fama: nulloque auctore
malorum,
Quae finxere, timent.

Silius 1 v.

--traduntque metus, nec poscitur
auctor.

Ibidem.

Adstruit auditis, docilis per ina-
nia rerum
Pascere rumorem vulgi pauor.

Tac. 1.
Hist.

Vagus primum & incertus rumor. mox,
ut in magnis mendaciis, interfuisse se qui-
dam & vidisse adfirmant: credula fama
inter gaudentes & incuriosos.

111. Hist.

COMPRIMI NESCIIT. Prohi-
biti per ciuitatem sermones, eoque plures;
ac si liceret, vera narraturi, quia veta-
bantur, atrociora vulgauerant.

Verita lo-
quitur.

11. Hist.

Vagis per urbem militibus, qui ser-
mones populi coercerent. id precipuum
alimentum fama erat.

1. Hist.

Publica expectatio magni secreti im-
patiens: & male coercitam famam sup-
primentes augebant.

Pendet in
turbas.

TURBIDVM. *Vulgus cuiusque motus noui cupidum.* Eod. lib.

Ingenio mobili, seditiosum, atque discordiosum, cupidum nouarum rerum, quieti & otio aduersum. Sallust. Iug. Tac. Hist.

Vtique si quis concitat.

Præsertim si DVX SIT. *Vi mare, quod suâ naturâ trāquillum est, ventorum vi agitur: sic populus suâ sponte placatus, hominum seditiosorum vocibus, ut violentissimis tempestatibus, attollitur.* Cic. pro Cluent. Tac. Hist.

Nam vulgus sine rectore, præceps, pauidus, secors. Tac. iv. Hist.

Vereque dictum, Nihil ausuram plebem principibus amotis. 1. Annal. Tac. 1. Hist.

Calidos amat.

FAVET FERVIDIS. & plebe iudice, τὸ σῶφρον τῆ ἀνάνδρει πρόβημι· καὶ τὸ πρὸς ἅπαν ξυμετόν, ὅτιπαν δεζόν· τὸ ἴ ἐμπλήκτως ὄξυ, ἀνδρὸς μοίρεα προσετέθη. *quidquid modestum, ignavia speciem habet: quod circumspectum & prouidum, segnitie. quidquid autem abruptum & præceps, id verò forte & virile censetur.* Thuc. iii. Tac. i. Ann.

Ideò

Liu. vii. Ideò vincit in eâ plerumque pars maioris animi, quàm consilij.

Tac. i v. Hist. Et grati stolidi, ac vecordi facundiâ.

1. Hist. NEGLEGIT REM PVBLICAM. Magnitudine nimia, communium curarum expers populus. Reipublica negligens.

Ibidem. Priuata cuique stimulatio, & vile decus publicum. Sua diligens.

Sallust. Orat. Phil. Intenta mala, quasi fulmen, optant dumtaxat se quisque ne attingant.

Tac. i i. Hist. VERBIS FEROX. Procacia plebis ingenia. Fortis verbis.

iii. Hist. Sed nihil ultra verba ausuram. Nec ultra.

Sall. Orat. Marcij. Impigra lingua, ignaui animi.

METV AVT SPE NIMIVM. Semper immodicum.
Liu. xxiiii. Hæc est natura multitudinis. aut seruit humiliter, aut superbè dominatur. Libertatem, quæ media est, nec spernere modicè, nec habere sciunt.

Tac. i. Ann. Nihil in vulgo modicum. terrere, ni pœueant: vbi pertimuerint, impunè contemni.

Vulgus audaciâ turbidum, nisi vim vi. Annal.
metuat.

Plura sunt, quæ tu à te addes.

CAPVT VI.

Fons alter reclusus, Ingenium regum
& regni. Duo hîc considerata,
quæ Communiter conueniunt, &
quæ Distinctè.

*Alterû ca-
gus Prudē-
tia, Natura
regni.*

EGO ad Naturam regni propero : è
quâ pauca hæc tibi delibo. Com-
muniter eam nosce, & Distinctè. In
Communi notitiâ hæc sunt.

Id instabile.

Regnum omne fluctuans & INSTA-
BILE. Arduum enim & subiectum For-
tune cuncta regendi onus.

Tac. 1.
Annal.

Vt alta ventos semper excipiunt
iuga,
Imperia sic excelsa Fortune ob-
iacent.

Senec.
Oedip.

Senec.
Theb.

*Subiò sape
dicendum.*

Nihil inausum est Fortune. aduersus
Imperia idem habet iuris, quod aduersus
imperantes.

Senec.
Ep. xqii.

Idem A-
gmem.

Itaque

Itaque sæpe occultis causis labitur.
 & quæ domesticis steterant bellis, quæ ex-
 ternis regna, nullo impellente ruunt.

Et totum ferè labitur, cùm cœpit.
 Verè ille scripsit, *Regum maiestatem dif-*
filiùs à summo fastigio ad medium de-
trahi, quàm à mediis ad ima precipitari.

Sen. De Benef. v. 1. ca. xxxiii. *Non enim his gradibus, quibus ad sum-*
ma peruentum est, retrò itur: sæpe inter
fortunam maximam & ultimam nihil
interest.

Tac. I. Hist. *Imperium cupientibus (aut habenti-*
bus) nihil medium inter precipitia aut
summa.

Nec fortunæ solùm obiectum, etiam
 ODIIS.

Senec. Theb. *Simul ista mundi conditor posuit*
Deus,
Odiùm atque Regnum.

Causa sæpe in Impotentia regum.
 Nam

Senec. Ep. xcii. Mem. Apanem. *Id esse regni maximum pignus putant,*
Si quidquid aliis non licet, solis licet.

Quod

Quod non potest, vult posse, qui nimium potest. Idem Hipp.

Perimaces, & superbi.

Et in pernicaci eorum Superbiâ.

-- durus & veri insolens Ibidem.

Ad recta flecti regius non vult tumor.

Flecti non minus existimant turpe, quàm vinci. Sen. De Benef. vi. cap. xxx.

Etiâ quia nos parere difficiles.

Sed caussa etiâ altera in Naturâ nostrâ quia nemo alteri imperium volens concedit: & quamvis bonus atque clemens sit qui plus potest, tamen quia malo esse licet, formidatur. Sallust. ad Cæs.

Insidius exponitur.

Ideoquæ regnum obnoxium INSIDIIS.

Multi iniqui atque infideles regno, pauci sunt boni. Attius.

Idè meticulousi reges.

Nec immeritò reges semper in TIMORE. Ingenia regum prona ad formidinem. Sallust. Jug.

Sæpe nimis: &

dubia pro certis solent

Timere reges.

Senec. Oedip.

Idem

Tac. IV.
Ann.

Iidem ÆMVLII, & suapte naturâ Suspiciose
& anuli.
potentie anxij.

Senec.
Agam.

Nec regna socium ferre, nec tædæ
sciunt.

Tac. II.
Ann.

Adeò, vt displiceant regnantibus etiam In ipsos fi-
lios.
ciuilia filiorum ingenia.

i. Hist.

Et suspectus semper inuisusque domi-
nantibus, quisquis proximus destinatur.

Hæc taliaq; Communiter scies. iam Regni vires
noscenda.
illud Distinctè, Quântum tuum regnum
sit, & Quale. Potentia, inquam, tua seriò
tibi noscenda est.

Lucan.
VIII.

Metiri sua regna decet, virésque
fateri.

Sen. De
Ben. VI.
cap. xxx.

Multi dum se tam magnos, quàm au-
diunt, credunt, attraxere superuacua &
in discrimen rerum omnium peruentura
bella.

Etiam regni Qualitas. cuiusmodi il-
lud sit, Vetus, Nouum; Hæreditate, an
Suffragio traditum & tradendum; Le-
gibus, an Vi quæsitum. & quidquid tale.

Et eius con-
stitutio sui
forma.

Pro

Pro his enim variè attemperandum
sceptum, & laxandæ aut adducendæ
imperij illæ habenæ.

CAPVT VII.

*Præcepta nunc ex hisce fontibus peti-
ta. Et primùm uniuersè posita,
quæ firment Regnum aut violent:
mox distinctè de Vi dictum. Opus
regi Custodes, Milites, Arces aut
potiùs Colonias.*

BENE habet. duplicem Arcton
meam signaui, ad quam flectendi
mihi identidem oculi: nunc auda-
cter vela do, & undosum mare ingre-
dior Præceptorum. Ea hoc ordine
disponam, vt quæ Iuuant firmantque
regnum, præmittam: subiungam, quæ
Lædunt & perdunt. Duo igitur sunt,
quæ tranquillum id aut firmum effi-
ciunt, **VIS & VIRTUS**: duo
item, quæ turbidum aut caducum,
VIS & VITIUM. Singula hæc, vt
meus captus est, subtiliter videamus
& par

*Duo firm-
do Regno.*

*Duo eney-
tendò.*

Sen. 1.
Clemens

Tac. 1.
Ann.

Sen. 1.
Clemens

Tac. 1 v.
Annal.

& partitè. Vim in Iuuante parte pri-
 mum pono, & intellego PRÆSIDIVM Vu defini-
 ta.
 QVOD PRINCEPS VTILITER
 ADHIBET AD SE TVEN-
 DVM AVT REGNVM. Id ferè
 duplex, Milites & Munimenta. Milites Diuisa.
 iterum duplices, Custodes & Ordina-
 rij. CVSTODES, regis ipsius tutela Custodes
 regij.
 propria: qui scilicet

Sen. 1. De
 Clement.

*Somnum eius nocturnis excubiis mu-
 niat, latera obiecti circumfusiq; defendant,
 incurrentibus periculis se opponant.*

Tac. 1.
 Ann.

*Miles in forum, miles in curiam comita-
 batur, scribit de suo Principe Tacitus.*

Sen. 17. De
 Clement.

Nam probus vetusq; ille mos: &
 quamquam in nullo metu, decorè ta-
 men eos Princeps, & *vel ornamentum
 causâ habeat.*

Tac. 1 v.
 Annal.

Sed esse & ORDINARIOS mi- Ordinarij
 & perpetui
 milites.
 lites volo: manum scilicet aliquam
 grandiore (pro viribus & modo re-
 gni) ad subita casuum aut bellorum.
 & qui, *si auxilium res poscat, haud procul
 accieantur.*

Nam

Nam scimus, *voluntarium* sæpe *militem* deesse. ac si *suppeditet*, non eâdem *virtute* ac *modestâ* agere: quia *plerumque* *inopes* ac *vagi* (vt hodie quidem mos est) *spontè* *militiam* *sumunt*. Ibidem.

Grande momentum in hoc præcepto: & C. Cæsar solitus dicere, *Δύο* Dio, lib. XLII.
τε εἶναι τὰ τὰς δυναστίας ἀρσενικάζοντα
καὶ φυλάσσοντα καὶ ἐπαύξοντα, στρατιώ-
τας καὶ χρήματα: Duo esse, quæ *Principatus*
comparent, *seruent*, *augeant*, *Milites* &
Pecuniam.

Atque alius ab eâdem mente (et si paullo improbius) ad suos liberos:
Ομοιοῦτε, τὰς στρατιώτας πλεῖζετε, τῶν
ἄλλων πάντων κατὰφρονεῖτε: *Inter vos* Seuerus Imp. apud Dionem in vitâ eius
consentite, *milites ditate*, *reliquos omnes*
spernite. Curt. v.

*Arces, quæ
 veteris viles.*

Ad *Munimenta* possis *vsurpare* *duplicia*, *Arces* aut *Colonias*. Illas *vulgus* & *hodiernus* mos tibi *ingerit*: ego *istas*, & *mos* *vetus*. Sanè *ARCES* non tam *firmæ* *compedes*, quàm *consentur*: ad *exiguum* *motum* *validæ*; *fragiles*

giles (ipsi vidimus) ad communem & magnum. In finibus tamen & contra hostem, haud valdè eas spernam: in mediterreis & contra ciues, valdè. Populo alicui diffidis? premere eum vis? COLONIAS tibi suggero, verè *sedes seruitutis.*

Pralata in Colonia.

Hoc solidum, hoc firmum munimentum est: in quo non locus solùm talis, sed homines ipsi sint. Colonia enim ferè constant externis (quibus, cum indigenis haud facilis conspiratio:) nec vsurpandæ temerè nisi in externos. Nam non assuetæ frenis seruitutis tumida gentium inflatæq; cervices, facile aliàs ab imposito iugo resiliunt.

Sed saltem in externos.

Siue etiam in feroces & recens subiectos. Quidquid enim dicunt, quas viceris caue amicos tibi esse credas.

Aut recens domitos.

K

idem.

Tacit.
Agric.

Dio, lib.
L. II.

Flor. I v.
cap. vlt.

Seuerus
Imp. 2.
pud Dio-
nem in
vitâ eius

Curt. VII.

CAPVT VIII.

*De Virtute duplici, seruatrice Regno-
rũ. Beniuolentia populi commẽda-
ta, & ostensa triplex ad eam Via.*

Vis ergo opportunè etiam ab
optimo Principe adhibenda, ex
scito veteri:

*Quedam vi tractanda, quò ceteris
quies sit:* Tac. 1.
Annal.

Sed magis Virtus. in quâ mihi qui-
dem præcipuum Principatus robur est
& pondus. Eam, paullò aliter quàm
vulgus, hîc appello LAVDABILEM
VTILEMQUE IMPERIO AF-
FECTVM, DE REGE, VEL
IN REGEM. Studiosè sic discrimino.
Nam cum duplex eiusmodi Virtus sit,
Beniuolentia & Auctoritas: nasci qui-
dem vtraque à rege & per regem debet,
sed sedem tamen suam & domicilium
in animis Populi habet. atque illa, in
regem Affectus est; hæc Opinio de rege.
Ex definitionibus facilè rem mentemq;
meam

*Quid hic
Virtus.*

Epist. 1.
ad Dic-
nem.

Tacit. v.
Hist.

Plinius
Paneg.

Tac. v.
Hist.

Plinius
Paneg.

meam capies. Nam BENIVOLENTIA, quam hîc quæro & suadeo, est SVBDITORVM IN REGEM EIVSQUE STATVM PROMPTA INCLINATIO ET AMOR.

Benivolentia definita.

Quæ nimis utilis, imò necessaria, ad res gerendas. Plato verè dixit: *Δια τὴν δέξινον τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὸ πείθειν ὅτι*: Ab eo quod placeas hominibus, actio- num efficacia est.

Virtus eius.

Tac. 1. Annal.

Para igitur: idque viâ triplici, Lenitatis, Beneficentiæ, Indulgentiæ. LENITATEM promes in Teipso primum, verbis factisque benignus, comitate & alloquiis officia prouocans.

Quomodo paranda?

Lenitate in te, & circa te.

Tacit. v. Hist.

Quid ni ita cum ciuibus tuis, quasi parens cum liberis, vinas?

Plinius Paneg.

Cum illâ tamen exceptione, vt incorrupto ducis honore.

Tac. v. Hist.

Temperie opus est: nec aut reuerentiam terrore, aut amorem humilitate captabis.

Plinius Paneg.

Raræ hoc sed magnæ laudis, cum

virtutes specie diffares prudentiâ iunguntur. Cic. Oratore ad Brut.

Lenitate in omni imperio.

Sed promes etiam in Imperio: ut tranquillum id ac lenes sit, nec alia eius facies, quam sereni cæli ac nitentis. Sen. 1. De Irâ.

Hinc Quies.

Hoc ex ingenio hominum est: qui nec totam seruitutem pati possunt, nec totam libertatem: Tac. 1. Hist.

Domiti ut pareant, non ut seruiant. Idem Agric.

Hoc ex usu ipsius imperij: quia reuera remissius imperanti melius paretur. Sen. 1. De Clement.

Hinc Fides.

Sed & fidelius paretur. Nullus terror, ait Liuius, cum omnia bello arderent, fide socios demouit: videlicet quia iusto moderatog, regebantur imperio. Lib. xxx.

Hinc Stabilitas.

Cæsar's effatum est: ἡ ἐξέσσια μετρείσασα πάντα τὰ κινδύντα τηρεῖ: Potentia mediocriter exercita, omnia quesita conseruat. Apud Dion. lib. XLIII.

Contrâ, ὁ ἀναίδω ἐς πάντα ἀπλῶς τῇ δυνάμει καταχράμεθ, ἕτε ὄνοισιν ἀληθῆ ἔτ' ἀσφαλείαν ἀκρεβῆ δίδουσι: Ibidem.

Qui

*Qui impudenter & passim in omnibus
potentiâ abutitur, is neque veram beniuo-
lentiam neque firmam securitatē inuenit.*

Iam & BENEFICENTIAM ad- Beneficiã
tiem para-
tur.
iunges. Nam liberalitate qui utuntur,
*Beniuolentiam sibi conciliant, & quod
aptissimum est ad quietē viuendum (siue
& regendum,) caritatem.*

*Vis scire quanta eius vis? Melius be-
neficiis imperium custoditur, quàm armis.* Quæ sem-
per vsui.

Sanè vulgo, ex veteri verbo, *Om-
nium dulcissimum est, accipere.*

Donabis igitur, vel Augusti exem-
plo: qui *Militem donis, populum annonâ,
cunctos dulcedine otij pellexit.*

Idque effusius in nouo imperio. Sic Maximè in
nouo statu.
enim tibi firmabis, & nouis ex rebus au-
*cti, tuta & presentia, quàm vetera & pe-
riculosa malent.*

Sed cum Iudicio: nec placeant Quibus ta-
men conse-
ras videt.
mihî illi Reges, qui multa opertis oculis
donant.

Tu largire bellorum sociis, periculorum consortibus: Plinius Paneg.

Siue etiam de te bene ac fortiter, sed in togâ, meritis: Ibidem.

Aut iis denique qui mereri possunt, illis scilicet premia, his exempla. Ibidem.

Et quantum, vide. Sed cum Modo etiam. Nam simplicitas ac liberalitas, nisi modus adsit, in exitium vertuntur. Tac. 111. Hist.

Alioqui tua & te perdis. Si omnibus, si passim: quis finis? Singuli nunquam exsatiabuntur, respublica deficiet. 11. Ann.

Itaque alienis bonis manus asferre cogeris: Cic. 11. De Offic.

Quod exitiabile. nec unquam tanta studia assequeris eorum quibus dederis, quanta odia eorum quibus ademeris. Ibidem.

Caue igitur. atque adeo nihil largiatur Princeps, dum nihil auferat. Plinius Paneg.

Denique Indulgentiam paratur. Tertio INDULGENTIAM suasi: hac mente, ut quatenus sine corruptelâ

morum potest, populum Laxè habeas
& Iucundè. Laxè, vt in Victu : ne plebes
acri annonâ fatigetur.

Tac. iv.
Annal.

iv. Hist.

Nam vulgo vna ex republicâ annona In villore
Annona.
cura.

Iuuenal.

Sat. X.

-- duas tantum res anxius optat,
Panem & Circenses.

Cic. ii.

De offic.

Omnes autem qui remp. gubernant,
consulere debent, vt earum rerum copia
sit, quæ sunt necessaria.

Ann.

Iucundè etiam : putà in ludis & ciuis- In ludicris.
modi receptis voluptatibus. Nam vul-
go, sicut pueris, omne ludicrũ in pretio est.

Senec.

Ep. CXVI.

Tac. xiv.

Annal.

Idemque cupiens voluptatum, & si
trahat eò Princeps, letum.

Ibidem.

Itaque vides, nec maiores abhorruisse Qua serui
etiam usum
præbent.
spectaculorum oblectamentis.

Ibidem in

Agric.

Vsus enim aliquis in istâ re : cum ita
ferociore populi, eoque bello faciles,
quieti & otio per voluptates assuescunt.

Ibidem.

Idque apud imperitos Humanitas vo- Frangere
& molire.
catur, cum pars seruitutis sit.

Verissimum est, *Voluptatibus Romanos plus aduersus subiectos, quam armis valuisse.* Tac. i. v. Hist.

A generosis
curis am-
cant.

Nec id nesciuit ille histrio, qui increpanti Augusto quòd eius causâ in plebe essent tumultus: Συμφέρεσσι καί σοι, inquit, καὶ ἡμῶς τὸν δῆμον ἀποδραστεύεσθαι: *Expedit tibi, ô Caesar, populum circa nos distineri.* Pylades, apud Dionē, li. i. i. v.

Acutè. Nam profectò *virtus ac ferocia subditorum, ingrata imperantibus.* Tacit. in Agric.

Tamen lasciuia & lasciuia vitanda.

Sed modum tene: & vide vt hæc *lætitie potius, quam lasciuia dentur.* Ann. xlv.

Facilè enim ista irrumperet. *nec pudicitia aut modestia, nec quidquam probi moris ultra reseruabitur.* Ibidem.

Ita Tui & Tu peribitis. *Quid enim salui, amissis moribus?*

G. A. P.

CAPVT IX.

Auctoritas commendata valdè. Tria ostensa, quæ ad eam ducunt. in quibus quia Imperij precipua vis est, accuratè & enucleatè de his dissertum.

AUCTORITAS inter Iuuantes virtus altera est. quam * suprà quoque libaui: sed hoc tantum. nunc vberius, & pleno magis ore dicenda est. Definitio iterum: Auctoritas est IMPRESSA SVBDITIS, SIVE ET EXTERIS, OPINIO REVERENS DE REGE EIVSQUE STATV. Constat ex Admiratione & Metu: cuius vtriusque temperies siue mixtio facit hanc Virtutem. Quam parari apud quasdam nationes pronius aio:

* Lib. II. cap. XVI.

Quid Auctoritas?

Vnde nata?

Curt. III.

Est enim ingenita quibusdam gentibus erga reges suos veneratio.

Quibus rebus paranda?

Apud alias ægrius: sed tamen apud omnes triplici hoc, quem dicam, modo

Tutela ea
regnorum.

siue viâ. Formâ imperij, Potentiâ imperij, Moribus imperantis. Per singula te ducam, & figam in iis pedem non distinctè solùm, sed lentè & impressè. quis carpet? ego fulcrum hoc regnorum scio, &

Maiestatem imperij, salutis esse tutelam. Idem lib. VIIII.

Hæc illa velut edita arx est, quâ Princeps se vindicat à rebellionè & contemptu. Scande & occupa deo auspice, me duce. Prima viarum est

Hanc erpes
severa gubernatio.

Qua ex
usu Principis.

FORMA IMPERII. in quâ tria ad Auctoritatem requiro: vt Seuera sit, vt Constans, vt Adstricta. SEVERA primùm, quia perpes illa & assidua Lenitas Contemptum inducit, id est Principatus ipsam pestem. In hac coluic morum & hominum *habendus metus, aut faciendus est.*

Sall. Orat. Lepid.

Et subdito
TH.

Amplius, quia inducit *maximam illecebram peccandi impunitatis spem.*

Cic. pro Mil.

Quis eum metuat, apud quem *conditum, imò constrictum ferrum est?*

Sen. i. De Clement.

Qui

Cic. I. Catil.

Arist. Eth. ca. vii.

Cic. Brut. e. 11.

Stob. D. Regno.

Cic. pro Mil. G. tr. D. off.

Sen. i. De Clement. Tyr. in Agam.

Cic. i. in
Catil. Qui per segnitiam potius quàm cle-
mentiam, *patiatur hebescere aciem sua
auctoritatis?*

Arist. x.
Eth. cap.
vii. Ne feceris, & nosce vulgus. Οὐ γὰρ
πεφύκασιν αἰδοῖ πενδάσχειν, ἀλλὰ φόβῳ;
ἐδὲ ἀπέχεσθαι τῶ φαύλων διὰ τὸ αἰσθῶν,
ἀλλὰ διὰ τὰς πινωρίας: Non enim ita
natum est, ut Pudori obsequatur, sed ut
Metui: nec ut absterneat à pravis ob turpi-
tudinem, sed ob supplicia & pœnam.

Cic. ad
Brut. ep.
11. Adhibe hæc igitur in tempore. Sa-
lutaris Severitas vincit inanem speciem
Clementia.

Stob. De
Regno. Cotys rex Thracum, increpanti se-
ueritatem eius & aienti, Μανία τῶτ' ἔστι,
καὶ ἡ βασιλεία, bellè respondit, Ἀλλ' ἢ
ἐμὴ μανία τὴς δέξασθαι σὺ φρονίας ποιεῖ:
Furor hic est, non Regnum. At meus hic
Furor subditos sanos reddit.

Cic. pro
Mil. Ita, ita. Adhibenda est reip. caussa Se-
ueritas, sine quâ administrari ciuitas nulla
potest.

Sen. i. De
Clement. Scimus digitum præcidi oportere, si ob-
eam

Et noxia
recidenda.

*eam rem gangrena non sit ad brachium
ventura.*

*Sed per in-
i. rualla.*

Tamen tempestiuè, & cum inter-
missione. Nam civitatis mores magis
corrigit parcitas animadversionum.

Sen. 1. De
Clement.

Illud laudabile, quoties potes, effi-
cere ut pœna ad paucos, metus ad omnes
perueniat.

Cic. pro
Cluent.

Et unius improbi supplicio multorum
improbitalatem coercere.

Idem III.
in Ver.

*Nisi mala
herba ni-
mum suc-
creverit.*

Quòd si crebra tamen nimis aut
peruicacia vitia: tum sanè illud valcat,

*Crudelem medicum intemperans
eger facit.*

Publius.

*Falce tunc
recidenda est.*

Ne corporis quidem morbos veteres &
diu auctos, nisi per dura & aspera coër-
ceas. Corruptus simul & corruptor, eger &
flagrans animus, haud leuioribus reme-
diis restringendus est, quam libidimbus
ardescit.

Tac. III.
Ann.

*Constantia
Auctoritas
facit.*

Secundò, CONSTANTEM VO-
lui imperij Formam: quod interpretor,

VNO

Apud
Thuc.
lib. v r

Apud
Dion.
III.

Senec.
Epist.

vno & veteri tenore fluentem. Quid mihi mutas? Alcibiadem audi verè censentem: τὸ ἀνθρώπων ἀσφαλές τὰ τέτυκται οἰκῆν, αἷ ἂν τοῖς παρῶσιν ἤδησι καὶ νόμοις, ἢ καὶ χείροσ ἢ, ἢ κῆσα διαφθορὰς πολιτεύσασι: Eos hominum tutissimè agere, qui presentibus moribus legibusq̄, etiamsi deteriores sint, minimum variantes, rempub. administrant.

Observatio legum
et morum.

Ipsum Augustum: qui sic olim ad Senatum. Τὰς κειμένους νόμους ἰσχυροῦσ φυλάττετε, καὶ μηδένα αὐτῶν μεταβάλλετε. τὰ γὰρ ἐν ταυτῶ μόνον τὰ, καὶ χείροσ ἢ, συμφοροῦσ τὰ αἰεὶ καινοτομομενῶν, καὶ βελτίωσ εἶσ δοκῆ, ἔστω: Positas semel leges constanter servate, nec ullam earum immutate. Nam qua in suo statu, eademque manent, etsi deteriora sint, tamen utiliora sunt reipub. his que per innovationem vel meliora inducuntur.

Et inopinati dogmatis causa duplex. Quòd nec leges ipsæ vim & vitam satis habeant, vertendæ statim aut evertendæ. Non enim conualescit planta, quæ sæpius transfertur:

Contemnitur
leges, la-
scivata.

Et

Apud
Thuc.
lib. v r.

Apud
Dion.
l. i.

Senec.
Epist.

Et vni ca-
vum lator.

Et quòd Princeps vilescit, qui sic va-
cillat: scædaque inconstantia, qua inesse-
rat vetat; qua vetuerat, iubet.

Tac. 111.
Hist.

Arviculi in
repub. mali.

Sperne ergo circa te novatores: qui
vt aliquid sui videantur afferre, etiam re-
cta commutant.

Quint.
lib. 111.
Instit.

Veteres, &
vetera, opti-
ma.

Et scito, super omnibus negotiis me-
lius atque rectius olim provisum: & que
conuertuntur, in deterius mutari.

Tac. xv.
Ann.

Ideo in minimis quoque rebus, omnia
antiquæ consuetudinis momenta seruanda.

Valet.
Maxim.
lib. 11.

Interdum ta-
men inno-
uandum.

Sed nunquam, inquires, mutem?
nunquam: nisi aut summa Vtilitas ex-
presserit, aut summa Necessitas. Nam,
fateor, nocet interdum priscus rigor &
nimia seueritas, cui iam pares non sumus.

Tac. 1.
Hist.

Tac. 1.
Ann.

Sed nũc
lente.

Sed tunc quoque fiat leniter: & vt
quam minimo sonitu orbis ille in rep. con-
uertatur.

Cic. ad
Att. lib. 11.
ep. 1 x.

Et paulil-
latem.

Itemque Lentè: vt per gradus, nec
omnia simul. Augusti exemplo: qui
sub initia imperij & πῶτα ὁδῶς,

Dio 111.

ὡς αἶψα

Ann.

ὡσαυτὲρ ὑπετέθειτο, ἔπειραξε, φοβηθεὶς μὴ καὶ σφαλῆναι, ἀθρόως μεταρρίθμισαι τὰς ἀνθρώπους; ἐδέλησας, ἀλλὰ τὰ μὲν ὡσαυτὲρ μετεκόσμησε, τὰ δὲ ὕστερον: non omnia statim, uti decretum erat, executus est: veritus, ne parum succederet, si simul homines transferre & invertere vellet: sed quadam ex tempore disposuit, quadam reiecit in tempus.

Atque hoc est, quod de eodem nostro: *Insurgere paulatim, munia legum & magistratum in se trahere.* Ait, Paulatim: & tu in re simili serua.

Tertiò, AD STRICTAM Imperij Formam posui. id est, ut non solum a te præcipua vis & honos, sed etiam apud te sint. A te quidem, ut maxima rerum aut agas ipse, aut firmes: *neu vim Principatus resolvas, cuncta ad Senatum reuocando.*

Non quia consilia spernam (valdè suasi, & suadeo:) sed quia innotescere omnibus velim, te esse à quo pendeant omnes. Esto mihi *solus arbiter rerum, iure ac nomine regie.*

Reges,

ac. 111.
ist.

Quind.
b. 111.
istit.

ac. xv.
un.

Valet.
Maxim.
ib. 11.

Tac. 1.
Hist.

Cic. ad
Att. lib. 1.
ep. 1 x.

Dio 111.

Tac. 1.
Ann.

1. Ann.

1. Ann.

Adstrictio
imperij, pro
Auctoritate.

Præcepti
vniuersæ res
manus tenent.

Etiam omnes spectent,
& omnia ab eo expectent.

*Reges domini rerum temporumque, Liu. ix.
trahunt consiliis cuncta, non sequuntur.*

*Aliquid hinc laxas? totum amittis.
Ea est imperandi ratio, ut non aliter con- Tac. i.
stet, quam si uni reddatur. Ann.*

*Honores ni-
mos ne da-
re.*

*Sed Apud te etiam plerisque honos
maneat, certe magnus. Doctorum ille
doctor: Κοινὴ φυλακὴ πάσης μοναρχίας,
τὸ μὴ ἕνα ποιεῖν ἕνα μέγαν: Communis
custodia Principatus, neminem unum ma-
gnum facere.* Arist. v.
Polit.
cap. xi.

*Semper periculosum privati hominis
nomen supra (imò & iuxta) Principis
attolli.* Tacit.
Agric.

*Datos au-
ferre, sed
vellicatim.*

*Quid si tamen factum? corriges. sed
sic, ut non detrahas eum, sed deducas.
Δὲ ἢ ὅτι ἐκ ἀδελφωγῆς, ut ille loquitur,
τῆτο δρᾶν, καὶ μὴ πᾶσαν ἀθεγον ἀφα-
εῖσθαι τῶν ἐξουσιῶν: Oportet circumductione
quâdam & per ambages id facere, nec to-
tam potestatem simul tollere.* Arist. v.
Polit.
cap. xi.

*Non longas
item dato.*

*Nec verò magnos solum honores
dari abnuo, sed & (vtique in Militiâ
aut*

aut Præfecturâ) longos. Vetus moni-
tum: *Nihil tam utile, quàm breuem po-
testatem esse, quæ magna sit.*

Latro a-
pud Sen.
VII. Con-
trou. VI.

Liu. I V.

*Libertatis (siue Principatus) magna
custodia est, si magna imperia diuturna
esse non sinas.*

Dio I I.

*Causa. quoniam αἱ μακρότεραι καὶ
πολυχρονιώτεραι δεχά ἐπαίρεισι πλεονεξίαν,
καὶ ἐς νεωτεροποιίαν ἐξαγχοῦσι: Lon-
giora & diuturniora imperia, multos at-
tollunt, & ad res nouandas impellunt.*

*Nam ho-
mines info-
lescunt.*

Arif. v.
Politie.
cap. XI.

Tacit.
Aglic.

VIAM primam vides: alteram tibi
POTENTIÆ ingredior, quæ est illa
ipsa directa & regia ad solidam Aucto-
ritatem via. Cætera omnia adsint, hæc
absit: quid iuuabunt? Scito *parum tu-
tam maiestatem sine viribus esse.*

*Potentia, cer-
tissima ad
Auctorita-
tem ratio.*

Liu. II.

Arif. v.
Politie.
cap. XI.

Potentiam autem hîc intellego, ad
Sua conseruanda & Aliena obtinenda
idonearum rerum facultatem.

Cic. II. De
lauent.

*Quid eam
appellem?*

Quam quinque hæc instrumenta
tibi dabunt: Opes, Arma, Consilia,
Fœdera, Fortuna: si tamen appositè

*Quæ parati
consciam.*

vtâris, & vt præcipiam. Attende, at-
 I. Pecuniâ. tende. Primo loco Opes pono. & de
 vi atque vfu earum quis ambiget? Δεῖ
 δὴ χρημάτων, καὶ ἀνδρῶν τέτων ἐδὲν ὄντι
 χρῆσθαι τῶν δέοντων: Opus sunt Opes, &
 sine iis nihil fiet quod opus.

Demosth.
Olythia.

Tac. 1
Ann.

Experiens callidusque vir clamabat
 olim: Νεῦρα τὴν ἡγεμονίαν τὰ χρήματα
 εἶναι: Nervos imperij pecuniam esse.

Mucian.
apud Dio.
in Vespas.

Ibidem

Animorum
domina.

Nam socios aut milites habere vis?
 Illa dabit. Πάντα ὄνια τῶ ἀλῆτα. Omnia
 vanalia nummis.

Aristot.
Rhet. II.
cap. XVI.

De n
rib. G
man.

Locorum
domina.

Hostes aut vrbes perdere? hæc fa-
 ciet. Nihil tam munitum, quod non ex-
 pugnari pecuniâ possit.

Cic. II. II
Verr.

Ibidem

Omnia castella hæc machina dei-
 ciet, in qua modo asellus onustus auro pos-
 sit ascendere.

Cic. I. II
Att. ep.
XII.

I Vell.
lib. I

Ad summam,

-- diuina humanaque pulchris
 Diuitiis parent.

Horat. II
Sermon.

Lib. XXX

Argentens
gladius om-
nia pene-
trat.

Non credis? saltem oraculo:

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχεσθαι πάντα
 νικησέσθαι.

Philippo
Macedo-
ni id di-
tum.

Hæstis

Haëtis pugna argentatis, atque omnia vinces.

Instrumentum secundum, Arma. II. Arma opus ad pe-

Tac. x v.
And.

Nam illud certum, non ignaviâ magna imperia contineri, sed virorum armorumque faciendum certamen.

tentiam.

Improbè dictum videatur, sed in tempore vtiliter: *Sua retinere, priuata domus; de alienis certare, regiam laudem esse.*

ibidem.

Reges inuadunt.

Fateor optabilius magnitudinẽ suam iustitiâ tueri:

De morib. German.

Sed optabilius. quĩ enim semper possis? *Inter impotentes & validos falso quiescas. ubi manu agitur, modestia & probitas nomina superioris sunt.*

Et saepe debent. Aut ipsi inuaduntur.

Nec vnquam deerunt, nisi siluâ hac humani generis excisâ, raptores alienae libertatis lupi.

E Vell. lib. 11.

Ab exteris.

Addo, si hoc non sit, quòd nulla magna ciuitas diu quiescere potest. si foris hostem non habet, domi inueniet.

A suis.

Arce, arce internam illam pestem:

Comprimant ergo bella, bello.

& alios potiùs turba, quàm vt te perdas. *Agendo audendoq; res Romana crevit, non his segnibus consiliis, quæ timidi cauta vocant.* Idè xxii.

III. Consilia usus ad potentiam.

Quanquam Consilia profectò & ego misceo: nec vlla stabilis potentia sine istis. *Arma, inquit ille, consilio temperanda sunt.* Tac. i. Annal.

Hand temerè bellū monēdum.

Quod tibi ita præco. *Arma inferre vis? Primùm vide vt Prouidè.*

Animus vereri qui scit, scit tutò agredi. Publius.

Odi istos properos, qui dum inferre pericula volunt, non cauent. Sen. i. Di Irà.

Et scio cautis quàm acrioribus consiliis Potentiam tutiùs haberi. Tac. xi. Annal.

Nec nimis diu habendam.

Vide etiam vt cum Modo. *ne dum ad culmen venire contendis, vnà cum ipsis ramis, quos comprehendiſti, decidas.* Curt. vii.

Ea demum Potentia tuta est, quæ viribus suis modum imponit. Val. i. v. cap. i.

Expellendus quædam.

Pyrrhus mihi es? & nouâ sibi ad alia aliâque properas? Plut. in Pyrrho.

Noli.

Curt. i v. Noli. *Facilius est quædam vincere, quàm tenere. Et*

Publius. *Fortunam citius reperias, quàm retineas.*

Florus lib. i v. cap. vlt. Tu firma antè-parta. *Difficilius est prouincias obtinere, quàm facere. viribus parantur, iure retinentur.* Et in qua-siu aut re-litū quef-cendum.

Sen. Con-sol. ad Marc. Et quid festines? *Non durat, nec ad vltimum exit, nisi lenta felicitas.*

Publius. Regibus ego ita suadeo: at regulis, ista. *Quies vobis tutior, nec de Obtinendo laborate, sed Tenendo. Scitote, testudinem, vbi collecta in suum tegmen est, tutam ad omnes ictus esse: vbi exserit partes aliquas, quodcumque nudauit, obnoxium atque infirmum habere.* Præsertim minus Primcipibus. Qui periculose semper se mouent.

Ibidem. Sic vos, apud vos, tutos esse. *simul auiditate plura complectendi hinc exceditis, nuda vobis omnia quæ extrà sunt, & exposita ad omnes ictus esse.*

Curt. vii. Stulti qui concupiscunt, quod non capiunt. Volēt, quod nec teneant.

Tac. i r. Ann. Vobis melius, consiliis & astu res

externas moliri, arma procul habere.

Tac. 41.
Ann.

V. Fœdera
sui ad Po-
tentiam.

Itemque via hæc Fœderum: quæ ipsa,
vt dixi, ad Potentiam valent. Socios legi
suadeam, qui non mediocri valeant po-
tentia, & in proximo habitent.

Aristot.
Rhet. ad
Alex. cap.
vlt.

Secunda cū
proximis &
validis.

Id est, qui vtibiles esse & viribus &
loci opportunitate possint. Nam Infir-
mis aut miseris quid te iungas?

Vix cū af-
fectu.

-- querunt,

Cum quâ gente cadant.

Lucan.
v 111.

Tu, si sapias,

-- satis accede deisque,

Et cole felices.

Ibidem.

In caducum parietem ne inclina.

Ex Ha-
driani di-
cterio.

Ne ipsi af-
figantur.

*Suam quisque fortunam in consilio ha-
beat, cum de alienâ deliberat.*

Curt. 1v.

Nisi quopiã
periclitante,
etiam tu.

Nisi tamen quispiam talis, cuius rui-
na te quoque tractura sit.

Ex Tac.
De Mo-
rib. Ger.

Tunc vel
astutissima.

Tum enim sanè aut iunge te, aut iu-
ua: sed quid si occultè? Vetus illa callidi-
tas, societatem alterius palam inducere, ad
alterû per occulta & fida magis inclinare.

x 11. Ann.

Magnus

Magnus nodus cùm dissentiunt inter se vicini duo potentes : qui nec vincere, nec vinci, sine periculo tuo possunt.

Sall. Ep.
Mithrid.

Periculoso-
rum poten-
ti, in poten-
tem anxi,

Quid facies? non enim effugias, quin alterum aut socium habeas, aut hostem.

Liuius
xxxii.

Et tamen
penè neces-
sarium.

Nam quòd non nemo tanquam mediam & tutissimam consilij viam, ut quiescas abstineasque armis, ostendit: ea vero non media, sed nulla est.

Ibidem.

Adiaforia,
hic nulla.

Quid enim aliud, quàm nusquam gratiâ stabili, velut qui euentum expectaueris ut Fortune applicares consilia tua, præda victoris eris?

Ibidem.

Vidimus, & videbimus (ita nunc Europæ status) eos, quos ignavia aut praua calliditas, ut alienis laboribus tuti essent, armis abstinuit, acerbissimas pœnas soluisse.

Sall. Ep.
Mithrid.

Cum Cæsare igitur iacienda tunc alea: & alterutri se adiungendum.

Sueton.

Iunge te
igitur cum
deo.

Vtri? si pares potentiâ, meliori: si dispares, potiori. nisi alia Opportunitas aut Utilitas vincat. Nam profectò

cas hinc specto. Alta & animosa quid cogites? Tuta potius: & cum Gallis, *Valentini animum probes, consilium Auspici sequare.*

Tac. iv.
Hist.

V. Fortuna
usus ad Pot-
entiam.

AT Fortunam ultimum instrumen-
tum ad Potentiam feci: cui non pri-
mum? Debebam, si vim eius intuerer.

Et quidem
supra aliu.

Nam quis neget eximiam quoque gloriam
& potentiam, sepius Fortuna quam vir-
tutis esse beneficium?

Curt. viii.

Qua miri-
fice quosda
fuerit.

Sunt enim quidam hoc astro; ut iis
ad amplitudinem, & gloriam, & ad res
magnas bene gerendas, diuinitus adiuncta
Fortuna videatur.

Cic. pro
leg. Man.

Homines ad Pompeianum illud elo-
gium, maiore fortunâ quam sapientiâ.

Sallust. ad
Cæf.

Omnia sine
labore sug-
gerit.

Quibus dormientibus dii omnia con-
ficiunt:

Terent.
Adel.

Reti urbes capiunt:

Inter A-
dagia, &
Plur.

Et in sinum iis de cælo Victoria deuolat.

Liu. viii.

Quos poëta quoque depinxit:

Qui nec vo-
lentes pec-
ant.

Πολλοί τοι χροῖν) δειλαῖς φρεσὶ,
δαίμονι δ' ἐδολα:

Theog.

Οἷς

Οἷς τὸ κακὸν δοκῶν ζήνεται εἰς ἀγαθόν.

Multis mens laeva est, sed eisdem numina dextra.

Quae malè quod ceptum est, vertit & in melius.

Curt. 111. Sicut contrà, aliis destinata salubriter, omni ratione potentior Fortuna discussit.

Gaudeant ergo qui illam habent. Nam vel ab hac solâ Auctoritas.

Plaut.
Pseud.

-- ut quisque fortunâ vititur,
Ita praecellet, atque exinde sapere eum omnes dicimus.

Tales vulgò magni.

Sed gaudeant moderatè, quia mera
Curt. 1v. & nuda felicitas fragilis: nec quidquam potest esse diuturnum, cui non subsit ratio.

Nescio an in longum.

Ibidem.

Licet pullis istis suis adspirare Fortuna videatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit.

Nam illa se mutat.

Vell. 11.

Et quos diu profecuta est, repente velut fatigata destituit.

Destituit? imò abiicit. soletque quos

Et led. 1. quibuscumque laet.

plurimis beneficiis ornavit, ad duriores casum referuare. Cæf. III. Civil.

Tu caue, caue, & poëtæ monito

Fortunam reuerenter habe.

Aufon.

V.
v/ Mores, via
terultima ad
Auctorita-
tem.

E
fi

fi
fi

Facit val-
de pralata
Pactas.

TERTIA via se nunc pandit, MORVM. quos duplices in Imperante hîc confidero, Internos & Externos. Illos, qui in animo: vt virtutes. istos, qui in corpore: vt certos habitus, aut gestus. Quod ad Virtutes: omnes ex conciliandæ Auctoritati sunt, imò & *species virtutum similes*: sed duæ eminent, Pietas & Prouidentia. Nam illa sanè vulgò venerabilis, facitque *Principes instar deorum esse.*

Tac. xv. Annal.

Tac. II. Annal.

Valer. II. cap. x.

liu. lib.

Et mouet opinionem, vt *nihil sine diuinâ ope aggredi videantur.* Curt. III.

Stagirites ideò monuit. Δεῖ (τὸν ἀρχόντα) τὰ πρὸς τὰς θεὰς φαίνεσθαι αἰεὶ ἀσπάζοντα δευφρόνως: Oportet Principem res diuinas videri curare serio & ante omnes. Arist. v. Polit. cap. xi.

Cæf. VII.

Tac. II. Hist.

Additque causas. ἤτιόν τε γὰρ, inquit, Ibidem.
φολέει

φοβῆν) τὸ παθεῖν π ὠδάνομον, εἰα δεισι- Obeditiam
 δαίμονα νομίζουσιν εἶναι τὸν ἀρχόντα καὶ concordias.
 φρογίξεν τ̄ θεῶν καὶ ὀπιεσλδύουσιν ἡτ-
 τον, ὡς συμμάχως ἔχοντι καὶ τες θεῶς:
Nam & minus iniustum aliquid sperant
ab eo Principe pati, quem religiosum deo- Insidias col-
rumque verentem existimant: & minus lit.
ei insidiantur, ut tutores & adiutores ha-
benti etiam Deos.

Valer. 11.
cap. x.

Iam Prouidentia quoque animis ho- Facit & Pro-
 minum illabitur admirationis pratextâ uidencia.
 velatâ: si nihil aut suscipis, aut agis, nisi
 lentè & circumspectè.

Tac. xv.
Annal.

Tac. 11.
Annal.

Liu. lib. v.

Id est, feliciter. Plerumque enim Qua raro
 omnia summâ ratione gestâ etiam Fortu- labitur.
 na sequitur.

Curt. 111.

Cæf. vii.

Ergo & Auctoritas: nam Contem- Ideoq̄, asse-
 ptus à lapsu. *Res aduersæ Auctoritatem* matur.
Imperatorum imminuunt.

Arist. v.
Polit.
cap. xi.

Tac. 11.
Hist.

Quin ipsa talis indoles, per se potens
 est ad Amplitudinem obtinendam. si-
 quis tardus in actionibus & cunctator
 naturâ, & cui cauta consilia cum ratione
 quàm felicia ex casu placeant.

Ibidem

Inter

*Faciunt nec
nihil exter-
na.*

Inter Externos Mores pono gestum:
vt sis *compositus ore:*

11. Ann.

Graui & ad seueritatem flexo, non
tamen ad minas. *καὶ φαίνεσθαι μὴ χαλε- Arist. v.
πὸν, ἀλλὰ σεμνὸν, ὥστε μὴ φοβᾶσθαι τὰς Polit.
ἐντυγχάνοντες, ἀλλὰ μάλλον αἰδέσθαι: cap.*
& apparere non acerbum, sed augustum.
vt qui obuij fiunt, non metuant te, sed ma-
gis vereantur.

*Atque adeo
ipsum do-
mestilium.*

Etiam habitatio habet & adfert ali-
quid dignitatis, si ea in loco splendido
& illustri. Me auctore, elige urbem ali-
quam principem, *unde in omnia re-*
gimen.

Tac. III.
Ann.

Hanc cole.

-- *medium non deserit unquam* Claud.
Cæli Phæbus iter, radiis tamen om-
nia lustrat.

Et fecede tamen interdum, vt *vitato* Suet. Tib.
assiduitatis fastidio, Auctoritatem absen- cap. x.
tiæ tueâre.

Alia quæ huic rei faciunt, pete è
proprio Capite, * *suprà.* An ego quæ * Lib. II.
dixi

Pindar.

dixi repetam, * ἀτε μαφλάκας, Διὸς
 κόρευθῶ?

* Sicut
 nugator
 aut bla-
 cetero, Io-
 uis Co-
 rinthus.

CAPVT X.

*Ad ea transitum quæ Vertendo re-
 gno faciunt: in quibus prima, Vis
 est. Ea duplex ostensa: Insidia &
 Proditio. Vtraque quomodo ca-
 uenda aut punienda, ostensum.*

QVÆ Iuuant aut firmant regnum,
 dixi: ad Noxia veniendum est. In
 quibus prima **VIS** mihi occurrit, hoc
 sensu: vt sit **MOLITIO OCCVL-**
TA VNIVS PLVRIVMVE, IN
REGEM AVT REGNVM. Oc-
 cultam dixi, quia non de omni **Vi** pro-
 positum hîc mihi dicere (est enim **Aper-**
ta quædam, vt **Factio, Seditio, Bellum:**
 quas iure differo, & refero ad **Pruden-**
tiam Militarem:) sed saltem de illâ
Clanculariâ, quæ propriè opposita **Vi**
 nostræ Iuuanti. Hanc duplicem facio:
Insidias, & Proditionem. è quibus illæ
 scili

*Vu definita
 mea menti.*

Disiſa.

scilicet Custodibus aduersæ sunt, ista Munimentis. Nam ego ita discrimino, uti Insidias propriè in caput regis esse velim: Proditionem in loca eius, copias, arces. Vtrumque pestilens & metuendum malum: sed metuendum magis, quàm cauendum. Quî possis? latet: nec prodit se, nisi cùm perdit. Enimuerò

Periculum
ab eâ.

Vix repræ-
sentatur.

Arma aperta palam vites: fraus & dolus occulta, eoque incuitabilia.

Tac. 11.
Hist.

Hostem aduersum, ait ille, homini strenuo opprimere haud difficile est: occulta pericula neque facere, neque vitare, bonis in promptu est.

Sall. ad
Cæf.

Princeps uni
alicui expo-
situs.

Nam de **INSIDIIS** ut primò dicam: scimus patère vel vnus insidiis regem. nihil nefas esse Auaritiæ.

Curt. 11.

Scimus fluxam militum fidem, & periculum ex singulis.

Tac. 11.
Hist.

Quid proderunt cohortes alæq, si vnus alterve, presenti facinore paratum ex diuerso præmium petant?

Ibidem.

Curt. vi.

Profectò regû exitus si reputauerimus,

Curt. 11.

plu

Senec.
Epist. 11.

Sen. Tr.
Herc. C.

Arist. v.
Polit.
cap. xi.

plures à suis quàm ab hostibus interemptos
reperiemus.

Senec.
Epist. IV.

Quid miremur? *Quisquis vitam suam contempfit, tuæ dominus est.* Et parat. qui despretat.

Sen. Trag.
Herc. Oct.

Contempfit omnes ille, qui mortē prius.

Difficile igitur auxilium, siue consilium: tamen aliquod. & id capies ab his quattuor, Indagatione, Punitione, Innocentiâ, Fato. Ab illâ primùm: Remedia tamē quattuor.

quoniam omnino utile habere te * κα- * Specu-
τασκόπτες quosdam siue * ὠτακιστὰς etiâ. * Auricu-
larios et

Arist. v.
Polit.
cap. xi.

καὶ τὸ μὴ λανθάνειν περὶ ἑαυτοῦ, ὅσα τυ-
χαῖνῃ τις λέγων ἢ ἀκούων τὸ ἀχρημάτων: veritē Glaf. pifca.

& conari ne te lateat, quid quisque subditorum faciat aut dicat.

Subditorum, inquam, maximè Illu- Inquisitio in sermone.
striorum. Nam in omnes quæ acies

inquirat? Hoc cùm ad alia utile, tum

contra Insidias valebit firmiter. quo-
niam rarò, nisi malè locuti, malè fa-
ciunt: & Linguae temeritas, peruenit ad

gladios.

Obserua. reperies plerosque insi- Lingua me-
tem pr. dit.
diantium, aut ipsos alibi criminosos

Regem

Tac. 11.
Hist.

Sall. ad
Cæf.

Curt. 11.

Tac. 11.
Hist.

Ibidem.

Curt. vi.

Curt. 11.

Regem esse, aut *sermonibus vituperantium criminantiumque faciles aures præbuisse.* Idem viii.

Itaque sagaci hac viâ, non parum *latus à domesticis hostibus munies.* Idem vii.

Rem enim factam habes, si detectam. *Quod quò magis fiat, cur non Indici premia palàm decernas, pecuniam & impunitatem?* Sallust. Catil.
 *Indicium premia pò-
nanda.*

Idque lege latâ, & sæpius renouatâ? *Ego è re Principum censeam: & scio Cruciatu aut Premio cuncta peruia esse.* Tac. xv. Ann.
 *Publicâ lege vel edi-
cto.*

Nam cum *secum quicumque animus Premia reputat, simulque immensa pecunia & potentia animo obuersantur: cedit fas & salus aliorum.* Ibidem.
 *Eorum spes
omnia re-
velat.*

Et, mihi crede, *carissima suorum pignorum prodent.* Ibidem.

Sed in delationibus his vide, ut aures omnibus præbeas, non etiam fidem. Nam multi, spe aut odio, vana deferent. ideoque, ex Mæcenatis monito,
 *Cantè ta-
men creden-
dum.*

Dio l.

Amm
Marcel
xviii.Tac. xv
Ann.

Dio l. i

Ibidem. Liu. x l.

Sueton.
Domit.
cap. xxi.

• Dio LII. *ἢ καὶ πᾶσιν τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῖς-
των πρῶτον, ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὰ διεσκο-
πεῖν: non oportet omnibus quæ ab his ta-
libus dicentur fidem adhibere, sed acriter
ea examinare & discutere.*

Amm.
Marcell.
XVIII.

Et per Deum, quis innocens esse pote-
rit, si accusasse sufficiet?

Ne innocenti
circumscie-
niantur.

Imò, quia res te tuumque caput
spectat, eò magis videndum nequid
hîc properè agere videaris; aut in tuâ
causâ, tuâ causâ. Alioqui crebro vulgi
rumore laceraberis, tanquam viros inson-
tes ob invidiam aut metum exstinxeris.

Tac. xv.
Ann.

Ne locum
calumnias
& odii ape-
riat.

Dio LII. *Ναμ χαλεπώτατα οἱ πολλοὶ πείθονται,
ὅτι τις ἀοπλος ἦν, ὅπως ἐκ δόξης τῶν ὀπλι-
σμένων: agerrimè vulgus credit, quòd quis-
piam inermis insidias armato struat &
militibus cincto.*

Liv. XL.

Et penè non creditur nisi perpetratum
facinus.

Sueton.
Domit.
cap. XXI.

Vt non immeritò ille exclamaue-
rit, Conditionem principum miserrimam,
quibus de coniuratione compertâ non cre-
ditur nisi occisis.

Consilii
puniendi.

Cautè igitur age & lentè. Quid si comperis? puni, (secundum enim hoc Auxilium est) & grauitè puni. Nam *insidiatori aut latroni quæ potest afferri iniusta nex?*

Cic. pro
Mil.

xi. An

Ille est, per quem *libertas & anima omnium in dubio:*

Sall. Ca-
til.

Sallust.
Catil.

Ille, qui in vno capite sæpe omnes perdit, & *magni fortunam populi in ruinas agit.*

Sen. 1. De
Clement.

Hic mihi quisquam, mansuetudinem & misericordiam nominat?

Sall. Ca-
til.

Sen. 1. De
Clement.

Tua cautio, ô Princeps, nostra cautio est:

Cic. pro
Marcel.

Nec tua propriè, sed reip. hæc vindicta. *Ne sanguinem nostrum largiare; & dum paucis sceleratis parcis, bonos omnes perditum eas.*

Sallust.
Catil.

ibidem.

Nec tamen
properè.

Sed tamen ita animaduerte, vt mora interdum interueniat vltioni. Quid enim si importuno tempore insidia detectæ? Dissimulabis. gnarus, *solum sæpe insidiarum remedium esse, si non intelligantur.*

Tac. xiv.
Ann.

ibidem.

Quid

Quid etiam si à magnis concepta,
& quòs tutò statim haud punias? Pre-
mes: & securitati consules, antequam vin-
dicte.

xi. Ann.

Sallust.
Catil.

*Res enim monet, cauere ab illis magis,
quàm quid in illos statuas, consultare.*

Et quanquam ad Vindictam te in-
cito, tamen à Veniâ haud semper ex-
cludo. Nec item
semper. Pone illustrem aliquem depren-
sum in hoc scelere, cui tu & patria de-
uincti: quid facies? Profectò pœnam, si
tutò poteris, donabis: sin minus, tempe-
rabis.

Sen. i. De
Clement.

Audi à muliere non muliebri confi-
lium. Liúia suo Augusto: *Deprehensus
est. iam nocere tibi non potest; prodesse fa-
mæ tuæ potest.*

ibidem.

ibidem.

*Nihil gloriosius est Principe impune
leso.*

Famæ tantùm? imò & salutis. In-
credibile est, quantum insignita hæc
aliqua clementia, alios arceat à simili
conatu, vel pœnitentiâ vel pudore.

Clementia
hic sape vti-
li.

Oraculum puta : *Clementia non tantum* Ibidem.
honestiores, sed tutiores præstat : ornamen-
tumq; imperiorum est simul & certissima
salus.

* Hoc va-
 let in il-
 lustribus
 maximè
 familiis.

Nam profectò * *parentes liberiq; eo-* Ibidem.
rum qui interfecti sunt, & propinqui &
amici, in locum singulorum succedunt.

Causa infi-
 diis tollen-
 da.

Atque ita fit insidiantium nexus
 quidam & cathena. Quî eam rumpes?
 Clementiâ istâ, vt dixi: & maximè tertio
 nostro Auxilio, Innocentiâ. id est, ne
 crebrâ aliorum læsione, causam ipse
 præbeas tui lædendi. *Malè vim suam*
potestas aliorum contumeliis experitur.

Plin. lib.
 VIII. ep.
 VI.

Plinius
 Paneg.

Ibidem.

Et *discimus experimento, fidiissimâ esse* Idem Pa-
custodiam Principis, ipsius Innocentiam. neg.

Ibidem.

Reliqua Fa-
 tis permit-
 tenda.

Iam quartum tibi scutum suggero,
 Fatum. Miser, quid te torques? Si illud
 volet,

Præbenda est gladio pulchra hæc Iuven. Sa-
& candida cervix. tyrâ IV.

Cùm omnia feceris, nec *percussorem* Ad dictâ
tuum tolles, nec successorem. vetus al-
 lufum.

Ibidem.

Si

Si nolet : es saluus. Deus, Deus, *en* In Dei nos manu.

Aëtor.
cap. xvii.

ὦ ζωὴν, καὶ κινέμεθα, καὶ ἐσθίωμεν : *in quo uiuimus, & mouemur, & sumus.*

Proverb.
Salom.
cap. iiii.

Ille erit *in latere tuo*, & custodiet pedem tuum ne capiaris. Qui reges seruat minime.

Thoer.

-- Δὴ κεγύλωνι μέληται
Αἰδοῖς βασιλῆος.

-- Ioui cura est venerandi
Principis.

Plinius
Paneg.

Huic fide. ego vota pro te suscipio, Votum meum pro principe.
sed hac lege : *Ago cum Deo, uti sospitem te incolumemque præstet, si tu ceteros:*

Ibidem.

Si rempublicam benè, & ex utilitate omnium reges.

Ibidem.

Si contrà ; ille quoque à custodiâ tui corporis oculos dimoueat, teq; relinquat votis quæ non palàm suscipiuntur.

Val. r x.
cap. v i.

Peregi de Infidiis. nunc occultum & Proditionis noxa.
insidiosum malum **PRODITIO** latebris suis extrahenda est.

Ibidem.

Tantum incommodi humano generi afferens, quantum salutis bona Fides.

Periculosum quoque istud, cùm scilicet plerumque *intra mœnia atque in sinu urbis sunt hostes.*

Sallust.
Catil.

Qui primum
ad eam?

In quod inclinant, Auari maximè, qui *famae, fidei, postremò omnibus rebus commodum suum anteferunt.*

Idem lug.

Auari.

Palàm honesti, animo perfidiosi ac *subdoli, Auaritiam ac libidinem occultantes.*

Tac. xvi.
Ann.

Leues.

Item *Temporaria ista ingenia:*

Curt. iv.

Id est, homines leues, instabiles, & *ex ancipiti mutatione temporum pendentes.*

ibidem.

Tanquam cum Fortunâ fidem stare oporteat.

Liu. xxv.

Occulti.

Denique dissimulatores & occulti, qui ad illud Homeri,

Ἐὐδλ' ἀγορεύοντες, καὶ ᾧ φρεσὶ *Odyss.*
βουσοδομευον.

Pulchra loquentes, iidem in pectore praua struebant.

Adeò vt non antè intelligas *proditorum, quàm proditus sis.*

Latro &
pud Sen.
Controu.
vii. lib.
vii.

Imò fidem præferunt vel maximè,

vt

Liu.
xxvii.

Tac.
Hist.

Valer.
cap. v.

Dio i.

Sallust.
Catil.

Liuius
xxviii.

vt faciliùs fallant. Obserua. *Fraus in paruis fidem sibi præstruit, vt cum opera pretium sit, cum mercede magnâ fallat.*

Tac. 1.
Hist.

Quâ ipsâ notâ, haud vanè eos no-
fcas. Nam in fitum homini, quanto ma-
gis falsa sunt quæ fiunt, tanto plura facere.

*Simulatio
sape detegit.*

Valer. 1 x.
cap. vi.

Malum, & malos istos, vides. qui
vitabis? duplici illâ viâ maximè quàm
suprà præiui, Indagationis & Pœnæ.
In illâ nihil muto: in hac aliquid. quia
placet nunquam eam differri. & impia
proditio celeri pœnâ vindicanda est.

*Puniendi
celeriter.*

Dio 111.

Quid hîc trepides? omnia patent.
Καὶ ἐδὲ καὶ διαζέει τὴς τοιούτης πρὸς
περὸν, ἀλλ' ἐν πολεμικῇ μίση κολά-
ζει. imò nec in iudicium tales adducere
oporteat, sed hostium loco ilicet punire.

Sallust.
Cati.

Et vindicanda semper. Me iudice,
venix non hic locus: & si quis vtatur,
ne ista mansuetudo & misericordia illi
in miseriam vertat.

*Puniendi,
& semper.*

Latro
pud Sen.
Controu
v 11. lib.
v 11.

In patriam improbi, cui & quando

*Quia in-
moderabiles.* vnquam boni? ne spera. Abscindendi
sunt. *neque tam vlciscendi causâ, quàm*
ut & in presens sceleratos ciues timore ab
impugnandâ patriâ deterreas; & in poste-
rum documentum statuas, nequis talem
amentiam velit imitari.

Cic. ad
Brut. ep.
xv.

Et in ex-
plan.

Puniendi
item gravi-
ter.

Pœna autem grauis vsurpanda. Pla-
tonem si audis, qualis in Sacrilegos.
Δικαστῶν, inquit, τῆτοις ἔστωσαν, οἵπερ ἰε-
εργουλοις: Iudices istis dantor, qui sacri-
legis solent.

Lib. ix.
De Leg.

*Quia im-
pura hoc
facinus.*

Meritò. Patria nónne proximo à
diis gradu est? atqui ea *horum nefario*
consilio in maxima pericula venit.

Sallust.
Catil.

Itaque *nulla esse potest in tanti sceleris*
immanitate puniendâ crudelitas.

Cic. iv. in
Catil.

*Vix gratum
est quibus
gratifican-
tur.*

Sceleris, quod execrantur ipsi hostes:
nec bonum iis, quibus bono. *Proditores,*
etiam iis quos anteponunt, inuisi sunt.

Tac. i.
Annal.

Præmia interdum capiunt, fateor. sed
non hercules quò tanto honore digni ha-
beantur, sed ut aliorum sollicitentur animi.

Curt. v.

Non certè
ipsi.

Rem inquam amant, non reum. &
com

Plur
Apo

Stol
Secm.

Cic. p
Rabir.
Post.

Plurarc.
Apopht.

commodè Augustus, Εγὼ προδοσίαν
φιλῶ, προδοτὰς δ' οὐκ ἐπιμνῶ: Ego pro-
ditionem amo, proditores non approbo.

Stobæus
Secm. LII.

Commodiùs etiam ante eum Philip-
pus, Amare se prodituros, non proditores.

CAPVT XI.

De vitio duplici, euersore regnorum.

Primum de Odio: cuius pestis sub-
iecta oculis. Fugienda quæ eò du-
cunt: imò et imago eorum. qualis
est in Suppliciis, Tributis, Censu-
rà. In his singulis quomodo se
gerat Princeps, dictum.

PERNICIEM igitur à Vi præsen-
tem, nec infrequentem, vides: quæ,

*Vt ait pœta ille noster, summas fran-
git infirmatque opes.*

Sed frequentiore eam scito, et si
tardiore, à VITIO: quod definitio
PRAVVM NOXIV'M QVE IM-
PERIO AFFECTVM, DE REGE
VEL IN REGEM. Tale duplex,

oppositum scilicet totidem Iuuantibus virtutibus, Odium & Contemptus : illud in regem affectus, hic opinio de rege. Nam Odium est

*Ody defi
nitio.*

**SUBDITORVM
IN REGEM EIVSQUE STA-
TVM MALEVOLENTIA PER-
TINAX ET OFFENSA.** Non enim hîc intellego commune & civile *illud odium, quo omnes improbos odimus:*

Idem pro
Mil.

*Vnde id na-
casur?*

Sed Affectum acriorem, cui ex Metu origo, cum cupidine vlciscendi. Nam metuunt potentes, ob iniurias aut damna sub exemplo inferenda: dolent & vlcisci cupiunt, ob illata. Ita è mixtione pessimâ, proles pessima nata Odium:

*Quanta ab
ta pernicies.*

quod semel *insitum animis hominum & iniustum,*

Idem De
Arusp.
resp.

Incredibile est quantum valeat ad pestem.

Idem 11.
De offic.

Nam à Metu aliquid quî sit firmum? *malus ille diurnitatis est magister.*

Id. Phil.
11.

Nulla vis imperij tanta est, que premente metu possit esse diurna.

Id. 11. De
offic.

Causa apud poetam veterem:

Quem

Ibidem.

Quem metuunt, oderunt: quem quisque odit, periisse expetit.

Sen. 1. De
Clement.

Scilicet per gradus quosdam, exse-

Parallatim
perdit.Ex dicto
Caligulæ.

Quidni faciant? multe illis manus sunt, tibi una cervix.

Et penè cer-
tò perdit.Cic. De
Arusp.
resp.

Captatur occasio, & qui non tantum opibus valent, nescio quam tamen fortunam ac tempus expectant.

Id. ad Læ-
tul. lib. 1.
ep. 1 x.

Denique inclusum illud odium omne repente apparet.

Sen. 1. De
Clement.

Ah! nescis quanta rabies oriatur, ubi supra modum odia creuerunt.

Cic. 11. De
offic.

Cinge te, stipa, muni: senties multorum odiis nullas opes posse resistere.

Sen. 1. De
Clement.

Tam multis enim periculis petèris, quàm multis ipse periculum es.

Assiduus pe-
riculis expo-
situm.

Ibidem.

Nec illas ipsas manus, quibus te commisisti, securus aspicias.

Fuge hoc ergo, aut Regnum te fugit, imò Vita. Quomodo autem? si

Ideò fugiè-
dum.

ca

ca fugies, quibus id paratur. Primum
Vitia: deinde & Vitiolorum opinionem.

*Nascitur à
vitiis.*

Vitia quidem tria, aduersa prioribus
illis ad Beniuolentiam instrumentis:
Sæuitiam, Auaritiam, Rigorem. Nam
hæc mala ac noxia esse imperio, quis
tam imprudens qui nesciat, tam im-
prudens qui neget? Itaque fugienda hæc
moneo, non doceo: magis insistam in
Opinione, à quâ maius tibi discrimen.

*Aut opinio-
ne vitiiorum.*

*Scimus enim homines, ut metuant aut
oderint, non minùs opinione & famâ,
quàm certâ aliquâ ratione moueri.* Opini-
o autem vitiolorum ab illis, quæ agna-
ta & asita iam dictis Vitiis; uti sunt
Supplicia, Tributa, Censura. Quæ per
se laudabilia, imò necessaria omni re-
gno, speciem tamen & vultum illauda-
bilem sumunt, nisi peritè & callidè ad-
ministrant. Ecce Supplicia quantulum
à Sæuitiâ abeunt? sanguis enim vber-
tim effunditur. Tributa ab Auaritiâ?
pecunia auidè congeritur. Censura à
Rigore? frænum & modus inuitis im-
ponitur. Et profectò ea ipsa sint, nisi
finis

*Qui sedes in
Supplicis.*

Tributis.

Censurâ.

Sen. r.
Clem.

Ibide

Cic. pro
Leg. Man.

Cic. r.
Att. e.

Sen. r.
Clem.

Cic. r.
offic.

Sen. r.
Clem.

finis discriminet: qui palàm ad salutem.
In his igitur vt cautè & prouidè ambu-
les, valdè tibi prouidendum. Primùm
in SUPPLICIIS. & vide ne securè
Iustitiæ illam securim distringas: sed sit

*Supplicia
ab Odio mui-
nienda.*

Sen. 1. De
Clement.

apud te *Parsimonia etiam vilissimi san-
guinis.*

Ibidem.

1. Tardè inquam ad ea venies. *propè Tarditate.*
enim est vt libenter damnet, qui cito.

ic. pro
g. Man,

Cic. 11. ad
Att. ep. 1.

Decretum hoc tibi maneat: *Melius* *Boni publi-
ci velo.*
sanare vitiosas partes, quàm exsecare.

Sen. 1. De
Clement.

11. Etiam nunquam venies, nisi quoties
id fieri publica utilitas suadebit.

Cic. 11. De
offic.

Te aut tua cogites? peccas. *Omnis
enim animaduersio debet, non ad eius qui
punit aliquem, sed ad reipub. utilitatem
referri.*

Sen. 1. De
Clement.

Aut si interdum & tua res agitur
(in Principatu id euenit:) dissimula:
& vultum eum indue *tanquam inuitus
& magno cum tormento ad castigandum
venias.*

Nec

*Nec tam ut ipsi pereant, quàm ut alios
pereundo deterreant.*

Sen. 1. De
Ira.

Arist.
Polit.
cap. 2.

*III. Ad Exemplum scilicet omnia re-
ferenda, non ad vltionem. Itaque Ira
maximè prohibenda est in puniendo.*

Cic. 11. De
offic.

*Numquis enim membra sua odit, tunc
cùm abscindit?*

Sen. 1. De
Ira.

Sen. 11.
Clem.

*Addo, quòd iratus ad pœnam qui ac-
cedit, nunquam mediocritatem illam tene-
bit, quæ est inter Nimum & Parum.*

Cic. 11. De
offic.

Cic. 11.
offic.

*IV. Sed & Gaudio abstinentum vel
magis, omnique eius notâ. Ferina ista
rabies est, sanguine ac vulneribus gaudere.*

Sen. 1. De
Clement.

Plin.
111.
11.

Et acutè poëta:

*Qui fruitur pœnâ, ferus est: legum-
que videtur*

Claud.
Consul.
Mallij.

Vindictam præstare sibi.

*Itaque hoc assequeris, ut quanquam
aduersus fontes & extrema exempla me-
ritos, Misericordia tamen oriatur; tanquam
non utilitate publicâ, sed in Senitiam
vnius absumentur.*

Tac. xv.
Annal.

Tacit.
Agric.

Viden

v. Videndum ut pœnæ sint è moribus receptoque ritu. Δεῖ τὰς κολάσεις πατρικῶς ποιεῖν: Oportet supplicia more patrio sumi. Observatione morum.

Arist. v.
Polit.
cap. xi.

Lædit, quidquid in his novum aut nimium: crudelesque meritò, qui puniendi causam habent, modum non habent.

Sen. ii. De
Clement.

vi. Etiam hoc, ut Æquabiles. & ne Æqualitate pœnæ. iisdem de causis, alij plectantur, alij ne appellentur quidem.

Cic. ii. De
offic.

Aut isti durius, alij mitius puniantur. quod improbum: nisi fortè in Nobilibus. Nam video & à medicis, quamquam in adversâ valetudine nihil serui à liberis differant, mollius tamen liberos clementiusque tractari.

Plin. lib.
viii. ep.
vi.

vii. Denique postremò, ut Supplicia ipse nunquam exigas, atque ad eò vix spectes. Nam & Nero subtraxit oculos, insitque scelera, non spectavit. Sui subtractione.

Tacit.
Agric.

Placet viri magni scitum: Ἄνδρῳ ἀφρον

ἀρχοντι, τὸ μὲν ἀνάγκης δειόμενον, ἀλλοις
 ὑποσακτέον ἐστὶ κολάζειν· τὸ δὲ τὰ ἀθλα
 δοποδιδόναι, δι' ἑαυτῆ ποσιπτεόν· *Viro Prin-*
cipi, ubi pænarum aut coërtionis res est,
aliis id delegandum : ubi premiorum aut
munerum, ipsi obeundum.

Xenoph.
 in Hier.

Nodus in
 multitudi-
 ne punien-
 dorum.

Habes quæ cottidiana vulgataque
 Supplicia fatis mitigent. quid in raris
 aut nouis? Puta enim multos aliquos
 & grandes peccauisse, quos citra inui-
 diam grandem haud tollas. Hic pri-
 mum illud suadeam: non carptim aut
 per interualla, sed omnes tolli uno
 velut ictu.

Tacit.
 Agric.

Tollendi si-
 mul.

Specie hoc acerbius, re mitius. Nam
 repetita illa & frequens vindicta pauco-
 rum odium reprimat, omnium irritat.

Sen. 1. De
 Clement.

Molliendi
 edium be-
 neficium.

Incide semel, quidquid incidendum
 est: & tum Malagmata adhibe hæc
 bina. Prius, in alios Beneficia: quasi
 illis demotis, auctam lenitatem tuam testi-
 ficando.

Tac. XIV.
 Ann.

Et supplicio
 ministrorum.

Alterum, Deriuationem: *puniendo*
rerum atrocium ministros.

XIII. Ann.

Impro

Improbum hoc nonnemini? quid
refert? olim, & *seueris quoque Ducibus,*
vsurpatum.

Qui fuso sanguine, fusi sanguinis
cluertunt inuidiam: & viles quosdam,
velut piaculares publici odij victimas, de-
derunt.

Vulgus hominum cã ratione placati,
imò *leti, recidisse iram in ire ministros,*
nec vllam potentiam scelere questitam
cuiquam esse diuturnam.

VENIO ad TRIBVTA lenien-
da: quo nomine censeo omne genus
exactionum. Aspera in vulgi auribus
vox, res in animis: nec alia crebrior
odiorum seges. *Nullum enim vitium*
tetrius Auaritiã, presertim in Principibus
& reip. gubernatoribus.

Quã turpis ille Homeri

Δημοβέγς βασιλέως?

Popliuorius Princeps?

Populo quidem iudice, cui pecu-
niam eripere, idem quod vitam.

Nam vul-
gus pecunia
ratimentissi-
mum.

Ἡ δὲ γὰρ οὐκ ἔστιν αἴμα καὶ ψυχὴ
βροτοῖς:
Pecunia, anima & sanguis est
mortalibus:

Comicus
vetus.

Tac. X
Ann.

Ait non falsus vates. & videmus
audimusque cottidie, quàm multi Prin-
cipum pecuniis acerbè conquirendis, plus
invidiæ sibi quàm virium addant.

Tac. III.
Hist.

Ibidem

Dio L.

Fomenta
huic rei
quinque.

Primum
Necessitatis.

Itaque intente & cum curâ hanc
quoque partem habe : & insitum illi
Odium, quâ potest, deterge aut molli.
Quod feliciter facturum te spondeo
quinque his fomentis. Primum illo
Necessitatis. Id plagæ huic animorum
statim applica : & da operam ut omnes
intellegant, si salui esse velint, Necessitati
esse parendum.

Cic. II. De
offic.

Flinius
Paneg.

Plaut.
Bacch.

Sine Tri-
butis nullus
status.

Quæ enim respublica aut regnum
sine Tributis? Nec quies gentium sine
armis, nec arma sine stipendiis, nec sti-
pendia sine tributis haberi queunt.

Tac. IV.
Hist.

Tac. XII.
Annal.

Hæc ornamenta pacis sunt, & subsi-
dia belli.

Cic. pro
leg. Man.

Flinius
Paneg.

Disso

Tac. XIII.
Ann.

Dissolutionem itaque imperij doce, si Qua ser-
uanda.
fructus quibus respublica sustinetur, deminuantur.

Ibidem.

Imò nisi interdum & Augeantur. vel augenda.
Semper enim videndum *ut ratio questuum, & necessitas erogationum, inter se congruant.*

Dio LII.

Non videt hoc vulgus, scio : τὰς μὲν
προσόδους (& ἀρχοντῶν) ἐπιμίμως θεωροῦ-
νόμενον, τὰ δὲ ἀναλώματα οὐκ ἐθ' ὁμοίως
ἐκλογιζόμενον : *reditus quidem & prouen-
tus Principis acribus oculis intuens, con-
niuens ad erogationes & sumptus.*

Sed tuingere : & vtiliter interdum Sed populus
docendus.
calculus cum Imperio pone.

Plinius
Paneg.Plaut.
Lucch.

Quid ambigis? nunquam hinc lusciniola defuerit sua cantio.

Tac. XII.
Annal.

Semperque in Principe, *cupido auri
immensa, obtentum habebit, quasi sub-
sidium regno paretur.*

Tac. IV.
Hist.Plinius
Paneg.

Si tu hæres ; ecce qui transferant,
& te contra se iuuent. Miror & rideo:
Principes suâ sponte auidi & rapaces,

*& qui magistris non egerent, plura tamen
semper à nobis contra nos didicerunt.*

*Nunquam iis defuerunt, qui, fronte
gravi & supercilio tristi, utilitatibus Fisci
contumaciter adessent.* Ibidem.

Suadendus.

Quòd si populus tamen renuet, tum
ego ad Themistoclem te mitto: cuius
factum vide. Is ad Andrios super Pe-
cuniâ legatus, *Δύο ἐλθεῖν ἔφη θεός κομι-
ζών, πειθὸν ἢ βίαν*: *duobus diis comitatum
venire se dixit, Suadâ & Violentiâ.* Plutarc.
Them.

*Vix cogen-
dus.*

Vide, imò & imitare. ac priorem il-
lam Diuam semper adhibe. nónne im-
petrare melius, quàm imperare? alte-
ram, cùm opus. Etsi quando opus?
*Suasio ab eo qui iubere potest, vim necessi-
tatis affert.* Tac. xiv.
Ann.

*Moderatè ha-
benda Tri-
buta.*

Sed vide (Fomentum hoc secūdam)
vt Moderatio seruetur: ne Grandia ni-
mis ea sint, sed *modica*, pro copiâ scilicet
aut *angustiâ rerum.* i v. Ann.

*Ne magna
sint.*

Apage istos, qui *rem auferunt cum
puluisculo:* Plaut.
Bacch.

Quibus

Plinius
Paneg.

Quibus ararium est *Spoliarium* ci-
uium, *cruentarumque praedarum recepta-*
culum.

Suet. Tib.

Tu cum Tiberio, *tondere pecus ma-*
lis quam deglubere.

Vi deliben-
tur opes tā-
quam.

Plut.

Alexander olim rectè: καὶ κηρωδῶν,
inquit, μισῶ τὸ ἐν ῥίζων ἐκτεμνοντα τὰ
λάχανα. *Hortulanum odi, qui ab radice*
olera excindit.

Ex Cic. iv.
ad Attic.
ep. 11.

Et ego sanè Principem, qui *pennas*
ita incidit, ut nequeant renasci.

Plutarc.
Themist.

Carpe, carpe. Nisi facis, iure insur-
gunt & clamabunt, *Sibi quoque duos*
deos adesse, Πενίαν καὶ Ἀπορίαν: Paupertatem,
& Impotentiam.

Tac. i v.
Ann.

Denique *pacem fortasse exuent, tuâ*
magis auaritiâ, quam obsequij impatientiâ.

Prouerb.
Salom.
cap. xxx.

Profectò qui nimis emungit, elicit
sanguinem.

v. Ann.

Amm.
xiii.

Vide etiam ne *Sordida*. Indignum
rege, lucrum ex omni occasione odorari.

Ne Sordi-
da.

laut.
acch.

Et quod vetus verbum ait, καὶ ἐν δ' ἄπο

νεκρῶ φέρειν : vel à mortuo auferre.

Arist. 11.
Rhet.

*Morboniam mihi Flavius cum ve-
litigali suo urinario abeat.*

E Suet.
Vesp.

Nec è dela-
tionibus ca-
pta.

Multò magis damno *Delationes*, &
*locupletissimum quemque in prædam cor-
ripi.*

Tac. 11.
Hist.

Nec nimis etiam ex meo sensu (aspe-
rè quidem exercita) lex Maiestatis,
sæpe *singulare & unicum crimen eorum,*
qui crimine vacant.

Plinius
Paneg.

Denique ad Moderationem perti-
net, ne *Crebra* : & ne *idemtidem Pro-
uincia nouis oneribus turbentur.*

Ne frequen-
tia.

Tac. 1v.
Ann.

Noniq; sem-
per inuenti.

Non *exquires subinde nouos sinus*, &
varia prædandi vocabula:

1v. Hist.

Centesimas, quadragesimas, quinquagesimas:

xiii. Ann.

Columnaria, hostiaria:

Cæf. 111.
Bell. Ci-
uil.

Et *quæ alia exactionibus illicitis no-
mina Grypi isti inuenerunt.*

Tac. xiii.
Ann.

Tu *vetera serua. & ea quoque (Fo-
men*

v. Ann. mentum tertium Coërtio) *ut sine Auaritia & crudelitate Ministrorum tolerantur, vide.* Coërcendi Administrā Tributōrū.

Vtramque hanc arceo. Auaritiam, quæ Fraude grassatur: Crudelitatem, quæ Vi. Sed ab illâ (Fraude, inquam) periculum tibi grande, & penè certum. Adeò Ministrorum omne hoc genus (bonorum pace dixerim) *Lauerniones:* Qui plurimum improbi.

Lucian. *Ἀρπακτικώτεροι πῶν χαλιῶν: Felibus* Et Harpaccæ.
rapaciores.

Archilo. Quibus studium πάντ' ἀνδρ' ἐποσκάλυψεν: *omnem hominem natū decoriare.*

Lampr. *Prædam in sinum suum conferre:*
Comm.

Lucellum in lucro tuo facere: & *præter imperatas pecunias, privato compendio suo seruire.*

Cæf. 111.
De bell.
Ciu.

Vno verbo,

Plaut. *Homines cum senis manibus, genere Geryonaceo:*
Aul.

Quos si Argus seruet, qui oculus totus fuit,

Is nunquam seruet.

Et tamen seruandi frænandiq; sunt,
aut te perdent. *Acteonem, inquam, suum*
comedent isti canes.

Vatro in
Fragm.

Duplex ab
in camela.
Electio.

Quomodo poteris? cautione dupli-
ci. Primum, vt *res tuas non nisi spectatis-*
simo cuique mandes.

Tac. i v.
Ann.

Deinde, si fallent, amoueas: nec id
sine pœnâ. Quâ illâ? Talionis. *Ere-*
ptum alienas pecunias iuerunt? perdant
has quas habent.

Amotje.

Plin. Pa-
neg.

Spongix faciendi sunt: & *exprimen-*
di, postquam affatim biberunt.

E Suetonij
Vesp.
cap. xvi.

Neutra fa-
to firma.

Si vlla res, hæc eos comprimet: et si
vereor, vt nec ista. Cur te fallam? *Suc-*
cedent Mucianus & Marcellus, & magis
alij homines quàm alij mores.

Tac. ii.
Hist.

Legibus fraudes reprime: *miras per*
artes rursus orientur.

v l. Ann.

Mille pœnarum indagine include:
erumpent.

Plin. Pa-
neg.

Adeò splendens hoc aurum *prestrin-*
git oculos:

Vatro
in Fragm.

Et

Sopho

Tac. x
Annal.

Dio t

Tac. i v
Ann.

Cic. ii. l.
offic.

Tacit.
Agric.

Et altè impressum omnibus,

Sophoc.

-- μηδὲν εἶς σὺν κέρδι κακόν.
-- nihil esse cum lucro malum.

Iam à Crudelitate quoque & à Vi
cauendum; ne tot per annos sine querelâ
tolerata, nouis acerbitatibus ad inuidiam
uertant.

Tac. XIII.
Annal.

Violentia in
exigēdo vi-
tanda.

Modestè iube exigi, & vt verè
* Tributa: id est, per partes. Valdè
hoc (tenuiores præsertim) subleuat,
cùm possunt κατ' ὀλίγον ἐν τῇ τάξει
ὅσα ὀφείλουσιν εἰσφέρειν: paullatim & per
partes, quacumque ex præscripto modo de-
bent, inferre.

* Nam
Tribuo,
Diuido.

Dio l. 11.

Absint, quantum potest, illa extre-
ma: ne boues ipsos, mox agros, postremò
corpora seruitio aut pœnæ tradant.

Tac. IV.
Ann.

Non resen-
la auferan-
da.

Inprimis vt vno certoque Tributo
defungantur: & in reliquum, sit libera
nec sollicita rei suæ cuique custodia.

Cic. II. De
offic.

Securi sint
ab alio ra-
ptis.

Non prædo, non miles diuexet.
Quamuis enim grauia, tamen iniuncta
imperij munera impigrè obibunt, si Vis &
Iniuriæ absint.

Tacit.
Agric.

Præsertim
à Militie.

Has agrè tolerant.

Ibidem.

Sallu
Catil.

Hinc ira & questus. & postquam non subuenitur (interdum sanè euenit) remedium ex bello.

1 v. Ann.

Parcè, &
ex usu, Di-
spensanda
tributa.

At quartum Fomentum, Dispensatio. Eam restrictam vtilemque esse suadeo, & qualis in familiâ boni patris. Exiguam in publicum impensam quis grauabitur, *ἐν ὁμοίῳ σε σωφρονῶς τε διατάξοντος, κὶ μηδὲν μάττω ἀναλίσκοντα; si videant te continenter sobrièq; vinentem, ac nihil vanè effundentem?*

Dio LII.

Lamp
Alex.

Suet
Ner. ca
xxx.

Tanquam
aliena pe-
cunia.

Scient enim verè in publicum tribui: teque esse dumtaxat *φύλακα καὶ ταμίαν, ὡς κοινῶν, ἀλλὰ μὴ ὡς ἰδίῳ: Custodem & Dispensatorem, ut communium bonorum, non ut tuorum.*

Arist. v.
Polit.
cap. xi.

Stobzus
Ser. xv.

Non ubi
voles.

Ita debes. non priuatim largiri, quod *ταχ. 11. Hist.*
avidius de rep. sumas:

Ibidem.

Et explere *hiantes in magnâ fortunâ amicorum cupiditates.* 1. Hist.

Plinius
Paneg.

Non per delicias aut sumptus, pecunia illudere: 11. Hist.

Ve

Sallust.
Catil.

*Vt quas honestè habere & uti licet, per
turpitudinem abuti properes.*

Lampr.
Alex.

Abfit. Alexander Romanus tibi Sed ubi de-
bet.
præeat: qui aurum & argentum rarò cui-
quam nisi militi diuisit: Nefas esse dicens,
ut Dispensator publicus, in delectationes
suas suorúmve conuerteret, id quod Pro-
uinciales dedissent.

Sueton.
Ner. cap.
xxx.

O virum, ô Principem! imitare. Non Turpes hic
Prudigi.
illos tyranniones: qui diuitiarum & pe-
cunie non alium fructum putant, quam
Profusionem.

Stobæus
Ser. xv.

Quos Crates rectè olim assimilauit
τὸ ἐπὶ τῶν κρημῶν συκαῖς, ἀφ' ὧν ἀνθεσ-
πος μὴδὲν λαμβάνει, κορακὲς δὲ καὶ ἰκτῖνες:
iis ficibus quæ in altis præruptisque na-
scuntur, è quibus homo fructum non accipit,
Corui tantùm & Milui.

Ibidem.

Id est, Ἐταῖροι καὶ Κόλακες: Scorta &
Adulatores.

Plinius
Paneg.

His talibus cum omnia rapiant, & ra- Statinque
exhausti.
pta retineant; ut si nihil rapuissent, nihil
retinuissent, omnia desunt.

At

At noster ille Princeps qui *sua pecunie parcus, publica avarus:* Tacit. 7. Hist.

Laudabiles
parci.

Qui eam non abiicit in scurras, mimos, & id genus *amicitiarum dehonestamenta:* Tac. 11. Hist.

Et semper
in multo
ave.

Semper abundat. & *tantas vires habet Frugalitas, ut tot impendiis, tot erogationibus, vel sola sufficiat.* Plinius Paneg. Liu. 7.

Πλάτῳ ἢ ἀκρίβῃς (aicbat olim magnus amicus ad Augustum) ἔχ' ἔπος ἐκ τῶν πολλὰ λαμβάνειν, ὡς ἐκ τῶν μὴ πολλὰ ἀναλίσειν ἀθροίζεται: *Magnæ opes, non tam multa capiendo, quàm haud multa perdendo, quæeruntur.* Mæcen. apud Dion. L. 11.

Æquiter
omera im-
ponenda.

Sine odij
aut gratia
aspectu.

Quintum vltimumque Fomentum, *Æqualitas.* hoc est, ut iusta & vniformis contributio sit, nec per bonam malamve gratiam hunc subleues, illum premas.

Ut Sol & dies omnibus in commune nascitur: Plinius Paneg.

Sic debet Princeps. & *incommoda aut commoda ciuism non dinellere, atque omnes eâdem æquitate continere.* Cic. 11. De offic. Flor. 1. cap. v. Liu. 7.

Vix

Vix credas, vbi inæqualitas, quantum angantur. inſitâ humano ingenio inuidiâ, vt pari dolore aliena commoda, ac ſuas iniurias metiantur.

Odiſſa quorundâ ſublimitate aut exemplis.

Tac. 1.
Hiſt.

Huic autem Æqualitati ratio vni- ca, *Cenſus*: res ſaluberrima magno futuro imperio.

Cenſus ad hæc vtilis.

Liu. 1.

Quem neſciri aut negligi hodie, non mirer? iure. cùm tam prompti obuiique exempli ſit, (nam quæ medio- criter bona reſpub. olim ſine illo?) & ſimul tam manifeſti vſus. Plato verè: *τετημῆσθαι μὲν ἐργασθὸν τῶν ὑσίων, ἐνεκα πολλῶν χρεῶν*: Quemque opes ſuas in cenſum deferre, ad multa vtile.

Flagitioſè adhuc neglectus.

Lib. xii.
De Leg.

Sanè ad multa. Nam hac vnâ re fit, vt omnia patrimoni, dignitatis, ætatis, artium, officiorumque discrimina in tabulas referantur.

Conducit ad plenâ rei publicæ noxiã.

Flor. 1.
cap. v 1.

Atque ita quantum vrbes gentèsque ſingulæ numero militum, quantum pecuniâ valeant, monumenta exſtent.

Ad vias militares ſciendos.

Liu. 1.

Denique ad noſtram hanc rem,

Ad Tributa pariter imponenda. vt æquiter ex censu quotannis Tributa conferantur. Cic. 11. in Verr.

Itaque, si sapias in tuam publicam-
que rem, reuoca. & lecti Censores, populi
ciuitates, suboles, familias, pecuniâsque
censento. 111. De Leg.

Quibus potestas omnis estimationis
summâq; faciendæ permittatur. 11. in Verr.

*Legendi Cē-
sores à Pe-
pulo.*

Sed à quo lecti? si me audis, vt odium
suspicionelque muneri detraherentur per
se aspero, designet ipse populus; vt cui
maximam fidem rerum suarum habet,
maximâ curâ deligat. Ibidem.

*In opida bi-
ni.*

Quàm multi legendi? Sunt bini aut
terni in singulis ciuitatibus. Ibidem.

*Reuandus
Censui.*

Census ipse quoties instituendus?
Variant. καὶ ἐν ποσὶ μὲν πόλεις πρῶτον κατ'
ἐνιαυτὸν, ἐν ᾗ δὲ μείζονσι Διὰ τετραετίας
ἢ πενταετίας: & in quibusdam ciuita-
tibus vertente anno censentur, in aliis
maioribus non nisi tertio aut quinto quo-
que anno. Arist. v. Polit. cap. viii.

*Nostro in-
dicio quo-
tannis.*

Ego in annos, tutius meliusque
cen

Cic. v. I
Rep.

Dio l. 1

Tac. 111.
Annal.

censam: ob migrationes, mortes, opum
augmenta aut imminutiones.

SED à Censu ad CENSURAM De Censu-
rà.
transeo, vicino flexu. Ea enim tertia
odiorum materies. de quâ tamen mi-
tigandâ frustrâ disseram, nisi priùs de
vsurpandâ. Nam (heu æui dedecus!)
rem moribus & vitæ utilissimam Quæ igno-
ta nunc, aut
secreta. adeò
*obliuione obsoletam videmus, ut non modò
non colatur, sed etiam ignoretur.*

Definitione igitur prius aperienda
est. & appello Censuram, ANIMAD- Quid mihi
sit?
VERSIONEM IN MORES AUT
LVXVS EOS, QUI LEGIBVS
NON ARCENTVR. Proprium enim
hoc eius munus, ἐπανορθῶν ὅσα μήτε
πνὸς πτωχίας ἀξία ἔστι, καὶ παρορῶμενα,
πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν αἰτία γίνεται:
corrigere ea, que Pœnâ digna nondum Sine eâ
suis v. sp.
sunt, neglecta tamen aut insuper habita,
multorum magnorûmque malorum caus-
sam præbeant.

Imò paullatim, *omissa, funditus rem-* Aut perit.
publicam trahant.

Quid

Quid enim prodest foris esse strenuum, Val. II. si domi male vivitur? cap. IX.

Profectò nisi singulis quoque hominibus officium ac verecundia sua constituerit, partarum rerum aequatus cælo cumulus sedem stabilem non habebit. *Ibidem.*

Firmanda hæc vinclo. Hæc itaque instituenda est, *magistra pudoris & modestiæ:* *Cic. in Pison.*

Et eligendus vnus alterve *Præfectus moribus, magister veteris discipline.* *Pro Cluët.*

Vt metus aliquis etiam præter leges sit; & sciant omnes *siquid in Moribus labat, non defuturum corrigendi auctorem.* *Tac. I. I. Annal.*

Eius materies, Mores.

Nam duo hæc distinctè Censuræ subiicio, Mores & Luxum. Mores intellego, Lasciuias, Libidines, Ebrietates, Iurgia, Periuria, & quidquid tale Probitas ac Modestia damnant. Igitur noster Censor omnem ætatem, & omnem sexum castigabit. *Prauas artes malâsque libidines ab iuuentute prohibebit:*

Castigandi in iuuentibus.

Sallust. ad Cæi.

A seni

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Tac. I. I. Annal.

Iuven. Sat. V. I.

Sallust. ad Cæi.

Arist. v. Politic. cap. VIII.

Al. 11. ap. 12. *Ibidem.* A senibus, eas voluptates quas eorum In senibus, *in senibus,*
 etas sine dedecore non attingat.

Ibidem. Ab vniuersâ plebe otium: ut ha- *In plebe*
 beat negotia sua, quibus à malo publico de- *ignavia.*
 tineatur.

Ibidem. Denique dabit operam, ut omnes
 Probitati atque Industria, non Sumptibus
 neque Diuitiis studeant.

Pro Clu. Nam hæc quoque cohibenda; id est,
Tac. 111. Ann. Luxus, qui alioqui in immensum pro-
 rumpat, ad cuncta quis pecunia prodigi-
 gitur. *Materies altera, Lib. 2. c. 1.*

Tac. 11. Annal. Eum ego in quattuor his pono: Pe-
 cuniâ, Domo, Conuiuio, Vestê. In
 primâ maximè: quæ nutritrix, imò mater
 huius, & plurimum malorum. *Cui origo ab Opulentiâ.*

Iuuen. Sat. v. 1. -- turpi fregerunt sacula luxu
 Diuitie molles.

Sallust. ad Cæl. Itaque meus Censor ante omnia,
 Pecunia, quæ maxima pernicies est, usum
 ac decus demet.

Sallust. ad Cæl. Quid renuis Princeps? è re tuâ est: *Minus opus, è re Principum.*
 ὡς ἐκ μὲν ἀνα ἐγγυνοῦς πολλὴν ἀπέχοντα

διωάμει, μήτε φίλων, μήτε χημείων;
*neminem existere qui nimis excellat, siue
 amicorum copiâ, siue opum.*

Auri vis atq; opes Principibus infensa.

Tac. xi.
Ann.

Imò, Principatui infensâ. atque y

Et regni.

demum penates (oraculi vocem audi)
*ea ciuitas, id regnum, aeterno in gradu
 facile steterit, ubi minimum virium Ve-
 neris Pecuniæq; cupido sibi vindicauerit.*

Val. i. v.
cap. iii.

Per hac ni-
 mias perditur.

*Sæpe iam audiui, qui reges, quæ ciuita-
 tes, per opulentiam magna imperia amiserint, quæ per virtutem inopes ceperant.*

Sallust.
ad Cæs.

Conducit &
 Subditur.

Sed è re Subditorum multò magis.
*Nam ubi diuitiarum cupido inuasit,
 neque disciplina, neque bonæ artes satis
 pollent:*

Ibidem.

*Omnia bona vilia sunt: fides, probitas,
 pudor, pudicitia.*

Ibidem.

Nam ubi
 diuitia, vi-
 tæ.

*Virtuti aut deo nunquam carus, cui
 caræ opes. Nec quisquam extollere se,
 aut diuina mortalis attingere potest, nisi
 omisis Pecuniæ & corporis gaudiis.*

Ibidem.

Itaque

Ibidem

Ibidem

Tac. v. i.
Ann.

Ibidem.

Cic. ii. D.
offic.

Sall. ad
Cæs.

Ibidem.

Ibidem.

Tac. i. i.
Ann.

Plinius
laneg.

Sallust.
Casil.

Ibidem. Itaque meritò Censor, Pecunia studium tollet, aut quoad res feret, minuet.

Ibidem. Alligabit Avaritiam belluam feram, Avaritia
coercenda.
immanem, intolerandam:

Tac. v l. Ann. Et illud urbibus vetus, senebre malū, Et sanus.

Ibidem. Ne ex libidine potentium agitur.

Cic. II. De offic. Utque res familiaris iis modò rebus Et sordidi
questus.
queratur, à quibus abest turpitude.

Sall. ad Cæs. Denique profusiones vetabit, & finem Sumptuum statuet.

Ibidem. In Domo. ne superbè nimis struant, Sumptus
circa ad-
ficia.
aut instruant: & signis, auleis, aliisque operibus exornent.

Ibidem. Ah stulti, qui omnia potius visenda quam semet efficiunt!

Tac. x l. Ann. Et in eadem, modum poseet argento, supellectili, familie.

Plinius Paneg. In Conuiuviis. damnabit exquisita ingenia cænarum: Circa con-
uiuia.

Sallust. Catil. Et istos helluones, quibus mos vesicendi causâ, terrâ mariq; omnia exquirere.

Et vno verbo, videbit ne *luxus mensæ profusis sumptibus exerceantur.* Tac. 111. Annal.

Circa vestes. In Vestē. ne *promiscua viris & feminis:* Ibidem.

Nobilibus & plebeiis. utque sui & certi quidam cultus sint his, qui *ordinibus & dignatione antistant.* 11. Ann.

Momētum in his grande. In leui hæc habes? erras. *Conuiuiorum luxuria & Vestium, egra ciuitatis indicia sunt:* Sen. Ep. C x v. Cic. 11. Rep.

Et hinc ferè nouitas. Imò morituræ. Nam hæc *iuuentutem, ubi familiares opes defecerunt, ad facinora incendunt.* Sallust. ad Cæf. Idem p. Cluent.

Res abit, fides perit: *eadem tamen illa, quæ erat in abundantia, libido permanet.* Cic. 11. in Catil.

Itaque quid aliud quàm *moueant composita, & res nouas sceleribus acquirant?* Sallust. ad Cæf.

Scito certò, *hoc in rep. seminarium Catilinarum fore.* Cic. 11. in Catil.

Aut imitatio. Vidit Prudentiæ oculus. *Τίγνοντα, inquit, μεταβολαί, καὶ ὅταν ἀναλώσῃσι τὰ ἴδια ἀσελγῶς ζῶντες. καὶ ᾗ οἱ τοῖστοι καινοτο*

καυνοποιεῖν ἑαυτοῖς, καὶ ἢ τυραννίδι ὀπι-
 σεν), ἢ κατὰ συνάξασιν ἕτερον: *Fiunt in*
rep. mutationes, cum homines sua consu-
munt prodigè viuentes. Hi enim tales, res
nouas querunt: & aut ipsi Tyrannidi im-
minent, aut ad eam alios vocant.

Hæc sunt, quæ effici à Censore cu-
 pimus. Quo telo? duplici, Ignomi-
 niæ & Multæ. Illa quidem propria
 eius est, & olim sola. *Censoris indicium,*
 ait Cicero, *nihil ferè affert damnato, nisi*
ruborem.

Censoris ar-
ma.

Ignominia.

Timoris enim causam, non vitæ pœnam
in illâ potestate esse voluerunt.

Sed vt nunc mores, alteram ego il-
 lam omnino adiungam. Quid enim si
 quidam eâ duritiâ oris sint, vt depudère
 didicerint?

Et multa
in persena-
rantes.

Et voluptatum non illecebris tantum,
 sed ipsâ infamiâ gaudeant?

Sanè eos multem: nec ex sanguem
 illam & ferream frontem neququam con-
 uulnerem notis.

Cotidianum enim istud, ac sine effectu iurgium sit. Sen. Nat. Quæst. iv.

Adhortatio ad Censuram renovandam.

HABES vniuersam Censuram. tu institue, aut potius restitue eam, ô Bone generis humani nate Princeps. Omnia iacere sentis, bellorum impetu percussa atque prostrata. Cic. pro Marcel.

Quæ nunc, si unquam, vili.

Excita, per deum immortalem. reuoca fidem, comprime libidines, & qua dilapsa fluxerunt, seueris legibus vinci. Ibidem.

Inuidiosa ea.

Non nego, quin aspera hæres in principio futura sit. Sallust. ad Cæf.

Quia noua; quia contra sensum vulgi. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἡδονῶν, διὸ καὶ τὸ βίον ἀγαπῶσι τὸν ὑπελαυστικόν: Nam multitudine voluptatem, ideòq; & vitam amant dissolutam. Aristot. Ethic. i. cap. v.

Sed sperem. da hic muidia.

At tu capesse rempub. & omnia aspera peruade. Sallust. ad Cæf.

Quid trepidas? multorum saluti potius, quam libidini consule. Ibidem.

Ea verò apud sapientes clementia erit, reti Ibidem.

retinuisse ab stultitiâ & falsis voluptatibus:

Aut aspectus optimo.

Ibidem.

Non si flagitiis obsecutus, delicta perpeffus, presens gaudium cum mox futuro malo concesseris.

Cic. pro Marcel.

Et tamen quidquid hîc asperum, facilè mitigabis triplici nostrâ obseruatione. Primùm, si tu sub Censurâ: id est, si vita tua ad illam normam, ad quam alios formas. O mitem & efficacem hac ratione Censuram! Ad hanc dirigemur, ad hanc conuertemur:

Hac ipsa qui mitigatur.

Ibidem.

Plinius Paneg.

Primùm vitâ Principu.

Sallust. ad Cæs.

Tac. III. Annal.

Et precipuus adstricti moris auctor eris, antiquo ipsè cultu victuque.

Aristot. Ethic. I. cap. V.

Plinius Paneg.

Nam vita profectò Principis Censura est, eaque perpetua.

Ibidem.

Tac. III. Annal.

Secundò, si non omnia simul emendabis: sed paullatim καὶ ἡσυχῶ ποδῶν, ad priscum morem recides.

Deinde modestiā emendationu.

Sallust. ad Cæs.

Cic. pro Sullâ.

Neque enim potest quisquam nostrum subito fingi, neque cuiusquam repente vita mutari, aut natura conuerti.

Ibidem.

Ibidem.

Tempore optis: & vitia quadam tol-

lit facilius Princeps, si patiens eorum est.

Sen. 1. De
Clement.

*Quosdam pudor, alios necessitas, non-
nullos satias in melius mutet.*

E Tac. III.
Ann.

*Nam peregrinatur quorundam ani-
mus in nequitia, non habitat.*

Val. vi.
cap. 1x.

Πατρωνῶν
πρωτοφύτων
διουσίαν.

Tertiò denique, si Præmia diuides
in bonos. Quis censebit nisi virtutis
amore te asperum, cum tam beni-
gnum te videant in eos qui habent il-
lam? *Premio & pænâ rep. contineri,*
Solon olim dixit:

Cic. ad
Brut. ep.
xvi.

Verè. Nam *præmia bonorum malo-
rumque, bonos ac malos faciunt.*

Plin. Pa-
neg.

Quæ, va-
lidius sti-
mulus ad
Virtutem

Videbis semper eò *impendi laborem*
*ac periculum, unde honos atque emolu-
mentum speretur.*

Liu. 1 v.

Πᾶν τὸ πρῶτον αὐξεται, ἐλαττώται
ἢ τὸ ἀτιμαζόμενον. ἢ τὸ ἐστὶ διαφανέ-
σατον σημεῖον δεχῆς ἐν διοικητικῆς: Au-
getur & crescit, quidquid in honore est:
deficit & minuit, quidquid in contemptu.
Atque hoc signum clarissimum est imperij
bene constituti.

Iambli-
chus.

Tu

Tu vsurpa. & vide ne te Principe, sit *benè factis tantum ex conscientia merces.*

Bono Principatus omnino in vsu.

Plinius Paneg.

FINIVI de Odio: hoc addo. ad cò altè insitam pestem hanc Regnis, vt nesciam an vlla ars aut astus penitus eam euellat. Nam *libertas iuxta bonis & malis, strenuis & ignauis optabilis est:*

Conclusio. & monitio. Odiu crone non vitari.

Sallust. ad Cæs.

Ideoq̄ue per naturam in odio nobis, quisquis eam libat. Libat autem omnis Princeps. ergo *quamuis id agas, vt nequis merito te oderit, erunt tamen semper qui oderint.*

Sen. De Prouid.

Minus ali quod semper adhaeret.

Sed tu sperne.

-- odia qui nimium timet,

Regnare nescit.

Sen. Oedip.

Odia dico hæc plebeia & leuia. παντι γδ δήμῳ τὸ κακόνδεσ καὶ φιλαίτιον ἐνεστὶ, πρὸς τὰς πολιτοδομίας: *Omni enim populo inest malignum quiddam & querulum, in imperantes.*

E natura vniuersi.

Plutarc. Polit.

Et verissimè à rege Magno dictum: *Regium esse audire malè, cum facias benè.*

Idem A. popht.

Solaberis igitur te illo Augustæo: *Id in leui habendum.*

*Satis est, si hoc habemus nequis nobis male
facere possit.*

Sueton.
Aug. cap.
l. i.

*Dū probent
se probi,*

Et melioribus item sanioribusque
iudiciis. quoniam te aliquando *seria
carmina, honorq; eternus Annalium, non
hac brevis & plebeia predicatio colet.*

Plinius
Paneg.

Suum cuique decus posteritas rependet.

Tac. l. v.
Ann.

CAPVT XII.

*Definitus & vituperatus Contem-
ptus. Ostensa quæ illum gignunt,
à rege, si sapiet, fugienda.*

CONTEMPTVS sequitur, quem
vitium alterum fecimus euerten-
do regno. Is est ad nostram rem, I M-
PRESSA SVBDITIS SIVE ET
EXTERIS, VILIS ABIECTA-
QUE OPINIO, DE REGE
EIVSQUE STATV. Pestifera om-
nino res Regnis: quorum anima & vita
ipfa est Auctoritas, & eximia quædam
opinio de imperante. Quæ enim vis
alia est, quæ efficit, vt *tot mortalium
millibus vna anima presideat, nonnun-
quam senis & inualidi?*

*Definitio
Contemptus.*

*Eius perni-
citas.*

*Anima re-
gni, Aucto-
ritas.*

Sen. l. De
Clementi.

Sola

Cic. P
Cluen

Sen. l.
Clem

Ibiden

Liu. l.

Lucan

Sen. l.
Clem

Lucr.

Arif
Rhet.
cap. l

Sola illa. omniaque videmus, hac,
 Cic. pro
 Cluent. *quasi mente quâdam, regi atque admi-
 nistrari.*

Sen. 1. De
 Clement. *Ut anima, pedes, manus, oculi, nego-
 tium gerunt: & illius iussu iacemus, aut
 inquieti discurremus:*

Ibidem. *Sic hæc immensa multitudo Auctori-
 tatis quasi spiritu regitur.*

Liu. 111. *Quis verò aliter regat? Vires imperij
 in consensu obedientium sunt:*

*Sine ea
 unus tam
 multis non
 imperet.*

*Consensus ille ab Æstimatione: per
 quam,*

Lucan. v. *-- unum, tam magna iuventus,
 Priuatum factura, timet.*

Sen. 1. De
 Clement. *Hanc tolle, tollis Regnum. omnisq;
 hic imperij contextus in multas partes
 dissiliet.*

*Et regnum
 omne ruit.*

Lucr. v. *-- Subuersa iacebit
 Pristina maiestas soliorum, & sce-
 ptræ superba.*

Quid autem clariùs eam tollit,
 Aristot. *quàm Contemptus, & hæc ἐνέγερτα*
 Rhet. 1. 1. *δόξης πρὸς τὸ μὲν εὐδὸς ἄξιον φαινόμενον:*
 cap. 11. *opinio*

*Auſtorita-
 ti anti Con-
 temptus ad-
 uerſus.*

opinionis actio in id, quod nullius rei pretiique census?

Ergo Regni perit.

Igitur ille, mors & interitus regnorum: imò supra ipsum Odium, aliquo adspectu. Philosophus indicauit: *Δύο ἢ ἑσῶν αἰτιῶν, δι' αἷς μάλιστα ὀπίσθενται τὰς τυραννίδας, μίσος καὶ καταφρονήσεως, δεύτερον μὲν δὲ τῶν ὑπάρχοντων τοῖς τυραννοῖς, τὸ μῖσος ἐκ τῆς καταφρονήσεως πολλαὶ γίνονται τὴν καταλύσεων: Cum due caussa sint, ob quas insurgitur in Tyrannos, Odium & Contemptus: alteram earum adesse Tyrannis oportet, Odium. è Contemptu verò plurimæ fiunt euersionum.*

Idem v. Polit. cap. x.

Etiam in parte, supra Odium.

O verè Phœbum, longè semper aciem ingenij iaculantem! Ita res est. Caussa prima & motio euertendis regnis, plerumque ab Odio est: sed extrema & efficax maximè à Contemptu. Nam illud tardum, vel, vt cum Poëta dicam, inaudax est, nisi armetur ab isto. Metus enim saepe retinet: quem Tyranni habent pro asylo. Ideoque cum causâ *exsecrabilis ille*

Sen. l. De Clement.

uer

Plinius Paneg.

Idem: ep. vii.

Arist. Topic. cap. 11.

versus & qui multos dedit præcipites, iis placuit:

Oderint dum metuant.

Quamdiu enim hoc frænum; incur-
rere magis cupiunt, quàm audent. At
excutit Contemptus. & efficit vt non
velis solùm, sed audeas & tentes. Itaque
certa ab eo pernicies. nunquid crebra?
haud censeo. *Neque enim ab ullo pericu-
lo fortuna Principis longius abest, quàm ab
Humilitate.*

*Hic enim
ad rem sta-
tum ducit.*

*Nec tamen
frequens mi-
mi in Re-
ges.*

Plinius
Paneg.

Idem: iix.
ep. vii.

*An contemnatur, qui imperium, qui
fasces habet? nisi qui humilis & sordidus,
& qui se prius ipse contempsit?*

Non inquam crebra ab eo solo:
(nam Odio misceri iam dixi:) præser-
tim si quis verus legitimusque sit Prin-
ceps. Tamen quia euenit: quâ vites, do-
cebo. sed breuiter. Cur diffundam?
nónne in Auctoritate formandâ, satis
muniui hanc ipsam viam? Satis: si ve-
rum hoc scitum, *Τὴν αὐτὴν ἴστανται*
*ἐν ἑαυτοῖς: Eandem contrariorum
scientiam esse.*

*Legitimas
quidem.*

Artif. i.
Topic.
cap. iix.

en. i. De
element.

Fit

Origo eius.

Fit igitur Contemptus in Principem ab his tribus maximè: Formâ imperij, Fortunâ, Moribus. **F O R M A** imperij: si iusto ea lenior & remissior. Quod peccatum peccant ij qui nimiam lenitate dulces,

A leni imperio.

Effusè dant se populari aurâ, & omnem infimæ plebis rumorem affectant.

Cic. ad Att. v. ep. xiv.

Adag.

Tacit.

Tac. 11. Hist.

11. Hist.

Quod publice etiam noxium per licentiam.

Bis noxij, in se & in rempublicam. Qui & plebi reuerentiam omnem excutiunt: & licentiam præbent peccandi.

Ἡ γὰρ ἄξιοιὰ τῆ ἀνάπαισι οἱ, πᾶσι ἐπέλειπες, ἔδωκται φυλάττειν τὸ ἐν ἐκάστῳ τῶν ἀνθρώπων φαῦλον: *Facultas faciendi quod cuilibet visum, non potest comprimere ingenitam singulis hominibus prauitatem.*

Arist. vi. Politic. cap. iv.

Ibidem

Ibidem

Acutè olim Fronto, in Neruam senem & iam enervum: κακὸν μὲν εἶναι αὐτοκράτορα ἔχειν, ἐφ' ἧ μηδενὶ μηδὲν ἔξει ποιεῖν, χειρὸν ᾗ ἐφ' ἧ πᾶσι πάντα: *Malum quidem esse, Principem habere sub quo nihil ulli liceat: peius verò eum, sub quo omnia omnibus.*

Dio in Neruâ.

14. Ann.

11. Hist.

Nec

Nec lenis solùm Forma ad Contemptum facit: sed & Leuis. quæ de cretis legibusque variat, & de quâ dici possit, *Ἀνεμὸς πρὸς ἰὸν: Venti campus.*

Adag.

Maximè, si ipse Princeps insigni *Aut Principe.*
mobilitate ingenij:

Tacit.

Quem subitis offensis, vel intempestiuis blanditijs mutabilem, meritò contemnant metuântque.

11. Hist.

Etiam, si Soluta Forma. nempe *Item à Soluta imperio.*
cùm rerum omnium incuriosus Princeps, & leui auditu, quamuis magna, transmittit.

Ibidem.

Abundè ratus, si presentibus fruatur, nec in longius consultans.

Ibidem.

Siue cùm Honores effusè diuidit, Magnos, Diuturnos. Quidni illum spernant, alijs adhæreant, qui munia transmittit.

14. Ann.

Et velut sponte videtur exire de Imperio?

111. Hist.

F I T. secundò Contemptus à F O R -

T V

*A Fortuna
aduersa
perinaciter.*

T V N A. nempe si nouerca ea, non mater: & votis tuis malignum pedem opponit.

Ex Ouidio de Trist.

Scito certò. Prosperis tuis rebus certanturi ad obsequium, Fortunam aduersam omnes ex æquo detractabunt.

Tac. 1. Hist.

Imò in te incurrent.

Δρυὸς ποσσίωνος πᾶς ἀνὴρ ἔυ-
λδύεται:

Schol. Theocr.

Ruente quercu ligna quiuis coligit.

Ab orbitate.

Amplius, si eadem, munimenta tibi non dat aut subtrahit, quibus insistas.

Tac. 1. Annal.

Successores dico certos, aut liberos. Valdè ab eâ re spernunt, & vertunt se ad speratum aliquem Solem. Alexander Magnus sciuit, & questus est: *Orbitas mea, quòd sine liberis sum, spernitur.*

Curt. v. 1.

Reuera enim, vt Tragicus ait,

*Certum tuis-
que succes-
sor, te firmat.*

--- τίς γάρ ποτ' αἰδῆς, ἔσθ' ἡμᾶ δόματα.
Munimen aula, regij sunt liberi.

Euripid.

Et non legiones, non classes, æquè firma impe

Tac. v. Hist.

xv. An

Sen. I
Breuit
cap. v

Ibiden

Tac. 1
Hist.

Ibiden

Ibiden

Arist.
Politici
cap. x.

imperij munimenta, quàm numerus liberorum.

TERTIÒ & postremò, fit à MORIBVS Contemptus: maximè istis. Siquis Libidini deditus, seque per licita & illicita fœdat.

*Denique
A Libidine.*

Nam muliebria hæc flagitia valde opinionem non regis modò, sed viri detrahunt. Alij viriliùs peccant, ait quispiam:

In Venerem ac libidinem proiektorum inhonestà labes est.

In pari causâ, qui Luxu & sagina mancipati, emtique:

*A Luxu
& temulentia.*

Medio dici temulenti.

Noui Vitellij siue vituli, qui ru ignava animalia, si cibum suggeras, iacent torpèntque: & præterita, instantia, futura, pari oblivione dimittunt.

Dux noster ad Prudentiam, benè.

Ἀπολαυστικῶς ζῶντες ἀκαταφρόντοι γίνονται, καὶ πολλὰς καὶ εὐδαιμονίας

τοῖς ὀφθαλμοῖς: Solutè viuentes, despicabiles fiunt; & multas opportunitates præbent insidiantibus.

Οὐτε γὰρ ἀπειθεῖς, ἔτι δὲ καὶ ἀφρονεῖς
 νῦτος ὁ νῦτων, ἀλλ' ὁ μεθύων ἔδ' ὁ ἀγρυπνῶν,
 ἀλλ' ὁ καθεύδων: Nec enim facilis aggressu aut contemptu sobrius, sed ebriosus: nec vigilans & excitatus, sed somnolentus.

Arist. v.
 Politic.
 cap. xi.

Item, in quibus tarditas ingenij, stupor, debilitas linguæ:

Cic. in
 Pisonem.

A rebus
 æternis.

Aut alia magis leuicula, vt Facies parùm decora, Ætas grauior, Valetudo imbecillior. quæ sæpe irrisui & fastidio sunt:

Tac. i.
 Hist.

Vt est mos vulgo, fortuita aut externa
 ad culpam trahenti:

i v. Ann.

Et Imperatores formâ ac decòre corporis comparanti.

i. Hist.

Plura talia, ipse manu facili educes & hauries è riuulis, quos ad Auctoritatem reclusi.

CAPVT XIV.

Quomodo, & quatenus, Fraudes
admittende. Triplex earum genus
factum, & distincte alia in Re-
gnum recepta, alia exclusa.

NEC tamen ita hæc dissero, vt
frena omnia Fraudi malitiæque
permittam. absit. Distinctionum tibi
lumen præferam, & nequid libero
nimis pede uageris, lineis suis limin-
busque includam fallacem hunc cam-
pum. Fraus uniuersè mihi hæc est,
ARGVTVM CONSILIVM A
VIRTUTE AVT LEGIBVS DE-
VIVM, REGIS REGNIQVE BO-
NO. Ea triplex: Leuis, Media, Magna.
Illam appello, QVÆ HAUD LON-
GE A VIRTUTE ABIT, MALI-
TIE RORE LEVITER ASPER-
SA, in quo genere mihi est Dissidentia,
& Dissimulatio. Mediam, QVÆ AB
EADÈM VIRTUTE FLECTIT
LONGIVS, ET AD VITIÛ CON-

*Fraudium
communis
definitio.*

*Harandem
disiis.*

Leuis.

Media.

Magna.

FINIA VENIT, in quâ pono Con-
 ciliationem, & Deceptionem. Tertiam,
 QUÆ NON A VIRTUTE SOLVM
 SED LEGIBVS ETIAM RECE-
 DIT, MALITIÆ IAM ROBUSTA
 ET PERFECTÆ. Vt sunt Perfidia,
 & Iniustitia. Illam suadeo, hanc tolero,
 istam damno. Ordine omnes vide. In
 Leui, Diffidentiam primò posui. quam
 ego prorsus Principi insinuo: quia vt
 in actionibus omnibus tardum lentum-
 que cum esse expedit, sic in fide & as-
 sensu. Vt intentus, inquam, suspensusque
 ambulet, & penè dixerim, vt nihil nisi
 quod in oculos incurret manifestumque
 erit, credat.

Diffidentia
 commēdata
 regnanti.

Et si enim *Credulitas error est magis,*
quàm culpa, & quidem in optimi cuiusque
mentem facillimè irrepit:

Cui turpi
 credulitas.

Tamen à Principe remouenda ea
 longissimè. apud quem *plurimum mali*
credulitas facit.

Et per eam
 error.

Nónne pro omnibus ille excubat?
 Turpe igitur, & omnibus noxium, illum
Labi, errare, decipi.

Iam.

Cic. Phil.

Sall. D.

Tac. r.
 Hist.

Sen. O.

Cic. O.
 Post c.
 in Sen.Senec.
 Hipp.Cic.
 Qu. I.
 ep. I.Cic. Ep.
 lib. x.
 ep. xxiii.Sen. 11.
 De Ira.Arist.
 pud L.Pliniu.
 Paneg.

Iam faciles isti & incauti, quàm oportuni iniuriæ!

Vndique patent. & passim apud eos, minore metu, & maiore premio, peccatur.

Imò & in eos peccatur.

Aditum nocendi perfido præstat fides.

Reducat ergo se Princeps, & tutum hoc scuto reddat; Nihil credendo, atque omnia cauendo.

Amici & fidi videntur? circumspice.

O vita fallax, abditos sensus geris!

Nimis multis simulationum inuolucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur vniuscuiusque natura. Erosus oculi, vultus, per sepe mentiuntur, oratio vero sæpissime.

Quod ille clamabat olim: O φίλοι, & δεῖς φίλοι: O amici, nemo amicis:

Tu iure potes, quia profecto in domo Principum, nomen tantum Amicitie inane irritumque remanet:

Res

Ac sæpe
vera.

Infida enim
ubi que omnia.

Et simula-
ta.

Præsertim
in aula.

Res ipsa exfulat. &

Sen. Herc.
Oct.

*Licet omne tuâ vulgus in aulâ,
Centum pariter limina pulset:
Cum tot populis stipatus eas,
In tot populis vix una fides.*

Ideo cauendum & diffidendum.

Itaque meritò Pragmatici homines, Cic. ad Att. lib. II. ep. xx.
omnibus historicis præceptis, versibus denique, cauere iubent & vetant credere.

Ille Siculus insuffurra:

Νᾶφε, ἢ μέμνασο ἀπιστεῖν ἄρθεα ταῦτα τῶν φρενῶν. Epichar.

*Vigila, & memor es nequid credas:
nerui hi sunt Prudentie.*

Clamat alter à Græciâ:

σῶφρον & δ' ἀπιστίας Euripid.

*Οὐδ' ὄσιν ἄλλο γεννημῶτερον βροτοῖς:
-- sapiente Diffidentia,*

Non alia res utilior est mortalibus.

Quibuslibet tamē fidendam.

Quid ergo? inquires: nulli credam?
Non hoc suadeo: (Vtrumque enim in vitio est, & omnibus credere, & nulli:)

Sen. ep. 111.

Sed ut paucis.

Sed ut paucis, nec nisi iis, quorum longo vsu cognita tibi fides. His talibus,
quid

Cic. Qu. F. ep. 17. lib.

Ad L. tul. ep.

Sen. E. 111.

Liu. x.

Cic. Cn. P. cio.

Frid. cus. Sigism. dus. N. variat.

Tac. Ann.

Herc.
Cic. ad Qu. Frat. ep. l. lib. i. quid est quod non & committi & credi rectissime putem?

Ad Len- tul. ep. ix. Rcipsâ, inquam, paucis : at in specie, omnibus. id est, *Fronte & vultu*, quibus *Simulatio facillimè sustinetur.*

Cic. ad lib. ii. x x. Sen. Ep. l. i. Nam nihil magis hîc cauendum, quàm ne Diffidere videaris. *Multi fallere docuerunt, dum timent falli.* Diffidentia celanda.

Liu. xxii. *Vult sibi quisque credi, & habita fides ipsam plerumque obligat fidem.*

Cic. pro Cn. Plancio. Itaque Dissimulatio adsumenda, quam posui & suasi loco altero : quæ verè Diffidentia huius proles. Quid enim eâ opus, si mutua inter nos fides? Hæc est, quæ *frontem aperit, mentem tegit.* Dissimulatio adhibenda.

Fridericus, siue Sigismundus. Nam variant. Necessaria sanè Principi. adeò, ut veteranus Imperator dixerit: *Nescit regnare, qui nescit dissimulare.* Cuius late usus.

Tac. i v. Ann. Et Tiberius ab eâdem mente, *Nullam, ut rebatur, ex virtutibus suis magis, quàm Dissimulationem diligebat.*

Displice

Displicebit hoc ingenuæ alicui fronti, & clamabit: *Ex omni vitâ Simulatio, Dissimulatioque tollenda est.*

Cic. De offic. cap. v.

Et Principi
eaplanè ne-
cessaria.

De priuatâ, fateor: de publicâ, valdè nego. Nunquam regent, qui non tegent: *nec aliter possunt ij, quibus commissa est tota respublica.*

Pro Milone.

Ut ad effectum consiliorum suorum veniant, multa simulent oportet inuiti, & dissimulent cum dolore.

Lib. x. Ep. 1x.

Apud ho-
stes.

Nec id solùm aduersus Exteros aut Hostes. (nam ibi receptum dogma est, *Ut malum sub linguâ, non in linguâ habeas: quia*

Greg. xv. Moral.

Professa perdunt odia vindictæ locum:)

Senec. Med.

Apud suos.

Sed etiam apud Tuos. Aperti isti & simplices, *sine fuce, sine fallaciâ:*

Cic. 1. ad Att. ep. 11.

Et qui animum, quod dicitur, *in fronte promptum gerunt:*

Ennius.

Nunquam apti huic teatro. in quo, me iudice primum locum *Afranij Simulans* habet.

Cic. pro Sextio.

Sic

Arif.
Ethic.
cap. v.

Plaut.

Sallust
Cæf.

Sic tamen ut aptè eam fabulam agas Sed cum modo habenda.
 & decorè. Οἱ δὲ μετρίως ἡρώδου τῆ
 εἰρωνεία, καὶ οὐκ ἐπὶ τὰ μὴ λίαν ἐμποδίων καὶ
 φανερά εἰρωνοδόμοι, χαρίεντες φαίνονται.
 Nam qui modicè Dissimulatione utun-
 tur, & in iis quæ haud planè perspicua
 & ante pedes oculosque sunt, gratiosi ap-
 parent:

Contra, qui immodicè & ineptè,
 reuerâ fatuelli. Cui enim bono tegmen,
 si transluces? Quin semel hoc in omni
 genere fraudium cape:

Plaut. -- *Doli non sunt Doli, nisi astu
 colas.*

HABES de Leuibus fraudibus. ad
 MEDIAS venio: in quibus Concilia-
 tio prima, siue ut liberius dicam, Cor-
 ruptio. Ea est, cum callidè inclinas &
 allicis ad te eorum animos operâsque,
 qui alieni iuris. O artem nimis hodie
 Principibus receptam! quæ vna ferè in
 Aulis plerasque res (ut ille de Fortunâ Vitata.
 ait) ex libidine suâ agit.

Quam valdè etiam attollit Tullius.
 & Pro

Sed & vi-
tu.

& Proprium hoc esse Prudentia statuit
Conciliare sibi animos hominum, & ad
usus suos adiungere.

Cic. ^{1.}
De offic.

Tric.
Ann.

Muneribus
picturae fit.

Quod duplici via fit, Suasionis &
Doni. Rarènter illâ : hac alterâ cre-
berrimè, vt hodie corrupti deprauatiquè
mores sunt admiratione diuitiarum.

Ibidem.

v. De

Quibus fa-
ciles vbiq;
corrumpi.

Quotusquisque est, cui non illæ bono
atque honesto potiores sunt?

Sall. Iug.

Itaque scitè & rectè hac machinâ si
vtare; vbiq; reperies, quos perniciofa
libido teneat alienæ potentia decus atque
libertatem suam gratificari.

Ibidem.

Lib. 1.
Epist.

Arcanare
ferant.

Qui & Principem suum, & omnia
cius, vanalia habeant.

Ibidem.

Dipl.

In bello pro-
dant.

Atque adè (hoc reconde) in ipsâ
hostium acie inuenies tuas manus.

¶ cit.
Agric.

Etiã fa-
mina huc
adhibita

Quid? quòd in sacrum & indiui-
duum thorum penetrauit ista fraus?
Rem turpem! & fœminæ etiã indu-
cuntur siue emuntur, ἢ Ἐργυράλλωσι
& τὸν ἀνδρῶν : vt efferant & enuncient
que contra maritos.

Arist. v.
Politic.
cap. xi.

Val.
cap.

In

Tit. i v.
Ann.

In Tacito lêgi: *Secreta quoque eius, corruptâ uxore, prodebantur.*

Iam Deceptio est, cum inducis alium in tua commoda, errore aut mendacio obiecto. Quod licitum probumque in Principe esse, volunt probi auctores.

Deceptio
quid mihi
sit.

v. De Rep.

Magnus Plato censuit, *συχαῖ τῶν ψεύδων καὶ ἀπάτη δέησεν χεῖρ᾽ τῶν ἀρχόντων, ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν δεχομένων: crebro mendacio & fraude uti imperantes debere, ad commodum subditorum.*

Licita ex
sensu vete-
rum.

Lib. ix.
Epist.

Et noster Plinius: *Decipere, inquit, pro moribus temporum Prudentia est.*

Quinetiam nescio quis poëta;

Diphil.

Ἦ πολλαμβάνω τὸ ψεύδος ὅτι σπα-
γήσια

Λεγομένων, εἰδὲν ἄπειποιεῖς δι-
χρεές:

*Existimo mendacium, si gratiâ
Salutis effers, nihil habere incom-
modi.*

Et Principes sanè promptè audiunt.

Val. v. 11.
cap. 111.

qui nescio quomodo *laudem occulto ma-*

Crebra a-
pud Princi-
pas.

Q

gis tramite, quàm apertâ viâ petunt.

Vim differunt, potiozem dolum arbitrantur: Tac. xii, Ann.

Et sæpe quod rerum aut temporis angustia negant, sagacitate consilij assequuntur. Val. v. 11. cap. 111.

Decipiunt verbis, literis, Legatis, atque adeò ipsos Legatos:

Eosq; per quos fallere alium cogitant, Fallunt. Senec. Thyest.

*Qui Vsu
omnia me-
luntur.*

Et quid diducam? vno verbo, cum Lyfandro plerique sentiunt, τὸ ἀληθές τὸ ψεύδους κρείττον ἐστίν, ἐκότερος δὲ τῆς χρείας πῶς ἀξίαν καὶ πῶς τιμὴν ὀρίζεσθαι: *Verum falso esse melius, sed utriusque dignitatem & præstantiam Vsu discerni.* Plutarch. Apophth.

*Tolerat
Humana
v. 110.*

Atque hæc, humanam Prudentiam si consideras, proba. Quidni? ad Bonum enim publicum reteruntur: quod infitum in iis malitiæ virus facilè exfugit & absorbet. Ut medicamenti venena laudabiliter miscemus, salutari illo fine: sic videntur ὡς φαρμάκων εἶδη τὰ τοιαῦτα

Plato v. De Rep.

Sallust
Iug.

Prou.

Ecll.

Prou.
xv. 11

τοιαῦτα ῥήσιμα εἶναι : *instar pharmaci,*
hæc talia utilia esse.

Adde receptissimos mores, & quòd
 hæc *consuetudine iam pro nihilo habetur.*

Imò necessitatem etiam, quòd con-
 tra tot insidiantes, vix est vt se suosque
 aliter tueatur bonus Princeps. Quibus
 causis ego quoque prædixi tolerari
 Medias has fraudes à me, nō tolli. Quid
 tamen, rectam illam diuinamque le-
 gem si considero? hæreo valdè & fudo.
 Abnuere illa nobis videtur: & à simpli-
 cissimo ac purissimo deo hæc effata
 manarunt: *Abominatio Domini est om-
 nis illusor.*

*At vix Di-
 uina san-
 ctio.*

Item: *Ne velis vti mendacio ullo,
 nunquam enim prodest frequentatio illius.*

Et vt claudam omne effugium, ecce
 palàm de Principibus: *Non decent stul-
 tum verba composita, nec Principem la-
 bium mentiens.*

Quid obtendis tu Politice? Publi-
 cum bonum? Sed enim vir sanctus

occurrit: & *Mentiri*, inquit, *non licet nec pro Dei laude.* August. ep. viii.

Tu pro humanâ aliquâ reculâ aut gloriâ vis? *Vide, vide*, (vt inuertam tibi dictum vetus) *ne dum terram defendis, cælum amittas.* Demad.

*Nec effici-
mus aut ef-
figimus,
quin leuia
saltem pec-
cata sint.*

Sanè ægrè vos, aut me, hîc expedio. nisi quod idem ille Antistes suggerit, *Esse genera quædam mendaciorum, in quibus non sit magna culpa, sed tamen non sint sine culpâ.* August. in Psal. v.

*Cautio in
hac re.*

In eâ classe Corruptiunculas, Deceptiunculas censeamus; idque tunc saltem, cum à bono legitimoque rege contra malos vsurpantur, Boni communis causâ. Si aliter; peccatum & grande peccatum sunt, quidquid me rideant veteratores ab Aulâ. *Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter.* Prou. x.

*Fraus Ma-
gna.*

Sequuntur M A G N Æ fraudes, quas ad bina capita reduxi, Perfidiam & Iniustitiam. Eas palàm verbis amplecti aut tueri paucos video, nimis multos factis. Nam de Perfidia; quoties per cauil

cauillos & argutiolas, foedera elusa vidimus aut pacta? In animo enim ita sentiunt: τὰς μὲν παῖδας ἀσεργαλοῖς δὲν ἔκαπατᾶν, τὰς δὲ ἀνδρας ὀρκοῖς: Pueros quidem talis circumueniri oportere, at viros iuramentis.

Plutarch.
Apopht.

Itaque iis satis, si quamcunque riam effugio reperiant. & statim liberatos se esse iureiurando interpretantur.

Foedera plerumque calumnia eludunt.

Cic. III. De offic.

Scimus omnes,

Plaut.
Aulul.

-- quo pacto soleant perplexarier: Pactum non pactum est, non pactum pactum est, cum illis lubet.

Cic. III. De offic.

O vani! Certè enim Fraus distringit, non dissoluit periurium.

Liu. IX.

Et quid expectent, nisi iratos omnes deos, quorum eluditur numen?

At Deum non laedunt.

Isidor.
lib. II. De sum. Bo. no.

Nam ego illud scitum pro firmo habeo. Quacumque arte verborum quis iuret, Deus tamen qui conscientiae testis est, sic illud accipit, sicut ille cui iuratur intellegit.

Iam altera Fraus, Iniustitia est: cum

scilicet contra iura & leges, se & sua improbè potiùs quàm callidè augent. Ab hoc fonte isti actionum riuuli.

Iniustitia
actiones.

Obstantes
tollit.

Eminentes illustresque viros, ἢ δὲ φθίρειν λάθρα καὶ φανεροῦς, καὶ φυγαδῶσαι, ὡς ἀντιτέρας καὶ πρὸς τὴν δεξιὰ ἐμποδίεις: perdere clam vel palam, siue in exsilium mittere, tanquam emulos & dominationi quosdam obijces.

Arist. vs
Polit. cap. x.

Per causam
aliquam.

Huic rei struere causas, vel sponte oblatas arripere.

Tac. 11.
Ann.

Nam illud nimis mite & dilutum putant, specie legationis, aut honoris, seponere.

1. Hist.

Tollunt potiùs. quoniam, ex scito Aulae veteris, οἱ τεθνηκοτες ἔ δάκνυσι: Mortui non mordent.

Plut. in
Pomp.

Aut etiam
nullam.

Et laudatus ille Cæsar etiam, ὅσας μὴδενὶ ἀξίῳ χρέω ἐγκλήματι μεταλθεῖν ἐδύνατο, ἐν τρέπῳ δὴ τινὶ ἀφανῆ ὑπεξήρη: quoscumque digno & probabili crimine deferre non poterat, occultâ quâdam viâ tollebat.

Dio XLIII

Imò

Ibidem.

Imò nonnullos, δὲ ἐαυτῶν ἤ σφετέ-
ρον, ἃς ἐπιβελῆς, ἐν αὐταῖς ἤ μάχαις
ὑπόλοιπας ἐποίησεν : à suis & qui eiusdem
partis erant, per insidias, in ipsâ acie tolli
curavit.

Iulij Cæsar
in fraus in
manu.

Ab eodem capite manat, aliena ap-
petere, & insidiari temporibus. veluti
in morte aliquâ Principis. Opportuni
enim magnis conatibus transitus rerum.

Inisidii
item inua
dit.

In muta
tione Prin
cipum.

Tac. I.
Hist.

Sive in dissidiis finitimorum & tur-
bis. Iuxta enim Aristophanem, anguil-
lis tunc captura.

Aut in do
mesticis dis
sidiis.

Plusculi
versus in
Equit.

Tacit. vi.
Annal.

Et isti magni in partem acciti, aduer-
sus omnes valescunt.

Leges aliquis inclamet? audiet illud:
Οὐ παύσεσθε ἡμῖν ἐπεζωσμένοις ἔϊφιν, νό-
μος ἀναγκάσκοντες : Non cessabitis nobis
gladio accinctis, leges prædicare?

Ius in ar
mis habet.

Plut. in
Pomp.

Plut.
Pomp.

Dio XLIII

Idem
Apopht.

Et hoc alterum : Ὁ ταύτης (μαχαί-
ρας) κρατῶν, βέλπιστα πρὸς γῆς ὁσῶν δια-
λέγεται : Qui isto (gladio) prævalet, is
optimè de finibus disputat.

Hæ voces, & in animo illa decreta:

Omnia vj
metitur.

Quidquid valdè utile sit, id fieri honestum, etiam si antea non videretur. Cic. iii. De offic.

Item: *Sua retinere, priuata domus; de alienis certare, regiam laudem esse.* Tac. xv. Ann.

Si Principes iustitiam sequi velint, ac suum cuique restituere quod vi & armis occupauerint, ad casus & egestatem reuersuros. Cic. iii. De Rep.

Habes in parte istorum Scholam. nam vniuersam vt excutiam, nulla res me inducet. Quid autem opus? Ex oraculo scriptum,

Regnū sebo-
la fraudis.

*Vt nemo doceat fraudis & scelerum vias,
Regnum docebit.* Senec. Thyest.

Ego illud potiùs videro, Tolerandane hæc talia, an damnanda.

Aliquam
iniustitiam
multi ap-
probant.

Et magnam quidem aliquam apertamque Iniustitiam, nec ij palàm probant, qui probant. In exiguâ & palliatâ modò conuiuent. & afferunt, *ὡς ἀναγκαῖον ἀδικεῖν τὰ μικρὰ, τὰς βελονίδες τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν: necessarium esse* Iasoni Theffalo tribuit Plut. in Polit. Sen.

*esse in parvis à iustitiâ abire, qui saluam
eam velint in magnis.*

Quid enim, inquit, si vnus alterve Vi, prater
leges occi-
dere. regnum meum turbant, nec legibus in
eos facilè vindicem sine maiore turbâ,
nónne fas clàm tollere? Videtur. & hoc
referendum inter *magna illa exempla,*
quæ habent aliquid ex iniquo, quod ad-
uersus singulos utilitate publicâ repèditur.

Tac. An-
nal. xiv.

Quid etiam, si leges aliquæ aut pri- Privilegi-
stare, am-
frangere. uilegia Subditis, non pro meo bono,
violare non possim? possim: καὶ ἔκ-
τὴς νόμους μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν νόμων ἀρ-
χεῖν, πρὸς τὸ συμφέρον: *nec iuxta leges*
solum, sed legibus ipsis imperare, usu sic
suadente.

Plut. in
Flamin.

Senec.
hyest.

Denique tertio, si vrbs aut prouin- Aliena oc-
cipare. cia Statui meo peropportuna, quam
nisi occupo, alius faciet cum æterno
meo metu aut damno: non præueniam?
Illi volunt. quibus hæc talia semper li-
cita & proba, si cum successu.

Sen. Hip.

*Honestâ quadam scelera successus
facit.*

Iasoni
heffalo
tribuit
lut. in
olit.

Ἐν γὰρ δὴ τοῖς τοιαύτοις τό, τε ἀπολωλὸς πάντες αἰεὶ κατὰτρέχουσι, καὶ τὸ κρατῆσον πιμῶσι : *In his enim talibus, semper & victum premunt ac dedecorant, & victorem honore omni afficiunt.* Dio
XLIIK.

-- *prosperum ac felix scelus,
Virtus vocatur.* Senec.
Herc. Fur.

*Idē, com-
modi tan-
tium aspe-
ctū.*

Hæc, taliaque sunt, quæ rectissimas etiam mentes à recto abstrahunt: ut quò Utilitas vexillum suum prætulit & explicuit, illuc cant.

*Princeps
Aristoteli
haud parè
bonus.*

Ita Aristoteles paullum se inclinatur, & censet Principem *ἡμεῖς κατὰ τὸ ἥθος, ἢ τοὶ καλῶς πρὸς ἀρετὴν, ἢ ἡμίχριστον ὄντα, ἢ μὴ πονηρὸν, ἀλλ' ἡμιπόνηρον: moribus talem esse, ut aut planè bonus sit, aut semi-bonus; nec malus omnino, sed semi-malus.* Arist. v.
Politic.
cap. xi.

*Democrito
etiam in-
ritus.*

Et magnus vetusque item Philosophus dixit: *Οὐδὲμία μηχανὴ, τὰ νῦν καθεστῶν ῥυθμῶ, μὴ σὺν ἀδικείειν τὰς ἀρχοντας, ἢ πᾶν ἀγαθὸν ἔωσιν: Fieri non potest, quin etiā optimi Principes, ut nunc rerum status est, iniquè aliquid agant.* Demo-
critus.

Nos

Nos an mouemur? haud multùm.
 Illud saltem dederim, Principem in re-
 Curt. 111. bus valdè afflictis & aduersis, *non specio-
 sa dictu, sed usu necessaria sequi.*

*Nobis nun-
 quam, nisi
 leuiter in
 ultima Ne-
 cessitate.*

Tunc, inquam, abire leuiter à legi-
 bus; sed non nisi sui seruandi causa, au-
 gendi nunquam. *Necessitas enim ma-
 gnum imbecillitatis humane patrocini-
 omnem legem frangit.*

Sen. De-
 clam. lib.
 1x.

*illa excuset
 quedam.*

Et, vt poëta ait,

Senec.
 Herc. Oer.

*Haud est nocens, quicumque non
 sponte est nocens.*

Hoc ipsum timidè. Deus, Deus, non-
 ne palàm reclamat? qui igneo illo spi-
 ritu omnes istas humanas argutiolas
 difflat

*Apud ho-
 mines tamè
 porius, quàm
 Deum.*

Plaut.
 Mil.

*Quasi ventus folia, aut peniculum
 tectorium.*

Deuter.
 cap. xxv.

Ille edicit: *Dominus auersatur omnem
 iniustitiam.*

*Qui purus,
 omnia pura
 vult.*

Ecclef.
 cap. x.

Ille minatur: *Regnum à gente in gen-
 tem transfertur, propter iniustitiam, & in-
 iurias, & contumelias, & diuersos dolos.*

Et

*Causâ (si
dicendū ho-
mini) tur-
barū hodie,
à Gubernā-
tione obli-
quâ.*

Et profectò libero ore effabor, Quòd
Europa tot motibus agitur, quòd re-
ges & regna ardent seditionum flam-
mâ & bellorum; veram fortasse iustam-
que caussam esse, Administrationem
apud plerosque parum veram aut iu-
stam.

-- σκολιάς κρίνωσι θεμιστας,
Ἐκ τῆ δίκῃ ἐλάσσωσι, θεῶν ὅπιν ὄνκ
ἀλέγοντες.

Homer.
Iliad. II.

-- depravant publica iura,
Iustitiâque fugant, diuûm nil
verba verentes.

Ideoque meritò quem deserunt, de-
ferit: &

Τένεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἐκηβόλος, Iliad. α.
ἠδ' ἐπὶ δώσῃ.

Causâ horum pœnas misit Deus,
& quoque mittet.

Plau-
Tcin.

I. L I P S I
 P O L I T I C O R V M
 S I V E
 C I V I L I S D O C T R I N Æ
 L I B R I Q V I N T I

C A P V T I.

*Transitio ad Militarem Prudētiam,
 cum excusatiunculâ aliquâ mei,
 quòd de eâ differam non miles.*

E D iam tibi ; ô æterna Sa-
 pientia,

*Letus, lubens, laudes ago,
 grates gratiasq̄, habeo:*

quòd te duce euasi ex illis salebris, & in
 loca deueni per quæ facilior mihi cur-
 sus. Diu me tenuit Pacata illa & togâ
 suâ verè inuoluta Prudentia: tamen me

*Pars altera
 Prudentia,
 Militari.*

horri

Plaut.
 Trin.

omer.
 ad. II.

iad. z.

horrida, sed mininè ardua, sagum suum promptè offert. Ego accipio; & sermonem vnà vestemque mutans, præcepta iam molior rei bellicæ vniuersæ.

Arma viri, ferte arma.

Virgil.

Nosne tradenda illi apti?

Tunc hæc audebis homo umbraticus? inquit. qui seriò *nunquam hostem, nunquam castra videris, nunquam denique partem ullius bellici muneris attingeris?*

Cic. II. De Orat.

Ita, sed non à nobis.

Ego verò audebo. nec mei tamen ingenij aut virium fiducia, sed eorum à quibus iamdiu mutuor & sumo. Quid enim hîc meum? ordo aliquis & contextus fortasse: at verba sensusque mihi præeunt illi, quos in hac ipsâ re (fidenter dicam) Annibal aliquis audire nihil abnuat, aut ipse Cæsar. Nam quid sapientes inclutosque illos viros fugit? cur non hîc quoque rectum eorum & purum iudicium? qui partim interfuerunt, imò & præfuerunt, bellis: partim in Senatu & populo illo versati sunt, vbi assidua materies & agitatio harum

Veteres ducenti.

Qui vsu docti.

Cic. II. Orat.

rerum. Viderunt igitur, audierunt: & quod caput est, cum iudicio obseru-
runt causas ipsas originesque rerum,
nec ἀποφάσεις solum euentuum, sed
αἴτια ipsa. Alexander ille, in re quidem
bellicâ verè Magnus, Homerum sibi
militiæ magistrum assumere & asserere
nihil verebatur: non meliori iure ego
mihi istos: Nam vates ille (eximius
fanè & supra hominem vates, sed tamen
vates:) quid nisi vnum bellum, & id-
ipsum fabellis aspersum decantauit?
Nostri isti (Historicos me intellegere
palâm est) ab omni penè æuo bella,
continuatâ serie, & intemeratâ fide scri-
pserunt. Nec id tantum, sed sæpe in
ipsâ narratione, aut extra eam in con-
cionibus, velut datâ operâ saluberrima
monita & consilia miscuerunt ad om-
nem rem Militarem. Quæ eius pars
siue ars est, quam non ij cum exemplis
subiiciant, tum verbis etiam delibent?

*Iudicio ma-
gni.*

*Historici,
magistri ad
militiam.*

*Præcepta
clâm & pa-
lâm dant.*

Cic. II. De
Orat.

vt de Exercitu, de Castris, de Agmini-
bus, de *Signorum collationibus, de Oppi-
dorum oppugnationibus, de Commeatu,

* Id est,
pugnis.

de

de Infidiis faciendis atque vitandis, de reliquis rebus quæ sunt propriæ belli administrandi.

*Nec in iis
multi.*

*Sapere ali-
quid debe-
mus ex iis.*

*Vel vulgus
iudicat in
bellis.*

In quibus cùm tot iam annos verfer, & curioso isto mentis oculo cottidie vager per latos & latos illos Historiarum campos: cur non mihi etiam fas intellegere & iudicare aliquid in istis? Non enim vidisti, inquit. Certè. ideoque nec vsum aut tractationem armorum mihi vindico; sententiam & iudicium tantùm, eaque ipsa astricta sententiæ alienæ. Ecce *in circulis omnibus, atque etiam, si diis placet, in conuiujs, sunt qui exercitum ducunt; ubi castra locanda sint, sciunt; quæ loca præsidjs occupanda; quando cum hoste manus conferende, quando quiescendum sit:*

*Liuius
XLIV.*

Cæcil

Cui nō iust

Et hos nemo carpit. ego canicula & impudens, si verbum his de rebus faciam ex veterum mente? Iphicrates olim interrogatus, *τις ὦν μέγα φρονεῖς, πότερον ἰππῶδης, ἢ τοξότης, ἢ πελταστής, ἢ πεζός; Οὐδαίς, ἔφη, τέτων, ἀλλ' ὁ πᾶσι*

*Plut. in
Apopht.*

*Ex A
stoph.
bul.*

τῆτοις

τέτοις ὀπισάω & ἑπιτάσσω : Qui tu es
 qui tantos spiritus tibi sumis? utrum eques,
 an sagittarius, an veles, an legionarius?
 Nihil horum, inquit: sed qui his omnibus
 noui imperare.

Æmulabor in parte, & dicam; Non
 ego dux aut miles, sed qui his in tem-
 pore consulere aliquid possim & suade-
 re. Itaque pergam audacter nec vacil-
 lanti pede; in incepto: & ex veterum
 scriptorum velut hortis Sententiarum
 flores legam, & intexam in has Capi-
 tum corollas. Quod si probè & iudicio
 à me fiet, nemo damnet: sin aliter, tum
 ego quoque nihil negem *Quisquillas
 volantes, & venti spolia, hæc esse.*

*Qui si non
 manu, mē-
 te sumus
 bellatores.*

Sed vtrum horum sit, iam res doce-
 bit: quam ordior, & compono me in
 præliarem statum, strenuè tibi, cum
 Aristophane,

Γεγύφων, βελούσων, κὲ πῆ γλώσση
 πολεμήσων:

Consilio, calamis, & linguâ pugna-

lurus.

R

L. I. V.

Cæcil.

Plut. in
 Apophth.

Ex Ari-
 stoph. Ne-
 bul.

CAPVT II.

*Prudentiæ hæc pars commendata
Principi: quæ necessaria ad tu-
telam salutemque regni.*

*Principis
iunioris
Tucri.*

*Id non po-
tiss sine
Fortitudi-
ne.*

MILITAREM autem Pruden-
tiam, ante omnia necessariam ego
Principi assero, adeò vt sine eâ vix
Princeps. Quomodo enim aliter se tuea-
tur, sua, ac suos? Vis nuda ac mera huic
rei parum est, nisi arte quâdam & consi-
lio temperetur: id est, Prudentiâ mili-
tandi. Δυσὸν γὰρ ὄντων, εἰ ὧν σώζεται πο-
λίτευμα πᾶν, ἢ πρὸς τῆς πολεμικῆς ἀν-
δρείας, καὶ ἢ πρὸς σφᾶς αὐτῆς ὁμονοίας:
*Cum enim duo sint, quibus omnis respubli-
ca seruetur, in hostes Fortitudo & domi
Concordia:*

Polyb. v.

*Nec Forti-
tudo effi-
cax, sine
Prudentia
Militari.*

Hanc quidem abundè Togata Pru-
dentia præstiterit: illam, non est vt
aliunde petas aut impetres, quàm ab
istâ. non certè felicem, & cum successu.
Benè ergo scriptum: *Cetera utcumque*
disimulari, sed boni Ducis Imperatoriam
esse virtutem.

Tacit.
Agric.

Et

Hom.
Il. 7.

Cic. P.
Mur.

Ibides

Et Homerus perfectum suum legi-
 timumque regem ornauit hoc elogio: *Absoluti
regis laus.*

Homer.
 Il. γ.

Ἀμφοτέρων, βασιλῆος τ' ἀγαθῆς,
 κακτεροῦ τ' αἰχμητῆς:
*Utrumque, & rector bonus, & bo-
 nus Induperator.*

Cic. pro
 Mur.

*Ac nimirum dicendum est quod sentio.
 Virtus militaris, praestat ceteris omnibus.*

Ibidem.

Quæ enim res vitam aut tranquil- *Rerum quies
& firmitas
à Militia.*
 lum usum habeat sine istâ? Patria, liber-
 tas, ciues, atque adeò ipsi reges latent
in tutelâ ac presidio bellicæ virtutis.

Itaque vides quàm seriò hæc ample-
 ctenda sit: & meritò animum atque au-
 res dare te debere ad hanc disciplinam,
 quæ talis.

Polyb. v.

Tacit.
 Agric.

CAPVT III.

Materies, & ordo dicendorum. Bellum Externum definitum, & remota ab eo suscipiendo Iniustitia.

MILITARIS omnis Prudentia circa Bellum est: Bellum autem duplex, Externum & Internum. Illud definitio, **VIM ET ARMA IN PRINCIPEM AVT POPV- LVM ALIENVM.** De quo primò dicam, & vniuersa quæ eò faciunt præcepta ad tria hæc capita redigam: Suscipiendi, Gerendi, Finiendi. Horum aliquid si negligis, aut perperam administras, vix est vt Bono Euentui vnquam lites. In Suscipiendo bello duo hæc seriò moneo, vt Iniustitia omnis & Temeritas ab eo absint. Illa prior maximè: nec vnquam arma vlla moueas, nisi quæ mos & ratio admittunt.

Iura belli seruanda.

Sunt enim & belli, sicut pacis, iura: iustæque ea non minùs, quàm fortiter debes gerere.

Liuius v.

Atque

Cic. i. De
off.

Atque adeò in omni republicâ maxi-
mè conseruanda iura sunt belli.

Ibidem.

Nam temerè in acie versari, & manu
cum hoste confluere, immane quiddam &
belluarum simile est.

Tacit. iv.
Hist.

Quod si admittimus, quid aliud
quàm omnium inter se gentium bella exi-
stent?

Aliàs, pro
miscua &
perpetua ci-
des erunt.

Sallust. ad
Cæs.

Et barbaro ritu, cædem cæde, & sangui-
nem sanguine expiabimus?

Liu. v.

Absit. nec vnquam animùm tuum
penetrent illæ voces: In armis ius ferre.
& omnia fortium virorum esse.

Improba di-
cta.

Senec.
Herc. Fur.

Item:
-- Queritur belli exitus
Non caussa.

Lucan.
vii.

Et illud subtilissimæ malitiæ:

-- hæc acies victum factura nocen-
tem est,

Non, non, mi homo: erras, nec
Acies est quæ innocentiam appro-
bat, sed caussa. etsi plerumque, fateor,

Iustitia nō
ab Exitu,
sed à Caus-
sâ assèrèda.

Euentus belli, velut equus iudex, unde ius Liu. xxr.
stabat, ei victoriam dedit. Fragm.

*Et si ab hac
 bona ille ple
 rumque bo
 nus.*

Nam *Causa*, velut *Caput Bonæ spei*
 est (liceat huc alludere) quod te ducat
 ad *Triumphales* illas terras.

Causa iubet superos melior sperare Lucan.
secundos. vii.

Et *occultâ* quadam *internâque* vi,

Frangit, & attollit, vires in milite Propert.
caussa: iv. eleg.
vii.

Quæ nisi iusta subest, excutit arma
 pudor.

Imo ausus est *Græcus* poeta scri
 bere:

*Οὐδὲν σεπτόσας ἀδιν, σῶς ἦλ
 θεν πάλιν:* Euripid.
Erecht.

Iniqua bellans bella, saluus haud
redit. Fragm.

*Iniqua bel
 la à duplici
 ferè causa.*

Nimis rigidè scimusque interdum
 aliter esse, arcano & nobis ignoto fine.
 Sunt autem iniqua illa omnia bella,
 quibus *Ambitio* aut *Auaritia* cāussa.
 Quàm multa ea sunt! Nam, si verum
 fateri audemus, plerisque regibus. *una*

& ea

Sallust.
 Fragm.

Idem
 til.

Cic.
 offic.

Plin.
 neg.

Iuven.
 Sat.

Sallust.
 Fragm.

Tacit.
 Hist.

Senec.
 Hipp.

Sallust. in
Fragm.

& ea vetus caussa bellandi est, profunda
cupido Imperij & Diuitiarum.

Idem Ca-
til.

Libidinem dominandi, caussam belli
habent, & maximam gloriam in maximo
imperio putant.

Ambitio-
ne.Cic. i. De
offic.

Atque id in magnis animis ingeniis-
que plerumque contingit.

Plin. Pa-
neg.

Quibus pulchrum videtur ex omni
occasione querere triumphum.

Iuuen.
Sat. x.

Bellorum exuuiæ, truncis affixa
tropæis

Lorica, & fractâ de casside buccula
pendens,

Humanis maiora bonis creduntur.

Sallust. in
Fragm.

Itaque hi tales arma in omnes habent, Et Auari-
tia.
acerrima tamen in eos, quibus victis spo-
lia maxima sunt.

Tacit. iv.
Hist.

Nec vsquam, aut vnquam, hoc fal-
sum: Illis maximū discrimen, penes quos
aurum & opes, precipue bellorum caussa.

Senec.
Hipp.

Bene igitur poëta:

Rupere fœdus impius lucri furor,

Et ira præceps.

*Addi post
& Ira.*

Aptumque, quod de Irâ subiungit;
 quæ ipsa inter iniustas belli causas.
 Nam illâ, aut odio impulsî, arma sæpe
 mouent non mouenda. Damnat hanc
 aliasque illas pius Antistes: *Nocendi cupi-
 ditas, vlciscendi crudelitas, implacatus
 & implacabilis animus, feritas rebellandi,
 libido dominandi, & siqua sunt similia,
 hæc sunt quæ in bellis iure culpantur.*

August.
 contra
 Faustum
 lib. x xii
 ca. lxxiv.

CAPVT IV.

*Ordine & partitè posita, quæ ad Iu-
 stum bellum requiruntur: & ma-
 ximè, quibus id causis capiendum.*

FVGIES igitur ista Princeps, nec
 vnquam Bello te implicabis nisi
 Iusto. Quod, inquires, illud est? di-
 stinctè accipe. quod tria hæc habet
 iusta: Auctorem, Causam, Finem.

*Principi soli
 ius armorum.*

Auctor iustus est, ipse Princeps. Nec
 enim cuiuslibet sanè fas aperire Belli
 istas portas: sed *ordo naturalis morta-
 lium paci accommodatus, hoc postulat, vt
 susci*

Aug.
 con-
 Fau-

Lib.
 De
 bus.

Cic.
 Mil.

Ibid

Sall.
 Catil.

August.
contra
Faust.

fuscipiendi belli Auctoritas atque consilium penes Principes sit.

Aut certè eos, qui in quaque rep. loco Principum. Ideò Plato lege sanxit:

Aut supremo magistratu.

Lib. xxi.
De Legibus.

Εάν τις ἰδίᾳ ποιῆται ἀπὸς πινὰς εἰρήνην ἢ πόλεμον, ἀνδρὶ ἢ κοινῇ, θάνατος ἔστω ζημία:
Siquis priuatim, sine publico scito, pacem bellumve fecerit, capital esto.

At Caussa iusta duplex, Defensio & inuasio. In Defensione quis am- biget? Illud est non modo iustum, sed etiam necessarium, cum vi vis illata defenditur.

Defendere, semper licitum.

Cic. pro Mil.

Ibidem.

Hoc & ratio doctis, & necessitas barbaris, & mos gentibus, & feris natura ipsa prescripsit, ut omnem semper vim, quacumque ope possent, à corpore, à capite, à vitâ suâ propulsarent.

Defensionem autem dico duplicem, Tuam & Alienam. Tuam, cum vim à te tuisq; arces, & libertatem, & patriam, parentesque armis tegis.

Non se solum.

Sallust. Catil.

Alienam, iterum duplicem: eum à

*Sed &
alior, ut sc-
cios.*

Sociis, aut Oppressis. De Sociis intel-
lexit Tullius: *Nullum bellum*, inquit, à 111. De
Rep.
*ciuitate optimâ suscipitur, nisi aut pro Fi-
de, aut pro Salute.*

Fides sanè agitur, & ea te impellit,
vt opitulère iis quibuscum societas tibi
& auxiliij pacta. Itaque & Princeps
Philosophus decreuit. Δεῖ τὰς ἀδικη-
μαίης, ὑπὲρ ἑαυτῶν πολεμεῖν, ἢ ὑπὲρ
συγγενῶν, ἢ ὑπὲρ δεσποτῶν, ἢ συμμα-
χοῖς ἀδικημάτων βοηθεῖν: Oportet iniu-
riam passos pro seipsis arma capere, siue
pro cognatis & beneficiis, itémque sociis
iniuriâ affectis auxiliari.

Aristot.
Rhet. ad
Alexand.

Cic.
De R.

*Aut inique
oppressos.*

Nec dissimilis ratio in Oppressis.
quos si grauior aliqua vis aut extrema
Tyrannis vrget, videtur cogere te
commune Societatis vinculum vt ad-
iutes. *Qui enim non defendit nec ob-
sistit, si potest, iniuria, tam est in vitio,
quàm si parentes, aut patriam, aut so-
cios deserat.*

Cic. 1. De
offic.

Ide
De off

Imò & Christianus doctor in eâ
parte: *Fortitudo que per bella tuetur*

Ambros.
De offic.

à Bar

Plin. x
Nat. H
cap. 11

à Barbaris patriam, vel defendit Infirmos, vel à latronibus socios, plena Iustitia est.

Atque hæc licita & legitima Defensio est. maneas in eâ tantum, nec hoc prætextu pedem manumque promoveas, & aliena apprehendas. Quod Romanos fecisse, ingentè fatetur Romani eloquij flos: *Noster*, inquit, *populus, sociis defendendis, terrarum iam omnium potitus est.*

Defensionis specie, non longius eundem.

Cic. 111.
De Rep.

Malè: nec tu imitare. Iam Inuasio quoque licita & iusta est, sed non omnis. Illa palàm, cum iniuriam vindicabas, & iure gentium res tuas repetis.

Inuadere fas ob Iniu-riam.

Idem 1.
De offic.

Nam iustitiæ primum hoc munus est, ut ne cui quis noceat, Nisi laecessitus iniuriâ.

Exceptionem vides. Itaque si quis res tuas aut ius rapuit. cape arma. cum eâ conditione tamen, ut ex formulâ veteri, prius mittas *clarigatum, id est, res raptas clare repetitum.*

Sed, prius tentata. in-ru vult.

Plin. xxii.
Nat. Hist.
cap. 11.

Nec enim, etiam læsus, iustè statim bellum

Ambro.
De offic.

*Qua potior
illa armo-
rum.*

bellum inferes : sed cum duo sint genera Cic. i. De
off.
decertandi , unum per Disceptationem,
alterum per vim : cumque illud proprium
sit hominis , alterum belluarum : confu-
giendum est ad posterius , si uti non licet
superiore.

Epist.

Lib. I
Verb.
Dom.

Obserua. quoties enim iudicio quis-
piam se sistit, arma sistenda sunt : ἡγήθητι Archidi-
mus apud
Thuc. li.
τὸν Σίγας διδόντα, & νόμιμον ὡς ἐπὶ ἀδι-
κῆντα ἕρπαι : vt grauisimæ gentis rex cen-
suit : In eum qui iure agere & satisfacere
paratus est, nefas bellum sumere , tanquam
in iniurium.

At si abnuit & res retinet : quid est Cic. lib.
xii Ep. 1
quod contra vim sine vi fieri possit?

Hic illud valeat : Iustum bellum, qui-
bus necessarium , & pia arma, quibus nulla
nisi in armis relinquatur spes. Liu. ix.

Cic. 1.
off.Sallust.
Cæf.

*Inuadere
etiam fas
Barbaros &
impios.*

Iam & Inuasio quædam legitima vi-
detur, etiam sine iniuriâ. vt in Barbaros,
& moribus aut religione prorsum à
nobis abhorrentes : maximè si potentes
ij, & aliena ipsi inuaserunt aut inua-
dunt. Causa enim hîc est, Coëctio,

&

& in malo repressio. Augustinus eleganter: *Cui licentia iniquitatis eripitur, utiliter vincitur.*

Epist. v.

Lib. De
Verb.
Dom.

Idemque iterum: *Apud veros dei cultores, etiam illa bella peccata non sunt, quae non cupiditate aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, ut mali coercerentur, & boni subleventur.*

Sperno Causas alias, & de Fine adiungo: qui etiam in bonâ causâ potest esse malus. Quid si enim Ultio tibi proposita? quid si Gloria, aut Imperium? peccas. nec dirigenda aliò arma sunt (si pura ea esse vis) quàm ad Tranquillitatem & Tutelam. *Ita bellum suscipiatur, ut nihil aliud quàm Pax quaesita videatur.*

Finis bonae
requiritur.Cic. 1. De
off.Qui est Pax
& quies.Sallust. ad
Caes.

Sapientes Pacis causâ bellum gerunt, & laborem spe otij sustentant.

CAP.

CAPVT V.

*Temeritas remota à bellorum initiis:
& summam, quæ in susceptione
omni cogitanda sint.*

SATI S (quod in me quidem est) ab
Iniustitiâ te arcui, nunc etiam à Te-
meritate. Nec enim statim, vel cum
iusta Causâ oblata est, descendere te
velim in Martium hunc campum. Ma-
gna res est: deliberationem postulat,
eâmq; lentam. Nam scito *omne bel-
lum sumi facile, caterùm egerrimè desine-
re, nec in eiusdem potestate initium & fi-
nem esse.*

*Bellu facile
te induas.*

Sall. Iug.

*Egrè ex-
plices.*

Vti in puteum facilè te demiseris,
haud facilè eduxeris: ita in bellum,
quod incipere cuius etiam ignauo licet,
deponi cum victores velint.

Ibidem.

*Præcogitan-
da omnia
euentu.*

Itaque si sapias, *ἔωλεμα τὸ ὠφέ-
λερον, ὅσον ἔστι, πρὶν ἐν αὐτῇ γένεαυ προ-
βλέπωδι:* quicquid præter opinionem eue-
nire in bello potest, priusquam ingrediare,
considera.

Thuc. 1.

Cum

Liù. xxx. *Cum tuas vires, tum vim fortunæ, Martemq; belli communem propone animo.*

Ibidem. *Virumque ferrum, & corpora humana erunt. Nusquam minus, quam in bello euentus respondent.* Nam Mars ambiguus.

Senec. Theb. *Licet omne tecum Græciæ robur trahas,* Et fortuna in bellu dominatur.

*Licet arma longè miles ac latè explicet,
Fortuna belli semper ancipiti in loco est.*

Liuius ix. *Quæ per omnia humana, maximè in res bellicas potens.*

Sallust. Jug. *Itaque quantumuis opibus tuis confidas, non debes certa pro incertis mutare.*

Senec. Oedip. *Non expedit concutere felicem statum.* De summâ rerum alea incitat.

Suet. Aug. cap. xxv. *Quid iuuat te aureo hamo piscari?*

Liù. xxx. *Simul parta, ac sperata decora, vnius horæ fortuna euertere potest.*

Adde huc mala, quæ necessariò in omni

Clades pu- omni bello. cuius non aduentus solum, Cic. pro
blica praeco- sed etiam metus affert calamitatem. Lege
gitanda. Man.

Vastitas. -- non ullus aratro Virgil. l.
Dignus honos, squallent abductis Geor.
arua colonis.

Stupra. Tum scelera, dempto fine, per cun- Senec.
etas domos Hipp.
Ière. nullum caruit exemplo nefas.

Et quod caput est, quæ sanguinis
Cedes. effusio & quæ cædes?

Stat cruor in templis, multaque ru- Lucan.
bentia cæde

Lubrica saxa madent. nulli sua
proluit etas.

- notum quid cæde calentibus armis sil. 1.

Quantum ira liceat, motusque quid
audeat ensis.

Hæc publica sunt. quid si accedunt
Mala pri- priuata etiam tua mala? Nam ærarium
uata pra- exhauritur, conuersa in usum militum Tac. l.
cogitanda. omni pecuniâ. Hist.

Princeps in
edia exci-
pit.

Te obiciis periculis, imò & calum-
niis. Nihil enim tam capax malignitatis
sermonumque, quam bellum.

Quint.
Declam.

Imò

Thuc. v.

Imò scripsit quispiam: πολέμῳ κα-
 δεστώτος ἀὲ ἀνάγκη ἐστὶ τὰς ἀρχαίας
 δὲ τῶν ἔμφροον διαβάλλεσθαι: Bello instit-
 tuto, necessum esse Principes male audire
 & culpari ob damna.

Causa vni
dicitur.Tacit. in
Agric.

Et fanè iniquissima bellorum conditio
 hæc est. prospera omnes sibi vindicant;
 aduersa vni imputantur.

Aug. XIX.
De Ciuit.

Quæ talia penitus si consideras, an
 non fatere Bellum etiam iustum dete-
 standum?

Horam re-
spectu orane
bellum fu-
gendum.Sen. Ep.
I XXXIX.

Præsertim pio & Christiano Prin-
 cipi. qui, ex diuinâ lege, alieno sanguini
 tanquam suo parcat, & scit homini non
 esse homine prodigè vtendum.

Liu. XXI.

Sperne igitur illas in Aulâ tuâ furias
 facèsque belli.

Ad quæ
multi ex-
citant.Tac. XI.
Ann.

Quo in numero interdum Nobilitas,
 cui in pace durius seruitium est.

Vt Nobiles.

Thuc. I.

Sæpius feroces aliquot & turbidi.
 quos dixeris τερρογενῶν ὄντι τὰ μὴτε ἀ-
 τὰς ἔχειν ἠσυχίαν, μὴτε τὰς ἄλλας ἀνθεσ-
 πους εἶναι: in id natos, vt neque ipsi quie-
 scant, neque alii sinant.

Turbidi.

Quint.
Declam.

Exsules.

Non rarò etiam Peregrini aut Exsules. qui suâ spe aut metu, cunctantem Tacit. III. Hist.
in arma propellunt.

Nam, ut poëta canit,

Publico
prætextu,
sed priuata
caussa.

Quemque suæ rapiunt scelerata in Lucan. I.
prelia caussa.

Suæ inquam, non Tuæ aut Publicæ,
ne erres. Sed tu quid credas? In tali re,
Non audiendi. scito consilium ab omnibus dari, sed periculum paucos sumere. Tacit. III. Hist.

Vno aduerso ictu languebunt omnium I. Hist.
studia, qui primò alacres fidem atque animum ostentabant.

Ne temerè ergo crede: & sententiæ
vnius scuto omnes istos suasores repel-

Belli nomen
bellum.

Rei turpif-
sima.

le. Pindar. apud Stob. Γλυκὺ πόλεμος ἀπίερισιν. ἐμπείρων
δέ τις ταρβέει περσιόντα νιν καρδία. Ὀδυσ-
σῶς: *Suaue bellum non expertis. at qui
gustauit, valde contremiscit animo quoties
aduentans illud videt.*

Vix nisi ne-
cessario, eò
veniendum.

Felicem & magnum Augustum il-
lum semper cogita: qui nulli genti sine Suet. Aug. cap. 22.
iustis & necessariis (voccem nota) causis
bellum intulit.

Atque

Atque vtinam hunc affectum tibi
imprimam! vt sine cupiditate, sine impo-
tentiâ, quietus secretusque,

Tac. De
Morib.
Germ.

Plin. Pa-
neg.

Nec prouoces bella, nec timeas.

Tac. De
Morib.
Germ.

*Id beatius, quàm suas alienasq; fortu-
nas spe metusque versare;*

*Nec mole-
stia capien-
da.*

1. Hist.

*Et illuc descendere, vt aut perire ne-
cesse sit, aut quod æquè apud bonos mise-
rum est, occidere.*

*Aut cades
insumenda.*

CAPVT VI.

Ad Gerendum bellum tria requisita.

Primò Apparatus triplex, Pecunia, Commeatum, Armorum.

DE C R E T A mea in Suscipiendo
belio habes: transeo ad Geren-
dum. in quo tria considero vel potius
desidero; Apparatum, Viros, Consilia.

Apparatum dico, R E S N E C E S-
S A R I A S A D V S V M O M-
N E M B E L L I. vt sunt hæc tria:
Pecunia, Commeatus, Arma. Nam
hæc nisi iam antè & ex preparato

*Apparatus
belli quatuor
& quatuor-
plex.*

Ante bellū
faciendus.

habes, frustra cogites de bello. *Primum est parare bellum, quàm exercere.*

Quina,
lib. xii.
Instit.

Imò

Diu apparandum est bellum, ut vincas celerius.

Publ.

Per bellum
excitationes
diligens aut
periculosa.

Nam in ipso bello, incommodum aut ferum. quoniam, ut prudentissimus Atheniensium verè monuit, αἱ πειρασὶαι τὸς πολέμους μάλλον, ἢ αἱ βίαιοι ἐσφοραὶ ἀνέχασσι: *Ex preparato copiae, bella magis sustinent, quàm violentæ collationes.*

Pericles
apud
Thuc.
lib. i.

Veget.
cap. x.

Igitur prouido Principi antequam intobetur bellum, de copiis expensisq; sollicitus debet esse tractatus.

Veget.
cap. iii.

idem
cap. ii.

Pecunia, spi-
ritus vitalis
belli.

Maximè de Pecuniâ. quæ ad eò necessaria, ut quemadmodum *medici negant sine neruis homines ambulare posse.*

Petron.
Satyr.

Ita nec bellum vsquam progredi sine istâ: Hæc motum, hæc animam illi dat: & oraculum est, τὰ πολλὰ τῷ πολέμῳ, νόσμη καὶ χειμάτων πειρασὶα κρατᾶσθι: *Plerasque belli res confici Consilio & vi Pecuniarum.*

Thuc.

Tacit.
Agric.

Nam

Id. i.

Nam profectò, si consideras, ὅστιν ὁ Nec arma
valida sine
illa.
πόλεμος ἐχ' ὀπλων τοπλέον, ἀλλὰ σα-
πάνης, δι' ἧ τὰ ὀπλα ὠφελεῖ: *Bellum est
non in armis maximè, sed in expensis &
sumptibus, per quos efficacia arma & uti-
lia fiunt.*

Et plura de Pecuniæ vi * suprâ dixi.

* lib. i v.
cap. i x.

Nec minùs necessaria etiam Annona:
sine quâ non dicam vincere non est, sed
Annona
necessitas.
nec viuere. Nam qui frumentum necessa-
riũmque com meatum non præparat, vin-
citur sine ferro.

Veget. iii.
cap. xxvi.Idem iii.
cap. iii.

Et reliquis casibus potest in tempore
subueniri: pabulatio & annona in neces-
sitate non habent remedium, nisi antè
condita.

Paranda igitur ea, & quidem in vsum
duplicem: Militum & Præsidiorum. Vsus du-
plex.
Illi, dum in agmine & castris sunt, ne
egcant: ista, ut aduersus moras obsidionis
annuis copiis firmentur.

Tacit.
Agric.

Mirari libet hac in re Romanam di-
spositionem. quæ ad vtrumque hunc
vsum in plerisque opidis, totius anni,

* Ad po-
scam mi-
litarem.
* Ad vsum
equorum.

in * aceto, frumento, larido, atque hordeo
& * paleis, condita habebat.

Capitol.
in Gord.

Culpare contra hodiernam incu-
riam. cum ferè mendicitas ad omnem
desperationem vocat armatos.

Lampr. in
Alex.

Miles in-
tractabilis.

Disciplinam non potest seruare ieiunus
exercitus.

Cassiod.
i v. Var.
cap. XIII.

Et auci nec
audies cum
egens.

Et, vt Imperator ille dicebat, mi-
les non timet, nisi vestitus, armatus, cal-
ceatus, & satur, & habens aliquid in
zonula.

Lampr. in
Alex.

Armorum
preparatio.

TERTIO loco Arma posui. intel-
lego, vt Armamentarium aliquod Prin-
ceps habeat, in quo ad certum nume-
rum peditum equitumque tela & arma.
itemque tormenta, machina, puluis, &
que talia iuuandis viribus hæc aut prior
ætas inuenit. Addo naues, & instru-
mentum omne nauticum, si regio eius
maritima & portuosa. Nam subito
ista ægrè parantur: & semel parata non
solum in bellum valent, sed ne sit bel-
lum. Nemo prouocare audet aut face-
re iniuriam ei regno aut populo, quem
intel

Nauis ve-
rumq; na-
ualium.

Meruendum
hec Princi-
pem fieri.

Idem in

Idem

Tac.
Hist.

Lib. II

*intellegit expeditum atque promptum ad
vindicanum.*

Idem II. Et qui desiderat pacem, præparet bellum. *Et pacat.*

CAPVT VII.

*Milites terrestri quidem Bello neces-
sarij, duplices: Equites, peditesq̃.
quasi cum breuiter, utrorum ma-
ior usus.*

AT VIROS hîc intellego, ARMA- *Quid viri,
& eorum
diuisio.*
TAM MULTITVDINEM,
APTAM IMPVGNARE VEL
REPVGNARE. Eam diuido, in Mi-
lites & Duces. Milites iterum duplices,
Pedites & Equites. Nam vtrisque sanè
*Tac. 3.
Hist.* opus est. à quibus omne bellicis consiliis
robur, & sine quibus quamuis egregia,
inualida sunt.

Sed vtris magis dubites. Polybius
(peritus hercules in omni re bellicâ &
ciuili scriptor) Equites attollere videtur,
& vim præcipuam ascribere ad vin-
*Idem III.
Lib. III.* cendum. *κρείττον ἔστι, inquit, πρὸς τὰς
πῶν πολεμῶν καιρῶν, ἡμῶν εἶχειν πεζῆς,*

ἰπποκρατεῖν ἢ τοῖς ὄλοις μάλλον, ἢ πάντα
 πάσαι τοῖς πολεμίοις ἔχοντα διζυγίδυ-
 νόδειν : *Melius est ad belli usus, * dimidiam*
partem peditum habere, & prevalere nu-
mero equitum, quam omnia paria hostibus
nactum in aciem descendere.

* Intelle-
 ge, respec-
 tu ho-
 stium.

Sed dum-
 taxat in
 pugna.

Nec de Pugnâ, nimis negem : nego
 de Bello uniuerso ; in quo Peditem præ-
 pono. Nam ad opida propugnanda
 aut expugnanda quis equitum magnus
 usus ? quis etiam in montanis locis, aut
 impeditis ? *Ex quo intelligitur magis ne-*
cessarios reip. pedites, qui possunt ubique
prodesse.

Tois bello
 pedites me-
 liores.

Veget.ii.
 cap.ii.

Scriptor meus hoc vidit, & vigi-
 lanti lectori ingessit, de Cattis : *Omne,*
inquit, in pedite robur.

Tac. De
 Morib.
 Germ.

Additque : *Alios ad praelium ire vi-*
deas, Cattos ad bellum.

Ibidem.

Imò & in
 pugna boni.

Quamquam & in ipsis præliis cur
 Pediti minor vis ? Tardiùs ille vincit
 fortasse, sed certius. Nam *equestrium*
virium proprium, cito parare, cito cedere
victoriam.

Ibidem.

Quin

iii. l.

Arif.
 Poli.
 cap.

Vege.
 cap. i.

Tac.
 Mori.
 Germ.

Quin ipsum illum impetum & procellam equestrem.

iii. Hist.

Facilè excipit, si idoneus illi ordo & arma: quod fit per Disciplinam. Summus harum omniumque rerum iudex ita protulit. Ἄνδρ μὲν σωτάξεως, ἀχρηστον τὸ ὀπλιτικόν. αἱ δὲ δεξιὶ τῶν πολεμίων ἐμπειρίας καὶ τάξεις, ἐν τοῖς δευαίοις ἔχουσιν ὑπὸ χειρὸς, ὡς ἐν τοῖς ἰππεύουσιν ἔστι τὸ ἰσχυρόν. Sine ordine, inutilis pedestris armatura. ratio autem & peritia ordinandi ignota antiquis: ideoque in equite apud eos omne robur.

Arist. iv. Politic. cap. xiii.

Iuxta cum Equitibus, si aptè instructi & positi.

Disce. vbi cumque bona & composita militia, Peditem præualere: apud rudes aut barbaros, contra. Nec sanè inutiliter disciplina & ratio illum prouexit: quia parabilior; & simul maior numerus peditum sumptu & impensâ minore nutritur.

Veget. ii. cap. i.

Minor in pedites sumptus.

Ex his concludo, in uniuersum estimanti plus penes peditem roboris esse.

Tac. De Morib. Germ.

Ibidem.

CAPVT VIII.

Utrosque bonos, esse debere: alioqui pro nihilo omnis copia. Fieri bonos dupliciter, Dilectu & Disciplina. Ea negligi hodie, & super hac re iusta veraque querela.

HÆC discrimina Militum sunt: que frustra tamen ingero, nisi illi boni. Cui vsui quamuis magna Equitum Peditumque multitudo, si ignaua, imperita, & tantum multitudo? Tu scito *non vires eam habere, sed pondus:*

Miues boni habendi.

Magis quam multi.

Sen. vi.
De Benef.
cap. xxxi.

Et esse impedimentum maius, quam auxilium.

Liu. ix.

Græcus ille scite monuit: *χειρὼν δὲ τῶν πολέμων, καὶ οὐκ ὀνομάτων πολλῶν:*
Manibus opus est bello, non multis nominibus.

Synef. Ep.
LXXIX.

Tolle mihi vana, & in oculis vulgi magna. quoniam *in omni conflictu non tam prodest multitudo, quam virtus.*

Veget. i.
cap. ii.

Etiam

Ta
An

Taci
Ann

Ex G
dico
i. Hil

Liu. x

Tac. xiv.
Annal.

*Etiam in multis legionibus, pauci sunt
qui praelia profligant.*

*Pauci, qui
semper vin-
cunt.*

Ad virtutem ergo veniendum: id est,
vt bonos eos habeas fortesque. nec ha-
bebis vnquam, nisi hæc duo velut in-
strumenta adhibeas, Dilectum & Disci-
plinam: alterum parandis iis, alterum
formandis. In quo video futurum vt
multa suadeam, quæ ex vsu magis, quàm
quæ in vsu. Quid faciam? hodiernam
Militiam tristi oculo intueor; puden-
dam lugendamque nobis, hosti riden-
dam aut spernendam.

*Militia no-
stra corru-
pissima.*

Iraque cogor apertis tibiis canere, &
illa militie flagitia palam aspernari:

Tacit. i.
Ann.

Atque ad eò imaginem eius propo-
nere: non vt conuitium æuo faciam,
sed vt medicinam. Nam principio, Di-
lectus quæ forma apud nos? nulla.

*Sine seruo
dilectu.*

Ex Galba
diço.
i. Hist.

Emunt militem, non legunt.

Liu. xxi.

Pecuniola proponitur, tympanum
strepit: & ecce coeunt aliquot ignoti in-
ter se, ignorantisque.

*Vilissimi e-
runt asci-
scuntur, aut
peissimi.*

Purga

Purgamenta urbium suarum:

Curt. ix.

Quibus ob egestatem & flagitia, maxima peccandi necessitudo est:

Tac. iii. Ann.

Assueti latrociniis, bellorum insolentes.

Egehip. iv. cap. iv.

*Vitis co-
perit.*

Atque ut vno verbo absoluam, quorum lingua vana, manus rapacissima, gula immensa, pedes fugaces, que honeste nominari non possunt inhonestissima.

Pseudo. Sallust. in Cic.

*Sine ullâ
Disciplinâ.*

Plerique enim profectò tales: (nam omnes absit ut culpam.) aut si qui melioris notæ immixti, facile abripiuntur, & velut obducuntur à reliquâ illâ fece. Atque hæc in Dilectu. in Disciplinâ quid? nec formam saltem eius & extrema tanquam lineamenta seruamus.

Cic. v. De Rep.

*Certatim
lasciuunt.*

Atque ut olim virtutis modestiæ, nunc procacitatis petulantis, certamen est.

Tac. iii. Hist.

Omnia indisposita, temulenta, perugi-
liis ac Bacchanalibus, quàm Disciplina &
castris propiora.

ii. Hist.

Imò

- III. Hist. Imò nec in procinctu & castris habentur, sed per omnia municipia desides, hostibus tantum metuendi. Paganus venant.
- IV. Hist. Effundunt se in luxum, & epulas, & nocturnos cætus. Comessantur.
- Curt. VII. Ibi circumferri merum largius iubent, debellaturi super mensâ ALEXANDRVM. Potant, & tum pugnant.
- Ibidem. Suas vires extollere, hostium paucitatem contemnere.

Sed, ô dedecus! ad ipsos cum ventum est, neque animo, neque auribus, neque linguâ competere. Apud hostes trepidant.

Et fit illud Homericum,

- Iliad. O. -- πᾶσιν δὲ παρὰ ποδὶ κἀπείσθη θυμός.
- inque pedes cunctis mens decedit imos.

Verè galeati lepores.

Cornificij dictum de suis militibus. Liuius XXVIII.

Quibus ut ad populandos finitimorum agros, tectaque vrenda, & capienda pecora, aliqua vis sit: ita in acie ac signis collatis nulla est. Fugiant. Violenti ad prælias, ignavi ad prælia.

Nam

Decorum se-
cun.

Nam ita collectis, ita habitis, *nec in* Tac. II. Hist.
victoriâ decus est, nec in fugâ flagitium.

Ad summam, Militia hæc nostra est.
Exercitus linguâ, quàm manu promptior; Sallust. Jug.
predator è sociis, & ipse præda hostium.

CAPVT IX.

*De Dilectû captum dici. sed primò
quæsitum, Exteri an Domestici
præferendi? nos istos censemus,
cum causâ.*

Hac immu-
tandâ.

QVÆ omnia scæda, turpia, & per-
dendæ militiæ patriæque esse quis
non videt? Tibi emendanda Princeps:
cuius est *pro salute reip. & noua excogi-
tare, & antiqua restituere.*

Veget. r.
c. xviii.Renouato
Dilectû &
Disciplinâ.

Restitue ergo illa duo, quæ iam præ-
signaui, Dilectum & Disciplinam: sola
probæ germanæque Militiæ vel fun-
damenta, vel firmamenta. Dilectum
appello, **EORVM QVI ARMIS
IDONEI SVNT CVM IVDICIO
ELECTIONEM. IDQVE È TVIS.**
Disertè

Quid ille
si.

Disertè addo, è Tuis. nam Militiam An Exteri
& merce-
narij legèdi?
hanc Peregrinam quî approbem? aut
quis serio Dilectui in eâ locus? Mos in-
uexit, fateor: sed non Ratio. quam ego
audio, & Domesticum militem longè Ego & Ra-
tio nega-
mu.
semper præferam Externo. Causæ istæ.

Tac. III.
Hist.

Infidi sæpe exteri: & maiore ex di- Nam vix
fides apud
eos.
uerso mercede, ius fâsq; exuunt.

Tritum illud, in iis propriè obrinet,

Lucan,

*Vanalésque manus. ibi fas, ubi ma-
xima merces.*

Tac. I V.
Hist.

Iidem Refractarij. amantque non in- Vix parien-
tia.
beri, non regi, cunctâq; ex libidine agere.

I. Hist.

Idque sæpe propinquo summa rei di- In pugnam
frigidi.
scrimine.

III. Hist.

Cùm tumultuari eos videbis & se-
ditiosè agere:

II. Annal.

Aut in ipsa etiam pugnâ, sine pudore Aut pau-
di.
flagitij, sine curâ ducum, abire, fugere,

In Agric.

Quid mirum? non fide, non affectu
tenentur,

Vt

Ut ferio velint aut debeant *dominationi alienæ sanguinem commodare.* Ibidem.

Itaque plerumque *plus ibi minarum, quam periculi.* Liu. vi.

Civibus per-
niciosi.

Adde, quòd *graues incolis soliti omnia tanquam externa aut vrbes hostium, vrere, vastare, rapere:* Tacit. ii. Hist.

Populatores terræ, quam à populationibus vindicare debebant. Curt. iii.

Graues a-
vario.

Imò teipsum diripere. *veræ hirudines ararij:* Cic. r. ad Attic.

Et quorum operâ maximè, hodie
ossa vides regum vacuis exsucta medullis. Iuuen. Sat. iix.

Magis fidi
Incrantes.

At in Domestico & proprio milite,
melior mitiorque res est. qui non fortitudinem magis, quam fidem colit. Curt. i.

Obedientes.

Cui obsequium & patientia imperij longè præstantior, quam exterris. Ibidem.

Aceres in
pugnam.

Ille idem acer in acie: *in primâ fronte concurrrens, & aduersa vulneribus pectora*
fe

Sen. i.
Clemens

Sen.
Clem.

Ibidem.

Curt.

Tacit.
Hist.

Curt. i.

Tacit.
Ann.

Liu. xx.

Sen. i. De
Clement.

ferens, ne Imperatoris sui signa vertantur.

Ibidem.

*Est enim naturâ plerisque populis Reuerentia
urbibusque, consensus quidam protegendi vel amore
amandique regum.*

Curt. x.

*Quod nomen, gentes quæ sub regibus
sunt, pro deo colunt.*

Tacit. ii.
Hist.

Curt. iii.

Tacit. ii.
Hist.

*Denique ille modestior, & reueretur
ac suspicit loca sedesque patrias.* *Aman-
tes patriæ.*

Cic. i. ad
Attic.

Curt. x.

*Vt ego omnino præferendos cen-
seam genitos tibi milites, non ascitos.*

Iuuen.
Sat. ii.

Tacit. v l.
Ann.

*Nec illos tamen planè spernendos. Mercenarij
vtique si maior vis aut necessitas in-
terdisumviti-
les.
gruat: per quam mitti suadeam ad fi-
nitimos, qui auxilia mercede faciant.*

Curt. x.

Ibidem

Sen. i.
Clemen

Liu. xxv.

*Sed auxilia, vt vires inquam & ro-
bur exercitus è tuis sint, nec corpus
exteri faciant, sed membrum. Nam
id cauendum semper prouidis ducibus,
exemplaque vetera pro documentis ha-
benda, ne ita externis credant auxilijs, vt
non plus sui roboris suarumque propriè vi-
rium in castris habeant.* *Sed pau-
ciores.*

1 ubi multi,
6 saepe desti-
tissent, aut
produnt.

Alioqui, vide ne ferio, sed sero plo-
res: & fiat illud vetus.

Εξηπάτισεν ἢ χέραξ ἢ ἀμπελον:
Decepit ipse vineam palus suam.

Aristoph.
in Vespiis

Veget.
cap. 10.

CAPVT X.

Obiecta & reiecta ea, quæ cōtra Do-
mesticum militem dicuntur. Hunc
regum esse, illum Tyrannorum.

Obiectio
prior, à ro-
bore natu-
rali qua-
runda gen-
tium.

AT enim, inquiet aliquis: *Gens*
gentem præcedit in bello, & plaga
celi non tantum ad robur corporum, sed
etiam animorum facit.

Veget. 1
cap. 11.

Secunda, à
metu rebel-
lionum.

Ergo melius, spretis Domesticis,
Mercenarios conduci è pugnaci ali-
quâ gente: Item: Regi à subditis peti-
culum, si eos armat. *non in fide, non in*
officio manebunt:

Livius
xxvii.

Atque ad eò aliquid fortasse *aduersus*
summi imperij maiestatem audebunt.

Ibidem

Hæc iactari vulgò, & inferi auribus
Principum scio: sed malignè profectò
aut falsò. Nam quod ad primum,
verè

Id. lib.
cap. xv.

Plin. I
neg.

Plato v
de Legib.

verè illud dici non nego : sed hoc quo- Responſo ad illam.
que verè. ex quavis Europæ noſtræ
parte (illi ſcribimus) ſi modò exercita-
ti & prudentes viri Dilectui præponan-
tur , celeriter manum bellis aptam poſſe ag-
gregari.

Id. lib. i. r.
cap. xviii.

Viros enim ea vbique fert : qui omni
armorum diſciplinâ vel arte bellandi , ve-
teres illos milites qui orbem terræ ſubege-
runt , facile cœquabunt.

Veget. i.
cap. ii.

Inſtitutio modò adhibeatur & Di-
ſciplina, de quâ mox dicam. Iam quod Reſponſo ad iſtam.
ad Metum à ſubditis : ille verò vanus.

Plin. Pa-
neg.

Hæc perſuaſio illorum fuit , qui hoſtilia
cum facerent , timebant.

Liuii
xxvii.

Plato viii.
de Legib.

A Tyrannis, inquam, hæc opinio. Tyranni ex-
armât ſuos.
 ϕοβέμεν ὃν ὁ ἀρχὸν δεχόμενον, ἔτε
 καλὸν, ἔτε πλεῖστον, ἔτε ἰσχυρὸν ἔτε ἀν-
 δρειὸν, ἔτε τὸ ὠδύπαν πολέμιον ἐκὼν
 ἐὰσθ ἰγνεαθῆ : Nam Princeps ſubditos me-
 tuens , neque bonos eos neque opulentos,
 neque fortes aut animoſos , neque in vni-
 verſum bellicoſos fieri , volens quidem un-
 quam patietur.

Ibidem.

Reges fidem
habent, &
inueniunt.

At ea à nostro Principe abest: cui
bono, semper illi boni. *Obijcient se mu-* Sen. 1. De
cronibus insidiantium, Clemen.

Et se suag, iactabunt, quocunque desi- Ibidem.
derauerit imperantis salus.

CAPVT XI.

*Qui legendi in milites? Duo genera
facienda: Ordinarios & Subsidiarios.
atque utrique seorsim
descripti.*

ERGO Dilectus è tuis esto. sed, vt
addidi, CVM IUDICIO: quod
in his duobus pono, Quos & Quomo-
do legas. De priore ita cenfeo, duo ge-
nera Militum scribenda: Ordinarios, &
Subsidiarios. Illos QVI ADSIDVE
ET VELVT EX MVNERE
ATQVE ARTE MILITENT:
Istos, QVI RARENTER, QVI-
QVE DOMI SINT ALIA-
RVM RERVM. Priores illos non
aliud esse volo, quàm legitimos quos-
dam perfectosque milites, & vt ita
di

Ordinarius
miles.

Subsidi-
arius.

Vege-
cap.

Tac. 1.
Morib.
Germ.

Ibidem

1. Hist.

Ibidem

2. Ann.

1. Hist.

dicam, verè Martis pullos. qui lecti in Prioris lassus
& vsus.
hanc vnam spem, formentur omni ar-
morum exercitio, disciplinâ castrorum,
vsuq; militia.

Veget. 1.
cap. 1.

Qui sint velut inuicta quædam acies:
& ipsâ plerumque famâ bella profligent.

Tac. De
Morib.
Germ.

Hi tales omnino Principi necessarij,
in pace decus, in bello presidium:

ibidem.

Sed necessarij haud multi. non so- Non multi
q; scribendis.
lum quia Sumptus vito (immedi enim
faciendi sint in assiduum illum frequen- Ob constanti
duplicem.
temque militem:) sed quia Turbas.
Nam profectò vbi illi multi, facilè *proni
ad res novas:*

1. Hist.

Tum ingenio suo, tum vbi vires re-
spexere, securitate:

ibidem.

Atque eueniet, vt contra morem obse-
quij, contra fas Discipline interdum vim
meditentur.

1. Ann.

Quibus rebus vna cautio, si nec Non item,
in pace, vna
habendi.
multi nimis sint: nec semper vnâ. Hoc
volo, vt extra bellum, centurias tan-

1. Hist.

tum suas turmasque nouerint.

Nam longis spatiis discreti exercitus, Ibidem.
quod saluberrimum est ad continendam
militarem fidem, nec vitiiis nec viribus
miscentur.

Quam mul-
ti, nostro iu-
dicio, legen-
di.

Sed quo numero Ordinarij isti igi-
tur? Ægrè certum aliquem definiam
(pendet sæpe à temporibus res, tum à
magnitudine cuiusque regni:) tamen
communiter *καὶ πικυμερός* sic præscri-
bo. In mediocri aliquo regno, vnam

* Plenam
intellego:
sex mil-
lium.

* Plenis
itè; equi-
tum qua-
dringen-
torum.

Equites hic
in primis
curo.

* Legionem satis esse, cum tribus equi-
tum * Alis: in magno, alterum tantum.

Nam Equitum numerum paullò gran-
diorem, quàm pro modo Peditum,
hïc esse volo. quia è Subsidiariis, Pe-
dites facilè expleas, & bonos reperi-
as: at in Equite aliter est. in quo tractu &
morâ opus, vt *exerceas & docendum*
cures equo, armisque.

Liuus
xxvii.

Subsidi-
ariorum de-
scriptio, &
usus.

Ordinarij isti sunt. At **SUBSI-
DIARIIS** etiam opus vt te fir-
mes: quoniam palàm est, exiguam il-
lam manum non esse ad omnem vim
hosti

Tacit.
Mori-
Gern

i. Hist.

Sallus-
Cæf.

Tacit.
Hist.

Veget.
c. xxv.

hostilem. Hos nō aliud esse volo, quàm paratas semper Auxiliares aliquas copias, sine duplici: siue vt prioribus illis in acie iungas, siue vt in præsidia distribuas opidorum. Qui hoc ab Ordinariis differunt, quòd illi quidem toto genere vitæ milites sint, & tantum in usum præliorum sepositi, velut tela atque arma, bello reseruentur:

Discrimen
ab Ordina-
riis.

Tacit. de
Morib.
Germ.

I. Hist.

Isti, dumtaxat iuuentus sueta armis,
& more militiæ exercitia.

Sallust. ad
Cæs.

Qui extra belli tempus, in artes vi-
tasque varias disparati,

In pace, sibi
vivunt.

Res suas agunt: per bellum euocan-
tur, & eandem aut similem operam ti-
bi, quam Mercenarij, præstant. Sed hoc
meliorem: quòd non solum reuerentiùs
& equaliùs duci parebunt,

In bello, bel-
lant.

Tacit. II.
Hist.

Obnoxij
sunt.

Sed etiam minùs impendiosi tibi
erunt. quoniam omnino vilis constat
armis erudire suos, quam alienos mercede
conducere.

Damnosì nō
sunt.

Veget. I.
c. XXVIII.

Quod exteri illi in itū & reditu

Paratiores extern. consumunt, hoc si in armâdis istis impendis & exercendis: egregiam habes, & ad manum tibi semper militarem manum. Nam illi longinquè accersendi, & cum dispendio sæpe expectandi sunt: hi in tuâ sede, vno edicto

E pagis parandi. euocantur & adsunt. Vnde eos parabis? è pagis. Nam opida hîc fugio causâ duplici. primùm, quia omnino

* *Cap. seq.* melior ad arma rustica plebs, vt * mox dicam: deinde, quia securitati etiam Principis consulo & quieti. Nam ab

Urbani prom in mot. armis ferociorem & magis exultantem populum fieri, non est negandum. quæ si opidanis passim adtribuis; vereor ne

Fiducia lecorum. locis & mœnibus freti *rebellionem* fortasse *captent*,

Et suapte ingenio. Vt solent homines, *Odio presentium & cupidine mutationis:*

Atque ita *patefieri occasio etiam aduersum te possit.*

Non item isti. Qui metus longè à Paganis. tum quia naturâ mitiores; tum quia variè sparsi & diducti, non temerè consentiant & cœcant in vnum. Nec enim alia

in

Sall
lug.

S. R. 111

Tac. 111.
Ann.

Liu.

Ibidem.

1. Hist.

in Subsidiariis mea mens, quàm vt per
pagos vicósque singulos, quini, deni,
viceni (vt frequentia aut infrequentia
incolarum erit) descripti instructique
habeantur: iidemque in centurias &
cohortes suas tunc denique cōueniant,
cùm erit bellum. Quos grandi aliquo
numero esse quidni suadeam? Nam re-
uerâ hoc illud est, *Bellum parare simul
& arario parcere.*

*Numero
cohortum, no-
stro iudicio.*

Sallust.
lug.

Si triginta aut quadraginta millena-
rias cohortes (ita diuidam, non in le-
giones) ex istis legas, vtile censeam:
imò si plures, sed Peditum tantùm.
Nam Alas rusticis non attribuo: &
melius, vt in Nobilitatem & in *dites*
hac à pauperibus onera inclines.

*Quos ple-
risque pedi-
tes velim.*

Liu. 1.

Plura, & tenuiore filo, de vtilissimâ
re in Notis.

Fac. III.
Ann.

bidem.

Hist.

CAPVT XII.

*Verè cum Dilectu utriusque capiendi:
(¶) Notæ quinque ordine posita,
germana in milite virtutis.*

*Pars prae-
cipua Dile-
ctus, Excer-
ptio & iud-
icium.*

QUO S eligas, dixi: pars altera Iu-
dicij superest, Quomodo. Nec
enim passim profectò aut temerè ob-
lati adsumendi: sed *castra quoque, quos Sen. Ep.*
*ad laborem & periculum accipiunt, fasti-
diosè legunt.*

*Quid mirum? Vires regni, & Romani Veget. 1.
nominis (ait ille) fundamentum, in primâ cap. vii.*
Dilectorum examinatione consistunt.

*Quo magis hæc pars tibi cum curâ
habenda. & cum constet, in omnibus locis, Cap. 11.*
& ignavos & strenuos nasci:

*Sunt nota
certa mili-
tariis viri.*

Illi seriâ inquisitione reiciendi, hi
capiendi sunt; si fortem quidem mi-
litiam vis & felicem. Boni autem ro-
bustique militis certa indicia, & velut
Notæ sunt, ad quas non fallaciter eum

legas. Quas facio quinque: Patriam,
Ætatem, Corpus, Animum, Vitam.

Nomine PATRIÆ intellegi palàm I. Patria.
est locum, vbi quis natus aut educatus.
quem haud temerè in Dilectu confide-
res: quoniam profectò *locorum asperitas*
hominum quoque ingenia durat.

Sen. Ep. *Fortior miles è confragoso venit: segnior* Vrbicola nō
boni.
est, urbanus & verna.

Itaque in utravis militiã hunc sper- Procaces.
no. *Nam vernacula illa multitudo, lasciu-
iæ sueta, laborum intolerans:*

Mercurio addicta, qui effeminat. Molles.
semperque homines, quanto pecuniã di-
tes & voluptatibus opulenti, tanto magis
imbelles.

Veget. 1. *Ex agris ergo, nostro iudicio, supple-* Agrestes
boni.
cap. III. dum robur præcipuè videtur exercitus.

1. De Re *Catonis oraculum audio: Ex agrico-*
rust. cap. I. *lis & viri fortissimi, & milites strenuis-*
simi gignuntur.

Et vsu constat aptiorem armis rusticam
ple

- laboriosi. *plebem, quæ sub diuo & in laboribus enutritur.* Veget. i. cap. iii.
- Duri. *Quæ assuevit hiemem & æstatem iuxta pati, humi requiescere, eodem tempore inopiam & laborem tolerare.* Sallust. lug.
- Sine commerciis. *Minimèque ad eos mercatores saepe commeant, atque ea quæ ad effeminandos animos pertinent, important.* Cxf. i. De bel. Gall.
- Talibus viris, non labor insolitus, non locus ullus asper aut arduus erit, non armatus hostis formidolosus.* Sallust. Catil.
- Sine deliciis. *Nescio enim quomodo minus mortem timet, qui minus deliciarum nouit in vitâ.* Veget. i. cap. iii.
- Optimè etiã & istis filijs & uolunt. *Itaque ex iis leges. sed hos maximè, qui saltuosos locos incolentes, duritiæ patientiæq; magis insueuere.* Tacit. vi. Ann.
- Aut ad mare & horridis. *Aut siqui Septentriones & mare versus, ipso terræ suæ solo & celo acrius animantur.* De Morib. Ger.
- L. L. *AT Nota altera ÆTATIS est. in quo, si antiqua consuetudo seruanda est, incipientem pubertatem ad Dilectum cogendam nullus ignorat.* Veget. i. cap. iv.

Quod

Ibidem.

Quod vult etiam ipsa ratio. *Nec enim tantum celerius, sed etiam perfectius imbibuntur, quae discuntur à pueris.* Iuvenes legendi.

Legi igitur eos suadeam, ex Romanâ regulâ, ab anno XVII. aut paululum supra. Nam istos grandes & veteranos si misces; unâ etiam vetera vitia: ut sunt propria huius saeculi mala, inertia, & contumacia, & dedignatio parendi. Seniores haud apii.

Plinius
Paneg.Cic. Phil.
lip.

Ego sanè in Dilectu non tam veteranos intuendos nobis arbitror,

Veget. II.
cap. XXIII.

Quàm eos qui possint aliquando esse boni veterani. Neque enim longitudo aetatis, aut annorum numerus artem bellicam tradit, sed continua exercitationis meditatio.

Id. III.
cap. X.

Facilius autem est ad virtutem instruere novos milites, quàm reuocare praeteritos.

Nota tertia, CORPVS. quod grande & praelongum placuisse nonnullis video: ut C. MARIO, qui tironem exegit III. Corpue.

ita ut senos pedes, vel certè quinos, & denas uncias haberet:

Veget. i. cap. v.

Tac. Hist.

Græde quidam pro-
bant.

Ut regi Pyrrho. qui Dilectori suo fertur dixisse, *Tu grandes elige, ego eos fortes reddam.*

Frontin. i v. Strateg. cap. i.

Veget. cap. v.

Nec temerè à viris magnis abeo: tamen, me iudice, *non tam statura rationem habere conuenit, quàm virium.*

Veget. i. cap. v.

Cic. r. Orat.

Vtiliusque est fortes milites esse, quàm grandes.

Idem cap. v. i.

Veget. cap. v.

Nos mediocres.

Placeat mihi illa *media militaris statura.*

Liu. vii.

Sic tamen *ut ex vultu, ex oculis, ex omni conformatione membrorū eos eligas.*

Veget. i. cap. vi.

Sall. Jug.

Quod sicciū
vegetumq;
potius, quā
fluidum.

Nempe quibus sunt *dura corpora, stricti artus, minax vultus, maior animi vigor.*

Tac. De Morib. Germ.

Lucan.

Stricta, inquam, corpora. nec probem faciliè crassulos & superfluā carne distentos.

Veget. i. cap. vi.

Sallust. Jug.

Velocitas enim est, quæ percepto exercitio strenuum efficit bellatorem:

Id. i. cap. i v.

A quā

A quâ nimirum magna illa & fluxa
corpora aliena.

Tac. ii.
Hist.

Veget. i.
cap. vii.

Nota quarta ANIMI. Nam hoc ^{IV. Ani-}
est, in quo totius reip. salus vertitur (ait ^{mus.}
militaris scriptor) ut tirones non tan-
tum corporibus, sed etiam animis præstan-
tissimi diligentur.

Cic. ii. de
Orat.

Animus acer & præfens, & acutus idem
atque versutus, inuictos viros efficit.

Veget. i.
cap. viii.

Sint igitur eligendi, Audaces, ha- ^{Audaces,}
beantque confidentiam militarem. ^{prebi.}

Sallust.
Iug.

Quibus sudor, puluis, & alia talia, epu-
lis iucundiora sint.

Lucan. i.

-- Quos ille timorum ^{Eati sui}
Maximus haud urget lethi metus. ^{securs.}
inde ruendi
In ferrum mens prona viris, ani-
mæq; capaces
Mortis.

Sallust.
Iug.

Ad summam, qui nihil metuant nisi ^{Gloria ausi-}
turpem famam. ^{di.}

Nam hanc fanè volo timeant. Verè
feri

Verecundi.
Plutar. in
Agi &
Cleo.
 scriptor Græcus : Οἱ δειλότατοι πρὸς
 τὰς νόμους, παρραλιώτατοι πρὸς τὰς πο-
 λεμίας εἰσὶ καὶ τὸ παθεῖν ἤκιστα δεδίασιν,
 οἱ μάλιστα φοβέμενοι τὸ κακῶς ἀκῆσαι:
*Qui legum metuentissimi, idem in hostes
 audacissimi; & pati quiduis minimè ve-
 rentur, qui malè audire maximè ve-
 rentur.*

Veget. i.
cap. vii.
*Honestas enim idoneum militem red-
 dit: verecundia, dum prohibet fugere,
 facit esse victorem.*

V. Vita.
Ibides
 Ultima Nota VITÆ. id est, quo
 genere quæstus aut artis sese susten-
 tent. Nam ad mollitiem aut duri-
 tiem, ignaviam aut ferociam, haud
 leuiter hoc facit. Ego piscatores, aucu-
 pes, dulciarios, linteones, omnésque, qui
Molium
artium cultu-
rat. mali.
ibidem.
*aliquid tractasse videbuntur ad gynæcea
 pertinens, longè arbitror repellendos à
 castris.*

Sedentary,
mali.
Liu. iii.
*Quinetiam opificum vulgus & sellu-
 lary, minimè militia idoneum genus.*

Viles aut
infirmitates,
mali.
*Sed nec serui olim admissi, aut
 damnati iudiciis: qui que genere aut
 vitâ*

vitâ infames. aliter quàm nunc, cum
tales sociantur armis, quales domini ha-
bere fastidiant.

Veget. 1.
cap. VII.

Tac. xv.
Ann.

Et castra adeò non casta, vt quid-
quid vsquam corrumpi & corrumpere
queat, in illis visatur.

Habes omnia de Dilectu: nisi quòd
duo hæc etiam moneo. Prius, vt non
leue hoc officium putes, aut passim quibus-
cumque mandandum:

Idonei ad
Dilectum
admonendi

Veget. 1.
cap. VII.

Ibidem.

Sed à magnis viris, magnâ diligentia
idoneos eligi cures iuniores.

Alterum, vt idem idem repetas. Quia
enim morbo, fugâ, missione, numerus
imminuitur; nisi annis singulis, imò sin-
gulis penè mensibus, in decedentium locum
iuniorum turba succedat, quamuis copiosus
exhaurietur exercitus.

Isque iter-
van. 110.

Idem III.
cap. III.

V

Plutar. in
Agi &
Cleo.

Veget. 1.
cap. VII.

Ibidem.

Liu. III.

CAPVT XIII.

De Disciplinâ verâ & seuerâ dictum. Ea laudata. partes eius (idq̄ docendi causâ) quattuor factæ. Singulae explicatæ.

SED venio nunc ad precipuum decus & stabilimentum imperij, MILITARIS DISCIPLINÆ tenacissimum vinculum:

Valer. 11.
cap. vii.

Disciplina
militas.

Ex cuius sinu omnes triumphi manarunt.

Ibidem.

Ac necessitas.

De quâ verissimè Imperator ille ad milites: Disciplina maiorum temp. tenet. quæ si dilabatur, & nomen Romanum & imperium amittemus.

Alex. Sev.
apud Lan-
prid.

Ibidem.

Nam sine eâ quid Dilectus? ille saltem qui possint esse boni milites, inuenit; sed hæc, facit tales & seruat. Paucos viros fortes natura procreat, bonâ institutione plures reddit industria.

Veg. 11.
cap. xxx.

Nimis neglecta hodie.

At ea tamen hodie non dicam languet apud nos, sed obiit; neque mala, fed

sed nulla est. Vt omnino, si reducere & insinuare eam volumus; *de historiis vel libris, nobis antiqua consuetudo repetenda sit.*

1. cap. ix.

Et maximè Romanorum. Quis enim Repetenda à Romanis. populus meliùs aut firmiùs eam coluit? Imò *Disciplina castrorum antiquior fuit parentibus Romanis, quàm caritas liberorù.*

Ie. l. xix.
De capt.Valer. 11.
cap. vii.

Magno quidem cum fructu. quoniam, si inspicimus, ea sola acriter retenta Qui felicissime ea usi. Principatum terrarum Romano imperio peperit.

Valer. 11.
cap. 11X.

Ibidem.

Quâ ipsâ de causâ, tu animosè Princeps, omnibus imperij neruis ad reuocandam pristinae disciplinæ militiæ debes conniti:

Ibidem.

Alex. Sec.
apud Lam.
p. 11.

Me, pro viribus, adiuuante & præcunte. Appello autem Descriptio Disciplinæ. DISCIPLINAM, SEVERAM CONFORMATIONEM MILITIS AD ROBVR ET VIRTVTVM.

Veg. 11.
cap. xxv

Partes eius siue munia (vt quæ variè sparsa sunt, in doctrinæ quendam Essæ partes.

gyrum redigam) facio quattuor: Exer-
citiū, Ordinem, Coërtionem, Exem-
pla. Priores duæ ad ROBVR spectant
maximè; tertia ad VIRTVTEM;
quarta ad vtrumque. Per EXERCITI-
TIVM, intellego, vt electum militem
assiduè ad Arma condocerem & ad
Opus. Ipsum nomen ita suadet. nam
*Exercitus dicitur, quòd melior sit exerci-
tando.*

Exercitiū.

Varro 11
De L. L.Quod in
mni re va-
et.

Etiam hic.

Ipsa res & ratio. Cùm enim ad
omnes artes perficiendas vsu aliquo &
exercitio opus sit: cur id in istâ militari
neglegamus, *sine quâ aliæ artes esse non
possunt?*

Veget. 11
in Praef.Dat usum
armorum.

Cassius solebat dicere: *Miserum esse,
cùm exerceantur athletæ, venatores, &
gladiatores, non exerceantur milites. qui-
bus minor esset futurus labor, si consuetus
esset.*

Vulcat. 11
Auid. Ca
sio.Dat victo-
riam.

Imò & felicior labor. Nam *in omni
prelio, non tam multitudo & virtus in-
docta, quàm ars & Exercitium solent præ-
stare victoriam.*

Veget. 11
cap. 1.

Ergo

i. cap.
XXIII.

Ergo tu curabis, ut siue Legio siue
auxilia fuerint, exerceantur assidue.

i. cap. II.

Quomodo? Primùm tironibus, per Exerceat
Arms m.
ites.
cottidiana exercitia, Armorum est demon-
stranda doctrina.

Veget. &
alij.

Idque exemplo veteri, à Campido-
etoribus.

Varro 11
De L. L.

i. cap. IV.

Vt missile, & destinato ictu, & ma-
gnis viribus iaciant:

Ibidem.

Vt nôrint tractare scutum, & obliquis
ictibus venientia tela deflectere:

Veget. in
Præf.

cap. IX.

Vt militari gradu ambulare celeriter
& equaliter discant: Assuetudi-
di ad ora
nem.

Vulcat. in
Auid. Ca-
sio.

cap. IV.

Sic ut ne locum deserant, ne ordines
turbent.

cap. I.

Denique, ut quæcunque euenire in acie
atque præliis possunt, omnia in campestri
meditatione prænoscant. Ad imag-
nem vnan-
prietorum

Veget. in
cap. I.Liuius
XXVI.

Cui rei utile, eos interdum inter se,
in modum iustæ pugna concurrere: Simulat
pugna bo-
na.

Ac tum præmium etiam aliquod Cum præ-
miolo ali-
que strenu-

proponi, καὶ ταῖς ἵππικαῖς τάξεσιν, ἢ πρὸς Xenoph.
 κερπυτῶν ἀν' ἵππων: καὶ τῶν ὀπλιτικῶν, ἢ in Ageli-
 πρὸς ἀεὶσα σωματίων ἔχει: & equestribus lao.
 turmis, quæ equo optimè utentur; & Le-
 gionariis cohortibus, quæ corpus decentif-
 simè gerent sub armis.

Exercendi
 etiam Opere
 militum.

Hoc Armorum exercitium esto: sed
 addo & operis. vt condiscat tiro assidue
 Laborare, decurrere, portare pondus, & so-
 lem pulueremque ferre.

Veget. i.
 cap. iii.

3.
 ni

Quod cor-
 pora firmat.

Indurant hæc militem: & exercitum
 labore proficit, otio consenescit.

i i i. cap.
 x x v i.

9.
 ii

Et varium
 usum habet
 belli.

Sed usum quoque sæpe habent, cum
 in arduis expeditionibus necessitas immi-
 net annonam pariter & arma portandi.

i. cap.
 x i x.

Præstitim
 ad castra
 firuenda.

Nec ista tantum, sed castrorum quo-
 que munitionem debet tiro condiscere.

cap. xxi.

Eoque fine fossam ducere, & sudas
 scienter figere.

cap. iv.

Cur pigeat? Nihil neque tam salu-
 tare, neque tam necessarium inuenitur in
 bello:

cap. xxi.

Siue

Fr
 i v.
 cap.

Ci
 Tufc

Tac.
 Mori
 Gerin

Capit
 in Per

Siue vt te tuare, siue vt hostem Siue ad m-
nitones
hostem.
premas & circumualles. Sanè *Domitius Corbulo, Dolabrâ, id est operibus, hostem vincendum esse dicebat.*

Frontin.
1 v. Strat.
cap. 11x.
Hæc noua, inquiet aliquis. Imò Hæc olim
Romanis
solita.
peruetera: nec Romanis tantum vfitata, de quibus audi Tullium: *Qui labor, & quantus agminis? Ferre plus dimidiati mensis cibaria, ferre siquid ad vsum velint, ferre vallum. Nam scutum, galeam, gladium, nostri milites in onere non plus numerant, quàm humeros, laceratos, manus.*

Cic. 11.
Tuscul.
Sed etiam priscis Germanis. è quibus Hæc Ger-
manis, aliis
que.
Catti militem suum, *super arma, ferramentis quoque & copiis onerabant.*

1. cap.
x 1 x.
Aliis etiam gentibus. Atque hæc Nos, heu
desidi!
vera, hæc pulchra militia: non ista nostra, vbi in agmine plus calonum, imò & scortorum est, quàm militum. Nam fossores & eiusmodi operas, deus bone, quanto labore quærimus, sumptu circumducimus! Sapiamus tandem, & Emende-
mus.
cum Pertinace *Militemus.*

Capitol.
in Pert.

Nec hæc credantur esse difficilia, si Veget. 1. cap. XIX.
 usus accesserit.

Omne opus difficile videtur, antequam 11. cap. XV III.
 tentes:

At nihil est, quod non assidua medita- 1. cap. XIX.
 tio facillimum reddat.

Et cur desperes fieri posse, quæ facta 111. cap. X.
 sunt?

Ordinatus
 in exercitu.

Iam pars altera Disciplinae, O R D O:
 qui multipliciter in Militiâ servandus.
 Primum in digerendis copiis per legio-
 nes, cohortes, centurias, decurias. quod
 pulchrum: quoniam *πετογυμνη ἢ στρα-
 τία, καλίστην μὲν ἰδεῖν τοῖς φίλοις, δυσχε-
 ρέστατον δὲ τοῖς πολεμίοις*: ordinatus exer-
 citus, iucundissimus aspici amicis, molestis-
 simus hostibus.

Xenoph.
 Oecon.

Ad dige-
 rendum.

Sed & utile. quia acies distinctior & Liu. IX.
 ex pluribus partibus constans, facilis par-
 tienti quacumque opus sit, facilis iungenti.

Ad impe-
 vandam.

Eademque facilior ad imperia: cum Tacit. 1. Hist.
 miles scilicet centurioni, centurio tribuno
 obsequitur.

Atque

Sen. Ep.

Atque ita ordine imperium Ducis simul omnes copia sentiunt,

Ibidem.

Et ad nutum regentis, sine tumultu respondent.

Tacit. 1. Hist.

Certum enim & clarum est, non omnia omnibus imperanda. sed ita seducum auctoritas, sic rigor Disciplina habet, ut multa Centuriones Tribunósque tantum iuberi expediat.

Veget. 1. cap. ix.

Iam id quoque videndum, in Itinere vel in Acie, ut omnes milites incedendi Ordinem seruent. Ad incedendum.

Xenoph. Decon. cap. xxvi.

Vt equali legitimoq; spatio miles distet à milite: Ad standum in acie.

Ibidem.

Nec ultra quam expedit, aut conglombent agmen aut laxent.

Xenoph. Decon.

Grande in his rebus momentum: & saepe integri exercitus periére à tali ali-quâ confusione. Denique contra omnes turbam.
 Ἐστὶν δὲ ἕδὲν ἕτως ἔτ' ὀψέσθων, ἕτε καλὸν ἀνθρώποις, ὡς ἢ τὰ ξίς:
 Est verò nihil tam utile aut decòrum hominibus, quàm ordo.

Tacit. 1. Hist.

Quem in Castris etiam mihi serua- Ordo in ipsis castris habendus.

Assignatio-
ne certâ lo-
corum.

vt illa habeant aptâ dimensione vias
suas, portas, fora: & sint velut ad for-
mam minutæ vr̄bis. Ibi *pro gradu, le-
gionibus, auxiliis, equitibus, & pediti-
bus, loca in quibus papiliones tendant, de-
putentur:*

Veget. iii.
cap. viii.

Diuisione
Contuber-
norum.

Sic vt facillè cuique sit & locum
suum & commilitones reperire. Nec
enim solùm per Centurias velim eos
tendere, sed hæ *in Contubernia diuise
sint: vt decem militibus sub vno papilione
degentibus vnus præsit Decanus, qui caput
contubernij nominetur.*

ii. cap.
xlii.

Et plura talia, quæ alieno isto & pe-
nè arenarum funiculo ægrè necto. tu
prompta ea habes apud Polybium ma-
ximè, ac scriptores Romanos.

Coercitio &
adstrictio
morum vsur-
panda.

Pars tertia, COERCITIO: quæ
mores scilicet militum coërcet ac fre-
nat. Nam etsi, *nescio quo pacto, assidue
dimicantibus difficilè est morum custodire
mensuram:*

Cassiod.
Var. epist.

Maximè
circa tria.

Tamen custodiendi aliquatenus:
aut soluitur militia tua, imò perit.
Tria

Sallu-
iug.

Tacit.
Hist.

Indid

Sen. E

Tac.
Hist.

Triâ sunt, sine quibus non robur in exercitu, non ordo: Continentia, Modestia, Abſtinentia. Seruabis hæc igitur. Continentiam primò, in Cibo & Venere. id est, ne milites tui effusè sint *conuiujs & ventri dediti, & turpissimæ parti corporis.*

Sallust.
Iug.

Vitandus
duplex luxus.

Tacit. 11.
Hist.

Vtraque res eneruat: & degenerat à robore ac virtute miles assuetudine voluptatum.

A quo molles & lâguor.

Indid.

Siquid ardoris ac ferociæ habuit, popinis & comestationibus deteritur.

Sen. Ep.

Haud vanè olim dictum: *Vna Annibalem hyberna soluerunt, & indomitum illum niuibus atque Alpibus, eneruauerunt fomenta Campaniæ. Armis vicit, vitiis victus est.*

Tac. 1.
Hist.

Quæ tu caue. & arce feueriter à castris tuis *luxoriosos apparatus conuiuiorum, & instrumenta libidinum.*

Cassiod.
Var. ep.

MODESTIAM secundò exiges. Modestia seruanda. eamque tripliciter, in Verbis, Vestibus, Factis. In Verbis: ne sint vani, buccâ

*Iactabund.
ediosi.*

buccâ turgidi, & quod dicitur, Attici milites. qui *in conuiujs & circulis, cum de hostibus mentio incidit, vix manibus temperant:*

Liuius
xxx.

*Imò &
ignau.*

Sed iidem vix vultum eorum sustinent. Nam id euentu semper firmum: *Ignauissimus quisque, & in periculo minimum ausurus, nimij verbis, linguæ feroces.*

Tacit.
Hist.

*Veravirtus,
tacita.*

Videbisque viros natos militia, factis magnos, ad verborum linguæq; certamina rudes esse.

Liuius
x.

Egregiè noster: *Fortissimus in ipso discrimine exercitus, qui ante discrimen modestissimus.*

Tacit.
Hist.

Itemque Philosophus: *Oi δὲ ἀνδραῖοι, ἐν τοῖς ἔργοις ὀξείας, ἀπότερον ἢ ἡσυχίας: Viri fortes, in opere acres, ante id placidi.*

Arist.
Ethic.
Nicom.

*Facit, non
dicit.*

Quibus scilicet *pectus animorum iræq; tacitæ plenum, omnem ferociam in discrimen ipsum certaminis differt.*

Liuius
vii.

Compescce igitur ventosas linguas,
& cum

Plutare
Apoph.

Hom.
Iliad. 3

Sallust
Catil.

Liuius
ix.

libidem.

Curt.
iii.

Plutarc.
Apophyt.

& cum Memnone edicito : *Pugnare te
conduxi, non conuiciari.*

Liuius
xxx.

Homer.
Iliad. 2.

Ἐν ᾧ χερσὶ τέλει πολέμου, ἐπέων
Ἄ' ἐνὶ βελῆ:

In curia ver-
bu opus, in
pugna ma-
nibus.

*Lingua in consilio valet, in certa-
mine dextra.*

Tacit.
Hist.

Sallust.
Catil.

In Vestibus modestiam etiam qua-
ro. quia etsi melius, eos in decòris armis
& militaribus equis, quàm in scortis atque
conuiujs libidinem habere:

Splendor &
iactantia in
iustibus vi-
tanda.

Liuius

Tamen seruari modum valdè ap-
probem, & sperni externum omnem
luxum. Magni duces sic statuerunt:
Horridum militem esse debere, non cala-
tum auro argentoq̄, sed ferro & animis
fretum.

Miles hor-
reat.

Tac. 1.
Hist.

Liuius

Quippe illa, praedam veriùs quàm ar-
ma esse: nitentia ante rem, deformia inter
sanguinem & vulnera.

Arist.
Ethic.
Nicom.

ibidem.

Liuius

Curt. iii.

Tales prisca illi Macedones, non auro
neque discolori veste, sed ferro atque aere
fulgentes.

Etsi Cæsar in mente aliâ, qui suos
habuit

Cæsar hic
discipline
neglegens.

habuit tam cultos, ut argento & auro politis armis ornaret; simul & ad speciem, & quò tenaciores eorum in pralio essent metu damni.

Suet. Jul.
c. LXVIII.

Curt. I

Fortuna
sua confi-
sus.

Sed nempe Cæsar. qui rigidæ & priscae Disciplinæ adeò non retinens, ut sit iactare solitus, Milites suos etiam unguentatos benè pugnare posse.

Ibidem.

Tac. I
Hist.

Liuius
XLIV.

Tu sperne superuacua nec teneat aut terreat vanus aspectus, & auri fulgor atque argenti: quod neque tegit, neque vulnerat.

Tacit. in
Agric.

Ibidem

Nos malis
armis arma-
ri pulchrè
militem.

Multo magis hoc vide, ut benè armati tui sint quàm ut ornati. Necesse est enim, ut dimicandi acriorem sumat audaciam, qui munito capite & pectore, non timet vulnus.

Veget. I
cap. XX.

Tacit. II
Hist.

I. Hist.

Hodie ne-
gligitur ma-
gis malo,

At nunc (pudor!) grauis pediti lorica videtur & galea.

Ibidem

Ibidem.

Ita fit, ut non de pugnâ, sed de fugâ cogitent, qui in acie nudi exponuntur ad vulnera.

Ibidem

Patientia de-
cet militum.

In factis denique Modestiam exigo.

ut

Thuc. v.

ut obnoxij nimitum parentésque sint,
 Curt. III. *intuenti ad ducis non signum modò, sed
 nutum.*

Odi curiosos aut refractarios : qui-
 Tac. II. *que iussa ducum interpretari malunt, quàm* Non inquisi-
 Hist. *exsequi.* sio, aut re-
 fractario.

Ibidem.

Benè Æmilius Paullus : *Militem hæc* Tria eius
 XLIV. *tria curare debere. Corpus ut quàm vali-
 didissimum & perniciosissimum habeat : Arma
 apta : Animum paratum ad subita imperia.* munera.

Tacit. in
Agric.

Ibidem. *Cætera, diis immortalibus & Impera-
 tori curæ esse.*

Veget. I
cap. XX.

Tacit. III. *Enimuerò diuisa inter duces milités-
 Hist. que munia:*

Ibidem.

I. Hist. *Illis arma & animus sint : istis, consi-
 lium & virtutis suæ regimen relinquunt.* Imperatores
 iussu relin-
 quenda.

Ibidem. *Parendo potius, quàm imperia ducum* Militi sola
 Ibidem. *sciscitando res militaris continetur.* executio.

Touc. V. *Mihi Brasidæ monitum pro pul- Breue, sed
 chro : Νομίσετε, ait ad suos, εἴ τῃ κα- pulchrum
 λῶς πολεμεῖν, τὸ ἐδέλειν, καὶ τὸ αἰχμῶεσθαι, dogma.
 καὶ*

καὶ τὸ τοῖς ἀρχαῖσι πείθεσθαι: *Censete hæc esse bonæ militiæ, Velle, Vereri, Obedire.*

*Violentia
arcedia à
militæ.*

Tertiò **ABSTINENTIAM** ingessi. quâ volo milites à vi rapinisque abesse, & habere manus puras. *Non permittes milites esse possessoribus insolentes.*

Cassiod.
v. l. Var.
ep. xxiii.

*Nec Prouin-
ciales infir-
met.*

Viuant cum prouincialibus iure civili, nec insoleseat animus qui se sentit armatum. quia clypeus ille exercitus tui, quietem debet prestare paganis.

Idem v.
ep. iv.

*Nec passim
rapiat.*

Nemo pullum alienum rapiat, ouem nemo contingat, vnam nullus auferat, segetem nemo deterat, oleum, sal, lignum nemo exigat, annonâ suâ contentus sit.

Vopisc
in Aur.

Veget
cap. x

Liu. 1

Denique ita transeant, ut non modò manus, sed ne vestigium quidem cuiquam pacato nocuisse dicatur.

Cic. p.
leg. Ma-
nilia.

Tac. x
Ann.

*Veterum hic
obseruantia
mira.*

An rideor? ut nunc mores sunt, credo. At apud veteres tam strictè hæc in vsu: ut *memoria tradiderit Scaurus, pomiferam arborem, quam in pede castrorum fuerat complexa metatio, postero die*

Frontin
i v. Str-
tag. c. iii.

die abeunte exercitu, intactis fructibus relictam.

Pars vltima Disciplinæ, EXEMPLA: quo nomine Præmia intellego, & Pœnas. Nam profectò ad robur & virtutem militum excitandam vtraque hæc valdè possunt. Præmia quidem, si benè meritis ea tribues; & Promotiones, Honores, Opes miles sperabit ab insigni aliquo facto. Necessum est acriùs ille dimicet, quem ad opes ac dignitates ordo militiæ & Imperatoris iudicium consuevit euehere.

*Præmia
miles erigitur.*

Veget. II.
cap. XXIV.

Li. I. V.

Notum illud est: Eò impendi laborem ac periculum, vnde emolumentum ac honos speretur.

Tac. XI.
Ann.

Et, Nihil à quoquam expeti, nisi cuius fructus antè prouiderit.

Itaque Romani hîc mirifici, qui non solum altiores ordines assignabant à virtute: sed etiam publicè laudes cumulabant & honores. donabantque pro concione, hastas, phaleras, coronas.

Cassiod.
VI. Vat.
ep. XXIII.

Idem VII.
ep. IV.

Vopisc.
in Aur.

Cic. pp.
leg. Manilia.

Frontin.
I. V. Strateg.
tag. cap.

panis idem
omniatur.

Iam Pœnis quoque omnino opus,
& Seueritas vel efficacissima ad mili-
tiam firmandam. Clearchi vox fuit:

*A militibus Imperatorem potius, quam
hostem metui debere.* Valer. II.
cap. vii.

Indulgentia
terniciosa.

Nam *indulgentia & largitio speciosum
reddunt presentẽ exercitus amorem, paul-
latim tamen & occultè militarem discipli-
nam seueritatẽque minuunt.*

Cæf. III.
Bell. Ci-
uil.

*At delicta militum nullã veniã prose-
qui, vsu salubre & misericordiã melius
semper apparuit.*

Tac. XIII.
Annal.

Armata
asperè ha-
bendi.

Alstringe igitur. *Aspero & absciso
castigationis genere militaris Disciplina
indiget. quia vires armis constant: que
vbi à recto tenore descuerunt, oppressura
sunt nisi opprimantur.*

Valer. II.
cap. vii.

Hocq; ipsos
delectat, etsi
nò delectat.

Gaudet eo ipse miles.

-- tam diri fœderis ictu

*Parta quies, pœnãque reedit placata
iuuentus.*

Lucan. V.

Temporum
tamen in-
specto esto.

Discrimen tamen aliquod tibi mili-
taris doctor ingerit. *Milites, inquit, pœna
& ti*

Veget. III.
cap. VI.

& timor in sedibus corrigunt; in expeditionibus, spes & premia faciunt meliores.

aler. II.
cap. VII.

æf. III.
ell. CI.
il.

Idem I.
cap. IIX.

Dixi de Disciplinâ, vt potui alienis verbis, distinctè & apertè. Sed iterum inculco. si plenam legitimamque cam vis, *Disciplinam militarem populi Romani debes inquirere, qui ex parvissimis finibus, imperium suum penè solis regionibus & mundi ipsius sine distendit.*

*Ad Romanos iterum re-
legatus Prin-
cep.*

Tac. XIII.
Annal.

Idque post Deum, hac vnâ duce.

CAPVT XIV.

aler. II.
cap. VII.

Transitum ad Duces. Eos necessarios, non solum vtilis. Duplices esse. Semper in iis Peritiam magis quam Virtutem spectari. Et vnum in vno bello esse debere.

Lucan. r.

DE Militibus, perduxi quò volui: alteri nunc è Viris stylum & manum meam postulant, id est Duces. Quos vtilis bello esse quid dicam? imò necessarios: animam nempe exercitus, & vitam ipsam. adeò vt verè

*Ducum ne-
cessitas.*

scriptum sit, *Militarem sine duce turbam,* Curt. x.
esse corpus sine spiritu:

Et, *ut remiges sine gubernatore; ita mi-* Quint.
v.
lites sine Imperatore nihil valere.

*Vt illi, talis
miles.*

Tanti esse exercitum, quanti Imperato- Flor. II.
cap. XIII.
rem, alibi leges.

Benè & peritè iste dirigit: ille bonus.
 malè: malus. Itaque tu (*quod rarissimum,* Tac. De
Morib.
Germ.
nec nisi ratione Disciplina concessum) *plus*
in Duce repones, quam in exercitu.

*Duplici di-
scrimine
Duces.*

Primarij.

Illum ante omnia quæres; talem,
 qualem describam. Duo enim genera
 Ducum: Primarij, Secundarij. Illi, **QVI**
SVM MÆ REI IMPERANT,
SVISQVE AVSPICIIS ET
DVCTV REM GERVNT. Isti,

Secundarij.

QVI IMPERANTIS ALTE-
RIVS NVTV SIVE IVSSV
IMPERANT, ET SVO SAL-
TEM DVCTV REM GERVNT.
 In primâ classe, quiuis Rex aut Prin-
 cept, in suo solo: in alterâ, ij qui ab his
 constituuntur Administri bellorum &
 Legati. De prioribus illis, cum bellû est,

*Supremi
Duces an
præliis in-
terisse de-
beant.*

inter

Tac.
Hist.

Pla.
Amj.

Pluta.
Apop.

Tac.
Hist.

Egefi.
cap. x.

Tacit. 11. Hist. *interesse eos pugnae an seponi melius foret, dubitauerunt.*

Nec iniuriâ. Adesse enim ipsi rebus debere videntur. quoniam *Pro affirmative.*

Plaut. Amph.

--Vbi summus Imperator non adest ad exercitum, Citius quod non factum est usus, fit, quam quod factum est opus.

Tac. De Morib. Germ.

Adde, quod praesentiâ suâ robur & vires inspirant militi. nec malè Antigonus olim trepidanti gubernatori (in nauali praelio contra Ptolemæi duces) & multitudinē hostilium nauium cau-

Plutarch. Apoph. *Εὐὲ δὲ, ἔφη, αὐτὸν παρόντα πρὸς πόντου ἀντιτάτεις; Me verò ipsum, inquit, praesentem cum quot comparas?*

Plutarch. Apoph.

Rectè. sed tamen altrinsecus causâ *Pro negat.* ambigendi etiam: quia tutius videtur, ut ille summus dubiis praeliorum exemptus, summæ rerum & imperij seipsum reseruet.

Tac. 11. Hist.

Egesip. v. cap. xxx.

Nam in milite, vnius sors est; in Imperatore, vniuersorum periculum.

Solutio.

Ego distinctiunculâ rem expedio.

Aliquando
interfit.

Nam si status imperij, aut salus prouinciarum in discrimine vertatur, debet in acie stare.

Tac. iv.
Hist.Aliquando
absit.

At censeo *minora bella, minoribus du-* Ibidem.
cibus deleganda.

Non enim decorum Principi, si una al- III. Ann.
terâve ciuitas turbet, omitti urbem unde
in omnia regimen.

Ergo interdum ibit ipse, interdum mittet. Plurésne? nihil impedit: sic tamen vt imperij militaris summa sit penes vnum. Semper enim reperies μέγα
βλάβη καὶ τὸ πλῆθος τῶν στρατηγῶν, ἢ
τῶν ἀναρχῶν: Plurimum nocere & multitudinem imperantium, & regimen nullum aut incertum.

Exitiosi
tamen plures
Duces.

Thuc. vi

Nec de nihilo inualuit adagio:

Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν:

Proverbialis
vntus.

Multi imperantes perdidere Carium.

Semperq;
vni bello vnus
præficiendus.

Ergo legendus aliquis vnus peritus,
pru

sallust.
lug.

prudens. ne quem tu imperare iusseris, is
sibi alium imperatorem querat.

v. Polit.
cap. ix.

Nam peritiæ potissima hîc ratio. &
rectè Aristoteles: Ἐν τῇ στρατηγίᾳ, εἰς τὴν
ἐμπειρίαν μᾶλλον δεῖ βλέπειν, ἢ δεξιότης:
In bellicâ Præfecturâ maior aspectus ha-
bendus Peritiæ, quàm Virtutis aut morum.

Miles po-
tiss. quàm
vir bonus.

CAPVT XV.

Boni Ducis τεκμήρια siue Notæ.
quinque eas videri: quas ordine
explicamus.

SEd vt totum hoc magis tibi rese-
rem, & clarius liqueat qui vtiliter
capiendi: ego tibi veros germanosque
Duces & eorum partes, paucis nec va-
nis coloribus depingam. Tu da mihi
mentem, & quod in sacris olim accla-
mari solitum, Hoc age. Ego in legitimo
Duce quinque hæc requiro: Scientiam,
Virtutem, Prouidentiam, Auctorita-
tem, Fortunam. SCIENTIAM: nempe
vt artis suæ gnarus sit, & qui militiam
longo vsu combiberit, non auditione

Qua spe
standa in
bono Duce.I. Scientia
siue peritia.

solùm aut lectione. *Qui plures, inquam, Tacit. III. Ann.*
per prouincias stipendia expleuerit:

Et nullum genus belli sit, in quo illum Cic. pro Manil.
non exercuerit fortuna.

Qui norit, quis ordo agminis, que Tacit. III. Ann.
cura explorandi, quantus urgendo tra-
hendove bello modus.

*Que ferè
 à periculo
 utriusque
 fortuna.*

Qui secundarum ambiguarumque re- 1. Ann.
rum sciens, eoque interritus.

*Nam isti assiduè in rebus prolixis
 & lætis, displicent. nec temerè aduersa Liu. xxx.*
*casuum reputat, quem fortuna nunquam
 decepit.*

II. Virtus. **VIRTUTEM** secundò adiungo:
 & intellego Corporis ingeniique vigo-
 rem quendam, & simul Animi probi-
 tatem. Vigorem in his talibus. *vt exer-*
ceat legiones etiam sine bello; curà, prouisu,
perinde agat, ac si hostis ingruat.

*Vt alacer
 atusque
 sit.*

Tacit. XII. Annal.

Ipsemet plerumque in opere, in agmi- v. Hist.
*ne, gregario militi mixtus, incorrupto
 ducis honore.*

Qui

Qui aufit

Sil. i.

-- primus sumpsisse labores,
Primus iter carpsisse pedes.

Suis præ-
eat, & verè
ducat.

Quique adeò de se possit effari: Fa-

Li. vii.

cta, non dicta mea, vos milites sequi volo:
nec disciplinam modo, sed exemplum etiam
à me petere.

Lucan. ix.
de Cato-
ne.

Ipse manu sua pila gerens, præce-
dit anhel

Militis ora pedes. monstrat tole-
rare labores,

Non iubet.

Li. xxx.

Cic. pro
leg. Ma-
nilia.

Denique breuiter; cui adfit Labor
in negotio, Fortitudo in periculo, Industria
in agendo, Celeritas in conficiendo.

At Animi virtutes adhibendæ etiam

ibidem.

quædam sunt. Non enim solum bellandi
virtus in summo atque perfecto Impera-
tore querenda est, sed multe sunt partes
eximie, huius administræ comitésque vir-
tutis.

Internas
etiam vir-
tutes ha-
beat.

Tacit. xv
Annal.

v. Hist.

ibidem.

Quantâ Innocentiâ debent esse Impe-
ratores? quantâ omnibus in rebus Tem-

*perantiâ? quantâ Fide? quantâ Facilitate?
quantâ Humanitate?*

*Quæ nisi aut omnia, aut pleraque
habeat, non ego possum Imperatorem in
aliquo numero putare.* Ibidem.

III. Pro-
videntia.
Cautus esto.

At tertio PROVIDENTIAM lau-
do: id est, *cutos cunctantésque duces,
nullo loco, nisi quantum necessitas cogat,
commissuros se Fortune.* Luius
xxii.

*Sperno equidem istos ferociter omnia
ac præproperè agentes:* Ibidem.

Esti calidos
amat vul-
gus.

Et contemnendis, quàm cauendis ho-
stibus, meliores. Tac. 19.
Hist.

*Etsi grati sæpè vulgo. quoniam sto-
lidis aut barbaris cunctatio servilis; sta-
tim exsequi, regium videtur.* vi. Ann.

*Se sanè si militaris suffragij res sit,
haud dubiè Minutium aliquem Fabio præ-
ferant ducem.* Liu. xxi.

Sed Teme-
ritas ali-
nissima à
Duce.

Non tu sic desipies. magisq; cum
Augusto, *Nihil minùs in perfectò duce,
quàm festinationem temeritatèmq; con-
venire, arbitrare.* Suet. Aug.
cap. xxxi.

Et

Plutarch.
in Sert.

Et cum Sertorio, Οὐκ δεῖ τὴν στρατηγὸν Ianus ille
citra.
κατόπιν μάλλον ἢ κατὰ πρόσωπον βλέπειν:
*Quòd oporteat ducem respicere magis,
quàm prospicere.*

Cato a-
pud Ve-
get. l. cap.
xiii.

*Præliorum enim delicta emendationem
non recipiunt.*

Plutarch.
Apopht.

Et ut ille aiebat, Οὐκ ἔστιν ἐν πολέμῳ
δὶς ἀμάρτεῖν: *Non licet in bello bis peccare.*

Luius
xxii.

Indidem.

Atqui peccat penè necessariò, qui Nam pro-
peri, rursus.
festinat. *Temeritas, præterquàm quòd stul-
ta est, etiam infelix.*

Tac. iv.
Hist.

vi. Ann.

Liu. xxx

Suet. Aug.
cap. xxi

Nónne exposita ad omnes laqueos?
Lib. iii. Polybius pulchrè: ἀροπτεία γε μὴν καὶ
θρασύτης καὶ θυμὸς ἀλόγος, ἔτι ἢ κειροδο-
ξία καὶ τύφος, ἀχέρωτα μὲν τοῖς ἐχθροῖς,
ἐπιφορέςατα ἢ τοῖς φίλοις. πρὸς γὰρ πᾶσαν
ἐπιβελῶν, ἐνεδραν, ἀπάτιν ἔτοιμος ὄγε
τοῖς: *Celeritas & Audacia & Impetus
præter rationem, & Vanitas ac typhus, ho-
stibus quidem opportuna, noxia verò ma-
ximè amicis. Nam ad omnes insidias, fran-
des, atque astus obnoxius est hic talis.*

Quòd si tamen non labitur: quid
effi

Agunt non
parant.

efficit: parum. & *Temeritas ubi primum* Curt. iv.
impetum effudit, sicut quaedam animalia,
amisso aculeo, torpet.

Lenti, fir-
miores.

Ergo omnino ex Euripidæo scito,

Ἀσφαλὴς μὲν ἐστὶ ἀμείνων, ἢ θεα- Euripid
οὺς σερατλάτης: in Phri-
nif.

Melior est Dux circumspēctus, quàm
proiectè audaculus.

Sine timidum, pro cauto; tardum, pro Lilius
considerato; imbellem pro perito belli vocēt: xxii.

Sine leti sint in vulgus milites, fero- Indid.
ciâ ducis. Eustat.
ii, li.

Efficaciores.

Malo te sapiens hostis metuat, quàm Indid.
stulti ciues laudent. Ex Ag.

Ista nubes, quæ sedit in montibus, solli- Indid.
citata procellâ aliquando imbrem dabit.

Non enim ego ut nihil agatur, moneo: Indid.
sed ut agentem te ratio ducat, non fortuna.

Quanquam utinam & ista adsit

IV. Felici-
tate.

Nam quarto loco in Duce desidero
FELICITATEM. Ea sanè comes
ferè consilij & rationis est, sed tamen
paullo

Cic.
leg.
nil.

Pro
biatis
fur.

In E
nom.

Eustat.
ii, li.

Ex Ag.

Cic. p
Manil

Ibiden

Curt. iv.

Cic. pro
leg. Ma-
nil.

paullo benignius quibusdam adtributa
à Deo. Ille vnus eius auctor : eamq; pre- *Quæ à calo
est.*
stare à seipso nemo potest.

Prouer-
bialis ver-
sus.

Θεῶν ἡ δῶρον ἔστιν ὁ τυχεῖν βεβητός:
Felicitas est munus à summo deo.

Euripid.
in Phoc-
nis.In Epi-
nom.

Etsi igitur Prouidentia potens valde
ad successum : tamen ego cum Platone
cenfeo, *σεαμνηκὸν τέχνην ὁ τυχεῖας πολέ-
σης δειομένην* : *militarem artem plurime
fortune egentem.*

Liuius
xxii.

Indid.

Eustath. in
ii. Iliad.

Sunt enim quidam profectò ἐν τε- *Minimò
quibusdam
adtributa.*
ρεῶν ἡννηθέντες : *quartâ lunâ nati.*

Indid.

Ex Agel.

Qui domi habent equum Seianum.

Indid.

Cic. pro
Manil.

Adeò cuiicumque rei manum aut
mentem admouent, ea se auertit. Con- *Aliis velut
agnata.*
trâ alij, *quibus etiam venti tempestatēq;
obsecundant.*

Indid.

Ibidem.

Itaque in Ducibus diligendis, hanc
quoque sortem aspiciam. & existimo
olim *Maximo, Marcello, Scipioni, Mario,*
*& ceteris magnis Imperatoribus, non
solum propter virtutem, sed etiam pro-
pter Fortunam, sapius imperia mandata
atque*

atque exercitus esse commissos.

V. Aucto-
ritas.

Postremum AVCTORITATEM
requisivi. Vehementer enim pertinet ad
bella administranda, quid hostes, quid so- Cic. pro
cuj, de Imperatoribus existiment. leg. Ma-
nita.

Tacit. I
Hist.

* Dixi lib.
IV. cap. IX.

Ea *proles maximè Felicitatis vide-
tur: tamen apud Tuos etiam paranda
ab astrictâ quâdam imperij formâ. Ve-
getij monitum prudens: Dux, inquit, 111. cap. a
Auctoritatem maximam severitate sumat,
omnes culpas militares legibus vindicet,
nulli errantium credatur ignoscere.

Indider

Dux faci-
lis, annulus.

Nam faciles profectò isti & mites,
vilescunt. Benè olim Scipio: τὰς μὲν Appian.
ἰσσηρὲς καὶ ἐνόμους τῶν στρατηγῶν, τοῖς Iberic.
οἰκείοις: τὰς ἢ δὲ χερεῖς ἢ φιλοδώρους, τοῖς
πολεμίοις ἢ ἡρησίοις: Ducum austeros
& rigidos, suis: at faciles & largitores,
hostibus esse vitales.

Tacit. I
Ann.

Curt. III

Contemptus
sui.

Quid ita? τὰ ἢ στρατόπεδα τοῖς μὲν Ibidem.
ἑσὶ κεχαιρομένα τὰ καὶ κατὰ φρονητικά.
τοῖς ἢ συνθεσπὰ μὲν, δὲ περὶ ἢ καὶ πᾶ-
σιν ἔτοιμα: Nam istis quidem (facilibus)

mili

militēs delectari videntur, sed eosdem contemnunt: illos (austeros) auersari, sed iisdem obediunt & per omnia parent.

Tacit. 1.
Hist.

Imò reuera nec militibus quidem isti ingrati, eandem virtutem admirantibus cui irascuntur.

Contrà, Senerius asseritur.

Indidem.

11. cap. 2.

Præsertim si temperetur interdum aliquâ comitate. Nam fauorem militum ut largitione & ambitu male acquiras, ita is per bonas artes haud spernendus.

Atque adeo amatur, si in tempore benignus.

Curt. 111.

Vti sunt, Exercitatio corporis inter ipsos, cultus habitusque paullum à priuato differens.

Tacit. 1.
Ann.

Item, ut quis inops aut saucius, vestem & fomenta dilargiri:

Curt. 111.

Aliisque vel ingenij dotibus vel animi artibus, ut pariter carus ac venerandus sis, efficere.

C A P.

CAPVT XVI.

*Consilia necessaria bello esse. Eorum
specimen siue gustus, itemq; mo-
nita, quæ usui Ante pugnam, et
In pugna.*

*Consiliorum
utilitas.*

AC de Viris, vniuersè iam absol-
ui: Consilia superant, vltimum
sed necessarium Belli instrumentum.
Quid sine iis Apparatus omnes sint?
fumus. quid Viri? funus. Nec verbis
ostendi opus: *Periculo atque negotiis
compertum est, ingenium in bello pluri-
mum posse.*

Sallust.
Catil.

Apud
Iust. a
Cæf.

Liuu
xxii.

*Imperators
ea necessa-
ria.*

Videbisque magnos Duces *plura
consilio, quàm vi perfecisse.*

Tac. II.
Ann.

Ideò Cæsar definiit, *Non minus esse
Imperatoris consilio superare, quàm gladio.*

I. Comm.
Bel. Cui

Ibidem

Et Carthaginenses, *Duces bella pra-
uo consilio gerentes, etiamsi prospera for-
tuna subsecuta esset, cruci tamen suffige-
bant. quod benè gesserant, deorum immor-
talium*

Valer. II
cap. VII.

Thuc. I

*talium adiutorio; quod malè commiserant,
ipforum culpæ imputantes.*

Nec fanè immeritò. Nam etfi mul- Enētus ple-
tum cùm in omnibus rebus, tum in re mili- rumque ab
tari potest fortuna, illu.

*Et quidquid est prosperè gēstum, id
penè omne ducit suum:*

*Tamen profectò Consilij quoque
magnæ & validæ hîc partes sunt: ab
coque bono, illa ferè bona. Quo ad-*
spectu dixit Attius, Fabrum esse sue
quemque fortune.

*Et Fabius: Bono Imperatori haud
magni momenti fortunam esse: mentem
rationémque dominari.*

Consilia igitur adhibenda. sed quæ, Tamē certa
aut quomodo? ægrè dixerim. Nam præsribere,
Consilia magis res dant hominibus, quàm arduum.
homines rebus.

Iis te aptare debes: præsertim in bello.

*Thuc. 1. Ηκίσα γ' πόλεμος ἐπὶ ῥητοῖς χερσὶ, αὐτὸς
ἢ ἀφ' αὐτῆ τὰ πολλὰ τεχνᾶται πρὸς τὸ
ἀδραρυγάνον: Minimè omnium enim*

bellum ex decretis procedit, sed ipsum ex se multa inuenit, & ut res sunt natae.

*Et nonnemo
in me car-
pat.*

Sed nec decorè satis dixerim. An ego iam nunc locatus in vrbe sciam, quæ tibi armato gerenda sint? Liu. xii

*Specimen
eorum da-
tasse.*

*Consilia no-
bis duplicia.*

Ridear, nec immeritò aliquis me dixerit delirum illum Phormionem. Itaque nunquam hoc mihi sumam, ut tanquam è sublimi, Sagatis aut Paludatis, in Togâ meâ præcepta dem: sed saltem ex magno Consiliorum aceruo pauca seligam, & velut pugno præferam in exemplum. Quod tamen ut partitè & methodo aliquâ fiat, distinguo Consilia, in Recta & Obliqua. Illa appello, **QVÆ PLANAM ET MILITAREM VIAM INEVNT: HÆC, QVÆ OCCVLTAM, ET FRAVDIVM ATQVE ASTVS SEMITA GRASSANTVR.** Prioris generis hæc sunt.

*Occasionis
prima ratio.*

OCCASIO in bellis obseruanda.

*κατὰ δὲ ἐπὶ πάντων μὲν τῶν ἀνθρώπων
πέποιθεν ὁ καιρὸς, μάλιστα ἢ τῶν πολεμικῶν:*

Valet

Veg.
cap. xx

Liu. xii

Id. lib.
xxvii

Curt. v

Liuius
xxvii.

Tac. x
Annal.

xii. Ann

In Agri-
col. Polyb.

Valet verò in omnibus humanis rebus & pollet Occasio, sed maximè in bellicis.

Veg. III.
cap. XXVI.

Occasio in bello solet amplius iuuare, quàm Virtus.

Liu. XXI

Liu. XXII.

Itaque armatus intentusq; sis, vt neque tua occasione desis, neque suam hosti des. illa arripienda.

Id. lib.
XXVIII.

Id est viri & ducis, non deesse Fortune præbenti se, & oblata casu flectere ad consilium.

Curt. VIII.

F A M Æ seruiendum. Nam *Famâ* Fama va-
tio altera. bella constant, & sepe etiam quod falsò creditum est, veri vicem obtinuit.

Liuius
XXVII.

Fama bellum conficit (ait alius,) & parua momenta in spem metumve impellunt animos. Cuius momentum in bello.

Tac. XIII.
Annal.

Præsertim sub initia. & Fama in nouis captis validissima est:

XII. Ann.

Primisq; euentibus, metus aut fiducia gignitur.

Polyb. In Agri-
col.

Scito igitur instandum fama; & prout prima cesserint, fore vniuersa.

*Nec tamen
semper au-
dienda.*

Sed FAMÆ etiam NON seruien-
dum : in ipsâ , inquam , ratione gerendi
belli. In eâ enim *aduersus famam rumo-
resq; hominum firmus stabis.*

Liu. xxii.

*Magis re-
ta ratio.*

Et que probanda sunt , non que utique
probabuntur , sequeris ,

Vell. ii.

Nec unquam consilia Ducis , iudicio
exercitus ; sed exercitus , Prouidentia Ducis
regendus est.

Ibidem.

*Malè imperatur , cùm regit vulgus
Duces.*

Senec.
Oâ.

Scito militibus cupidinem pugnandi
conuenire ; Duces , prouidendo , consultan-
do , cunctatione sapius quàm temeritate
prodesse.

Tac. iii.
Hist.

*Mala in
bellis Secu-
ritas.*

SECURITAS fugienda. Nemo ce-
leriùs opprimitur , quàm qui nihil timet.

Vell. ii.

Et frequentissimum initium calamita-
tis , Securitas.

Indides

*Hostiumq;
contemptus.*

Sæpe & contemptus hostis cruentum
certamen edidit , & inlyti populi regesq;
perleui momento victi sunt.

Liu. xx.

Nihil

Curt. vi. *Nihil tutò in hoste despicitur. quem spreueris, valentiorẽ neglegentiã facies.*

Liu. vi. *Itaque ego vt nihil timendi, sic nihil contemnendi auctor sim.* *Metuens quadam cura sit.*

Cæf. i. Bel. Ciuil. *Sape in bello, paruis momentis, magni casus intercedunt.*

Liu. xxv. *Et nihil tam leue est, quod non magna interdum rei momentum faciat.* *Nihil paruum in bello.*

Æmil. Prob. in Thraf. *Quò magis præceptum illud in omnium animis esse debet: Nihil in bello oportere contemni. nec sine causã dici, Matrem timidi flere non solere.*

Id. in Pelop. *Incredibile est, Nimia fiducia quanta calamitati soleat esse.* *Fiducia iẽ per noxia.*

Liu. xxii. *INQUIRENDVM in omnia. Tuum, & hostium exercitum, locorum situm, naturam regionis nosce.* *Exploratio in hostes utilis.*

Indidem. *Pulchrum in Annibale elogium: Omnia ei hostium, haud secus quàm sua, nota erant.*

Liu. xx. *Displicet illud Spartanorum: qui*

Qui. qua-
les, quantil

interrogare soliti, Οὐχ ὅποσοι εἰσὶν, ἀλλὰ πῶς εἰσὶν: non quot essent, sed ubi essent? Plutarchi in Agi & Cleo.

Prætumidum est. Ille difficilè vincitur, qui de suis & aduersarij copiis verè potest indicare. Veget. iii. cap. xxvi.

Maximè,
cuiusmodi
ipse Dux?

Sed in primis Ducis ipsius ingenium nosce. Οὐ γὰρ εἰκὸς ἄλλως εἰπεῖν, ὡς εἰ τις οἶσται κλειώτερόν τι μέγος εἶναι στρατηγίας τῷ γινῶναι πλὴν προαίρεσιν καὶ φύσιν τῷ τ' ἐναντίων ἡγεμόνῳ, ἀγνοεῖ καὶ τεύφωται: Nec enim aliter ego dixero, quàm si quis censet aliud magis proprium esse boni Ducis officium, quàm hostium Imperatoris ingenium naturamq̄, nosse, errare eum, imò insanire. Polyb. iii.

Cuiusmodi
etiā hostes.

Inquire & in mores naturamq̄ue hostium. Nam quorundam in impetu vis est, qui parua iidem morâ languescunt. Liu. xii.

Vt plerique Barbari. quorum impetus acres cunctatione languescunt, aut in perfidiam mutantur. Tac. xii. Ann.

Eorum fi-
des tentan-
da.

Hoc quoque tenta. neçte moras, muta locos, & missis (nempe occultè) Ibidem.

*corruptoribus, exuendam ad fidem hostes
emergere.*

De Mo-
rib. Ger-
man.
Aut certè dispara eos & diuella. Ni-
hil prestare maius Fortuna potest, quàm
hostium discordiam. Aut turba
immitēda.

Veg. III.
cap. I X.
Atque inter eos discordiarum serere
causas, sapientis est Ducis. Nulla enim
quamuis minima natio (ô verbum no-
tabile!) potest ab aduersariis perdeleri,
nisi propriis simultatibus se ipsa consum-
pserit. Oraculum.

Videndum QVANDO pugnes. Me
iudice, nunquam temerè. Tempestinè
pugnādum.

Claud.

-- Ductōrque placebit,
Qui non precipiti rapiet simul
omnia casu;
Sed qui maturo vel lata vel aspera
rerum
Consilio momenta regens, nec tristi-
bus impar,
Nec pro successu tumidus: spaciūm-
que morandi,
Vincendūque modum, mutatis no-
scet habenis.

Id est, raro.

Paullus Æmilius dixit, *Perrarò nimis, bonum Imperatorem signis collatis decertare, nisi summa Neceſſitudo, aut summa ei Occasio data esset.*

Sempro.
apud A-
gel. No-
ctium lib.
xiii. c.iii.

Liu.

Idé x

Cæsar Augustus dixit: *Pralium aut bellum nunquam suscipiendum, nisi cum maior emolumentum spes, quam damni metus ostenderetur.*

Sueton.
cap. xxv.

Ibide

Ibide

Incerta
enim illa
alca.

Ἄδηλα γὰρ τὰ τῶν πολέμων, καὶ ἔξ ὀλί-
γος τὰ πολλὰ, ἐν δὲ ὀργῆς αἰ ὀπιχειρήσας
ἰηνοῖ). πολλάκις ἢ τὸ ἔλασσον πλῆθος
δειδὸς, ἀμεινον ἡμῶν αὐτοὺς πύξ πλέονας, διὰ
τὸ κατὰ φρονεῖντας ἀπαρροσίδας ἡμέρας:
*Incerta enim res bellica, & multa ex
paruo, & aggressiones ferè per impetum
fiunt. Sape autem vel minor multitudo
maiores propulsavit ac vicit cum metu
incedens, quoniam hæc ob contemptum
imparior est.*

Thuc.ii.

Tac.
Hist.Liu.
xxii.Xeno
vii. P.

Incerti exitus pugnarum, & Mars communis: qui saepe spoliante iam & exsultante evertit & perculit ab abiecto.

Cic. p^{ti}
Mil.

Tac.
Hist.

Liu. x

Ergo hinc lentè. præsertim aduersus
ho

Liuv. vii. *hostem, quem Tempus deteriore indies
& Locus alienus facient:* Alia magis
via debel-
landus ho-
stis.

Idé xxii. *Qui in hostili est terrâ, inter omnia
inimica infestâque:*

Ibidem. *Quem nulle vrbes accipiunt, nulla
mœnia:*

Ibidem. *Hunc talem dubitas quin sedendo su-
peraturus sis?* Mora saepe
frangendus.

Thuc. ii. Tac. ii. Hist. *Multa bella impetu valida, per tedia
ac moras euanuere.*

Liuius xxii. *Nec de pugnâ tamen semper ab-
nuo. Nam stultitia sit, sedendo ac votis
debellari credere posse:* Tamen in-
terdum &
pugnâ.

Xenoph. vii. Pxd. *Καὶ ἐν τῷ μέλλειν πολλὰκις τοῖς ἀρ-
χῶσι καὶ τῇ καλῆς ὄψεως αἰτιολογῶνται π:
Et in tardando, saepe Ducibus etiam optimi
Apparatus pars aliqua perit:*

Cic. pro Mil. Tac. ii. Hist. *Sed consilio & iudicio, rem mitti in
discrimen iubeo.* Idé, pro re
& tempori-
bus.

Liuv. xxii. *Nempe si in arcto tuæ res: non com-
meatum, non supplementum, non pecu-
niam habeas.* Potè si diu
subsistere nō
poter.

Cum bonis diis educ in aciem, co- Indidem.
piamque pugnandi facito.

In rebus asperis & tenui spe, fortissima Id. lib.
quaque consilia tutissima sunt. xxv.

Et, ut poëta quoque monet,

Capienda rebus in malis præcepta Sen. Aga-
via est. mem.

Aut si me-
rito præsū-
mis vitio-
riam.

Aut, si tua pars palam potior, de
quo tamen serio, & nihil tibi blan-
diens, cognosce. Dux vigilans, sobrius, Veget. iii.
prudens, tanquam de civili causâ inter cap. ix.
partes iudicaturus, adhibito consilio, de
suis & aduersarij copiis iudicet. Et si mul-
tis rebus superior inuenitur, opportunum
sibi ne differat conflictum.

Alias, no-
xia semper
pugna.

Aliter, nequam mihi placeat, quando Liu. vii.
nulla cogat res, committere se Fortune.

Sanè isti, qui magis animis quam viri- Indidem.
bus freti, ad certamen descendunt,

Festinatam temerè prælium pari for- Tacit. ii.
midine deserunt. Hist.

Quid si & in Diuina modicè inquiras?
modi

1. Hi

Curt.

Tacit.
Hist.Amm.
xxi.Veget.
cap. x.Id. i r
cap. lx

modicè dico, & sine superstitione. Haud
 1. Hist. spernenda omnino videntur *cælo ter-
 raq; prodigia, & fulminum monitus, &
 futurorum presagia, leta, tristia, ambigua,
 manifesta.* Prodigiis
habèda ra-
tio.

Curt. III. Imò nec Somnia. Nam *instantibus
 curis, agitant sæpe per somnum species im-
 minentium rerum: siue illas regitudo, siue
 diuinationo animi presagientis accersit.* Fortasse &
Somniorū.

Tacit. I. Hist. Sanè ego te nolim *contemptorem ta-
 lium, vt fortuitorum.*

Amm. XXI. Nam *amat Benignitas numinis, seu
 quòd merentur homines, seu quòd tangitur
 eorum affectione, his quoque rationibus
 prodere qua impendent.*

Veget. III. Videndum **QVOMODO** pugnes. Pugna in-
eunda ra-
tio.
 cap. XXII. Captanda primò *Tempora. vt impari-
 tis, cibum capientibus, in itinere lassis, equos
 suos pascentibus, ac nihil tale suspicantibus
 superuenias.*

Tacit. II. Hist. Id. III. cap. IX. *Boni enim Duces, non aperto Marte, in
 quo est commune periculum, sed ex occulto
 semper attentant.* Subitò aus-
ex insidiis.

Quo

Quo casu, tui audent, illi trepidant.
cauendumq̄, ne dubitantem aut formidan- Ibidem.
tem exercitum ad pugnam publicam ali-
quando producas.

Nisi quòd simulare metum, inter-
 dum haud malum: & spe victoria in- Tacit. II.
Ann.
 ducere, ut vincantur.

*Aut cum
 opportunum
 se dat hostii.*

Item illud utile, videre quando ho- II. Hist.
 stis imprudentiâ ruat, & (quod loco sapien-
 tia est) alienam stultitiam opperiri.

Ὅστις ἴ τὰς ἀμαθίας τῶν ἐναντίων, Thuc. v.
 κάλιιστα ἰδὼν, καὶ ἄμα πρὸς τὴν ἑαυτῆ
 διωάμην τὴν ὀπχιέρισιν ποιεῖται, μὴ δὲ τὸ
 τῆ προφανῆς μάχου καὶ ἀντιπαρὰ ταχέν-
 τῃ, ἢ ἐκ τῆ πρὸς τὸ παρὸν ἑυμφέρον-
 τῃ, πλεῖς ἀνορδοῖτο. Quicumque pec-
 cata aduersariorum optimè videt, & si-
 mul pro suâ copiâ eos aggreditur, non tam
 ex aperto & quasi acie palam instructâ,
 quàm ex usu presentis, plerumque huic res
 succedat.

Ad summam, cum id potest, Tem-
 pora obserua. quia si in occasionis mo- Liu. xxv.
 mento, cuius prateruolat opportunitas,
 cuncta

Cur.

Veg.
cap. I.

cap. X.

cap. I.

Tac. I.
Anna.

III. H.

Veg.
cap. XI.

*cunctatus paulum fueris, ne quicquam mox
omissam querare.*

Curt. vii. Dixi cum potest. Nam certè *Nece-
sitas ante rationem est, maximè in bello.
quod raro permittit tempora legere.*

Veg. 111. cap. ix. Secundò Locus considerandus: *utrum* Loci habenda ratio.
inimicis, an tibi videatur accommodus.

Hic quoque enim momentum, &
cap. xxvi. *amplius prodest Locus saepe quàm Virtus.*

cap. ix. Exempli causâ. *Si equitatu audemus,
campos debemus optare: si pedite, loca eli-
gere angusta, fossis, paludibus, vel arbori-
bus impedita.*

Sæpe etiam iuuat, si is ita captus, ut
Tac. 11. Annal. *tuis sit necessitas in loco, spes in virtute,
salus ex victoriâ.*

111. Hist. Sanè *propinqua munimenta aut mœ-
nia, quanto plus spei ad effugium, minorem
ad resistendum animum dare solent.*

At tertio, momentum vel maxi- Instructio-
nis habenda ratio.
iu. xxv. Veg. 111. cap. xiv. *imum in Acie. quæ si sapienter disponi-
tur, plurimum iuuat: si imperitè, quamvis
opti*

optimi bellatores malâ dispositione franguntur.

Varia de eâ præcepta : quod melius illo Homérico?

*Homericus
acies ordo.*

Ἰπωῆας μὲν πρῶτα σὺν Ἴπποισιν Iliad. d.

καὶ ὄχθοι,

Πεζικὸς δὲ ὄξόπιθεν σῆσεν πολέας τε

καὶ ἑσθλὰς,

Ἐρχοῦ ἔμην πολέμοιο· κακὰς δὲ ἐς

μέσσον ἔλασεν,

Ὅφρα καὶ σὸν ἐθέλων τις ἀναγκασῆ

πολεμίζῃ.

Atque Equites posuit cum Curribus ordine primo:

At Peditum à tergo florémque & robora, belli

Munimem septúmque : sed in medio agmine viles

Ignauòsque, uti vel nolentes depugnarent.

*Subsidia
semper habenda.*

Cui accedit militaris Doct̃or. *Ad* Veget. III. cap. xvii.
victoriam, inquit, plurimum confert, ut lectissimos de peditibus & equitibus habeat Dux post aciem in subsidiis præparatos.

Imò

Thuc.

Veg. cap. xx.

Plutar. Caton. maior.

Tac. I. Morib. Germ.

Curt. r.

Tacit. Hist.

Thuc. v.

Imò quasi in insidiis. τὸ γὰρ ὄπιόν ὕσερον, δεινότερον τοῖς πολεμίοις ἔπαρόντων καὶ μαχόμενων : Nam qui superveniunt, terribiliores sunt hosti, iis qui in manibus sunt & pugnant.

iad. d.

Veg. 111.
cap. xxvi.

Causa. quia inopinata maximè movent : & , vt ille ait , subita conterrent hostes, usitata vilescunt.

Inopinata
terrent.Plutar. in
Catone
maiore.

Ita clamor aliquis repentinus, aut imago & aspectus, fugâ sæpe exercitum implevit. καὶ τὰ τοιαῦτα ἔξιφες μάλλον καταπλήττειται τὸς ἐναντίους : & hæc talia, magis quàm gladius, consternant hostem.

Tac. De
Morib.
Germ.

Primi in omnibus præliis oculi vincuntur: Observa.

Curt. iv.

Sive etiam Aures. videbísque militem vanis & inanibus magis, quàm iustis formidinis causis moveri.

Veger 111.
cap. xvii.Tacit. 111.
Hist.

Noto amplius. in struendâ Acie plurimique vile, per gentes eam nationesque disponi : cum ob alias causas, tum vt discretus labor fortes ignavosque distinguat, atque ipsâ contentione decoris accendantur.

Diuidenda
per nationes
acies.

Idque

Idque ita, ut exteri aut mercenarij
proximi sint discrimini: tibi scilicet *in-*
gens victoriæ decus, citra domesticum san-
guinem bellanti. In Agri-
col.

*In tempore
instruenda.*

Semper autem studere debes, ut prior Veget. in
cap. xviii.
instruas aciem.

Causâ duplici. primùm, quia ex ar- Ibidem.
bitrio tuo potes facere, quod tibi utile iu-
dicas, cum nullus obsistit.

Deinde, quòd & tuis auge confiden- Ibidem.
tiam, & aduersariis minuis. quia fortiores
videntur, qui prouocare non dubitant.

Plus animi est inferenti periculum, Liuius
xxviii.
quàm propulsanti.

*Dux sit cõ-
fidens &
latus.*

Quò valdè item pertinet, si antè &
in pugnâ Dux alacer, ardorem animi vell. 11.
vultu oculisque præferens.

Quid enim audeant, si te videant
segnem, & velut animi captum, huc illuc Tac. iii.
Hist.
clamoribus circumagi?

Profectò necesse est ad fugam parati Veget. iii.
cap. xxi.
sint, qui Ducem suum sentiunt desperare.

Excita,

Liuus
xxii.

Excita, & doce: *Quò timoris minus sit, eò minus fermè periculi esse.* Suas hortat.

Curt.

Effugere mortem, quisquis contempserit; timidissimum quemque eam consequi.

Sallust.
lug.

Semper in praelio his maximum periculum esse, qui maximè timent. Audaciam pro muro haberi.

Curt. i x.

Ne pigros quidem sibi fata disponere, sed vnicum bonum diuturnam vitam existimantes, sepe acerbà morte occupari.

Tac. xiv.
Annal.

Hæc taliaque (pauca pono in exemplum) opportunè differes: & quamquam virtuti confidas, tamen exhortationes & preces miscebis.

Veget. iii.
cap. xxv.

Iam pugnas. Tui inclinant? ne diffide. *Euentus omnium (aut certè, plurium) praeliorum, inter initia contra illos magis fuit, quibus victoria debebatur.* In v. trepida, non trepidet.

Tac. iii.
Hist.

Hic animo opus, vt nullum, in tali trepidatione, constantis Ducis aut fortissimi militis officium omittas.

Quos stat.
& incitet.

Occursa paudentibus, retine cedentes; Ibidem.
ubi plurimus labor, unde aliqua spes, con-
silio, manu, voce, insignis hosti, conspi-
cuius tuis.

Audi poetam de Cæsare:

Ipse manu subicit gladios, ac tela Lucan.
ministrat, lib. vii.
Promouet ipse acies, impellit terga
suorum,
Verbere conuersa cessantes excitat
haste.

Provide in
Victoriâ a-
gendum.

At contrâ, Tui vincunt? cohibe, nec
nimis diffunde. *Frequenter iam fusa* Veget. iii.
acies, dispersos ac passim sequentes, repa- cap. xxv.
ratis viribus interemit.

Satis citò incipis victoriam, ubi prou- Tacit. i.
sum fuerit ne vincare. Hist.

Aliquando etiam victis ira virtusque. In Agri-
col.

Non perti-
naciter in-
standum.

Præsertim si nimium instas. *Clausis* Veg. iiii.
ex desperatione crescit audacia, & cum spei cap. xxv.
nihil est, sumit arma formido.

Reprehensi ex fugâ pugnabunt, quia Curt. vi.
fugere non possunt.

Ideò

Vege-
cap. x

Fronti
cap. v

Tac. i
Hist.

Fronti
Præf.

bidem.

Veget. III.
cap. XXI.

Ideò Scipionis laudata sententia est, *Viam hostibus quâ fugiant, muniendam.* Viam muniendam ad fugam.

Front. I I.
cap. VI.

Et Pyrrhus inter cetera precepta Imperatoria, memorie tradidit, *Non esse pertinaciter instandum hosti fugienti. non solum, ne fortius ex necessitate resisteret, sed ut postea quoque facilius acie cederet.*

Lucan.
lib. VII.

Quod postremum, callidum ergo scio, & aptum in militiâ totâ. Denique à Prædâ etiam arcendus miles. Nimis A prædâ arcendi milites, donec planè vicent.

Tac. I V.
Hist.

sæpe obstitit vincentibus prauum inter ipsos certamen, omisso hoste, spolia consectandi.

Veget. III.
cap. XXV.

CAPVT XVII.

Tacit. I I.
Hist.

De callidis Consiliis siue Strategematis. An uti ius est fas? Nostrâ sententiâ, non utilia ea solum, sed gloriosa.

In Agri-
col.Veg. I I I.
cap. XXV.

PRIORIS generis Consiliorum specimen vides. venio ad genus alterum, flexuosum magis & occultum: Strategemata quid, & quo finit

Curt. VI.

Frontin. I.
Præf.

quorum vis propriè in arte solertiâque

posita proficit, tam ubi cauendus quam ubi opprimendus est hostis.

*Causa no-
minis.*

Ea, Græcanicâ voce, Stratagemata dicimus: credo, quia aut manant inveniunturque à Duce, vel quia bono illo maximè digna. In quo tamen contro- uersia aliquid nobis, cum simplicibus illis candidisque naturis. quæ damnant; & aiunt esse veri militis, imò viri, *non fraude, neque occultis, sed palam & arma- tum, hostes suos ulcisci.*

*Quidam ca-
uannant.*

Tac. II.
Ann.

Stare pro iis poëta videtur:

Οὐδὲς ἀνὴρ δ' ψυχῶ ἀξιοῖ λά-
ζεα

Euripid
in Rhe-
so.

Κτεῖναι τὸν ἐχθρόν:

*Vir nemo mentis alta clanculum
velit*

Occidere hostem.

*Et populi
vniuersi spre-
merunt.*

Atque etiam populi quidam noui & veteres. vt ab illâ ipsâ fallace Græciâ, Achæi: qui, Polybio narrante & lau- dante, ποσῶτον ἀπληλοτριῶντο τῆ κακο- μηρανῆν, ὡς ἔδ' ἐ τὲς πολεμίας ἤεβ'ντο δι ἀπάτης νικῶν: *intantum abhorrebant*

Lib. XII

Florus
cap. XI

à ma

Ibide

Claud
VI. C
sulat. I
nor.

Tacit
gric.

à machinationibus istis & struendis dolis,
ut nec hostes suos vellent per fraudem
vincere.

Ibidem.

Caussam idem addit. Ὑπολαμβάνοντες, inquit, ἕτε λαμπρόν, & δε μὲν βέλγον εἶναι τῶν κατορθωμάτων, εἰ μὴ τις ἐν προφανῆς μάχῃ ἢ ἠπίσηταις ψυχαῖς τὰς ἀντιπαρομῆδας: *Censentes, neque splendidam neque firmam ullam victoriam, nisi quis palam & ex condicto depugnans, animos quoque deiecisset aduersariorum.*

Quasi pariter
generosa.Tac. 11.
Ann.Euripi
in Rho-
so.Claud. in
VI. Con-
sulat. Ho-
nor.

Scilicet

-- nulla est Victoria maior,
Quam quæ confessos animo quoque
subingat hostes.

Tacit. A-
gric.

Nam reuerâ, qui dolo succubuerunt, *Parâ effica-
cia ad plenâ
victoriam.*
facile iterum insurgunt: non virtute, sed
occasione & arte Ducis victos serati.

Lib. XII

Florus 1.
cap. XII.

Denique scripsit Romanus quispiam: *Atque etiâ
contra bonâ
fidem.*
Eam vir sanctus & sapiens sciet veram
esse victoriam, quæ saluâ fide & integrâ
dignitate parabitur.

Atqui nōne vtraque, inquit, hīc
 periclitantur? & vbi dolus ac supplan-
 tatio, vix fides esse potest, certē non di-
 gnitas salua. Hæc sunt quæ ab iis dicun-
 tur: ego contrā dissero, & repono. Pri-
 mum, hostem esse, in quem ea vsurpa-
 mus. id est, quem perdere mos fasque
 fit: & quid refert quo modo? Tritum
 illud poëtæ innotuit,

Nos contrā
 sentimus.

Hostem om-
 ni viâ
 ledere.

-- *Dolus an virtus, quis in hoste* Virg. 11.
requirat?

Cum quo poëta alter:

-- ἄλλ' ἢ πάντες
 δὸντ' ἀμαρτῶσαι τὸν ἐχθρόν.
 -- oportet quidlibet

Pindar.
 11thm.
 Od. 1v.

Conantem, frangere aduersarium.

A simili.

Ecce venator etiam feras quasdam
 vi & manu interficit, quasdam occultus
 subsistit & laqueis aut retibus captat:
 quis reprehendit? A laude propius to-
 tum hoc genus insidiarum abesse vide-
 tur, quàm à culpâ. Certē vir & dux bo-
 nus Brasidas, ita effatur: τὰ κλέμματα

Ab testibus.

ταῦτα καλλίστην δόξαν ἔχῃ, ἀπὸ πολέμου
 μά

Thuc. v.

Lib.

Pluta
 Marc

μάλις ἀντις ἀπατήσας, τὰς φίλους μέγιστον
 ἀνὸς ὠφελήσασιν: *Illa belli furta pulcherri-*
tam laudē habent, per quæ hostes maximè
decipiuntur, & amici plurimum iuuantur.

Ipse Polybius admirator paullo ante
 Achæorum, palàm ad nos transit.

Lib. ix.

& αἶτ, τῶν κατὰ πόλεμον ἔργων ἐλαττώ
 τὰ προδήλωσ καὶ μὴ βίας ὅπιτελέμενα,
 τῶν μὴ δόλῃς ἢ σω καίρω πρᾶσιονῶν:
Facinorum militarium ea esse minoris lau-
dis ac momenti, quæ propalàm & per
vim patrantur, his quæ ex occasione &
per dolum.

Virg. 11.

Pindar.
 (Ithm.
 Od. iv.

Quòd si gens etiam genti oppo-
 nenda: an Spartanos appendere cum
 Achæis vercat in eadem lance? imò
 virtute & fortunâ præponderabunt.

*Spartianorū
 de Ith. iudicium.*

Plutarch.
 Marcell.

Illi igitur, καὶ περ ὄντες πολεμικώτατοι,
 μέγιστον καὶ μάλλον ἀνθρώπων ὠρέπεσαν
 ἠγέοντο τῶν ἀπὸ λόγῃς καὶ σωίσεως πρᾶ-
 ξιν, ἢ τῶν μὴ βίας καὶ ἀνδρείας: *et si pu-*
gnacissimi, tamen digniorem magisque
conuenientem homini censebant actionem
ratione & mente institutam, quàm illam
per vim aut robur.

Thuc. v.

Qui ante-
posuerunt
hac rella
rectu.

Ideoque εὐδὲ μὲν ἐν Σπάρτῃ τῷ δα- Ibidem.
σεατήρων, ὁ μὲν δὲ ἀπάτης ἢ πειθῆς ὁ
βέλεται θεῶναξάμυϑ, βᾶν ὁ ᾧ ἀφ'
μάχης, ἀλεκτηύνα: Sparta, è Ducibus qui
se abdicant, ille qui rem dolo aut suasionē
confecit, bouē immolat: qui praelio, gallum.

Responsio
ad rationes
aduersas.

Distinctio
inter hostes.

Maiorem scilicet minoremque victi-
mam, pro re tali. At negat, inquiunt,
Euripides esse viri generosi. Errant. non
ille de hoste publico aut praeliis loqui-
tur: sed sentit de priuatis inimicitiis, in
quibus locum (iustè quidem) esse non
vult huic fraudi. aliud est in bellis. Nam
etiam Romani veteres, auidi aliàs & te-
naces regiae huius viae, quendam *bonum*
Dolum Dicebant, & pro sollertiâ hoc no-
men accipiebant: maxime si aduersus ho-
stem latronémve quis machinaretur.

Vlpian. l. i.
De dolo.

Christiana
sanctio.

Quid verbis opus est? Ipse sacrorum
Antistes definiuit, Cum iustum bellum
suscipitur, ut aperte pugnet quis aut ex
insidiis, nihil ad iustitiam interest.

August. in
Quest. su-
per Iosue.
qu. x.

Ad Florū
responsio.

Nam quòd Romanus ille scriptor
damnare videtur; ille verò nō damnat.
Saluam

Pluta

Ody

Xeno
Hipp

Saluam tantum in iis vult Fidem & Dignitatem. Nam contra fœdera aut pacta fraudem quis probet? quis item vilem aliquam & abiectam? vt si quis hostem veneno tollat, aut clam immisso emptoque percussore. Hæc talia

Plutarch.

ſperne, & cum Ageſilao cenſe, Ἀποπειράμενον μὴ ἀδικῶς, ἀσεβῶς: τὴς ἰππολεμίας ὡς ἀλογίζεσθαι, ἔ μόνον δίκαιον καὶ ἐπίδοξον, ἀλλὰ καὶ ἠδὺ καὶ κερδαλέον: *Fæderatum iniuste fallere, impium; at hostes, non solum iustum, sed etiam suauè & fructuosum est.*

Quæ fraudes bonæ.

Hos tales, cum Homero,

Odyss. λ.

Κτείνης ἢ ἐ δόλω, ἢ ἀμφραδὸν ὄξει χαλκῶ:

Adhortatio ad eas.

Confice siue dolo, seu stricto cominus ense.

Xenoph. Hippar.

Ὅντως γὰρ ἔδὲν κερδαλεώτερον ἐν πολέμῳ ἀπάτης: *Reipsa enim nihil utilius in bello dolis.*

Laudatio.

Quorum specimen quid à me hîc expectes? Frontinum & Polyænum è veteribus habes: & nonnemo etiam hodie percoluit illum campum.

CAPVT XVIII.

Quid post Pugnam faciendum videatur : & in Victoriâ , siue Clade, quomodo Princeps salubriter & decorè se gerat.

AD Pugnam Consiliis meis satis te instruxi : aliquid etiam de iis quæ post Pugnam vsui sunt , dicam , & hoc velut flexu ducam te ad candidam illam metam : id est , Pacem. Post Pugnam , aut Victoria est , aut Clades. In illâ tria præcipio : vt Cautè cam habeas , vt Leniter , vt Modestè. Cautè ideò, quòd fermè fit vt res secunda negligentiam creent:

*Ad Victo-
ria usum
tria præ-
cepta.*

*Cautela ad-
hibenda.*

Atque ita aliquod vulnus per nimiam fiduciam accipitur.

Tacit.
Agric.

Crebra autem, etsi modica damna , famam parte victorie lacerant.

iv. Hist.

Lenitas.

Leniter etiam : quia suapte naturâ ea cruda.

Thuc.

-- Regi frenis nequit

Et

Senec.
Troac.

Tacit.
Hist.

Curt.

Port.
Latro
Decla

Liu xx.

Tacit.
Agric.

Indid

Senec.
Troad.

*Et ira, & ardens hostis, & Vi-
ctoria,
Gladiusque felix. cuius infecti se-
mel
Vecors libido est.*

Regenda tamen; aut valdè hæres Nec spes om-
nis abcidit. n-
da hosti.
in tuo cursu. Nam vbi extrema om-
nia in oculis, *desperatione in audaciam
accinguntur.*

Tacit. III.
Hist.

Curt. v.

*Ignauiam quoque Necessitas acuit, &
sape desperatio spei caussa est.*

Portius
Latro in
Declam.

*Grauisissimi sunt morsus irritatae Ne-
cessitatis.*

Ergo hoc caue, & ad spem semper
aliquid relinque. Insta, terre: sed *vbi* Ad pacem
idemidem
præuocadit.
*satis terrueris, parcendo rursus irritamenta
pacis ostenta.*

Tacit.
Agric.

Indidem.

Hoc mollit & frangit aspectu pignorum,

Thuc. I.

Aspectu Opum: quas ipsas ne planè Agris par-
cendam.
*perde. Archidamus prudenter: μή γδ
ἄλλο τι νομίσητε, inquit, πλὴν γλυῦ ἀντῶν
(τῶν πολεμίων) ἢ ὄμηρον ἔχειν. καὶ ἔχῃσι-
σον, ὅσω ἀμεινον ἔξερχασαί. ἥς φείδεισθαι
χρῆ*

Iu. xx.

Tacit.
Agric.

Iu. Hist.

μη ὡς ὀπιπλεῖσον, καὶ μὴ ἐς δόνοισιν
κατασησάντας αὐτὰς ἀληπτοτέρως ἔχειν:

*Nec enim aliud terram hostium censete,
quàm velut obsidem. idq; eo magis, quò
illa cultior. Huic parcendum ut plurimum
est, nec hostes in amentiam & despera-
tionem redacti, difficiliores expugnatu
reddendi.*

Et alioqui speciosa in hoc fiducia,
quòd parcas, ut tuis. Nam

Quae corripit igne, quae meti gladio

Senec.
Theb.

Sen. Ag
mem.

Aliena credis.

*Superbia
segreganda.*

Tertiò, Modestè eam habe. Nam
non solùm *Felicitas in malo ingenio aua-
ritiam, superbiam, ceteraq; occulta mala
patefacit:*

Tac. III
Hist.

Tac. I I
Hist.

*Sed rebus secundis, etiam egregij duces
insollescunt.*

I I. Hist.

Ibidem.

Et cum Pindarico illo Tantalò μέ-
γαν ὄλβον κατέπεισαι & δειῖαν): magnam
felicitatem concoquere non possunt.

Olymp.
Od. I.

*Nam casus
incerti.*

O stulti ! ὅ τε ἐν πολέμῳ ὀτυχία

Thuc. I.

Sen. Aga
mem.

ωλεο

ωλεονάζων, ὅτι ἐντεθύμηται θεῶσιν ἀπί-
 σω ἐπαγεῖσθαι : Is qui in bello ob res
 secundas exsultat, non cogitat quàm infidâ
 fiducia se extollat.

Publius.

Fortuna vitrea est, tunc cum splen-
 det, frangitur.

Plinius
Paneg.

Habet has vices conditio mortalium, Et saepe vi-
 ator, victus.
 vt aduersa ex secundis, secunda ex aduer-
 sis nascantur.

Senec.
Theb.Sen. Aga-
mem.

Victor timere quid potest? quod non
 timet.

Tac. III
Hist.Tac. I II.
Hist.

Iam in CLADE duo moneo: vt Clades tuas
scire oportet.
 Prudenter eam & Fortiter feras. Pru-
 denter, hoc sensu: vt noris eam ferio, &
 appendas. Nam quidam, è contrario, leta
 omnia sibi fingunt:

I I. Hist.

Ibidem.

Et nuntios cladis occultantes, stultâ
 dissimulatione, remedia potius malorum,
 quàm mala differunt. Aut nō me-
 deris.

Olymp.
Od. I.

Quod nulla ratio est, vt fiat. Nam
 primùm,

Thuc. I.

Sen. Aga-
mem.

-- clades scire qui refugit suas,

Grauat

Grauat timorem. dubia plus torquent mala.

Sicut contrà, *Sape calamitatis solatium est, nosse sortem suam.* Curt. iv.

Deinde profectò

Iners malorum remedium, Ignorantia est: Senec. Oed.

Imò nullum : nec mederi tibi fas cum nescis. Tu verò agnosce, atque adeò examina & appende. Si exigua *damna, irâ te magis quàm metu accendant.*

is obnitendum.

Tac. x. Ann.

Si grandiora, ne sic quidem *hastam abijce,* Cic. pro Murza.

Nec praelij unius euentu pauesce.

Tac. ii. Hist.

Et meliora speranda.

Nónne *Mars communis & victum saepe erigit, & adfligit victorem?*

Liu. xxviii.

Infirmi ingenij est, lapsu aliquo, summa rei diffidere, cum exiguis momentis subito inclinentur omnia quae in bello geruntur.

Egeſip. cap. ii.

Ergo

Senec. Oedip.

Tacit. i. Hist.

Indiden

Veg. i. cap. xxv.

Tacit. Agric.

Flor. i. cap. xv.

Curt. v.

Ergo hîc illud valeat, vt feras Fortiter. Robur animi indissiduum.

Senec.
Oedip.

-- Regium hoc ipsum reor
Aduersa capere. quôque sit du-
bius magis
Status, & cadentis imperi moles
labat,
Hoc stare certo prescius fortem
gradu.

Tacit. II.
Hist.

Didici fortes & strenuos contra Fortu- Contra Fortu-
tunam in-
surgendum.
nam insistere spei; timidos & ignauos, ad
desperationem formidine properare.

Indidem.

Tu verò erige te, vires iuxtâ & pro- Vires repa-
rande.
cul sitas circumspice:

Veg. I I I.
cap. XXV.

Novi dilectus, noua querantur auxilia:

Tac. II.
Hist.

Tacit.
Agric.

Oppida aut castella, aduersus moras
obsidionis, annuis copiis firmentur.

Liuius
XXVIII.

Flor. I.
cap. XV.

Ad summam (bona modò caussa
tua sit) omnia experire: more anguium,
qui obruto capite, postremum caudâ mi-
nantur.

Egesip.
cap. II.

Curt. V.

Si iusta ac pia bella dij auersantur,
forti

Per decem fortibus tamen viris licebit honestè mori.

mori melius, quam per dedecus vivere.

Quoniam quidem unum omnibus finem Natura vel ferro septis statuit: Sallust.

Id solum refert, nouissimum spiritum per ludibrium & contumelias effundant, an per virtutem. Tac. in Hist.

CAPVT XIX.

Ad pacem ex animo adhortatio. Ac primum illuc inclinamus eos, qui Victi: sed ad Tutam & Bonam.

Parti tertia huius libri.

SED satis, satis iam Pugnarum est: Pax salutaris quando nos respicies? Ad te venio, & absterfo Martio hoc puluere, quiescam paullum sub felici arbore Mineruæ. Dixi quomodo Suscipienda bella, & Gerenda: nunc auidè, quomodo Finienda. Nam

Mundus non stet per assidua bella.

*Si æterna semper odia mortales gerant,
Nec captus vnquam cedat ex animis furor,
Sed arma felix teneat, infelix paret;*

Seneca
Hercules

Nihil

Cic. Phil.
xiii.

Id. de f.
Agar.

Sil. x i.

Tacit.
Agric.

xv. An.

Seneca
Herc. F.

Nihil relinquent bella. tum vastis
ager

Squallebit aruis, subditâ tectis
face

Altus sepultas obruet gentes
cinis.

Quamuis magna, quamuis diuturna
bella, Pace finienda sunt: cuius & Eorum finis
pax.
nomen dulce est, res verò ipsa cum iucunda,
tum salutaris.

Cic. Phil.
xiii.

Id. de leg.
Agtar.

Quâ non modò ij quibus natura sen-
sum dedit, sed etiam tecta atque agri læ-
tari videntur. Laudati-
cula pacis.

Sil. x.

-- Pax optima rerum

Quas homini novisse datum est.

Pax una triumphis

Innumeris potior.

Tacit.

Agtic.

Ergo pariter ad hanc ite, tam quibus Virique
parti expedit.
Salus quàm quibus Gloria carissima est:

Victi dico & Victores, ad hanc ite.

xv. Ann.

Illa ex æquo utilis:

Et

Senec.

Herc. Fur.

Pacem reduci velle, Victori expedit, Vita ma-
xime.

Victo necesse est.

Sed tu me prior audi, qui VICTVS.
Paullo antè ad arma te excitavi: nec
nunc excutio. quia hæc directa ad Pa-
cem via. *Si pace frui volumus*, inquit
Tullius, *bellum gerendum est; si bellum*
omitemus, pace nunquam fruemur.

*Arma te-
nenda, si
eas volu-
mus.*

Philip.
VII.

Ἐκ πολέμου μὲν γὰρ εἰρήνη μακρόν βε-
βαιότερα: *E bello enim pax magis firmatur.*

Thuc.
II.

*Metus fi-
ciendus hosti.*

Quomodo? nempe ne ignavum &
vile aliquod animal videre: & sciat
esse tibi adhuc vires, si deliberas, ambi-
guas; acres, si desperaris.

Tacit. III.
Hist.

Ideò erectum & fidentem animi
ostende.

IV. Annal.

Et dic illud Homericum:

Τῶ μοι δὴ ἐχθρὰ ὄντι καὶ ἀσπίδες Iliad. 7.
ὀμφαλόεσσαι,
καὶ κόρυθες, καὶ δῶρητες λαμπρὸν
ξανόωντες.

*Et mihi sunt teretes hasta, clypei-
que rotundi,*

*Tum galeæ, tum thoraces splendore
micantes.*

Vetus

Guil.
Neub.
Rer.
glic.
cap. X.

Liv. X.

Ex
Phil. X.

Ad A.
VII.
XIII.

Senec.
Theb.

Phil.

Phil. V.

Guilel.
Neubr.
Ret. An-
glic. lib. II.
cap. XII.

Vetus verbum non te fallet; *Sub cly-
peo melius succedere pacis negotium.*

Considerabis autem in omni pace
hæc duo, vt Honeſta ea, & vt Simplex
fit. Honeſtam intellego, cùm aliqua to-
lerabili conditione finies bellum.

Duo in pa-
ce ſpecto.

Vt Honeſta
ſit.

Ex Cic.
Phil. XII.

Vt verè Pax ea ſit, non pæctio ſerui-
tutis.

Ad Attic.
VII. ep.
XIII.

Nam quamuis pax vel iniuſta, uti-
lior ſit iuſtiſſimo bello;

Tacit. II.
Hiſt.

Tamen proſectò viro Principi in-
tolerabilis, quæ labem eiufmodi aut
ignominiam adfert.

Cum aperta
ſeruitute,
turpa.

Senec.
Theb.

In ſeruitutem cadere de regno, gra-
ue eſt.

Phil. III.

Videaturque cum dignitate potius
cadendum, quam cum ignominia ſeruien-
dum.

Mors viro
potior.

Phil. VII.

Deinde Simplex eam volu: id eſt,
puram, niueam, & verè Pacem. Nam
fictam, fucatam illam, & pacis nomine
inuolutum bellum, reformido.

Pax ſine
ſuoc eſto.

Finiat bel-
lum, nō dif-
ferat.

Sæpe ob potentiam interna mala,
dilata magis prælia, quam datam pacem
intelleges.

Sall. Ep.
Mithrid.

II. H.

III.

Ego autem censeo, Pace suspectâ tu-
tius bellum.

Tacit. II.
Hist.

Quando ea
optimè co-
nat?

Hæc duo sunt quæ semper confi-
deres, nec plenè semper impetres: nisi
fortè initio belli. Nam optimum &
propè unum tempus est de pace agendi,
dum sibi uterque confidit, & pares ambo
videntur.

Cæf. I. bel.
Ciu.

Id. v.

Ibider

Et videntur pares, qui non fecerunt in-
ter se periculum virium.

Curt. VI.

Interdū sus-
ces Digni-
tas submit-
tit.

At rebus inclinatis, magis est ut te
inclines: & quavis tutâ conditione pacem
accipere malis, quam viribus cum valen-
tiore certare.

Cic. V.
Ep. XXI.

Tac. I
Ann.

Sall. O.
lepidi

Gubernator, ubi naufragium timet, ia-
eturâ, quidquid sanari potest, redimit.

Curt. V.

Experti inuicem estis tu ac Fortuna:

Tacit. II
Hist.

Contra te stetit. quid proterges ultra
ruinam?

V. Hist.

Scito

11. Hist. Scito apud victos plus ferè querimoniarum, quam virium.

111. Hist. Et quamquam atrociter loquantur, minorem esse apud eos animum.

Itaque morde frænum, & (quod in re simili quispiam dixit) *Necessitati pare, quam ne dij quidem superant.* Necessitate cogente.

Id. v. 11. Ecce Pacem etiam qui vincere possunt, volunt: quid te oportet?

ibidem. *Quin omiſſâ Irâ ac Spe fallacibus auctoribus, te ipsum tuâq; omnia cognite per- mitte fidei.* Nec inutile sine conditione etiam dare se hosti.

Tac. 11. Ann. Sæpe hoc profuit; & supplices, nihil abnuendo, veniam omnium accepere.

Nam victores (qui alto quidem sunt animo) *secunda res in miserationem ex irâ vertunt.* Si is tamen generosus.

CAPVT XX.

*Victores ad Pacem prouocati, argu-
mento triplici: quia id Decorum,
Vtile, Tutum. atque adeò ad Pa-
cem mitem: sed cum exclusione
fraudis. Pro eà auctor ipse Pacis
inuocatus.*

QUOS huc quoque iam impel-
lam. Nam ades tu VICTOR:
& quamuis vela tibi tumeant secun-
do vento, capeffe hunc portum. Pro-
cellâ inuolui potes, & euerti. Nam
quamuis ille dixerit, *Pacem & concor-* iii. Hist.
*diam Victis utilia, Victoribus tantum
pulchra esse:*

Ne crede. illa verò non Pulchra iis
solùm, sed Vtilis plerumque & Tuta.
Pax vincē-
ti decora. Palàm quidem pulchra: & *in bonis tuis* Liu. xxi.
*rebus, hostium dubiis, tibi ampla ac specio-
sa danti pax est.*

Quàm decòrum Principi, cum vi- Ibidem
ctorem propè in manibus habeas, pacem
non

Lib.

Taci-
Ann.Bern-
Ep.Tac.
Ann.

In Ag

Sil.

Flot.
cap. v

non abnuere ! ut sciant omnes , te & Suscipere iuste bella & Finire.

Lib. xxij. *Si pratermittis hoc tempus , quo dare magis quàm accipere potes pacem , vereor ne hæc letitia luxuriet tibi aut vana euadat.* In occasione accipienda.

Tacit. xv. Ann. *Et fiat illud : Gloriæ , & prædæ non-nihil partum , si aut gloriam cum modo , aut prædam cum curâ habuisset.*

Bernar. in Ep. *Sanè vir sanctus inclamat : Pacem contemnentis , & gloriam appetentes , pacem perdunt & gloriam.*

III. Hist. *Iam Vtilis quoque eadem. Nam si in bello perseueras , quid nisi ta-* Vtilis etiã. Vt bello & molestius defungere.
Tac. xii. Ann. *dium ex morâ , periculum ex properantiâ te manet?*

In Agric. *Nam ferè plus impetus , maior constantia penes miseros.*

Sil. i. *Et fractis rebus violentior ultima virtus.*

Ibidem Flor. i r. cap. xv. *Quàm maximè mortiferi morsus esse solent morientium bestiarum.*

Adde, quòd *Fortuna belli artem victos* Curt. III.
quoque docet.

Non diu in
eosdem bel-
litudinam.

Nec temerè id præuisum præcau-
tumque Lycurgo: qui Rhetram siue
legem tulit, κολύβισαν ὅτι τὴς αὐτῆς Plutar. in
πολεμίας στρατεύειν, ἵνα μὴ πολλάκις ἀμύ- Lycurg.
νεῖται σκευεζόμενοι πολεμικοὶ γίνονται:
vetantem eosdem hostes sæpius impugna-
re, ne repugnare assuefacti, ipsi quoque
bellicosi euaderent.

Pax tuta.

Denique Tuta: quoniam vitas per
eam incerta belli. *Melior tutiorque est* Liuius
certa pax, quàm sperata victoria. Illa in xxx.
tuâ, hæc in deorum manu est.

Fortuna
incerta.

Vim Fortune reputa, & omnia quæ Ibidem.
agimus, subiecta esse mille casibus. Lib.

-- nemo se tutò diu

Periculis offerre tam crebris potest. Senec.
Herc. Fur.

Omnia audacissimè incipientem nus- Liuius
quam fefellit Fortuna? xxx.

Quæ in ex-
tremo sæpe
pungit.

Eò magis time. & ne quanto altius Ibidem.
elatus es, hoc fædius corruas.

Semel profectò premere felices Deus Senec.
Herc. Oct.
Cum

Cum cœpit, vrget. hos habent magna exitus.

Curt. III. *Itaque illam ipsam Fortunam, quã aspirante res tam prosperè gessisti, verearis.*

Non ergo irritanda.

Ibidem. *Fortuna enim est: & ex his quæ tribuit tibi, quàm mutabilis sit, reputa.*

Homer. Iliad. σ. *Ξυωδὸς ἐνυάλισσ' ἡ καὶ τὸν κτενέοντα κατέκτα:*

Mars communis, & interimit quoque iam perimentem.

Liu. XLV. *Ideò in secundis rebus, nihil in quemquam superbè ac violenter consulere decet, nec presenti credere Fortuna; cùm quid Vesper ferat, incertus sis.*

Lib. xxx. *Profectò si in secundis rebus bonam quoque mentem darent dij, non ea solum quæ euenissent, sed etiam quæ euenire possent, reputaremus.*

Sapientiam cum ea misce.

Ibidem. *Dabis ergo Pacem, nec ita aliena appetes, ut de tuis dimices.*

Tacit. XII. Ann. *Sed qualem? Mitem. Nam bellorum egregij fines, quoties ignoscendo transigitur.*

Pax tolerabilis est.

Imò beni-
gna.

Cogita, Ignoscendo populi Romani magnitudinem auxisse: Sall. Orat. Philip.

Neque victis quidquam, præter iniuriæ licentiam, eripuisse. In Iug.

Quidni imiteris? Quantâ peruiciaciâ in hostem, tantâ beneficentiâ aduersus supplices utendum. Tac. XII. Ann.

Vti animosè debes tanto munere deorum, dandi auferendique vitam potens: Sen. I. De Clemen.

Et interdum contentus esse, nihil ex rege victo, præter gloriam, sumere. Ibidem.

Nam mala, infirma.

Ex Famâ tuâ hoc erit, imò etiam ex Usu. Si enim duram acerbamque das, quis seruabit? Nec credideris vllum populum, aut hominem denique, in eâ conditione, cuius eum pœniteat, diutius quam necesse sit, mansurum. Li. VIII.

Viuet semper in pectoribus eorum, quidquid istuc præsens necessitas iniunxerit. Lib. IX.

Et in tempore clamabunt, Miseram pacem vel bello benè mutari. Tac. III. Annal.

Liberè & verè olim Priuernas ille
in

in Senatu Romano, interrogatus, *Qualem ab iis pacem expectarent? Si bonam dederitis, inquit, & fidam, & perpetuam, si malam, haud diuturnam.*

Bona, constantissima.

Ibidem. Veriloquium est: *Ibi pacem esse fidam, ubi voluntarij pacati sint, neque eo loco ubi servitutem esse velint, fidem sperandam esse.*

Esto Pax igitur Mitis, sed in eos qui ex animo eam volunt. Nam siqui subdolè aut infidiosè agunt, hos tales astringe. *Frequentius enim conventionum pacisque simulatio credulis, quam arma nocuerunt.*

Insidia tamen caucunda.

Lib. III. Polybij hîc dogma aureum: τὰς ἐπὶ τῶν πραγμάτων ταπεινὰς, καὶ τῶν τοιαύτων ἐδενὸς μᾶλλον φρονίσειν, ὥστε μὴ λανθάνειν τὰς προαιρέσεις τῶν δολομενῶν τὰς ἔχθρας, ἢ συντημενῶν τὰς φιλίας, πότε τοῖς καιροῖς ἄκοντες, καὶ πότε τῶν ψυχαῖς ἠπάμενοι ποιῆνται τὰς σωθίκας, ἵνα τὰς μὲν ἐφείδους νομίζοντας εἴη τῶν καιρῶν αἰὲν φυλάττωνται τοῖς δὲ πρὸς οὐκ ὡς ὑπηκόοις ἢ φίλοις ἀληθινοῖς, πᾶν τὸ

Animadvertite.

ἄρα

Ἔτι οἱ μὲν ἀγγέλλουσιν:
 Oportet eos qui rebus præsunt, nihil magis
 curare, quam ut ne eos lateat quo animo
 sint qui aut bella finiunt, aut amicitias con-
 stituunt. quando temporibus cedentes, &
 quando reuera animis fracti pacem ineunt.
 ut illos quidem, tanquam subseffores &
 insidiatores temporum, obseruent ac ca-
 ueant: istis fidem habentes, tanquam verè
 subditis aut amicis, quidquid euenerit, im-
 perent atque precipiant.

Ovatio pro
 pace.

Hominibus suasi haectenus. nunc ad
 te, ô æternum Numen, qui non Deus es
 dissensionis, sed Pacis:

Paul. i. ad
 Cor. cap.
 xiv.

Breues, sed calidas preces conuerto.
 O mucro Domini, quousque non requiesces?
 Ingredere in vaginam tuam, refrigerare,
 & sile.

Ierem. ca.
 XLVII.

Cogita super nos cogitationes pacis, &
 non afflictionis; ut des nobis finem & pa-
 tientiam, & inuocabimus te, & uinemus.

Ex eodem
 cap. xxii.

I. L I P S I
 P O L I T I C O R V M
 S I V E
 C I V I L I S D O C T R I N Æ
 L I B R I S E X T I

C A P V T I.

*Ad Civile bellum ventum. & eius
 miseria breuiter oculis subiecta.*

F I N E M Externo bello im-
 posui: vtinam Ciuilibus ma-
 lis! quæ nostra per tot annos
 vidit etas.

Liuius
 Præfat.

Nam huc Ordo me trahit; & definitio
 Ciuile bellum, A R M A S V B D I T O -
 R V M I N P R I N C I P E M M O T A,
 A V T I N T E R S E S E. Q U O n i h i l m i -
 ferius, nihil fœdus, & quod meritò ma-
 re ipsum dixerim calamitatum.

*Quis sit
 ciuile bellum.*

*Culmō mi-
 feriarum.*

Home

Homerus verè scripsit,

Formidatū
in qui verè
ciues.

Ἀφρήτωρ, ἀδέμωτος, ἀνέσιός ἔστιν Iliad. 1.
ὄκειν &

Ὅς πολέμω ἔραται ὀπιδημίω ὀ-
κρούεντ &:

Ille nefarius & sine gente tribūque
mihi est,

Qui Civile cupit ferum & execra-
bile bellum.

Cuius mentem explicuit & diffudit
magis Tullius: *Nec priuatos focos, nec pu-
blicas leges, nec libertatis iura chara habere
potest, quem discordia, quem cades ciuium,
quem bellum ciuile delectat. eūque ex
numero hominum eijciendum, ex sinibus
humane nature exterminandum puto.*

Imò qui ho-
mines.

Philip.
xii.

In eo scele-
ra.

Et re ipsâ quid scelerum ab eo abest?
quæ ve humana superant, aut diuina im-
polluta sunt?

Sall. Orat.
Lepid.

Et impietas.

Castra ex vnâ parte contraria, & pa-
rentum liberorūque sacramenta diuersa.

Sen. in T.
Ira.

-- videre parentes

Frontibus aduersis, fraternâque co-
minus arma:

Lucan.
vii.

Cogna

Id. r.

Cognatásque acies.

Iliad. I.

Quid cladium non ei inest? Pro- In eo clades.

Sallust.
Orat. I.e.
pidi.

scriptiones innoxiorum ob diuitias, cruciatus virorum illustrium, vastae urbes fugâ & cedibus, ciuium miserorum bona, quasi hostilis praeda, vanum aut dono dato.

Tacit. r.
Hist.

Occidere palàm, ignoscere non nisi fallendo licet. Promiscua caedes.

Philip.
xii.

r. ii. Hist.

Non etas, non dignitas, quemquam protegit, quo minus supra cedibus, & caedes stupris misceantur.

Lucan. r.

*Nobilitas cum plebe perit, lateque vagatur
Ensis, & à nullo reuocatum est pectore ferrum.*

Sall. Orat.
Lepid.

Tac. r.
Hist.

Iam minora illa flagitia adde. Fluxam per discordias militum fidem: Persidia.

Sen. ii.
Ira.

r. Hist.

Corruptam Disciplinam. quam in pace inexorabilem, discordia ciuium resoluunt, paratis utrimque corruptoribus, & persidiâ impunitâ: Nulla Disciplina.

Lucan.
vii.

Ideo

Aut obe-
dientia.

Idcoque Pecuniam inter ciuiles di- 1. Hist. ibidem
scordias ferro validiorem.

Cernimus milites in omne fas nefasq; ibidem.
auidos aut venales, non sacro, non pro-
fano abstinentes:

Quippe obnoxiiis ducibus, & prohibere ibidem.
non aufis.

Sciuntque per turbas & raptus faci- 1. Hist.
lius eos ad ciuile bellum impelli.

Atque vniuersè verum: Ciuilibus bel- 1. Hist.
lis, plus militibus quam Ducibus licere.

-- Rheni mihi Caesar in vndis Lucan.
Dux erat, hic socius. facinus quos
inquinat, equat.

Varia irā-
sitantes.

Quid? quòd nec apud togatos &
paganos vsquam fides aut amor? metu ac Tacit. 1.
necessitate huc illuc mutantur: Hist.

Faciles occupantibus, & meliorum in- 1. Hist.
curiosi.

Victoria
aspera.

Ad summam, Omnia sunt in bellis Cic. 1.
ciuilibus misera, sed nihil miserius quam Epist. 21.
ipsa victoria. Famil.
epist. 11.

Que

Ibidem.

Quæ etiamsi ad meliores venit, tamen eos ipsos ferociores impotentioresq; reddit: ut etsi naturâ tales non sint, necessitate esse cogantur.

Tac. III.
Hist.

Duces enim accedendo civili bello acres, temperanda victoriæ impares.

Nec in potestate vincentis.

Cic. XII.
Epist. ad
Famil.
ep. XVIII.

Bellorumque civilium hi semper exitus, ut non ea solum fiant quæ velit victor, verumetiam ut iis mos gerendus sit, quibus adiutoribus parta est victoria.

Plura sunt in detestationem huius pestis: quæ nimis nota nobis, omitto.

CAPVT II.

De causis civilium bellorum. Eæ factæ duplices, Longinquæ & Propinquæ. Prius de prioribus dictum.

ILLUC transeo, ut de causis eius distinctè disseram, & de Fine. Quid enim opus de Modo gerendi? par ille aut idem, qui in Externo. Et alioqui, non tam de Gerendo eo cogi-

Causa hęc res, causere bellum.

tandum sapienti Principi, quam cauendo. Hoc caput, hic pes rei. & initia profectò ac semina Causium motuum restringenda sunt: aut vbi accensa, nulla Prudentia te habebit indemnam. Necessariò aut interitus consequetur, aut mutatio rerum. Igitur de Causis *ὀπιμελωῖς* & intentè disseram: & in herbâ, si possum, opprimam pestilentem hanc frugem.

Causa Remota.

Causæ Ciuilis belli duplices: Remotæ, & Propinquæ. Dico illas, **QVÆ PRIMÆ VERÆQVE CAUSSÆ SVNT, SED MINVS ADHÆRENT EFFECTVI, AVT APPARENT.** Istas, **QVÆ ORTÆ AB ILLIS, EVENTVI CONIVNGVNTVR, ET PALAM SE OSTENDVNT.** Priores, Sapientes intuentur: Vulgi oculi, versi ad istas. Sunt inter Remotas duæ; **Fatum & Luxus.** Fatum in primis: quia ab eventibus omnis æui certum, Deum velut sollemniter magna imperia perdere per hanc viam.

Causa propinqua.

*Fatum & ordo rerum
gignit ciuilem
belli turbam.*

Lucan. 1.

*In se magna ruunt. Latet hunc nu-
mina rebus*

Crescendi posuere modum.

Ad Cæf.

Licet de omni republicâ præfagias,
quod Crispus de suâ: *Ego sic existimo,*
*quoniam orta omnia intereunt, quâ tem-
pestate urbi Romanæ fatum excidij ad-
uentarit, ciues cum ciuibus manus confer-
turos. ita defessos & exsanguis regi aut
nationi præde futuros. Aliter, non or-
bis terrarum, neque cuncta gentes conglo-
bata, mouere aut contundere queant hoc
imperium.*

Europæ
notate.Flor. 111.
cap. XII.

At Luxus etiam caussa altera. *Quæ*
enim alia res ciuiles furores peperit, quàm
nimia Felicitas?

Luxus pau-
latim quo-
que eas gi-
git.

Ibidem.

*Opes atque Diuitie afflixere seculi mo-
res, mersamq; vitiis suis, quasi sentinâ,
republicam pessumdedere.*

Ibidem.

*Magnificus apparatus conuiuiorum, &
sumptuosa largitio, nonne ab opulentia pa-
riturâ mox Egestatem?*

Tac. 1.
H. fl.

*Cum scilicet rapacissimo cuique ac per-
ditissimo, non agri aut fœnus, sed sola*

Ab illo e-
nim ad alie
num.

instrumenta vitiorum manebunt.

*Ab hoc spes
nona.*

Hi tales, miscere cuncta, & priuata Indidem.
vulnera, reipublicæ malis operire statuent.

Quippe ita se res habet. ut publicâ rui- vell. II.
nâ quisque malit, quàm suâ proteri; &
idem passurus, minus conspici.

Sunt igitur isti gradus:

Non auro tectisve modus, mensasq̄ Lucan. I.
priores

Aspernata fames.

Hinc usura vorax, avidumq̄ Ibidem.
tempora fœnus,

*Et concussa fides, & multis utile
bellum.*

*Remedium,
aut solatiū
potius, in
Fatum.*

Atque hæ duæ Remotæ illæ causæ
sunt. quod in eas remedium? in alte-
ram nullum. Frustrâ cum Fato pu-
gnes, id est diuino decreto. Ita Fato pla- Sen. Con-
sol. ad
Helu.
cuit nullius rei eodem semper loco stare
fortunam.

Nihil mutationis periculo exceptum: Id. Ep.
*non terra, non cælum, non totus hic rerum
omnium*

omnium contextus. Quamuis Deo agente ducatur, non semper tenebit hunc ordinem, sed illum ex hoc cursu dies aliquis deiciet.

Ibidem. Certis eunt cuncta temporibus. nasci debent, crescere, exstingui.

At in Luxum (si in tempore prouides) firmum auxilium habes à nostrâ
* Censurâ.

* Supra
lib. i v.
cap. x i.

CAPVT III.

*De causis Propinquis belli Civilis.
Eæ tres. Factio prima est: eius
perniciës in omni statu. & sintne
dissidia unquam vsui?*

HÆc igitur sunt, vt poëta ait,
-- *publica belli*

*Semina, quæ populos semper mer-
sere potentes.*

venio ad Propinquas causas: quæ tres
occurrunt, Factio, Seditio, Tyrannis.

Factionem nomino, PAVCORVM
AVT PLVRIVM INTER SE

*Definita
Factio.*

Fons Fa-
ctio is.
Odium.

Aut Am-
bitio.

COITIONEM, ET CVM ALIIS
DISSENSVM. Cui origo sæpe à
priuatis, aut publicis familiarum Odiis:
sæpiùs ab Ambitione. dum quisq; præ-
ire vult, aliumque detrahere: & huic fi-
ni conspirant. *Nemo enim eorum qui in*
rep. versantur, quos vincat, sed à quibus
vincatur, aspicit.

Sen. Ep.
LXXXIV.

Habet hoc vitium omnis Ambitio, Non Indidem
respicit.

Factio hæc
mera fla-
tuum.

Trudunt igitur se, vt fluctus flu-
ctum. atque inde contentio, odia, bel-
lum. *Factiones fuere, eruntque pluribus*
populis magis exitio, quam bella externa,
quam famēs morbiue, quæq; alia in Deum
iras, velut vltima publicorum malorum,
vertunt.

Liuius III

Aulici con-
siliarij pro-
bant.

Nam quòd quidam hodie malè
callidi eas etiam approbant, & ne-
gant Principi quidquam aduersus sub-
ditos vitiluis, quam si in commune non
consultant:

Tacit.
Agric.

Improbè.

Hecum quàm errant! Cùm enim du-
plex, vt in definitione ostendi, Factio sit,

Pau

Liui
XXXV

Artif.
Politi-
cap. I

Cic.
Arusp.
spont.

Paucorum aut Plurium : pernicioſa
utraque. & hæc quidem palàm, quæ Factio po-
pularis no-
xia.
viribus freta ſtatim ad manus & arma
tendit : & plerumque *pars quæ domesticò
certamine inferior eſt, externo potius ſe
applicat, quàm civi cedit.*

Livius
XXXIV.

Sed nec prior illa minùs exitiabilis, Factio po-
tentium no-
xia.
quæ inter Paucos & potentes. Nam
paullatim, vt Philoſophus quoque ad-
notat, *αἱ τῶν γαργύμων εἰσὶν ἐπιπολαύειν
πιῖσι καὶ τῶν ὀλίγων πόλιν: Nobilium fa-
ctiões trahunt ad ſe & in partes uniuersum
etiàm populum.*

Arist. v.
Politie.
cap. IV.

B

Imò ægriùs hi placantur. *neque aliud
ſolet eſſe discordiarum exitus inter cla-
ros & potentes viros, niſi aut uniuersus
interitus, aut victoris dominatus &
regnum.*

Cic. De
Arusp. re-
ſponſ.

Quomodo igitur vtilis? nam hæc Gallia lo-
quitur.
exemplis herè atque hodie etiàm ſu-
mus edocti. Illud quidem fateor, haud
ab re eſſe, leuiter inter ſe diſſentire fini-
tima oppida aut prouincias: ſed leuiter,
& hoc vno bono ne in te conſpirent. Tamen ali-
qua diſſidia
vſus.

Cato in familiâ suâ id spectavit ? qui

ἀείψα σάπιν ἔχειν τὰς δόλους ἐμνησανᾶτο
 καὶ διαφορὰν πρὸς ἀλλήλους, ὑπονοῶν τῶν

Plutarc.
Caton.

Sed exci-
gna.

οὐόνοισιν καὶ δεδουκώς : *semper contentiu-
 culas aliquas aut dissensum inter seruos
 callidè serebat, suspectam habens nimiam
 concordiam eorum metuensque.*

Nec malè hîc illud applicauerim:

*Societas nostra lapidum fornicationi simil-
 lima est, que rasura nisi inuicem obstarent,
 hoc ipso continetur.*

Sen. Ep.
xcvii.

Et inter fi-
nitimos re-
cepta.

Talem igitur aliquem dissensum, &
solita inter accolis odia,

Tac. v.
Hist.

Fortasse tolerem: at nunquam veras

illas, præsertim inter Nobiles, factio-
 nes. Imò τὰς τῶν γινώσκων φιλονεκίας καὶ

στάσε, ait princeps Philosophus, καὶ ἀπὸ
 τῶν νόμων πειραῶν δεῖ φυλάττειν: Nobi-

*lium contentiones & partes, etiam legibus
 oportet prohibere conari.*

Arist. v.
Politic.
cap. viii.

Etiamque
insignia.

Neque insignia vlla, aut discrimina
 Nominum Vestiumque permittere:
 saluberrimè olim à Mæcenate moni-
 tum, ad Augustum. Κάλλισον, inquit,

ταῖς

Dio L. II. τὰς τε ἔθρας καὶ φιλοπυμίας τὰς ἀρδὸς
 ἀλλήλων παντάπασιν ἐκκοπτεῖν, καὶ μήτε
 ἐπωνυμίας πνᾶς κενᾶς, μητ' ἄλλο πὶ ἕξ ἔ
 διενεχθήσονται πῶν, ἐφίεναι σφίσι ποιείαθ:
 Optimum verò inimicitias omnes & am-
 bitiosa certamina prorsus exscindere, at-
 que adeò nec Nomina noua, aut aliud
 quid, ex quo oriri dissidia possint, ipsis
 permittere.

Atque hæc talia in semine compri- Et semina.
 menda. καὶ δεχομένων δὲ τῶν τοικτῶν
 ἀλαβεῖαθ, ἢ ἀγαλῦειν τὰς τῶν ἡγεμόνων
 καὶ δυναμῶν εἰσὶς: Incipientia ista ca-
 uenda sunt, & dissipanda magistratuum
 aut potentium contentiones.

Curt. vi. Parua enim sæpe scintilla neglecta ma-
 gnum excitauit incendium.

Liuius Verandi
caus.
 xxxiv. Et semper ab hoc genere summum
 periculum est, si cætus, & concilia, &
 secretas consultationes, esse sinas.

CAPVT IV.

*Causſa altera è Propinquis, Seditio.
eius Origo, Progressus, Remedia,
d'ſtinete explicata.*

*Definita
Seditio.*

IAM Seditio etiam cauſſa Ciuilis
belli, quam definitio, **MULTITV-
DINIS IN PRINCIPEM AVT
MAGISTRATVS, SVBITVM ET
VIOLENTVM MOTVM.** De cu-
ius Origine, Progressu, Remediis utili-
ter & ordine dicam. Origo ei à cauſſis
variis. Sæpe ab oppreſſione aut metu.
cùm imminentium periculorum reme-
dium, ipsa pericula arbitrati,

*Eius origo
varia: Vt
oppreſſio.*

*Ante me-
1166.*

Consternantur ad arma. Aristoteles
cauſſam hanc discretè tetigit: *Δια τὸ
φόβον, inquit, πασιάζουσιν οἷτε ἡδυνητοὺς,
δειδόμενοι μὴ δῶσι δίκην, καὶ οἱ μείζοντες
ἀδικεῖν, βελονόμενοι φθάσαι πρὶν ἀδικη-
θῆναι: Οὐδὲν μὲν σeditiones mouent, tam
hi qui fecere iniuriam, metuentes pœnam;
quàm ἡ, qui in se expectant, prœuenire
volentes priusquam ea inferatur.*

Ab

Liui

Sall. I

Liui
xxv.

Ibide

v. Polit.
cap. III.

Tac.
Ann.

Cic.
Cat.

Ab indulgentiâ etiam, & rebus laxis. *Laxitas nimis.*
 quomodo Appius apud Liuium dixit,
 Liuius 11. *Non miseris, sed licentiâ, tantum concitatum turbarum: & lasciuiue magis plebem, quam seuire.*

Sæpe etiam ab Inopiâ, & rebus ar- *Angustia.*
 tis. Semper enim in ciuitate quibus opes
 Sall. Jug. *nulla sunt, bonis inuidet; vetera odere, noua expetunt; odio suarum rerum mutari omnia student.*

Denique sæpissimè à Ducibus, cum *Tribunitij spiritus.*
 Tribuni quidam exagitant & signiferi
 Liuius *turbarum. Nam multitudo omnis, sicut*
 xxviii. *mare, per se immobilis est:*

Ibidem. *Æoli isti excitant: & caussa atque origo omnis furoris penes auctores est, reliqui contagione insaniunt.*

Quos operæ est, vt tibi describam.
 Sunt in eâ classe primùm, Ambitiosi *Quos Ambitio impellit.*
 Tac. x 1. *aliquot homines. qui priuatim degeneres, in publicum exitiosi, nihil spei nisi per*
 Ann. *discordias habent.*

Cic. 11. in *Quique honores quos quietâ republicâ*
 Cat. *despe*

desperant, perturbatâ consequi se posse arbitrantur.

*Quos as
alicnum.*

Secundò, Obarati & re familiari perditâ. quibus scilicet *afflicta fides in pace, & rebus turbatis alacres, & per incerta tutissimi.* Tac. 1. Hist.

Quibus quies in seditionibus, in pace turbae sunt: Sallust. Orat. Philip.

Ideoque avidè *tumultum ex tumultu, bellum ex bello serunt.* Ibidem.

*Quos insita
vanitas.*

Tertiò etiam Vani quidam & ventosi. qui non tam *premiis periculorum, quàm ipsis periculis leti, pro certis & olim partis; noua, ambigua, ancipitia malunt.* Tacit. 11. Hist.

*Progressus
& augmē-
ta seditionum.*

Hæc origo est, hæ causæ & flabella: at Progressus iste. Hi tales variâ arte *imperitos animos impellunt.* 1. Ann.

Primò clàm, & nocturnis colloquiis, *aut flexo in vesperam die, dilapsis melioribus, deterrimum quemque congregantes.* Ibidem.

Illuc *inserunt querelas, & ambiguos* 1. Hist. de

*de Principe sermones, quæq; alia turba-
menta vulgi.*

3. Ann. Mox etiam, *promptis iam & aliis se-
ditionis ministris,*

19. Hist. Agunt audaciùs: & palàm *Libertas
ac speciosa nomina pratexuntur:*

xvi Ann. Sed quàm falsò? Nam *ut imperium Libertas &
euertant, Libertatem præferunt; si euerte- instela pœ-
rint, ipsam aggredientur. blica, præ-
texti solita.*

19. Hist. Nec quisquam alienum seruitium, &
*dominationem sibi concupiuit, ut non ea-
dem ista vocabula vsurparet.*

3. Ann. *Adstrepit tamen his vulgus.* Vulgus leue
& credulū.

1. Hist. Primò *leuissimus quisque, & futuri
improvidus, spe vanâ tumens:*

Indidem. Mox, *quod in seditionibus accidit, un-
de plures erant, omnes fuere.*

111. Hist. Atque hîc regnum obtinent feruidi Calidi hîc
regnant.
*maximè & procaces: quiq; inclemen-
ter in Principem inuehi soliti, nihil spei
sibi inter aduersa reliquerunt.*

. Nam

Nam isti aperte descendisse in caussum Ibidem.
videntur:

Grati sim-
per vulga.

Eoꝝ plebi gratiores, culpa vel gloria Ibidem.
socy.

Ad summam, quanto quis audaciã 1. Ann.
promptius, tanto magis fidus, rebusq; motis
potior habetur.

Εν δὲ δὶξοσασίν καὶ πᾶν καὶ
εὐμορῆ τιμῆς: Proverb.
veri.

In turbis etiam prauus sortitur ho-
norem.

Remedia in
principio ad-
hibenda.

Progressus est iste: sed quæ Reme-
dia? iam dabo. Suadeo vt in tempore
occurras. Nam sæpe modicis remediis Tac. xii
Annal.
primi motus confedère.

Omne malum nascens facile opprimitur:
inueteratum, fit plerumque robustius. Cic. Phi-
lip. v.

Vide igitur, si incipiens & nondum Tacit. i.
Hist.
adulta seditio melioribus consiliis flectetur.

Per inter-
pretes pla-
candi tur-
bida.

Mitte qui moneant, suadeant: & præ-
sertim eos, quibus facundia adsit, mul- 111. Hist.
cendiq; vulgum artes, & auctoritas.

Non

Non etiam tu ipse eas? haud temere & malo ut integra auctoritas tua maioribus remediis seruetur.

Tamen interdum haud abnuam, Interdum per te ipsum.
praesidium te ab audaciâ mutuari.

Fecit magnus Cæsar: &

*-- stetit aggere fulti
 Cespitis, intrepidus vultu, meruit-
 que timeri
 Nil metuens.*

Etiam Diuus Augustus vultu & aspectu Actiacas legiones exterruit.

Cur non tu idem in re ancipiti, & ubi periculosior sit quies, quàm temeritas?

Aude, illi metuent: &

*Deteget imbelles animos nil fortiter ausa
 Seditio, tantumque fugam meditata inuentus.*

Nam plebem nosce. ferocior illa ad rebellandum, quàm ad bellandum: Plebs incipit magis, quàm patrat.

Eique insitum tentare magis, quàm tueri libertatem.

Audi

*Leni re se-
datur.*

Audi vaticinium: *Omnis multitudo, Curt. 17.
maximè militaris, mobili impetu fertur.
Ita Seditio non remedia, quàm princi-
pia, maiora sunt.*

*Coquus magnum aënum quando Titin-
feruit, paullà confutat truâ.* nus.

*Interdum
tamen vi
comprimen-
da.*

Quid tamen si coaluit & iam fortis
est Seditio? nempe *fortioribus remediis Tac. 1.
agendum:* Annal.

*Et si imperium detractetur, bello cer- Ibidem.
tandum.* Pfluta
Polic

Sed leniâ.

Nec tamen statim. *Da malorum pæ- 1. Hist.
nitentiæ, bonorum consensui spaciûm.*

*Cogita diem forsitan tempûsque ipsum Liu. 11.
leniturum iras, sanitatêmque animis al-
laturum.* Tacit
Ann.

*Variis arti-
bus versan-
da.*

Intercâ variè *spem offer, metum in- Tac. 1.
tende.* Ann.

*Disiunger-
da.*

Sed imprimis per artes diuelle eos ac
*disiunge: quo remedio tutissimè consensus Tacit.
multitudinis tollitur.*

*Corrum-
penda.*

Quosdam occultis præmiis ad te
alli

Liu.

Tac.
Hist.

IV. H

Pfluta
Polic

Tacit
Ann.

Ex T.
Hist. 1

Liur. 11.

allice. neque unquam deerunt, qui gratiam melioris partis bono publico velint quaesitam.

Tac. 11.
Hist.

Quosdam subdolè ad ipsos mitte: *Fallenda.*
qui eadem velle simulent, quò plus auctoritatis consiliis insit.

iv. Hist.

Hi fallent. Tu quoque da verba: *Verbis demulcenda.*
quoniam verba apud eos plurimum valent.

Plutarç.
Politic.

Τὸν μὲν λύκον ἔ φασι τῶ ὠτων κρατεῖν
δῆμον δὲ καὶ πόλιν ἐκ τῶν ὠτων ἀγεῖν δὲ
μέγιστα: *Lupum aiunt auribus non teneri:
at populum & civitatem auribus maxime oportet ducere.*

Tacit. 1.
Ann.

Offer blanda, imò ambigüè promitte. quid refert? *Ambiguis promissis inducenda.*
facilè mox irrita facies, que per seditionem expresserint.

Ex Tacit.
Hist. 1.

Ego bonum hunc dolum toto ostio admitto. Falle, falle potiùs, quàm cæde. Quòd si quid hîc maculæ; elui id velim clementiâ & lenitate. Ad te redierunt? ne sæui. *Sed industriae clementer habenda.*
Omnium culpa fuit, paucorum sit pæna.

Capita sal-
tem puni-
tor.

Abundè satis, si nefaria seditionis
auctores sanguine luant, quod admise-
runt.

Liuius
XXVIII.

Imò si unus alterve, maximè prompti,
subuertantur.

Tacit. IV.
Ann.

-- Quidquid multis peccatur, inul-
tum est.

Lucan. V.

Vnde orta culpa est, ibi pœna consistat.

Liuius
XXXIX.

Et scito ad multitudinem, castigatio-
nem satis esse.

Ibidem.

Inquisitio
pöllitor.

Sed nec in conscios inquire. Bonâ
fide securi omnes sint: & Tyberij exem-
plo, quamquam multi sustentasse opibus,
iuuisse consiliis dicentur, haud queres.

Tac. II.
Ann.

CAP.

Senec.
Herc. I.

Sen. I.
Clem.

Senec.
Herc. F.

CAPVT V.

De Tyrannide. quid ea sit, & eius ingenium? mala subiecta oculis: quæ situmque, tollenda ea an toleranda?

TERTIA inter Ciuilis belli causas, Tyrannis. Quid ea est? **VIOLENTVM VNIUS IMPERIVM, PRÆTER MORES ET LEGES.** Definitio Tyrannidis. Aio violentum. quia in communi omnium odio, necessario Tyrannus decurrit ad hoc asylum. Vt ei adhaeret.

*Quod ciuibus tenere te inuitis scias,
Strictus tuetur ensis.*

Præter alia, hoc inter Regem Tyrannumque discrimen est: quod alter arma habet, quibus in munimentum pacis utitur; alter ut magno timore magna odia Et terror. compefcat.

Aio etiam, Præter mores aut leges. Sine lege est.
Nam apud Tyrannos

Ius est in armis, opprimit leges timor.

Auferre, trucidare, rapere, falsis nominibus Imperium; atque ubi solitudinem fecerint, Pacem appellant. Tacit. Agric.

Sine bono illo iure.

Specie tamen aliquâ legum, euertunt leges: & habent huic rei Delatores. quod genus hominum publico exitio receptum, nec pœnis unquam satis coërcitum, per premia eliciunt. Tac. i. v. Annal.

Amat delatores.

Atque ut quis districtior aëcusator, apud eos velut sacrosanctus est: leues, ignobiles, pœnis adficiuntur. Ibidem.

Tuetur malos.

Itaque sub iis quàm quisque pessimè fecit, tam maximè tutus est. Sallust.

Tyrannis enim boni quàm mali suspectiores sunt, semperq; aliena virtus formidolosa est. Id. Catil.

Odit formidatq; bonos, aut illesos.

Inde sinistra erga eminentes interpretatio, nec minus periculum ex magnâ famâ, quàm ex malâ. Tacit. Agric.

Nobilitas, opes, omisi gestiq; honores, pro crimine: & ob virtutes certissimum exitium. i. Hist.

Imò

Imò etiam ob Doctrinam. Nam Etiã doctos.
 In Agric. pellunt Sapientiæ professores, & omnes bonas artes in exsilium agunt.

Ibidem. Quid ita? nequid vsquam honesti oculis occurrat.

Plin. Pa- Ipsi enim vitiosissimi, inimicas vitiiis
 neg. artes, non odio magis, quàm reuerentiã relegant.

Ibidem. Quin metu apud posteros infamiã, Scriptores & scripta auersant.
 Tacit. læuiunt in ipsa Scripta: & monumenta
 Agric. clarissimorum ingeniorum in foro ac comitio vrunt.

Ibidem. At non etiam illo igne abolent vocem Frustrã abolet.
 populũ, & conscientiam generis humani.

1v. Ann. Mihi secordiam eorum irridere libet, qui presenti potentiã freti, credunt exstingui posse etiam sequentis aui memoriã.

Ibidem. Nam contrã, punitis ingeniis gliscit Deus maior & melior seruas.
 auctoritas. neque aliud externi reges, aut qui eãdem scuitiã vsi sunt, nisi dedecus sibi, atque illis gloriam peperere.

Odiſa om-
nibus.

Hæc Facta Tyrannorum : qui Fru-
ctus acerbi. Sunt enim in omniũ odio:
& malos Principes deteſtantur, etiam qui
malos faciunt.

Plinius
Paneg.

Omnes vi-
ciſſim me-
tuens.

In aſiduo Metu : & ad omnes ſuſpi-
ciones pauidi.

Tacit. II.
Hiſt.

Ideò adimunt per inquisitiones loquen-
di audiendique commercium.

In Agri-
col.

Nec linguas ſolum, ſed omnium ma-
nus obſervant, & eo quoque tempore quo
non captantur, peti ſe iudicant, nullum-
que momentum immune à metu habent.

Sen. I. De
Clemen-

--Sors iſta Tyrannis

Claud. IV.
Conf. Ho-
nor.

Conuenit : inuideant claris, fortès-
que trucidant,

Muniti gladiis viuant, ſeptique
venenis,

Ancipites habeant arces, trepidi-
que minentur.

Conſcientia
ſua premi-
tur.

Adde cruciatus & tormenta inter-
na. Nam ſi Tyrannorum mentes reclu-
dantur ; poſſint aſpici laniatus & ietus.
quan

Tacit. VI.
Ann.

quando ut corpora verberibus, ita seuitiâ,
libidine, malis cōsultis animus dilaceretur.

Et

Quàm vellent nunquam sceptris
fulsisse superbis!

Sil. XIII.

Tacit. VI.
Annal.

Adeò facinora atque flagitia sua ipsi
quoque in supplicium vertunt.

Sen. I. De
Clement.

Denique quis exitus? deiectio, aut
cædes. Nam reges consenesunt, liberis-
que ac nepotibus tradunt regna: Tyranno-
rum execrabilis ac brevis potestas est.

Infortunium
inuenit.

Laërt. in
eius vita.

Thales interrogatus, πὶ δύσκολον εἴη
τὸ δεῖν ἢ τὸ τυραννῆσαι; Τέρον εἶπεν, τὸ εὐτυχεῖν: Quid
difficile vidisset? Tyrannum, inquit,
senem.

Nam raro
diuturni
tyranni.

Nec poeta noster vanus:

Iuuenal.
Sat. X.

Ad generum Careris, sine cæde
& vulnere, pauci
Descendunt reges, & siccâ morte
tyranni.

Raro in-
uenit.

Immanem belluam hanc vides. sed
quod in eam remedium? duplex: Au-
ferre, aut Ferre. Illud, erectioris spiritus

De Remo
dicit.

Tollere quis
dum voluit

est; cui videtur *moriendum potius, quam vultus aspiciendus tyranni.*

Cic. 1. de Offic.

Cum ap-
plausu mul-
torum.

Nec ergo reprimo; cum sciam *Græcos homines deorum honores tribuisse iis, qui tyrannos necauerunt.*

Id. pro Milone.

Tac. 1. Hist.

Audio etiam illum Tragicum:

-- *Victima haud vlla amplior,
Poteſt, magiſve opima maſtari
Ioui,
Quam rex iniquus.*

Senec. Herc. Fu.

ibidem

Sed tolerā-
di ſapius
videntur.

Sed tamen hoc alterum magis è Sapien-
tiæ normâ cenſeo, & ſæpius è publico uſu. Quisquis eſ inter Subdi-
tos; ſi me audis, ſcutum tibi magis quam
gladium ſume:

Ex Liu. III.

Tac. 1. Hist.

Quia deum
iramiſit.

Hoc inquam Tolerantiæ ſcutum. Primùm, nōnne à Deo reges ſunt? ergo anceps, cæde ſe qualicumque Prin-
cipis cruentare.

Tac. xv. Ann.

Plur. in Deuro.

Phœbus ille vatum dixit:

-- *δενὸν δὲ γυῖο βασιλῆϊόν ἐστι
Κρένευ:*
-- *res eſt grauis occidiſſe
Regalem ſtirpem.*

Homer. Odyſſ.

Nec temere
ſanguis re-
gii violan-
dus.

Tacit. xv. Hist.

Nimis

Cic. 1. de
Offic.

Nimis verè. Res grauis, imò ple-
rumque & infelix: si tamen exemplis
credimus omnis æui. Ecce priuatim,
vindicata statim sequitur: & facinoris
cuius ultor est, quisquis successit.

*Priuatim
raro id bene
cessit.*

Id. pro
Milone.Tac. 1.
Hist.

ibidem.

*Traditâ scilicet Principibus more,
munimentum ad presens, in posterum
ultione.*

Senec.
Herc. Fu.

Nam vel exempli causâ,

Sen. Oed.

*Regi tuenda maximè regum est
salus.*

Ex Liu.
111.Tac. 14.
Hist.

At publicè, quid nisi clades? & raro
ea moles conuelli, sine conuellentium exi-
tio potest.

*Publicè mi-
nus.*

Tac. xv.
Ann.Plur. in
Bruco.

Factiones ex eo, dissidia, & bella
intestina. Atqui ego cum Fauonio
asserò, χείρον ἐστὶ μοναρχίας ἀγαθῶν
πόλεμον ἐμφύλιον: Peius deteriorisque esse
tyrannide siue iniusto imperio, bellum
Ciuile.

*Semperque
ea causâ
cladium.*

Homet.
Odyssæ.Tacit. 14.
Hist.

Quidni ergo laudabilius, nostrum
Ferre? meminisse temporum, quibus nati

*Tolerare
melius.*

sumus. & bonos Principes voto expetere, qualescumque tolerare?

Vt caelestia omnia mala.

Adeo enim ista & ab alto. & quomodo sterilitatem, aut nimios imbres, & cetera natura mala; sic luxum & auaritiam dominantium tolerare debemus.

Indidem.

Nam subditorum est parere.

Indigna, digna habenda sunt, rex quae facit.

Plaut.

Quid calcitras? Principi summum rerum iudicium dii dederunt, subditis obsequij gloria relicta est.

Tacit. 11 Ann.

Iugum quaterere, moeret.

Nihil tam exasperat feruorem vulneris, quam ferendi impatientia.

Egesip. lib. 11. cap. 11.

In ipsis agrestibus feris, artificissima vincula, si se excitent, imprimuntur; si quiescant, relaxantur.

Ibidem.

Modestia reges mitigat.

Sed & in teipso vide, nequa durioris imperij culpa. Nam vt verè Magnus ille regum dixit: Regum ducumque clementia non in ipsorum modo, sed in illorum qui parent ingenij sita est.

Alexand. apud Ciceronem lib. 11 x.

Obsequio mitigantur imperia.

Ibidem.

Inter

Theopō-
po tribuit
Plur.

Interrogatus quispiam, *quid ita Spar-
ta floreret? quia ne reges recte imperare sci-
rent? Imò, inquit, quia ciues parere.*

Indidem.

Tacit.
Agric.

O benè! & tu tibi fume. Nam sæpè *Contumaciã
exasperat.*
retractas, & contumaciã atque inani ia-
Etatione famam fatumque pronocas.

Plaut.

iv. Hist.

Plenam meramque libertatem spi- *Et pralatio
nimia li-
bertatis.*
ras. nescius, quomodo pessimis Principibus
sine modo dominationẽ; ita quamvis opti-
mis modum libertatis placere:

Tacit. v
Ann.

xvi. Ann.

Et necessariò contumaciã inferiorum,
lenitatem imperitantis deminui.

Egeli-
lib. 11.
cap. IX.

In Agri-
col.

Pone hos animos: & compeſce ardo- *Monita
subditi.*
rem, peritus obsequi, eruditusque vtilia
honestis miscere.

Ibidem.

iv. Hist.

Ne contumaciam cum pernicie, quã
obsequium cum securitate malis.

Plin. Pa-
neg.

Aſidue cogita: quanto libertate di-
ſcordi ſervientibus ſit vtilius, vnum eſſe
cui ſerviant.

Alexand
apud Ce-
tium lib
11 X.

Ibidem.

Mali sæpe Principes, fateor & doleo:
fed calumniando peiores etiã facimus. *Qui proni
ad querelas
aut calumnia-
mas.*

Ita

Ita ingenium vulgo. audent passim &
gaudent

-- humili lassisse veneno

Summa ; nec impositos unquam
cervice volenti

Ferre duces.

Statius
Theb.

Atque, ut ille ait, τὸ παρὲν αἰὲ βαρὺ
τοῖς ἑπικουροῖς: Præsens imperium subditis
semper graue.

Thuc. 1.

Ferāt præ-
sentia, spē
meliorum.

Quid si aliud? idem. Nam vitia erunt,
donec homines: sed nec hæc continua, &
interuentu meliorum pensantur.

Tac. 1 v.
Hist.

Concludo igitur, Ferenda regum in-
genia, neque vsu crebras mutationes,

xii. Ann.

CAPVT VI.

Quæstiuncula per occasionem inser-
ta, An misceat se bellis Ciuilibus
vir bonus? utrimque ea agitata:
& cum discrimine aliquo perso-
narum definita.

HÆc initia & hæ Causæ sunt bel-
li Ciuilibis. Modus Gerendi se-
quebatur: sed iuste negaui de eo me
dictu

Tac. 1.
Annal.

Sallust.
Iug.

Id. Or.
Macri.
tib. pl.

Cæsar i-
ter Ep.
Att. x. c.
vii.

Ad Att. 1.
epist. 1v.

dicturum. Illud saltem hoc loco lubet
 quærerere, *Quis* gerat se in bello Ciuili vir
 bonus? quiescat, an abeat in partes?
 Quietem Ratio & Exempla suadere
 videntur. Ratio: quia *arma ciuilia neque
 parari, neque haberi possunt, per bonas
 artes.*

*Vir bonus
 an ciuili bel
 lo interis.*

*N. n. debere
 v. detur.
 Quia ipsum
 malum.*

Atque etiam finis in iis plerum-
 que improbus: & Duces *bonum publi-
 cum simulantes, pro suâ quisque potentia
 certant.*

*Quia finis
 in eo malus.*

*His ciuilibus armis, ait Sallustius, di-
 cta alia, sed certatum utrimque de domi-
 natione est.*

Quid ergo viro bono & quieto, & bo-
 no ciui magis conuenit, quàm abesse à ciui-
 libus controuersis?

Adde, quòd sauitia quædam & feri-
 tas annexa his bellis: à quâ sanè immen-
 sum abhorret vir bonus. Cicero hoc
 aspectu clamat: *Melioris medijsfidius
 ciuis & viri puto, quouis supplicio affici,
 quàm illi crudelitati non solum præesse,
 verumetiam interesse.*

*Quia cru-
 deliter geri-
 tur.*

Iam

Staius
 Theb.

Tac. i.
 Annal.

Thuc. i.

Sallust.
 Iug.

Tac. i.
 Hist.

Id. Orat.
 Macri.
 tib. pl.

xii. Ann.

Cæsar in-
 ter Ep. ad
 Att. x. ep.
 vii.

Ad Att. ix.
 epist. xv.

Et viri ma-
gni abhor-
runt.

Iam Exempla si quærentur, illustria
sunt. *Amunt gloriari solitum Q. Horten-
sium, quod nunquam Civili bello inter-
fuisse.*

Id. Ad
Fam. 11.
ep. xvi.

*Asinij etiam Pollionis factum ac di-
ctum memorabile. Nam rogante Cesare, ut
secum ad bellum proficisceretur Actiacum:
Ego, inquit, discrimine vestro me subtra-
ham, & ero præda victoris.*

Vell. 11.

Contrà De-
bere vide-
tur.

Est enim
boni, bonos
sequi.

Et plura reperies. Tamen altrinse-
cus, Ratio pariter & exempla. Ratio
hæc. Vbi dissidium, cur vir bonus se-
iungat se à suis? imò *ut bos armenta; sic
ipse bonos viros, aut eos quicumque dicen-
tur boni, sequatur.*

Cic. ad
Att. vii.
ep. vii.

Et Solon le-
ge ita canit.

Sapiens ille Solon lege etiam Me-
dios istos quietosque submovit. *In casu,*
inquit, *civilis discordiæ, qui non alterutrâ
parte sese adiunxerit, sed solitarius sepa-
ratusq; à communi malo civitatis secesserit;*
is domo, patriâ, fortunisq; omnibus careto,
exsul extorrisque esto.

Agellius
Noct. Att.
lib. 11.
cap. xii.

Fecerunt ite
viri magni.

Quid Romanus ille Cato virtutum
viva imago.

Sen. 1. De
Tranquil.

Certius

11.
Tranq.

Cic.
Att. 11.
ep. 1.

Id. P.
Sextio

Id. A.
Att. v.
ep. v.

Id. p.
Sextio.

11. De
Tranq.

Certius sapientis exemplar, quam Hercules aut Ulixes.

Nónne non comitem solùm Ciuilibus armis se præbuit, sed ducem? constat. Ergo & vir bonus idem faciet. & quemcunque sors tulerit casum, subibit potius cum iis qui dicentur esse boni, quam videatur à bonis dissentire.

Cic. ad
Att. 11x.
ep. 1.

Conflictum sententiarum vides: nos quid volumus? pacem. Vtramque sententiam probam esse dicimus, sed cum discrimine quodam personarum. Clarus quispiam aut illustris est? *versari in republicâ, atque in eâ excellentius se gerere studuit?*

Nos discriminauimus.

Illustres & actiuos interesse volumus.

Id. pro
Sextio.

Posterior ei sententia tenenda: & faciendum quod pecudes, quæ dispulsa, sui generis sequuntur gregem.

Id. Ad
Att. v 11.
ep. v 11.

Quis color aut ratio, cùm tranquillis rebus ad clauum federis, vt deferas abiciâsque eum, turbatis? non potes. Huic generi hominum, scimus dignitati esse seruiendum, reipub. consulendum, officij rationem in omni viâ esse ducendam.

Id. pro
Sextio.

Sen. 1. De
Tranquill.

Misce

Sed ma-
diste.

Misce te & iunge: sed cum hac lege,
vt appareat *Sapientem & bonum ciuem*
initia belli ciuilibus inuitum suscipere, ex-
trema non libenter persequi.

Id. Ad
Fam. vi.
ep. vii.

Minus cla-
ras & que-
tos, quise-
re.

Consilia tua si ad pacem confers, si
in ipso æstu belli, iræ ac victoriæ mo-
deraris: ô virum! ô ciuem! At parte
alterâ, latet aliquis? & est ex eo genere
qui *missos fecerunt honores, nec rempu-*
blicam attingunt?

Id. pro
Sextio.

Hic, me iudice, nec Ciuile quidem
bellum attingat. Cur nunc se det in tur-
bidum illud mare, qui tranquillum non
tentauit? Ille verò *neque tutius, neque*
honestius reperiet quidquam, quam ab
omni contentione abesse.

Cæf. in
Ad Atti-
x. ep. vii.

Eligat censeo aliquod oppidum vacuum
à bello, dum hæc decernuntur:

Cælius
Cic. lib.
ad Atti-
c.

Affertur
m. n. à bonis
sare.

Sed cum eâ item lege, vt *ne propen-*
sior ad turpem causam videatur.

Cic. Ad
Att. vii.
ep. xxv.

Attici in-
sione exem-
plum, nobis
instadum.

Animo saltem quis patriam non in-
uct? Cape exemplum ab ipsâ Mode-
stia & Prudentia prole, Tito Attico.

qui

Nepos in
eius vita.

qui ita in rep. est versatus, ut semper opti-
matium partium & esset, & existimare-
tur: neque tamen se Civilibus fluctibus
committeret. quòd eos non magis in suâ
potestate existimabat esse, qui se his dedis-
sent, quàm qui maritimis iactarentur.

Suet. Iul.
cap. LXXV.

Vir optime salue, & probande ma-
gno illi Cæsari: qui denuntiante Pom-
peio, pro hostibus se habiturum qui reip.
defuissent: ipse Medios & neutrius par-
tis, suorum sibi numero futuros pronun-
cianit.

Cæsari mo-
deratio,
Principibus
imitanda.

Cic. in iis
ad Attic.
119. ep. xv.

Hoc nostrum Arbitrium est in re
litigiosâ. in quo faciliè intellego, pugnandi
cupidis hominibus me non satisfacere.

Idem pro
Marcel.

Sed iidem illi vitam meam cogitent:
sciantque consilia nostra pacis & toge
sociâ, non belli atque armorum esse.

Cic. Ad
Att. vii.
ep. xv.

D d

CAPVT VII.

*De Finiendo Ciuili bello. & Operis
mei finis.*

SED serìo iam exulto. & vt nauatæ
-- quando ex alto procul

Terram conspiciunt,

Plaut. Me.
næc.

ex animo latantur: sic ego, qui ter-
ram non aspicio, sed tango. Breue
saltem spatium interest, de Ciuili bel-
lo Finiendo: quod vnâ nec mutatâ
velificatione decurram. Finitur Ci-
uilis discordia dupliciter, Pactione aut
Victoriâ. Illam eligo. & omnino
melius *Sapientiâ id potius exstingui,*
quàm armis & ferro rem in discrimen
adducere.

Cic. Phil.
v.

*Mihi omnis pax cum ciuibus bello Ci-
uili utilior videtur.*

Id. Phil.
11.

*Dies &
Tempus,
semper pro
regibus.*

Etiam temporaria & parum firma.
Nónne diuulsi animi intereà coale-
scunt? Errant, qui exacta hîc omnia
volunt & ad liquidum perducta. Acutè
simul & verè Curtius: *Nec fallebat*

Lib. vi.

Anti

Liv.

Flo.
cap. 3.

Ci.
Aric.
cp. v.

Tac.
Hist.

xvi. A.

iii. H.

Antipatrum dissentire ab animis gratulantium vultus, sed bellum finire cupienti opus erat decipi.

Liv. xxi. Rex prudens sæpe moram magis quam bellum metuet. Distinuit bellum in no xium.

Tamen plerisque placere video Finiendi modum alterum: qui veram volunt & sine exceptione Victoriam.

Flor. ii. cap. xlix.

Quæ splendida sæpius, quàm salutaris: nisi magnâ quadam prudentiâ moderaris. Nam ex victoriâ cum multa mala, tum certè tyrannis existit. Victoria pl na vix h conduct.

Cic. ad Attic. vii. ep. v.

Tu caue, & callidum Mucianum hîc audi: Initia bellorum civilium fortunæ permittenda, Victoriam consiliis & ratione perfici. Nisi consili valde regitur.

Tac. i. Hist.

Illâ adhibe, & inprimis semina motuum tolle. Capita specie honoris aut muneris ablega, ut nova cupientibus auferatur dux & auctor. Auctore motum tollendi.

xvi. Ann.

iii. Hist.

Ipsos milites remoue. quos spargi per provincias, & Externo bello illigari, pars consilij pacisq; sit. Instrumenta remouenda.

Leniter cū
aliis agen-
dum.

Sape bellum externum firmam con- v. Hist.
cordiam peperit.

Sed ante omnia Clementiæ vestigiis
tu adhære. neque audies importunissima Sall. ad
genera hominum, qui tot miserorum ci- Cæs.
uium sanguine satiari nequiverunt.

Nō audien-
da sangui-
naria hiru-
dines.

Qui te ad crudeles pœnas, aut acerba Indid.
iudicia inuocant.

Scilicet vt ipsi trahant, rapiant, & Indid.
tanquam vrbe captâ, libidine ac licentiâ
suâ pro legibus vtantur.

Salutare
consilium.

Non, non: Brutus tibi doctor me- Cic. ad
lior. cuius saluberrimū effatum, Acrius Brut. ep.
prohibenda esse bella Ciuilia, quàm in su- 11.
peratos iracundiam exercendam.

Iudica à plerisque ignoratione, & Idem pro
& falso atque inani metu, quàm cupidi- Marcel.
tate aut crudelitate ciuile bellum esse su-
sceptum.

Ita res tuas augebis, ita famam. &
efficies vt nec inimici quidem queri quid- Sal. ad
quam audeant nisi de magnitudine tuâ. Cæs.

Nullum

Sen. 1. De
Clemen.

*Nullum ornamentum Principis fasti-
gio dignius pulchriusque est, quam illa co-
rona* OB CIVES SERVATOS.

Dicitur Re-
gum clem-
entia.

Sall. ad
Caf.

SED ego haecenus, ô Princeps, quae
mihi utilissima factu visa sunt, quae
tibi vsui fore credidi, quam paucissi-
mis potui, perscripsi:

CONCLY-
SIO.

Vell. 11.

Nunc voto finiendum volumus est.

Tacit. 1v.
Ann.

Et socios, cives, ac Deum ipsum precor
hunc, ut tibi ad finem vsque vitae, quietam
& INTELLENTEM HVMA-
NI DIVINIQUE IVRIS MEN-
TEM duit: illos, ut quaecumque con-
cesseris, CVM LAVDE ET BONIS
RECORDATIONIBVS, facta atque
famam nominis tui prosequantur.

Et pro Prin-
cipe dicitur.

ANNVE Ô REX REGVM.

Handwritten text in a cursive script, possibly a ledger or account book, consisting of several lines of entries. The text is written in dark ink on aged, yellowish paper. The entries appear to be organized into columns, with some lines starting with a large initial letter, possibly 'P' or 'D'. The handwriting is dense and somewhat slanted.

RECORDATION
OFFICE

Cost

1000 1000

Mis migu

Miguel Garcia

ar

